APSTIPRINĀTS ar Siguldas novada domes 2012.gada 29.augusta lēmumu
„Par Siguldas novada Teritorijas plānojuma un
Vides pārskata apstiprināšanu" (protokola Nr.15, 1.§)

Siguldas novada domes priekšsēdētājs U. Mitrevics

SIA „Metrum"
Reģ. Nr.40003388748
Elizabetes iela 20, Rīga, LV-1050
Tālr. 67609030, fakss 67609044
E-pasts: metrum@metrum.lv
www.metrum.lv

Siguldas novada dome
Reģ. Nr.90000048152
Pils iela 16, Sigulda, LV-2150
Tālr.67970844, fakss 67971371
E-pasts: dome@sigulda.lv
www.sigulda.lv

SIGULDAS NOVADA TERITORIJAS PLĀNOJUMS 2012.-2024.GADAM

(5 sējumos)

I SĒJUMS
PASKAIDROJUMA RAKSTS

Teritorijas plānojuma izstrādes vadītāja, Ilze URTĀNE
Siguldas novada teritorijas plānotāja
Projekta vadītāja, *Arch.* Māra KALVĀNE
Vides speciāliste, *BSc.env.sc.* Vita JEVDOKIMOVA
Konsultante, *Dr.hab.geogr.* Aija MELLUMA
Kartogrāfs, *BSc.geogr.* Armīns SKUDRA
Kartogrāfs, *MSc.geogr.* Sabīne GRASE

Rīga, 2011./2012.

Siguldas novada teritorijas plānojums izstrādāts Eiropas Sociālā fonda finansētās programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība" papildinājuma 1.5.3.2. aktivitātes „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas kapacitātes paaugstināšana" projekta „Siguldas novada Attīstības programmas 2011.–2017.gadam un Teritorijas plānojuma 2012.–2023.gadam izstrāde" (Vienošanās Nr.1DP/1.5.3.2.0/10/APIA/VRAA/034/008) ietvaros.

ESF
EIROPAS SOCIĀLAIS FONDS
EIROPAS SAVIENĪBA
IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads		**5**
I	**TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDES NOSACĪJUMI UN METODIKA**	**7**
1.1.	**Teritorijas plānojuma izstrādes nosacījumi**	**8**
1.1.1.	Tiesiskais satvars	8
1.1.2.	Institūciju nosacījumi un prasības	11
1.1.3.	Vēsturiskā novada plānošanas pieredze	12
1.1.3.1.	Shematisks Siguldas apbūves rajona projekta plāns (1923)	14
1.1.3.2.	Siguldas pilsētas izbūves ģenerālprojekts (1946)	14
1.1.3.3.	Ciemata „More" plānojuma un apbūves shēma (1968)	15
1.1.3.4.	Siguldas pilsētas ģenerālais plāns (1973)	17
1.1.3.5.	Siguldas pilsētas ģenerālais plāns (1990) un ciemata Lorupe – detaļprojekts (1990)	18
1.1.3.6.	Dārzkopības sabiedrības „Vējupīte" teritorijas organizācijas un apbūves projekts (1990)	18
1.1.3.7.	Siguldas novada teritorijas plānojums Mores un Siguldas pagastam (2005)	20
1.1.3.8.	Siguldas novada teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam (2008)	21
1.1.3.9.	Allažu pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam (2008)	21
1.1.3.10.	Citi novada plānošanas dokumenti un detālplānojumi	22
1.2.	**Metodika**	**27**
1.2.1.	Izpētes posms	28
1.2.2.	Plānošanas posms	30
1.2.3.	Īstenošanas posms	32
II	**SIGULDAS NOVADA PAŠREIZĒJĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS, ATTĪSTĪBAS PRIEKŠNOTEIKUMI UN IESPĒJAS**	**33**
2.1.	**Dabas apstākļi**	**34**
2.1.1.	Reljefs un ģeoloģiskā uzbūve	34
2.1.2.	Klimats	37
2.1.3.	Ūdeņi un purvu teritorijas	38
2.1.4.	Meži	39
2.1.5.	Lauku zemes	40
2.2.	**Apdzīvojuma attīstība Siguldas novada teritorijā**	**41**
2.2.1.	Vispārējs apskats	42
2.2.2.	Siguldas pilsētas attīstība	43
2.2.3.	Lauku apdzīvojuma elementu raksturojums	45
2.2.4.	Apdzīvojuma pārmaiņas padomju varas gados	49
2.3.	**Satiksmes infrastruktūra un sakari**	**52**
2.3.1.	Ceļi un ielas	52
2.3.2.	Transports	55
2.4.	**Apbūves teritorijas**	**56**
2.4.1.	Izglītības, kultūras un sporta iestādes	56
2.4.2.	Veselības un sociālās aprūpes iestādes	57
2.4.3.	Komerciestādes	58
2.4.4.	Mājoklis	58
2.4.5.	Valsts aizsardzības objekts	59
2.5.	**Inženiertehniskā apgāde**	**59**
2.5.1.	Ūdensapgāde un kanalizācijas sistēma	59
2.5.2.	Siltumapgāde	61
2.5.3.	Elektroapgāde	62
2.5.4.	Gāzes apgāde	62
2.5.5.	Telekomunikācijas (elektronisko sakaru būves)	63

2.6.	**Vides stāvoklis**	**74**
2.6.1.	Vides kvalitātes karstie punkti	74
2.6.2.	Būvniecībai nelabvēlīgās teritorijas	78
2.6.3.	Atkritumu apsaimniekošana	81
2.7.	**Siguldas novada ainavas**	**82**
2.7.1.	Ainavu veidošanās - faktori un etapi	82
2.7.2.	Ainaviskā struktūra	86
2.7.3.	Siguldas pilsētas ainaviskais fons	88
2.7.4.	Zaļumvietas Siguldas pilsētā	92
2.8.	**Aizsargājamās dabas un kultūrvēsturiskās teritorijas**	**94**
2.8.1.	Aizsargājamās dabas teritorijas	94
2.8.2.	Valsts aizsardzībā esošie kultūras pieminekļi	97
2.8.3.	Novada nozīmes kultūrvēsturiskās un dabas teritorijas	106
2.9.	**Zemes izmantošana un īpašuma struktūra**	**110**
2.10.	**Civilā aizsardzība un ugunsdrošība**	**113**
2.11.	**Novada telpiskā struktūra**	**113**
III	**SIGULDAS NOVADA PERSPEKTĪVĀ ATTĪSTĪBA**	**115**
3.1.	**Teritoriālais konteksts**	**116**
3.1.1.	Nacionālais konteksts	116
3.1.2.	Reģionālais konteksts	118
3.1.3.	Kopīgās interešu teritorijas	119
3.2.	**Novada attīstības programmā noteiktā vīzija un attīstības prioritātes**	**122**
3.3.	**Novada telpiskās attīstības koncepcija**	**122**
3.4.	**Novada teritorijas ainavu plāns**	**124**
3.4.1.	Nostādnes un principi	125
3.4.2.	Vispārējās prasības	126
3.4.3.	Ainaviskās vērtības un riski	128
3.4.4.	Ainavu plāna struktūra	129
3.4.4.1.	Īpašās ainavas Gaujas nacionālā parka teritorijā	130
3.4.4.2.	Īpašās ainavu telpas ārpus Gaujas nacionālā parka teritorijas	131
3.4.4.3.	Vizuāli nozīmīgas ainavas gar vēsturiskajiem ceļiem	133
3.4.5.	Siguldas pilsētvides un piepilsētas ainavas	134
3.4.5.1.	Kopējās vadlīnijas	134
3.4.5.2.	Siguldas pilsētas zaļumvietas	135
3.4.6.	Ainavu aizsardzības un plānošanas mērķi	137
3.4.6.1.	Noteikumi	137
3.4.6.2.	Robežas	138
3.4.6.3.	Lokālie ainavu plāni	138
3.4.6.4.	Ieteikumi konceptuālo ainavu plānu izstrādei	139
3.5.	**Teritorijas funkcionālā zonējuma klasifikators Siguldas novada teritorijas plānojumā**	**144**
3.6.	**Aizsargjoslas un tauvas joslas**	**153**
3.7.	**Plānotās administratīvās robežas**	**154**
3.8.	**Norādes turpmākajai novada attīstības plānošanai un plānojuma īstenošanai**	**155**
3.9.	**Teritorijas plānojuma grozīšana un īstenošana**	**155**

IEVADS

Siguldas novads tika izveidots 2003.gada 1.jūnijā saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.262 „Noteikumi par Rīgas rajona Siguldas novada izveidošanu". 2009.gada Administratīvi teritoriālās reformas rezultātā, Siguldas novadam tiek pievienots arī Allažu pagasts, līdz ar to novada sastāvā ietilpst Siguldas pilsēta, Siguldas, Mores un Allažu pagasts. Siguldas novada teritorijas platība aizņem 360,9 km^2 un tajā dzīvo 18 010 iedzīvotāju[1]. Daļa Siguldas novada teritorijas ietilpst Gaujas nacionālajā parkā, tai skaitā Nurmižu rezervāta un Sudas purva liegumā.

Siguldas novada pašvaldībai uz doto brīdi nav vienota teritorijas plānojuma, bet ir spēkā esošs Siguldas novada teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam un Allažu pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam. Līdz ar to esošajā situācijā teritorijas plānojumi neveido vienotu priekšstatu par visu Siguldas novada administratīvo teritoriju, un pašvaldības darbu regulē atšķirīgi plānošanas dokumenti ar atšķirīgām pieejām un risinājumiem.

2011.gada 12.janvārī, ievērojot likuma „Par pašvaldībām" (2004) 14.pantu un Teritorijas plānošanas likuma (2011) 12.pantu, Siguldas novada domē tika pieņemts lēmums „Par Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu" (protokola Nr.1, 11.§), apstiprinot Siguldas novada teritorijas plānojuma darba uzdevumu (papildināts 26.01.2011., Siguldas novada domes sēdes protokols Nr.2, 15.§ „Par Siguldas novada teritorijas plānojuma darba uzdevuma papildināšanu") un teritorijas plānojuma izstrādes atbildīgo amatpersonu – Siguldas novada teritorijas plānotāju Ilzi Urtāni.

Siguldas novada domē apstiprinātais darba uzdevums kā galveno uzdevumu Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādei nosaka izvērtēt Siguldas novada teritorijā ietilpstošo (Siguldas novads un Allažu pagasts) administratīvo vienību teritorijas plānojumus (grafiskās daļas un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus), paredzot vienotu teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu un apbūves kārtību visā novada teritorijā. Ņemot vērā, ka abi spēkā esošie teritorijas plānojumi apstiprināti 2008.gadā ar perspektīvu uz 12 gadiem, konceptuāli jaunajā Siguldas novada teritorijas plānojumā iekļauti spēkā esošajā Siguldas novada teritorijas plānojumā 2008.-2020.gadā noteiktie risinājumi teritorijas ilgtspējīgai attīstībai, pārskatot Allažu pagasta teritorijas plānojumu 2008.-2020.gadam, aktualizējot esošo situāciju un precizējot atsevišķus telpiskos risinājumus.

Siguldas novada teritorijas plānojums ir izstrādāts 12 gadu periodam, kas balstīts uz Siguldas novada domes un SIA „Reģionālie projekti" sadarbībā izstrādāto Siguldas novada attīstības programmu 2011.-2017.gadam (apstiprināta ar Siguldas novada domes 2011.gada 9.marta sēdes lēmumu) un augstāka līmeņa plānošanas dokumentiem.

Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādāšanai tika nosprausti šādi mērķi:

1. ***Izpēte.*** Izpētīt teritorijas vēsturisko attīstību, spēkā esošos teritorijas plānojumus un pašreizējo situāciju, nodrošinot pēctecības principa ievērošanu plānojuma izstrādē.
2. ***Izvērtējums.*** Izvērtēt novada attīstības vajadzības un iedzīvotāju vēlmes, nodrošinot pamatu daudzveidīgai un līdzsvarotai novada attīstībai.
3. ***Plānojuma sagatavošana.*** Profesionāli godīgi un atklāti izstrādāt novada teritorijas plānojuma un telpiskās struktūras principus, kas nodrošinātu tās ilgtspējīgu attīstību – ne mazāk kvalitatīvu darba un dzīves vidi nākamajām paaudzēm.
4. ***Plānojuma īstenošana.*** Ar plānojumu sekmēt novada telpiskās, ekonomiskās un sociālās attīstības īstenošanu, kas būtu pārskatāma, saprotama un pieņemama vairākumam tās iedzīvotāju.

Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādē ņemtas vērā normatīvo aktu prasības, aplūkots nacionālo un reģionālo plānošanas dokumentu konteksts, izvērtēti institūciju nosacījumi, kā arī fizisku un juridisku personu intereses.

[1] LR Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati uz 2012.gada 1.janvāri

Atbilstoši Latvijas Republikas Teritorijas plānošanas likumam (2011), Siguldas novada teritorijas plānojumā rakstveidā un grafiski ir attēlota novada teritorijas pašreizējā un noteikta perspektīvā atļautā izmantošana, novada attīstības iespējas, virzieni un izmantošanas aprobežojumi. Teritorijas plānojuma saturs izveidots, ņemot vērā Latvijas Republikas Ministru kabineta 06.10.2009. noteikumus Nr.1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi". Siguldas novada teritorijas plānojums sastāv no piecām savstarpēji saistītām sastāvdaļām, kas ietver teksta un grafiskās daļas.

1.sējums. Paskaidrojuma raksts sastāv no ievada, sadaļas par Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes nosacījumiem un metodiku un divām saistītām galvenajām daļām - Siguldas novada pašreizējais situācijas raksturojums, attīstības priekšnoteikumi un iespējas un Siguldas novada perspektīvā attīstība, kas balstīta uz Sigulda novada attīstības programmu 2011.–2017.gadam. Ievadā norādīts izstrādes pamatojums, mērķi un teritorijas plānojuma struktūra. Paskaidrojuma raksta I daļā apskatīti teritorijas plānojuma izstrādes nosacījumi, izvērtēti agrāk izstrādātie plānošanas dokumenti, aprakstīti plānošanas principi, kā arī aprakstīta darbā pielietotā metodika. Paskaidrojuma raksta II daļā sniegts Siguldas novada pašreizējās situācijas raksturojums un teritorijas attīstības priekšnoteikumi – šajā daļā analizēti novada attīstības resursi, apzinātas problēmu vietas un vizuāli jūtīgās vietas novada telpiskajā attīstībā, kā arī pašreizējās vērtības. Šajā daļā arī pētīta novada ainavu veidošanās vēsture un to telpiskā struktūra, parādīts zemes īpašumu struktūras un izmantošanas vēsturiskais konteksts. III daļā aprakstīts Siguldas novada perspektīvās attīstības redzējums, pilsētas un lauku teritoriju loma un intereses teritorijas attīstības un plānošanas jautājumos nacionālajā, reģionālajā un kopīgo interešu teritoriju kontekstā. Šajā daļā paskaidroti un pamatoti galvenie plānotie risinājumi. III daļas nobeigumā norādīti teritorijas plānojuma galvenie īstenošanas principi, kas nosaka turpmāko detalizēto teritorijas izmantošanas plānošanu, zemes izmantošanas kontroli un šī teritorijas plānojuma izvērtēšanas un grozīšanas kārtību.

2.sējums. Grafiskajā daļā ietilpst Latvijas Republikas Ministru kabineta 06.10.2009. noteikumu Nr.1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi" 27.punktā prasītie kartogrāfiskie materiāli.

3.sējums. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi nosaka obligātās prasības novada teritorijas izmantošanai, nosacījumus turpmākajam plānošanas procesam un noteikumus būvniecības īstenošanai.

4.sējums. Pārskatā par teritorijas plānojuma izstrādes procesu ietverts visa plānojuma procesa (sākot ar lēmuma pieņemšanas par teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu Siguldas novada domē 2011.gada 12.janvārī) lietvedības dokumentu apkopojums – pašvaldības lēmumi, kas attiecas uz plānojuma izstrādāšanu, izsniegtie institūciju nosacījumi un saņemtie atzinumi plānojuma izstrādāšanai, sabiedriskās apspriešanas materiāli, publikācijas masu medijos, kā arī prezentētie materiāli u.c.

5.sējums. Izpētes un pielikumi. Sējumā ietilpst izstrādātais „Siguldas novada valsts nozīmes arhitektūras pieminekļu aizsargjoslu (aizsardzības zonu) projekts, kura ietvaros noteiktas individuālās aizsargjoslas 12 valsts aizsardzībā esošiem kultūras pieminekļiem.

Siguldas novada teritorijas plānojums izstrādāts, izmantojot Valsts zemes dienesta kadastra datus. Plānojuma izstrādāšanai izmantota topogrāfiskā karte mērogā 1:2000, 1:5000 un topogrāfiskā karte mērogā 1:10 000, kuras izstrādātas LKS-92 koordinātu sistēmā, kā arī izmantoti VA „Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra" ortofoto uzņēmumi mērogā mērogā 1:10 000.

Pēc Siguldas novada teritorijas plānojuma apstiprināšanas Siguldas novada domē tā grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi tiks izdoti kā pašvaldības saistošie noteikumi, bet paskaidrojuma raksts, kas ir teritorijas plānojuma nozīmīga daļa, kalpos kā dokuments pašvaldības darbam novada plānošanas jautājumos.

Siguldas novada teritorijas plānojums būs galvenais novada turpmākās attīstības plānošanas dokuments attiecībā uz zemju izmantošanu līdz 2024.gadam, kas palīdzēs pašvaldībai izvērtēt katru attīstības ieceri, šo ieceru iesniedzējiem saskaņot savu darbību ar novada attīstības kopējām interesēm, bet iedzīvotājiem un uzņēmējiem – iegūt informāciju par novada nākotnes attīstības iespējām un nosacījumiem. Plānojuma izstrādes vadības un pārraudzības funkcijas pilda pašvaldība.

Teritorijas plānojumā izmantoti 2007.gadā un 2011.gadā novada teritorijā uzņemti SIA „Metrum" fotoattēli.

I DAĻA

TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDES NOSACĪJUMI UN METODIKA

1.1. Teritorijas plānojuma izstrādes nosacījumi

1.1.1. Tiesiskais satvars

Latvijas Republikas normatīvie akti pašreiz nosaka, ka galvenie plānošanas dokumenti, uz kuriem jābalstās katras vietējās pašvaldības attīstībai, ir tās attīstības programma un teritorijas plānojums. Jaunais *Teritorijas attīstības plānošanas likums* (2011) paredz perspektīvē pašvaldībām izstrādāt arī Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas.

Saskaņā ar likuma *„Par pašvaldībām"* 14.panta otrās daļas 1.punktu vietējai pašvaldībai, pildot savas funkcijas, likumā noteiktajā kārtībā ir pienākums izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu, nodrošināt teritorijas attīstības programmas īstenošanu un teritorijas plānojuma administratīvo pārraudzību.

Pašvaldības darbību attīstības un telpiskās plānošanas jomā, kā arī plānošanas dokumentu saturu, īpaši, teritorijas plānojuma dokumentu, vistiešākajā veidā ietekmē likumi un citi normatīvie dokumenti. Tās nevar realizēt šo darbību, neievērojot normatīvo aktu prasības.

Atbilstoši *Teritorijas attīstības plānošanas likumam* (2011) vietējās pašvaldības vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumentā - attīstības programmā - ietver pašreizējās situācijas analīzi, tendences un prognozes, kā arī informāciju par attīstības programmas izstrādes procesu un nosaka vidēja termiņa prioritātes, rīcības un investīciju plānu, attīstības programmas īstenošanai nepieciešamo resursu apjomu un attīstības programmas īstenošanas uzraudzības kārtību.

Savukārt, saskaņā ar *Teritorijas attīstības plānošanas likuma* (2011) nostādnēm, teritorijas plānojumā nosaka funkcionālo zonējumu, publisko infrastruktūru, reglamentē teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus, kā arī citus teritorijas izmantošanas nosacījumus un aprobežojumus.

Plānošanas procesā tiek apskatītas ļoti dažādas konkrētās pašvaldības sfēras un teritorijas, tādējādi teritorijas plānojuma izstrādi un apdzīvotās vietas attīstību nosaka virkne normatīvo aktu.

Latvijas Republikas Satversmes 105.pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz īpašumu un ka īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Savukārt Satversmes 115.pants nosaka, ka valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.

Teritorijas attīstības plānošanas likums (2011) nosaka teritorijas attīstības plānošanas principus. Šī likuma 3.pantā ietvertais ilgtspējības princips nosaka, ka teritorijas attīstību plāno, lai saglabātu un veidotu esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu, dabas un kultūras mantojuma attīstību. Kā cits būtisks plānošanas princips minams atklātības princips, kurš nosaka, ka teritorijas attīstības plānošanā un dokumentu izstrādē iesaista sabiedrību un nodrošina informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu.

Vadoties no likuma „Par pašvaldībām" (1994) 3.panta, pašvaldībām jādarbojas, „*ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses*". Līdz ar to pašvaldībām ir jāuzņemas „vidutāja" loma teritorijas attīstības jautājumos. Normatīvajos aktos noteikts, ka sabiedrības līdzdalība ir obligāta plānošanas procesa sastāvdaļa. Ar sabiedrības līdzdalību Teritorijas plānošanas likuma 4.panta izpratnē tiek saprasts, ka ikvienai fiziskai un juridiskai personai ir tiesības iepazīties ar spēkā esošajiem un sabiedriskajai apspriešanai nodotajiem teritorijas plānojumiem, kā arī tās var piedalīties plānojumu sabiedriskajā apspriešanā, izteikt un aizstāvēt savu viedokli un iesniegt priekšlikumus. Ikviena fiziskā un juridiskā persona ir tiesīga noteiktā termiņā iesniegt rakstveida priekšlikumus un atsauksmes par teritorijas plānojumu un saņemt rakstveida atbildi par tiem. Tieši šā principa īstenošana sagādā vislielākās problēmas, jo līdzšinējā prakse liecina, ka parasti sabiedrības viedokļa uzklausīšanai piemīt vairāk formāla daba.

Būvniecības likuma (1995) 3.pantā noteikts, ka zemes gabalu drīkst apbūvēt, ja tā apbūve tiek veikta saskaņā ar vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, detālplānojumu (ja tas nepieciešams saskaņā ar normatīvajiem aktiem) un šo plānojumu sastāvā esošajiem apbūves noteikumiem un, noslēdzot līgumu,

apbūve ir saskaņota ar zemes gabala īpašnieku (ja apbūvi neveic zemes gabala īpašnieks). Saskaņā ar likuma 2.pata 4.daļu izdoti Ministru kabineta noteikumi *Nr.112 „Vispārīgie būvnoteikumi"* (01.04.1997.). Šie noteikumi nosaka vispārīgas prasības un kārtību visu veidu būvju projektēšanas sagatavošanai, būvprojekta izstrādāšanai un būvdarbu veikšanai, kā arī būves nojaukšanai. Virkne speciālo normu, kā Ministru kabineta noteikumi Nr.102 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu *LBN 211-08 „Daudzstāvu daudzdzīvokļu dzīvojamie nami"* (03.02.2009.), Ministru kabineta noteikumi Nr.567 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu *LBN 208-08 „Publiskās ēkas un būves"* (21.07.2008.), Ministru kabineta noteikumi Nr.241 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu *LBN 223-99 „Kanalizācijas ārējie tīkli un būves"* (15.06.1999.), Ministru kabineta noteikumi Nr.38 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu *LBN 222-99 „Ūdensapgādes ārējie tīkli un būves"* (01.02.2000.) un citi normatīvi reglamentē ēku un būvju projektēšanu, būvniecību, rekonstrukciju vai renovāciju, ņemot vērā konkrētās pašvaldības teritorijas plānojumu.

Vides aizsardzības likums (2006) nosaka pašvaldību atbildību par vides aizsardzību un dabas resursu izmantošanu, uzsverot, ka viens no nodrošinājuma veidiem vides aizsardzībā ir teritorijas plānošana. Tas paredz, ka dažādas nozīmes aizsargjoslas tiek projektētas katram konkrētajam gadījumam.

Aizsargjoslu likums (1997) nosaka aizsargjoslu veidus, to izveidošanas principus un īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumus tajās ap dabas un tehniskās infrastruktūras objektiem. Visu veidu aizsargjoslu konkrētās robežas nosaka teritorijas plānojumos, ievērojot teritorijas plānošanas noteikumus un aizsargjoslu noteikšanas metodiku (33. un 59.pants). Ir pieņemta virkne Ministru kabineta noteikumu, kas reglamentē prasības konkrētu aizsargjoslu noteikšanai. Aizsargjoslu likuma 35.pantā norādīts, ka vispārīgās saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās nosaka likumi un Ministru kabineta noteikumi, kā arī pašvaldību saistošie noteikumi.

Plānošanas procesā savstarpēji mijiedarbojas daudzi citi likumi *Meža likums* (2000), *Sugu un biotopu aizsardzības likums* (2000), *Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām* (1993), *Zvejniecības likums* (1995), *Par autoceļiem* (1992), *Par kultūras pieminekļu aizsardzību* (1992) u.c., tāpat kā Ministru kabineta noteikumi, kas ir izdoti uz šo likumu pamata.

Kopumā vērtējot, plānojuma izstrādes procesu un plānojuma saturu ietekmē apmēram 150 likumi un Ministru kabineta noteikumi. Normatīvo tiesību aktu apjomam pieaugot, plānojuma izstrādes un īstenošanas process kļūst arvien komplicētāks. Tajā pašā laikā jāatzīst, ka likumi un tiem pakārtotie tiesību akti nereti ir pretrunīgi un tādējādi ir apgrūtināta to piemērošana.

Bez normatīvajiem aktiem, kas tieši reglamentē teritorijas attīstības un telpiskās plānošanas principus, mērķus un uzdevumus, ir arī starptautiskie un Latvijas stratēģiskie dokumenti, kuru ieteiktie telpas veidošanas principi Eiropas telpā ir būtiski katras teritorijas telpiskajā plānošanā. Šajos dokumentos par prioritātēm tiek izvirzīts atbalsts ilgtspējīgai un līdzsvarotai attīstībai. Tajā pašā laikā starptautiskie dokumenti tiek izmantoti telpiskajā plānošanā kā vadlīnijas, izstrādājot dokumentus, kas skar dzīves telpas attīstību.

1992.gada Riodežaneiro Pasaules vides un attīstības konferences *Deklarācija par vidi un attīstību un Ilgtspējīgas attīstības rīcības programma 21.gadsimtam* jeb *Agenda 21* uzsver, ka ilgtspējīgas attīstības centrā ir cilvēks. Tajā teikts, ka tiesības attīstīties jāīsteno, nodrošinot esošo un nākamo paaudžu attīstības un vides vajadzības.

1996.gada Stambulas Pasaules apdzīvoto vietu konferences *Deklarācijai par apdzīvotām vietām* un *Apdzīvoto vietu dienaskārtībai* jeb *Habitat II* ir divi galvenie mērķi: atbilstošs mājoklis katram un ilgtspējīgas cilvēku apmetnes jeb apdzīvotas vietas urbanizētā pasaulē. Attiecībā uz apdzīvotām vietām šeit panākta vienošanās, ka jāaizsargā un jāsaglabā vēsturiskas apdzīvojuma struktūras, ieskaitot kultūras un dabas mantojumu un ainavas, jāveicina līdzsvarotāku apdzīvojuma struktūru, stimulējot produktīvas investīcijas, darba vietu radīšanu un sociālo infrastruktūru ciemos, mazās un vidējās pilsētās. Dokuments atzīmē, ka dzīves kvalitāte un ekonomiskā attīstība apdzīvotās vietās ir cieši saistīta ar iedzīvotāju skaita izmaiņām un demogrāfisko raksturojumu, kā arī tādiem attīstības aspektiem kā izglītība, veselība, dabas resursu izmantošanas līmenis, vides stāvoklis, ekonomiskās un sociālās attīstības raksturs un kvalitāte.

Latvijas Nacionālajā ziņojumā pasaules konferencei par cilvēkapmetnēm (apdzīvotām vietām) Habitatt II (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 1996) viena no prioritātēm ir noteikta līdzsvarota un

policentriska apdzīvoto vietu tīkla veidošana, īpaši veicinot tādu pasākumu īstenošanu, kas veidotu pamatu apdzīvoto vietu un teritoriju ilgtspējīgai attīstībai, Latvijas pilsētu un ciemu vides humanizēšanai.

ANO Pasaules komisijas *Ziņojums par pilsētu nākotni 21.gadsimtā*, kuru 2000.gadā akceptējusi Pasaules konference *Urban 21* Berlīnē, pievēršas apdzīvoto vietu globālajām tendencēm un to ekonomiskajai bāzei, atzīmējot, ka pašreizējās izmaiņas Austrumeiropas apdzīvotajās vietās raksturo divi īpaši simboli – „privātā automašīna" un „vienģimenes māja". Minētais dokuments atzīst, ka neskatoties uz globalizāciju, pieaug vietējās ekonomikas nozīme, kuras ietekmē svarīgi kļūst tādi vietējie faktori kā: labas kvalitātes mājokļi un infrastruktūra, elastīgs darba tirgus, elastīgi, uzticami un efektīvi noteikumi uzņēmējsabiedrībām, labs pilsētas tēls, kas ietekmē uzņēmējsabiedrību tēlu, atraktīva kultūras dzīve un kvalitatīva arhitektoniskā vide.

Eiropas Padomes Ministru kabineta 1989.gada rekomendācija *Nr.11 „Par apdzīvoto vietu neapbūvēto telpu"* atzīst, ka apdzīvoto vietu vides kvalitāte ir atkarīga no to veida, mēroga, funkcijām, sasniedzamības, kā arī no neapbūvētu (atklāto) un sabiedrisku telpu pieejamības. Dokumentā uzsvērts, ka pilsētas nav tikai ēkas – atklātās telpas ir būtiska pilsētas un tās kultūras mantojuma sastāvdaļa.

Eiropas Padomes Ministru kabineta 1989.gada rekomendācija *Nr.15 „Par racionālu zemes izmantošanu: mūsu attīstības pamatu un ierobežojošo faktoru"* ietver zemes izmantošanas politikas principus, kas attiecībā uz apbūvētām teritorijām uzsver šādus mērķus: saglabāt apdzīvotās vietas to esošajās robežās, samazināt attīstības spiedienu uz zaļajām teritorijām, pavērst attīstības spiedienu uz citām, mazāk attīstītām teritorijām.

Eiropas Padomes Parlamentārā asambleja 1982.gada rezolūcijā *Nr.781 „Par pilsētu politiku"* atzīst, ka pilsētu kultūras mantojums ir nenovērtējama sabiedrības vērtība, kas ir jāaizsargā ne tikai kā atsevišķas ēkas un vietas, bet arī kā pilsētu centri.

1999.gada Potsdamas Eiropas Savienības dalībvalstu teritorijas plānošanas ministru sanāksmes akceptētais dokuments *Eiropas Telpiskās attīstības perspektīva* ietver attīstības politikas mērķus arī pilsētām un apdzīvoto vietu struktūrām. Šajā dokumentā noteikti Eiropas telpiskās attīstības plānošanas politikas pamatmērķi:

- Ekonomiskā un sociālā kohēzija;
- Dabas resursu un kultūras mantojuma saglabāšana;
- Līdzsvarotāka Eiropas teritorijas konkurētspēja.

Šie mērķi ir vērsti uz attīstības veicināšanu ikvienā teritorijā, bet kopumā nepalielinot reģionālās atšķirības un nepārspīlējot dažādu aizsardzības normu piemērošanu, lai tādējādi neradītu stagnācijas risku un nepalēninātu modernizācijas tendences. Šajā gadījumā mērķu interpretācija un piemērošana ir jāizvērtē atkarībā no vietējās situācijas un potenciālās mērķu mijiedarbības.

Eiropas Ainavu konvencijā (2000) uzsvērts, ka Eiropas Padomes mērķis ir panākt lielāku vienotību starp tās dalībvalstīm, lai aizsargātu un īstenotu ideālus un principus, kas ir to kopīgais mantojums, lai panāktu ilgtspējīgu attīstību, sociālo vajadzību, saimniecisko darbību un vides savstarpēju līdzsvaru un harmoniju. Tajā pašā laikā apzinoties, ka ainavām ir nozīmīga sabiedriskā loma kultūras, ekoloģijas, vides un sociālajā jomā, ka tās ir saimnieciskajai darbībai labvēlīgs resurss un ka to aizsardzība, apsaimniekošana un plānošana var radīt jaunas darba vietas. Konvencijā norādīts, ka ainavas ir svarīga cilvēku dzīves kvalitātes daļa jebkurā vietā: pilsētās un laukos, gan noplicinātos, gan labas kvalitātes apgabalos, gan arī apgabalos, kas atzīti par izcili skaistiem, un tādos apgabalos, kas tiek izmantoti ikdienā. Savukārt pārmaiņas arī reģionālajā un pilsētu plānošanā, transportā, infrastruktūrā, tūrismā un atpūtā, kā arī pārmaiņas pasaules ekonomikā vispārīgākā līmenī daudzos gadījumos paātrina ainavu pārveidošanos. Tiek apstiprināts, ka Eiropas ainavu kvalitāte un daudzveidība ir kopīgs resurss un ka ir jāsadarbojas, lai tās aizsargātu un apsaimniekotu, kā arī veiktu plānošanu, uzskatot, ka ainavas ir galvenais indivīdu un sabiedrības labklājības elements un ka to aizsardzība, apsaimniekošana un plānošana ikvienam piešķir tiesības un atbildību.

Eiropas Kopienu komisijas *Paziņojumā Padomei un Eiropas Parlamentam par pilsētvides tematisko stratēģiju* (11.01.2006.) norādīts, ka pilsētu teritorijās krasāk izpaužas vides problēmas, bet pilsētas ir arī ekonomiskais virzītājspēks, jo tajās tiek veikta uzņēmējdarbība un izdarīti ieguldījumi.

Vides aizsardzības politikas vadlīnijas nosaka *Vides aizsardzības politikas plāns (VAPP) Latvijai*, kas apstiprināts Latvijas Republikas Ministru kabineta sēdē 1995.gada 25.aprīlī. VAPP ir izvirzīti četri ilgtermiņa vides aizsardzības mērķi:

- Vides kvalitātes būtiska uzlabošanās teritorijās, kur tā rada paaugstinātu risku cilvēka veselībai un ekosistēmu stabilitātei, vienlaikus nepieļaujot vides kvalitātes pasliktināšanos pārējā teritorijā;
- Esošās bioloģiskās daudzveidības un Latvijai raksturīgās ainavas saglabāšana;
- Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana;
- Vides aizsardzības politikas integrācija visās nozarēs un dzīves sfērās (tautsaimniecībā kopumā un nozaru stratēģiskajos plānos, likumdošanā un sabiedriskajā apziņā), tādējādi radot pamatu sabiedrības un valsts ilgtspējīgai attīstībai.

1.1.2. Institūciju nosacījumi un prasības

2009.gada 6.oktobra Ministru kabineta noteikumos *Nr.1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi"* norādītas tās institūcijas, no kurām teritorijas plānojuma izstrādes laikā jāpieprasa nosacījumi teritorijas plānojuma izstrādei un jāsaņem atzinumi par izstrādāto plānojumu. Papildus likumdošanā norādītajām institūcijām, Siguldas novada dome, saskaņā ar apstiprināto un pēc tam papildināto darba uzdevumu, pieprasījusi sniegt nosacījumus arī institūcijām, kuru darbība cieši saistīta ar Siguldas novada teritoriju. Saskaņā ar šiem noteikumiem un darba uzdevumu, Siguldas novada dome nosacījumus Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādei ir pieprasījusi:

- Valsts vides dienesta Lielrīgas reģionālajai vides pārvaldei,
- Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijai,
- VAS „Latvijas Valsts ceļi",
- Veselības inspekcijai,
- LR Valsts zemes dienestam (pieejami elektroniski institūcijas interneta mājas lapā www.vzd.gov.lv),
- AS „Latvenergo",
- AS „Latvijas Gāze'',
- Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam,
- Rīgas plānošanas reģionam,
- Valsts meža dienesta Rīgas reģionālai virsmežniecībai,
- AS „Latvijas Valsts meži",
- Dabas aizsardzības pārvaldei,
- VSIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi",
- VAS „Latvijas Dzelzceļš",
- SIA „Latvijas Mobilais Telefons",
- SIA „Lattelecom",
- SIA „Tele2",
- SIA „Bite Latvija",
- SIA „Saltavots",
- SIA „Wesseman - Sigulda".

Lai noskaidrotu kaimiņu pašvaldību viedokli par Siguldas novada telpisko attīstību un iespējām kopīgo interešu teritoriju attīstībā, Siguldas novada dome nosūtījusi vēstuli kaimiņu pašvaldībām:

- Amatas novada domei,
- Ropažu novada domei,
- Inčukalna novada domei,
- Mālpils novada domei,
- Līgatnes novada domei,
- Krimuldas novada domei.

Institūcijām, kas izsniegušas nosacījumus, Siguldas novada teritorijas plānojuma 1.redakcija iesniegta izskatīšanai un atzinuma sniegšanai. *IV sējumā „Pārskats par teritorijas plānojuma izstrādi"* ietverti institūciju izsniegtie nosacījumi, kas tika saņemti, uzsākot teritorijas plānojuma izstrādi, un institūciju atzinumi, kas tika saņemti pēc teritorijas plānojuma 1.redakcijas sabiedriskās apspriešanas.

1.1.3. Vēsturiskā novada plānošanas pieredze

„Cilvēks, kas neapzina savu pagātni,
ir cilvēks bez nākotnes; ja nocērt kokam saknes, tas nokalt."
/A.Janelsītis/

Lai sekmīgāk plānotu perspektīvo Siguldas novada telpisko attīstību, uzsākot darbu pie spēkā esošā Siguldas novada teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam izstrādes 2006.gadā, tika izvērtēti agrākie Siguldas novada teritorijā plānotie attīstības risinājumi, plānošanas principi un to īstenošanas gaita, kā arī tika organizētas tikšanās ar izstrādāto plānu autoriem. 2011.gadā, veicot darbu pie jaunā Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes, tika izskatīts arī spēkā esošais novada teritorijas plānojums, kas sastāv no Siguldas novada (Siguldas pilsētai, Siguldas un Mores pagastam) un Allažu pagasta teritorijas plānojuma.

Plānošanas pabeigtība vienmēr būs relatīva, jo tas ir nepārtraukts darba process. Nepārtrauktības un pēctecības principi garantē, ka plānošanas dokumenti reaģē uz mainīgo situāciju, bet tajā pašā laikā, mainoties spēkā esošā plānojuma pamatojumam, tiek saglabātas tās daļas, kuru pamatojums nav mainījies.

Siguldas novadā par plānotas attīstības sākumu uzskatāmi pirmie Siguldas pilsētas teritorijai izstrādātie plāni. Siguldas pilsētas attīstība līdz 1923.gadam norisinājusies pašplūsmas ceļā bez vienota apbūves plāna.

Pirmo plānu „Šematisks Siguldas apbūves rajona projekta plāns" Siguldas pilsētai izstrādāja vecākais mērnieks P.Vassers un inženieris A.Maidells M 1:5000. Plānā galvenokārt tika noteiktas jaunas ielu trases un teritoriju rezervācija vasarnīcu celtniecībai. 1927.gadā Siguldas miesta domes sēdē tika pieņemti „Saistošie būvnoteikumi Siguldas miestā", kas nosaka būvnoteikumus Siguldas miesta (Sigulda savas pilsētas tiesības iegūst vēlāk, 1928.gadā) teritorijā.

1946.gadā Architektūras Pārvalde projekta autora arhitekta P.Švābes vadībā izstrādāja Siguldas pilsētas izbūves ģenerālprojektu nākošajiem 15–20 gadiem, tai skaitā paskaidrojuma rakstu. Jāatzīst, ka šajā plānā vairākas akcentētās problēmas ir saistošas un aktuālas joprojām.

Pastāvot Latvijā kolektīvajām saimniecībām, 1960.gadu beigās noritēja strauja lauku centru attīstība, kas noteica nepieciešamību pēc ciemata plāniem lauku teritorijās. 1968.gadā „Latgiprozem" izstrādāja perspektīvās saimniecības „Draudzība" (Mores pagasta teritorija) ciemata „More" plānojuma un apbūves shēmu, kas iezīmēja teritorijas individuālās un komunālās apbūves teritorijas. Diemžēl Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes laikā neizdevās atrast plānojuma un apbūves shēmas pārējām apdzīvotajām vietām (piemēram, Jūdažiem).

Izstrādātie plānošanas dokumenti Siguldas novada teritorijai[2]

Pilsētai

- Šematisks Siguldas apbūves rajona projekta plāns (1923)
- „Saistošie būvnoteikumi Siguldas miestā (1927)
- Siguldas pilsētas izbūves ģenerālprojekts (1946)
- Siguldas pilsētas ģenerālais plāns (1973)
- Siguldas pilsētas ģenerālais plāns (1990)

Lauku teritorijai

- Ciemata „More" plānojuma un apbūves shēma (1968)
- Ciemata Lorupe – detaļprojekts (1990)
- Dārzkopības sabiedrības „Vējupīte" teritorijas organizācijas un apbūves projekts (1990)
- Siguldas pagasta attīstības ceļi un perspektīvas (1999)
- Siguldas novada teritorijas plānojums Mores un Siguldas pagastam (2005)
- Allažu pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam (2008)

Siguldas novada teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam
(Siguldas pilsētai, Siguldas un Mores pagastam)

Citi plānošanas dokumenti

- Siguldas novada tūrisma attīstības stratēģija 2006.-2013.gadam (2006)
- Siguldas novada attīstības programma 2007.-2019.gadam (apstiprināta novada domē 2007.gada 24.oktobrī)
- Allažu pagasta attīstības programma 2007.-2019.gadam
- Siguldas novada attīstības programma 2011.-2017.gadam (apstiprināta novada domē 2011.gada 9.martā)
- Detālplānojumi

Pamatojoties uz 1968.gada lēmumu, Latvijas Valsts pilsētu celtniecības projektēšanas institūtā „Pilsētprojekts" tiek izstrādāts (ar atzīmi „*slepeni*") Siguldas pilsētas ģenerālais plāns 1973.–2000.gadam („ГЕНЕРАЛЬНЫЙ ПЛАН ГОРОДА СИГУЛДА"). Projekta galvenais arhitekts - G.Lūsis – Grīnbergs. 1988.gada 28.janvārī Latvijas PSR Valsts celtniecības un arhitektūras komiteja uzdod izstrādāt jaunu plānu Siguldas pilsētai, un 1990.gadā perspektīvē līdz 2010.gadam tiek pieņemts jauns Siguldas pilsētas ģenerālais plāns, kura, tāpat kā 1973.gada plāna, projekta galvenais arhitekts ir G.Lūsis – Grīnbergs. 1990.gadā tiek izstrādāts arī pilsētai tuvu esošā ciemata Lorupe (šodien Peltes) ģenerālais plāns – detaļprojekts.

2003.gadā tika izveidots Siguldas novads, līdz ar to arī plānošanas dokumentu izstrāde tiek skatīta jaunās administratīvās robežās.

Pamatojoties uz 2004.gada 13.janvāra Ministru kabineta noteikumiem Nr.34 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma noteikumi", 2004.gada 10.martā Siguldas novada dome pieņem lēmumu par Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu. 2004.gadā tiek uzsākts un 2005.gadā (bez Reģionālās attīstības un pašvaldības lietu ministrijas pozitīva atzinuma) Siguldas novada domē tiek apstiprināts „Ivara Šļivkas biroja" izstrādātais Siguldas novada teritorijas plānojums Mores un Siguldas pagastam, pievienojot klāt Siguldas pilsētas daļai 1990.gadā izstrādāto Siguldas pilsētas ģenerālo plānu.

Līdz 2012.gada sākumam Siguldas novada teritorijā izstrādāti un kā saistošie noteikumi izdoti 11 detālplānojumi, kas atbilst spēkā esošās likumdošanas izvirzītajām prasībām. 2006.gadā izstrādāta Siguldas novada tūrisma attīstības stratēģija 2006.-2013.gadam, 2007.gadā Siguldas novada domē apstiprināta Siguldas novada attīstības programma 2007.-2019.gadam, bet 2011.gada 9.martā apstiprināta jaunā Siguldas novada attīstības programma 2011.-2017.gadam.

[2] Paskaidrojuma rakstā atspoguļoti SIA „Metrum" Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes procesā apzinātie (pieejamie) plānošanas dokumenti

1.1.3.1. Šematisks Siguldas apbūves rajona projekta plāns (1923)

Līdz 1923.gadam Siguldas pilsētas attīstība norisinājusies pašplūsmas ceļā bez vienota apbūves plāna. Pirmais plāns „Šematisks Siguldas apbūves rajona projekta plāns" Siguldas pilsētai tika izstrādāts 1923.gadā. Plāns tika izstrādāts M 1:5000, un to izstrādāja vecākais mērnieks P.Vassers un inženieris A.Maidells. Plānā tiek nodalītas apbūves joslas un ārpus apbūves atrodošā teritorija. Apbūves josla tika iedalīta: saimnieciskā centrā, dārzu dzīvokļu joslā, vasarnīcu joslās ar vispārējiem būvnoteikumiem un vasarnīcu joslā ar stingriem būvnoteikumiem (skatīt 5.attēlu). Plāns iezīmē divus kompleksus parkus – Tautas parku un tagadējā Raiņa parka teritoriju (parks savu nosaukumu ieguva vēlāk, 1928.gadā). Plāns rezervē teritorijas sabiedriskām vajadzībām – skolām, slimnīcai, kūrmājai, lopkautuvei u.c. Lielākā daļa no tolaik plānotajiem objektiem netika realizēti tiem paredzētajās vietās un pašreiz tās iegūst citu nozīmi, piemēram, plānotajā kūrmājas vietā pašreiz atrodas panorāmas rats, plānotajā slimnīcas teritorijā starp Saulgriežu un Ausmas ielu - atrodas mazstāvu dzīvojamā apbūve.

1927.gadā Siguldas miesta domes 8.aprīļa sēdē tika pieņemti un vēlāk, 12.maijā, ar Iekšlietu ministrijas būvvaldes rakstu tika apstiprināti „Saistošie būvnoteikumi Siguldas miestā", kas nosaka būvnoteikumus 1923.gada plānam. Saimniecības centrā, kas atrodas Siguldas pilsētas dienvidu daļā, tika noteikts apbūves blīvums – „*nedrīkst apbūvēt vairāk par 40% no gruntsgabala laukuma*", vasarnīcu joslā ar stingriem būvnoteikumiem – 15%, tā saglabājot Siguldas pilsētas rietumu daļā „dārza pilsētas" raksturu. Noteikumi noteica ierobežojumus komerciestāžu attīstībai pilsētas rietumu daļā, būvnoteikumos nosakot, ka „*vasarnīcu joslas teritorijā ar stingriem būvnoteikumiem veikalus atļauj ierīkot tikai pēc atļaujas saņemšanas no miesta valdes"* („Saistošie būvnoteikumi Siguldas miestā", Valdības Vēstnesis, 15.07.1927., Nr.153)".

1.1.3.2. Siguldas pilsētas izbūves ģenerālprojekts (1946)

1946.gadā Architektūras Pārvalde pie Latvijas PSR MP Republikāniskās Architektūras Projektēšanas Darbnīcas, projekta autora arhitekta P.Švābes vadībā izstrādāja Siguldas pilsētas izbūves ģenerālprojektu nākošajiem 15–20 gadiem, tai skaitā paskaidrojuma rakstu. Projektā tiek atzīmētas vairākas problēmas, kas šodien, pēc vairāk kā sešdesmit gadiem, savu aktualitāti nav zaudējušas – projekta autors atzīmē, ka neapmierinošā stāvoklī ir pilsētas transporta ielu shēma, pilsētā ieejošās ielas, un, piemēram, kā viena no aktuālām problēmām tiek uzsvērta Rīgas ielas krustošanās ar dzelzceļu vienā līmenī.

Projektā jau tolaik tiek risināti pilsētas centra attīstības jautājumi, uzsverot, ka „*pilsētai nav būvnieciski izveidota centra, kur iezīmēta pilsētas galvenā saimnieciski – sabiedriskā un arī administratīvā dzīve, apbūve notikusi bez noteikta plāna.*" Lai akcentētu pilsētas centru, projektā tiek ieteikts izveidot gājēju ielu – „*izveidojama ērta, reprezentatīva iela – bulvāris, kura uzņemtu kūrorta viesu straumi un novadītu to Gaujas lejā*." 1946.gada plānā izteiktais ierosinājums par gājēju ielas izveidošanu pilsētā līdz šodienai nav ticis realizēts. Izstrādājot šo teritorijas plānojumu, gan darba grupās, gan no iedzīvotājiem vairākkārt izskanējuši priekšlikumi par gājēju ielas izveidi Siguldas pilsētā, minot Pils un Gaujas ielu kā piemērotākās ielas šādam mērķim. Pils iela (no Ausekļa ielas līdz Raiņa ielai) kā gājēju iela tika plānota arī vēlāk, 1990.gada izstrādātajā pilsētas plānā. Piebraukšana centra sabiedriskajiem objektiem un dzīvojamiem kvartāliem 1990.gada plānā tika paredzēta no Ausekļa ielas un no Raiņa ielas, iebraucot pa Šveices ielu.

Vērtējot tā laika pilsētas ekonomisko attīstību, 1946.gada projekta autors secina, ka ekonomika Siguldā nevar balstīties tikai uz tūrismu, jo vietējiem iedzīvotājiem nav saimnieciska pamata - „*domāju, ka ekonomiku ir bremzējis uzskats, ka Sigulda ir vienīgi kūrorta pilsēta, tā rodas šis burvju riņķis, dzejiskā izkārtne no ārpuses – pilsētas trūkums un beznākotnes dzīve, šīs dienas dzīve – „mirušā pilsēta*"". Neilgi pēc 1946.gada (1950.–1961.gadam) tika izveidots Siguldas rajons un Sigulda kļuva par rajona administratīvo, saimniecisko un kultūras centru, kas būtiski uzlaboja ekonomisko situāciju pilsētā.

1946.gadā vidējais zemes gabala lielums bija 5400 m^2 (svārstījās no 0,2 – 1,6 ha), vasarnīcu rajonā – 3750 m^2. Perspektīvē jaunajā pilsētas apbūvē tika paredzēti individuālo apbūves parceļu lielumi no 2000 – 3000 m^2, uzsverot, ka „*Sigulda ir dārza pilsēta, jo ir klaja apbūve, un tā tas ir arī paturams, iespējams dabisks apbūves sabiezinājums pilsētas centrālajā daļā*". Lai arī šodien Sigulda atrodas pavisam citādākā ekonomiskā situācijā, kurā ir novērojama ļoti intensīva būvniecība, šajā plānojumā caur atsevišķām

normām (noteiktajiem zemes vienību lielumiem, plānotajām zaļumvietām u.c.) tiek mēģināts radīt priekšnosacījumus, kas ļautu arī nākotnē saglabāt Siguldai dārza pilsētas raksturu.

1946.gadā Siguldas pilsētā atradās tikai mazstāvu apbūve, izņemot vienu 3-stāvu ēku, un plāns par diviem stāviem augstākas ēkas neparedzēja. Pilsētai tika plānotas jaunas robežas (skatīt 9.attēlu), pamatojot pilsētas austrumu robežas paplašināšanu ar tā laika Siguldas evaņģēliskās luterāņu pils draudzes mācītāja saimniecības rajona ieslēgšanu pilsētas robežās, lai veidotos dabīga pilsētas robeža - Vējupīte, un dienvidu robežas paplašināšanu ar dolomīta slāņus saturošo rajona iekļaušanu pilsētas robežās, kurā tiktu attīstīta vietējā ražošana – kaļķu rūpnīcas izveidošana.

1.1.3.3. Ciemata „More" plānojuma un apbūves shēma (1968)

Mores pagasta centrs More izveidojās jau 20.gs. sākumā, kad tika uzcelts pagasta nams (tas kalpo pagasta pārvaldei vēl tagad), divas skolu ēkas, tautas nams un vairākas citas palīgceltnes. Līdz 1960-tajiem gadiem Mores pagasta centrs More galvenokārt pildīja apkalpes centru funkcijas, nodrošinot pagasta iedzīvotājus ar dažāda veidu pakalpojumiem. Līdz ar apdzīvojuma centralizācijas koncepcijas realizāciju 50–60-tajos gados Latvijā lauku centros tiek koncentrēta arī dzīvojamā apbūve. Straujā ciematu būvniecība nosaka nepieciešamību pēc ciemata apbūves plāniem, tādejādi Latvijā lauku teritorijās sāk izstrādāt pirmos plānus un shēmas lauku centru veidošanai. 1968.gadā Zemes ierīcības projektēšanas institūts „Latgiprozem" izstrādā perspektīvās saimniecības „Draudzība" ciemata More plānojuma un apbūves zonējuma shēmu (skatīt 1.attēlu).

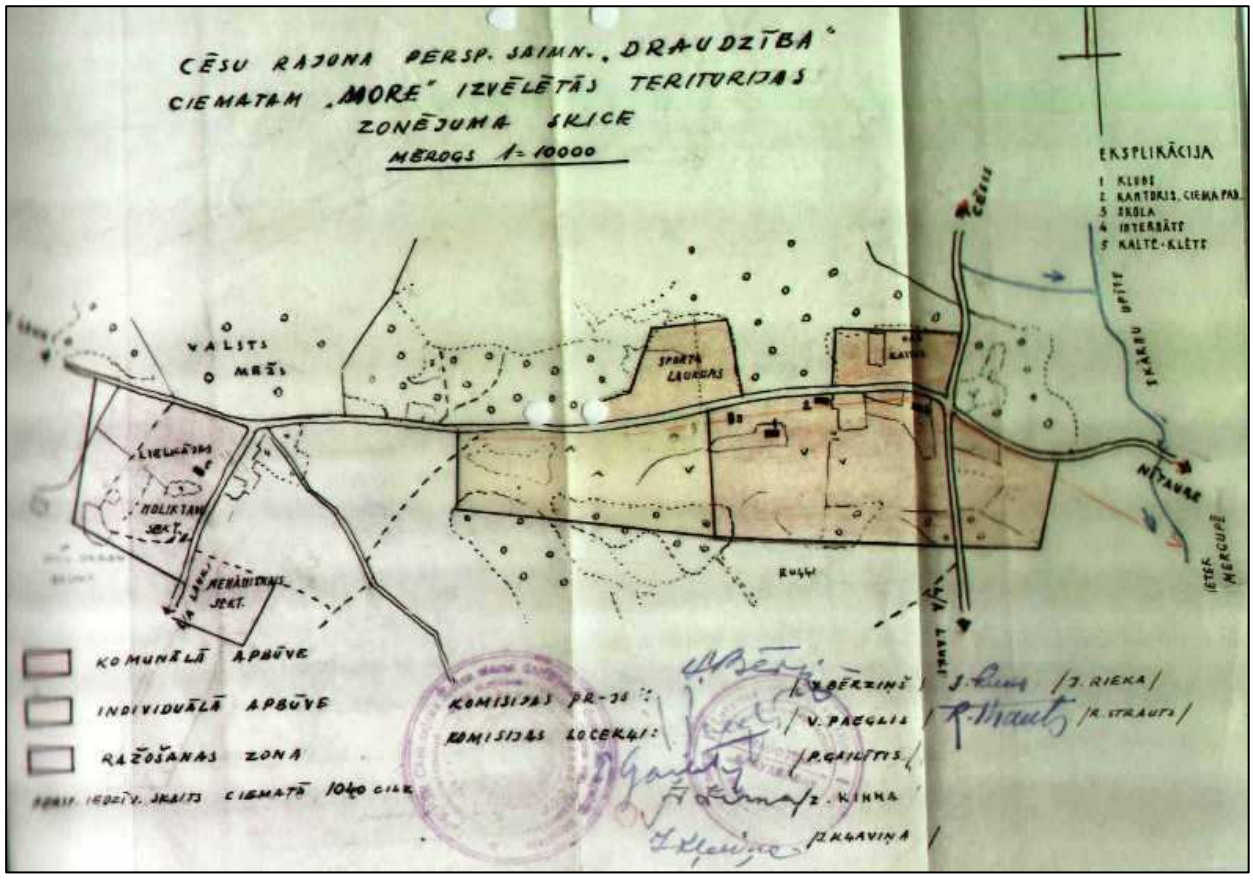

1.attēls. Ciematam „ More" izvēlētās teritorijas zonējuma skice (1968)
Avots: Valsts zemes dienesta arhīvs, arhīva lieta Nr.C - 468

1968.gadā Mores centrā (ciematā) dzīvoja 32 cilvēki, plānojuma un apbūves zonējuma shēmā tika prognozēts, ka iedzīvotāju skaits 1980.gadā sasniegs 1040 (2010.gadā Morē ir ~200 iedzīvotāju).

Plānā tika paredzēts veidot individuālo apbūves teritoriju uz ziemeļiem no galvenās ciemata ielas (pretī Pļavas un Dārza ielas apbūves kvartālam), kas līdz šodienai nav ticis realizēts (skatīt 2.attēlu). Teritorijas

plānojumā, plānojot jaunas dzīvojamās apbūves teritorijas, prioritāri tika izvērtētas jau tolaik dzīvojamai teritorijai atvēlētās vietas.

Jaunprojektējamo apbūves gabalu lielums vieņģimenes, dvīņu un rindu ēku celtniecībai perspektīvās saimniecības „Draudzība" ciemata „More" plānojuma un apbūves zonējuma shēmā tika paredzēts no 600 m^2 līdz 1200m^2 vienai ģimenei. Analīze par pašreizējo Mores centra zemes gabalu platību ļauj secināt, ka pirmie zemes gabali „Līvānu tipa" individuālo māju būvniecība ierādīti ap Pļavas ielu, jo tur pašreiz atrodas mazākie zemes gabali (no 900 m^2 – 1000 m^2), kuru lielums atbilst tolaik noteiktajām normatīvo aktu prasībām. Vēlāk (1987.gadā) tika apbūvēta Saules iela, kur piešķirti jau 3000 m^2 lieli gabali individuālo māju būvniecībai. Apbūves shēma paredzēja, ka no kopējā ciemata iedzīvotāju skaita 70% dzīvos komunālās 2-3 stāvu dzīvojamās ēkās, 30% – dzīvos individuālās mājās. Pašreizējā situācijā Mores centrā atrodas 2 daudzdzīvokļu dzīvojamās ēkas (2-stāvu daudzdzīvokļu ēku uzbūvēja 60-tajos gados, 3-stāvu – 1987.gadā), jaunas vairākstāvu dzīvojamās teritorijas Mores ciema teritorijā teritorijas plānojumā netiek paredzētas.

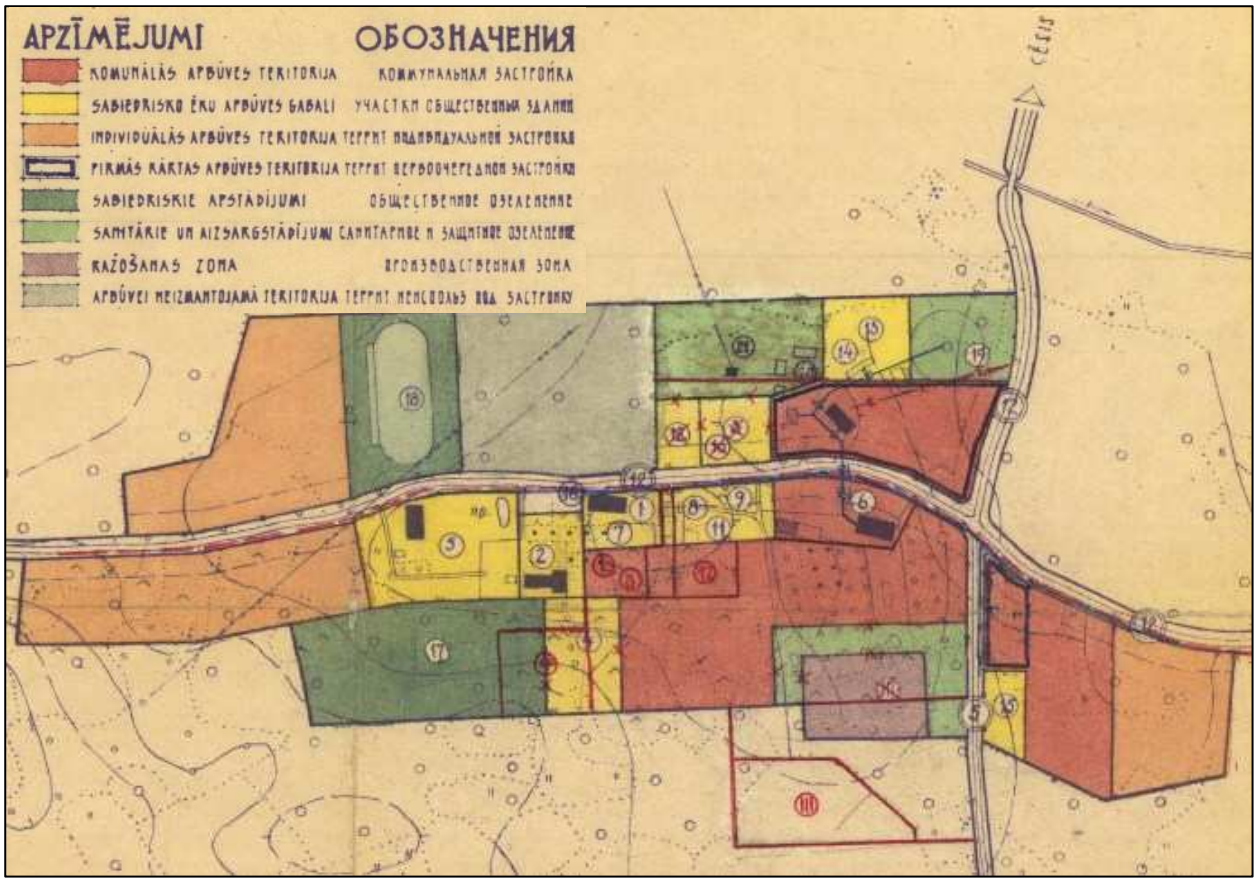

2.attēls. Ciemata „More" plānojuma un apbūves zonējuma shēma (1968)
Avots: Valsts zemes dienesta arhīvs, arhīva lieta Nr.C - 468

2007.gada martā SIA „Metrum" sadarbībā ar Siguldas novada domi organizēja iedzīvotāju aptauju, lai noskaidrotu iedzīvotāju viedokli par vairākiem novada attīstībai būtiskiem jautājumiem, tai skaitā arī par esošo apdzīvoto vietu turpmāko attīstību. Apkopojot anketu rezultātus, tika secināts, ka pēc Siguldas iedzīvotāju vērtējuma Mores pagasta centrs More nākotnē varētu veidoties kā viens no spēcīgākajiem centriem novada lauku teritorijā. Līdzšinējā Mores centra attīstība radījusi labus priekšnoteikumus šīs vietas attīstīšanai arī perspektīvē, tomēr, ņemot vērā, ka Mores ciemā vēl nav veidojusies blīva apbūve un tuvākajā nākotnē nav paredzama liela apbūves intensitāte, Siguldas novada teritorijas plānojumā 2012.-2024.gadam Mores ciema robežas samazinātas ciema dienvidu daļā, kur esošajā situācijā galvenokārt atrodas lauku zemes un viena viensēta.

1.1.3.4. Siguldas pilsētas ģenerālais plāns (1973)

1968.gada 23.jūlijā Latvijas PSR Ministru padome izdod rīkojumu Nr.332 „Par Siguldas pilsētas attīstību kā atpūtas, tūrisma un sporta centru", kurā atbildīgajām institūcijām tiek uzdots paredzēt Siguldas pilsētas attīstību ar mērķi to uzlabot, „spodrināt" kā republikas tūrisma un sporta centru, nodrošinot ievērojamus uzlabojumus ceļotāju, tūristu, sportistu un atpūtnieku apkalpošanā. 1968.gadā tiek aktīvi uzsākti dažādi tūrisma attīstību veicinoši pasākumi, kur viens no plānotajiem projektiem, piemēram, ir kājnieku tilta projektēšana pār Gauju un tilta pār Pazemes alu atjaunošana (skatīt 3.attēlu).

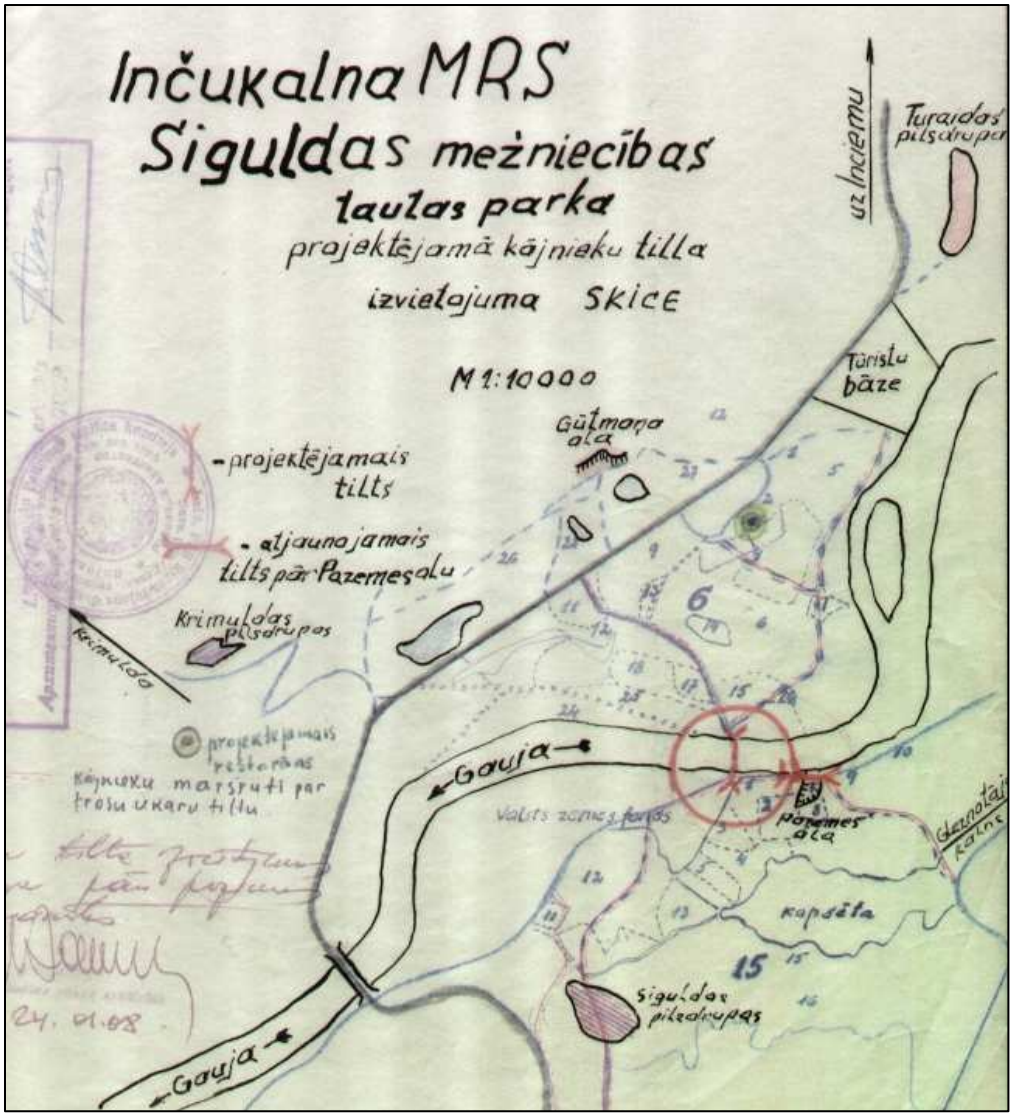

3.attēls. Tautas parka projektējamā kājnieku tilta izvietojuma skice (1968)
Avots: Siguldas zonālais valsts arhīvs, arhīva lieta Nr.530, 172 F

Lai kompleksi risinātu jautājumus, kas skar pilsētas un tās apkārtnes labiekārtošanu un attiecīgo teritoriju plānojumu un apbūvi, Latvijas PSR Ministru padomes 1968.gada 23.jūlija rīkojumā Nr.332 „Par Siguldas pilsētas attīstību kā atpūtas, tūrisma un sporta centru" tiek noteikts, ka, saskaņā ar uzdevumiem, kas uzdoti rīkojumā, ir jānodrošina 1971.–1972.gadā Siguldas ģenerālplāna izstrāde. Noteiktajā laika posmā Siguldas pilsētas ģenerālais plāns 1973.–2000.gadam (ГЕНЕРАЛЬНЫЙ ПЛАН ГОРОДА СИГУЛДА) tiek izstrādāts Rīgā, Latvijas Valsts pilsētu celtniecības projektēšanas institūtā „Pilsētprojekts", projekta galvenais arhitekts ir G.Lūsis – Grīnbergs.

Pilsētas ģenerālajā plānā tika paredzēta apbūve līdz 4 stāviem, kur, kā minēts plānā, „*uz zaļo zemes gabalu fona vidū izceltos sabiedriskās ēkas – skolas, bērnudārzi un apkalpošanas centri*". 1990.gada Siguldas pilsētas ģenerālajā plāna autori arhitekts G.Lūsis - Grīnbergs, arhitekte D.Šēnberga un inženieris T.Boiko secinājumos par 1973.gada plānā paredzētās apbūves attīstību konstatē, ka „*līdz 1990.gadam nav realizēts 1973.gada ģenerālais plāns attiecībā uz ražošanu un komunālo objektu iznešanu no dzīvojamām*

un parka teritorijām, tāpat pārskata periodā (1972.–1988.gadam) Siguldas pilsētā, pretēji ģenerālajam plānam, nav uzbūvēta neviena pilsētas sporta zāle, neviens peldbaseins, nav sporta stadiona, nav uzcelts arī neviens objekts tūrisma apkalpošanai un atpūtas iestādēm".

Ģenerālajā plānā tika risināti vairāki transporta jautājumi, t.sk. Siguldas apvedceļa jautājums, norādot iespējamo ceļa trasi. 1986.gadā, pretēji ģenerālajā plānā paredzētajam, tika uzcelta Siguldas bobsleja un kamaniņu trase, kuras būvniecība izraisīja plašas diskusijas sabiedrībā.

1.1.3.5. Siguldas pilsētas ģenerālais plāns (1990) un ciemata Lorupe – detaļprojekts (1990)

1988.gada 28.janvārī Latvijas PSR Valsts celtniecības un arhitektūras komiteja uzdod izstrādāt jaunu plānu Siguldas pilsētai, un 1990.gadā perspektīvē līdz 2010.gadam tiek pieņemts jauns Siguldas pilsētas ģenerālais plāns (skatīt 10.attēlu).

Siguldas pilsētas plānu, tāpat kā Lorupes ciemata ģenerālo plānu – detaļprojektu izstrādāja Latvijas Valsts pilsētu celtniecības projektēšanas institūtā „Pilsētprojekts", abu projektu galvenais arhitekts ir G.Lūsis – Grīnbergs.

Pilsētas apbūves attīstība 1990.gada plānotajā periodā līdz 2010.gadam pamatā realizējas, izmantojot iekšējās teritoriālās rezerves. Apbūve tika plānota līdz 4 stāviem. Šajā plānā tiek norādīts, ka „*pilsētas apbūve perspektīvē iespējama praktiski tikai dienvidu virzienā uz augstvērtīgām lauksaimniecībā izmatojamām zemēm, ja šāda iespēja vispār pieļaujama*". Vērtējot pilsētas iespējamo paplašināšanos uz lauksaimniecības zemēm no šodienas attīstības tendenču viedokļa, jāsecina, ka šīs lauksaimniecības zemes Siguldas pilsētas tuvumā šodien iegūst ne tik daudz lauksaimniecisku kā ainavisku nozīmi pilsētas struktūrā, tādējādi, plānojot apbūves attīstīšanos pilsētas dienvidu virzienā, daļa no līdzšinējām lauksaimniecības zemēm ir jārezervē kā zaļo koridoru un ainavisko skatu punktu teritorijas.

Siguldas pilsētas ģenerālajā plānā tika paredzēts atbrīvot no ražošanas objektiem pilsētas rietumu daļu (Kaķīšus), kas līdz šim nav ticis realizēts. Izstrādājot jauno teritorijas plānojumu, pārmantojot 1990.gada plāna ideju, Kaķīši veidojami kā kvalitatīva dzīves un rekreācijas vides telpa, kurā dzīvojamai apbūvei blakus netiktu plānotas ražošanas teritorijas.

No sabiedriskiem objektiem 1990.gada plānā tika paredzēts izvietot viesnīcas, jaunu baznīcu, veco ļaužu pansionātu (Televīzijas ielā), bērnu sanatoriju, peldbaseinu ar sporta zāli („Bērziņu" mikrorajonā) un sporta kompleksu (Kaķīšos). Joprojām aktuāls jautājums Siguldas novada attīstībai ir multifunkcionāla sporta centra būvniecība, uzbūvējot sporta zāli ar baseinu, un patversmes izveide, kas kā realizējami projekti noteikti izstrādātajā Siguldas novada attīstības programmā 2011.–2017.gadam.

Pilsētas daļā, kas atrodas uz dienvidiem no Vidzemes šosejas, 1990.gada plānā koncentrēti ražošanas, komunālie un noliktavu saimniecības objekti. Starp šiem objektiem vai to tiešā tuvumā atrodas vairākas dzīvojamās mājas. Apsekojot teritoriju uz vietas, redzams, ka Vidzemes šosejas 1990.gada plānā paredzētā ražošanas, komunālo un noliktavu saimniecības objektu teritorija jau pašreiz pilda galvenokārt komercapbūves funkcijas. Pašreizējais, jau izveidojušais teritorijas raksturs, kā arī ģeogrāfiskais novietojums šo telpu pilsētas struktūrā iezīmē kā iespējamo galveno komerccentru novada teritorijā.

Lorupes ciemata ģenerālajā plānā – detaļprojektā, tika noteiktas Lorupes ciemata robežas, noteikta dzīvojamās apbūves paplašināšana rietumu virzienā, saglabājot ciemata austrumu daļā ražošanas un komunālos objektus. Lorupes ciematam atrodoties tiešā saistībā ar Siguldas pilsētu, inženiertehniskie, transporta, kā arī teritorijas izmantošanas jautājumi tika risināti ievērojot ciemata un Siguldas pilsētas intereses.

1.1.3.6. Dārzkopības sabiedrības „Vējupīte" teritorijas organizācijas un apbūves projekts (1990)

1992.gada 29.aprīlī ar LR Rīgas rajona Siguldas pagasta Tautas deputātu padomes lēmumu tika apstiprināts „Rīgas rajona RTNA „Lauktehnika" dārzkopības sabiedrības „Vējupīte" teritorijas organizācijas un apbūves projekts, Rīgas rajons, Siguldas c." (izstrādātājs: Latvijas PSR Valsts agrorūpnieciskās komitejas Latvijas Valsts zemes ierīcības projektēšanas insitūts „Zemesprojekts").

Dārzkopības sabiedrības noteiktā kopējā platība bija 12,2 ha, šādai platībai 1989.gadā tika noteiktas ārējās robežas, atsavinot zemes Rīgas rajona z/s „Sigulda" zemēm. Vienas dārza gabala lietotājam paredzētā zemes platība tika noteikta 600 m^2, tādējādi paredzot 103 šādus zemes gabalus.

Uzsākot projektēšanas darbus, šīs teritorijas lielākā daļa bija aizaugusi ar krūmiem, tomēr teritorijas organizāciju noteica vairāki būtiski faktori – 100 kV elektropārvades līnijas, kas šķērso teritoriju ZR – DA virzienā un bija galvenais pamatojums ielu tīkla priekšlikumam un zemes gabalu parcelācijai, pievedceļš Sigulda – Jūdaži (saimniecības ceļš), taču iebraukšana dāza gabalos no šī ceļa netika paredzēta, jo tika plānots izbūvēt paralēlu pievedceļu, kā arī teritoriju ziemeļu daļu šķērsojošais pievedceļš Sigulda – saimniecības ceļš uz Jūdažiem. Dienvidos no šī pievedceļa tika paredzēts dārzkopības sabiedrības sabiedriskais centrs, kurā būtu izvietota sabiedriskā ēka ar valdes ēku, sardzes telpu un pirmās nepieciešamības preču kiosku, ugunsdzēsības inventāra noliktava un saražotās produkcijas pieņemšanas punkts. Tāpat šajā centrā tika plānots uzbūvēt sabiedrisko laukumu, automašīnu stāvvietu, atkritumu novietni, sabiedrisko tualeti, kā arī atpūtas zonu ar volejbola spēļu laukumu (teritorijas dienvidu daļā pie lielā laistīšanas un ugunsdzēsības dīķa).

Projektā paredzēti arī dabas aizsardzības pasākumi, piemēram, paredzot saglabāt atsevišķus vērtīgus kokus (ozols pie alejas), aleju gar piebraucamo ceļu, kā arī ierīkojot drāšu pinuma žogus cauruļu vai dzelzceļa stabos pa perimetru gar dārzkopības sabiedrības ārējo robežu.

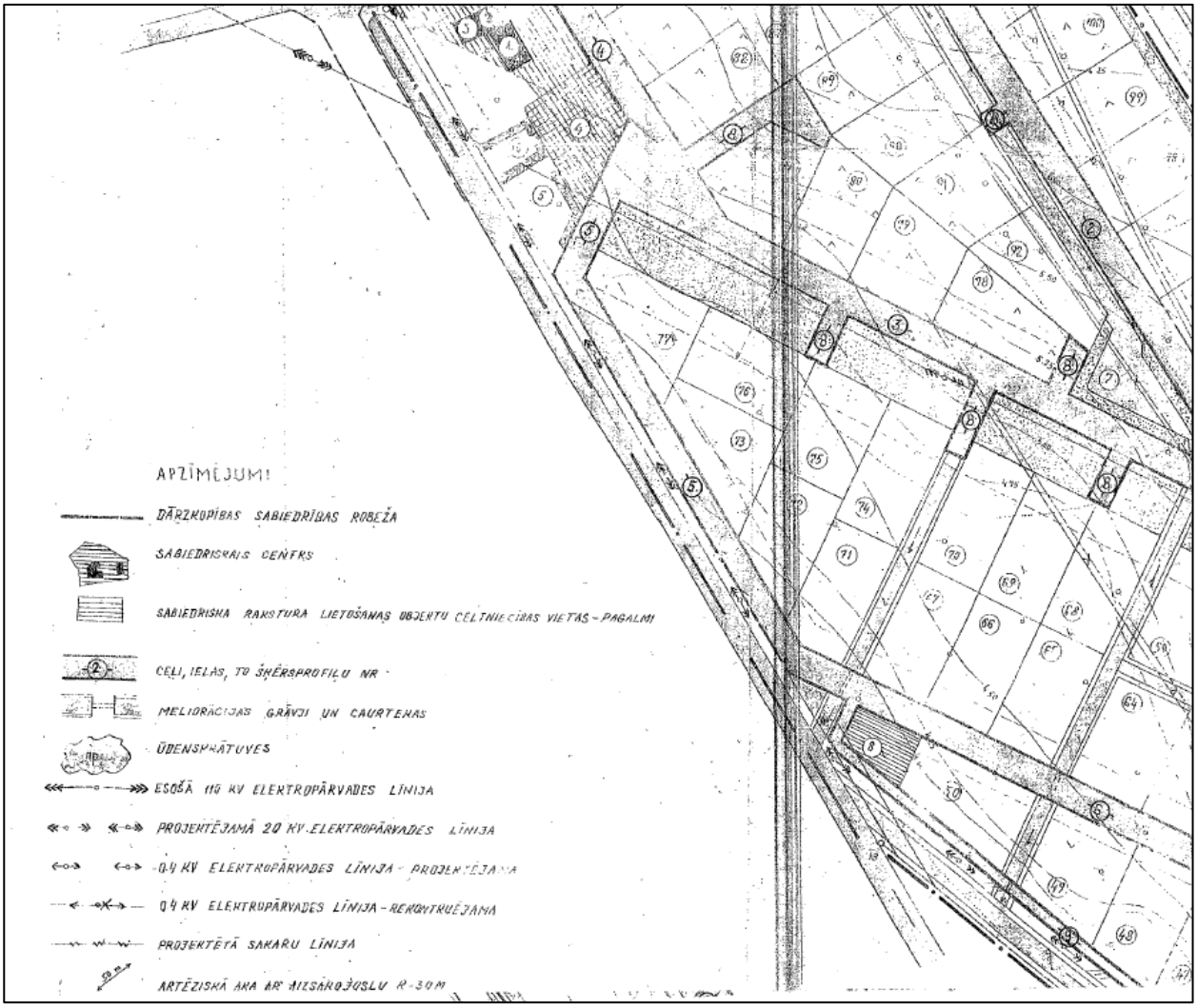

4.attēls. Izkopējums no dārzkopības sabiedrības „Vējupīte" teritorijas organizācijas un apbūves 1990.gada projekta grafiskās daļas
Avots: Siguldas novada būvvaldes arhīvs

1.1.3.7. Siguldas novada teritorijas plānojums Mores un Siguldas pagastam (2005)

Pamatojoties uz 2004.gada 13.janvāra Ministru kabineta noteikumiem Nr.34 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma noteikumi", 2004.gada 10.martā Siguldas novada dome pieņem lēmumu par Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu. 2005.gadā tiek izstrādāts un apstiprināts „Ivara Šļivkas biroja" izstrādātais Siguldas novada teritorijas plānojums Mores un Siguldas pagastam, pievienojot klāt Siguldas pilsētas daļai 1990.gadā izstrādāto Siguldas pilsētas ģenerālo plānu. 2005.gada 25.maijā Siguldas novada dome pieņem lēmumu „Par Siguldas novada teritorijas plānojuma apstiprināšanu un saistošo noteikumu „Siguldas novada teritorijas plānojums" apstiprināšanu" un izdod Siguldas novada domes saistošos noteikumus Nr.8 „Siguldas novada teritorijas plānojums". Plānojums tika izstrādāts ar perspektīvu uz 10 gadiem (līdz 2014.gadam).

Plānojumā ciema statuss un līdz ar to arī ciema robežas tika noteiktas Jūdažu, Nurmižu un Mores apdzīvotajai vietai. Plānojumā, ņemot vērā Rīgas rajona plānojumā noteikto, tika paredzēta un attēlota Siguldas apvedceļa trase, kurai bija informatīvs raksturs, nenosakot nosacījumus vai apgrūtinājumus plānotajā apvedceļa teritorijā. Siguldas novada bijušā dārzkopības sabiedrība „Vējupīte" teritorija plānojumā tika noteikta kā Vasarnīcu apbūves teritorija, kuras galvenā izmantošana ir rekreācija un uz kuras atļauta vienas vasarnīcas būvniecība (minimālā zemes gabala platība vienas vasarnīcas apbūvei – 600 m^2). Vidzemes šosejas labā puse (Lorupes dīķu virzienā) tika paredzēta kā 1 vai 2 ģimeņu savrupmāju apbūves teritorija (minimālā platība 1 mājas būvniecībai 1200 m^2), pieļaujot izmantot teritoriju arī kā darījumu un sabiedriskās apbūves teritoriju (skatīt 4.attēlu). Teritorijas attīstības risinājumi Gaujas nacionālā parka (GNP) teritorijā tika meklēti, nosakot prasību, ka lauksaimniecības un mežsaimniecības teritorija GNP teritorijā jebkāda saimnieciskā darbība atļauta tikai pēc detālplānojuma izstrādes un saskaņošanas ar GNP administrāciju.

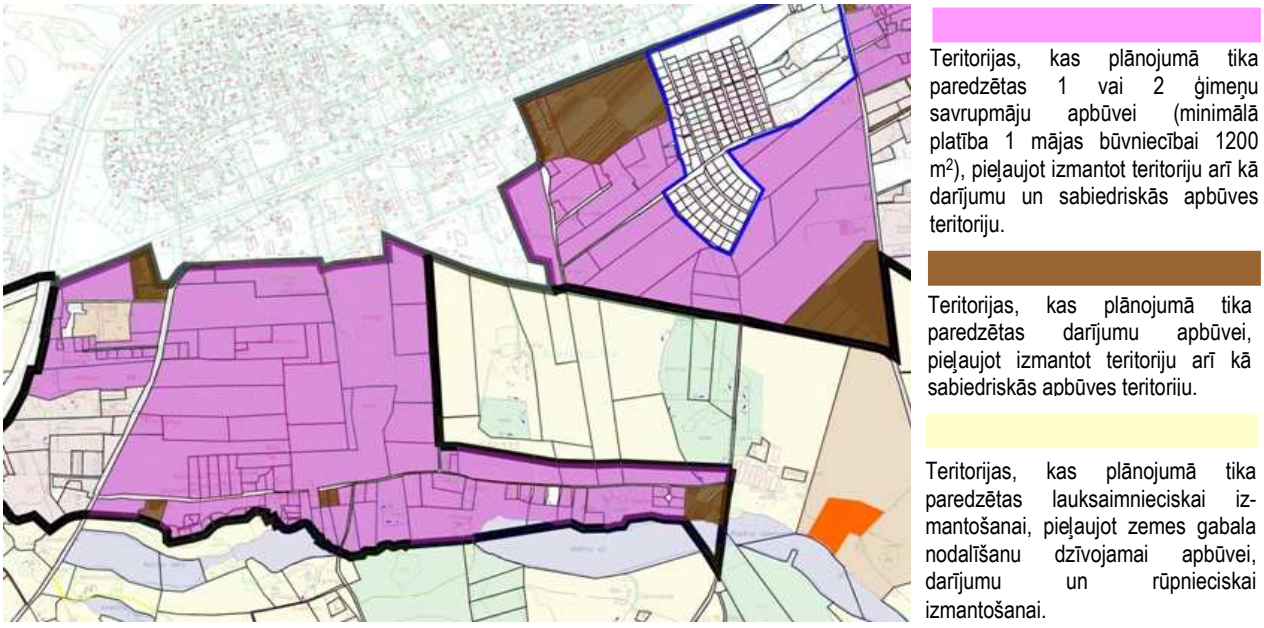

5.attēls. Teritorijas plānojuma Mores un Siguldas pagastam meklētie risinājumi Siguldas pilsētas pieguļošajai daļai
Avots: SIA „Metrum", izmantojot „Ivara Šļivkas biroja" izstrādāto Siguldas novada teritorijas plānojumu Mores un Siguldas pagastam (2005)

Plānojumā definēts Siguldas novada teritorijas redzējums 2014.gadā: „*Iedzīvotāju skaits Siguldas novadā pieaugs, jo to ietekmēs Rīgas tuvums un iedzīvotājiem nodrošinātā ērtā un patīkamā dzīves vieta. Arvien vairāk Rīgas iedzīvotāju mainīs dzīvesvietu no Rīgas un Siguldas novadu un otrādi - no attālākajiem Latvijas nostūriem uz Rīgas pusi. Siguldas novada lepnums ir ainaviskās bagātības un kultūrvēsturiskais mantojums. Sakārtotā vide, vienotā lauku teritoriju apsaimniekošana, klusās dabas zonas, aplī sazarotā novada ceļu infrastruktūra, tūrisma objektu tīkls novirzīs Turaidas pils apmeklētājus uz citiem objektiem un piesaistīs arvien vairāk tūristus no visas Latvijas un ārvalstīm. Siguldas novada tūrisma aktivitātes atšķirsies no citiem Latvijas reģioniem ar savu daudzveidību un aktīvā tūrisma paketēm, ko papildinās arī vietējās produkcijas pārdošanas pasākumi. Ekoloģiski tīro ražotņu un pakalpojumu attīstīšana, kā arī citu*

uzņēmējdarbības nozaru attīstība nodrošinās jauniešu atgriešanos Siguldas novadā. Ievērojamu novada ekonomisko attīstību veicinās rūpniecības un pakalpojumu nozares (mežsaimniecība un kokapstrāde, brikešu, kokogļu un granulu ražošana, mēbeļu ražošana, būvniecība, kūdras ieguve, lopkopība, augkopība, lauksaimniecība un netradicionālā lauksaimniecība u.c.).”

1.1.3.8. Siguldas novada teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam (2008)

Siguldas novada teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam izstrāde tika uzsākta 2006.gada 18.janvārī, pieņemot Siguldas novada domes lēmumu par teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu, atbilstoši 2004.gada 19.oktobra Ministru kabineta noteikumiem Nr.883 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”. Plānojuma izstrādes posmā no teritorijas plānojuma izstrādātāju SIA „Metrum” un Siguldas novada domes puses, tika veikta virkne izpēšu, rīkotas diskusijas ar pašvaldības, institūciju pārstāvjiem un speciālistiem, kā arī veicot nozīmīgu darbu sabiedrības iesaistīšanas pasākumu organizēšanā. Apkopoto materiālu analīzes procesā tika veikts novada telpiskās struktūras vēsturiskās attīstības izvērtējums, skatot to sasaisti ar mūsdienām, un veikta galveno telpiskās struktūras elementu apzināšana. Tāpat izstrādāts Siguldas novada ainavu plāns un Siguldas novada koncepcija Siguldas pilsētai un novada lauku teritorijai (Siguldas un Mores pagastam), kas Siguldas pilsētai saglabāta arī jaunajā teritorijas plānojumā.

6.attēls. Sabiedrības iesaistīšana plānošanas procesā 11.09.2007. Siguldas 800-gades svētkos
Avots: SIA „Metrum”, 2007

Izvērtējot teritorijas plānojumā iekļautos attīstības risinājumus pilsētas un lauku teritorijai, galvenokārt tos, kas attiecas uz teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu, atzīmējams, ka teritorijas plānojumā iekļautie risinājumi kopumā vērtējami kā pamatoti, nepieļaujot haotisku un nestrukturizētu novada attīstību. Vērtējot plānojumā iekļauto ideju īstenošanu, redzams, ka liela daļa no plānotajām apbūves un darījumu teritorijām, kas tika plānotas pirms dažiem gadiem, nav vēl realizētas.

No jauna veidojamo zemes gabalu minimālā platība savrupmāju apbūvei Siguldas pilsētā šajā teritorijas plānojumā noteikta 1200 m^2, bet ārpus Siguldas pilsētas teritorijas - 2500 m^2, kas, analizējot esošo zemes sadalījuma struktūru teritorijā, ir uzskatāma par pamatotu, un saglabājamu arī jaunajā teritorijas plānojumā. Ciema statuss noteikts Mores un Jūdažu apdzīvotajām vietām.

Siguldas novada teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam apstiprināts 29.10.2008. Siguldas novada domes sēedē, izdodot Siguldas novada saistošos noteikumus Nr.17 „Siguldas novada teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam grafiskā daļa un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" Siguldas novada domes 2008.gada 29.oktobra sēdē (saistošie noteikumi stājās spēkā 2008.gada 1.novembrī).

1.1.3.9. Allažu pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam (2008)

Allažu pagasta teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam izstrāde uzsākta 2004.gadā atbilstoši 2004.gada 19.oktobra Ministru kabineta noteikumiem Nr.883 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” (apstiprināts ar 2008.gada 24.janvāra Allažu pagasta padomes lēmumu Nr.43 (protokols Nr.5.§)).

Plānojumā ciema statuss un līdz ar to arī ciema robežas noteiktas Allažu, Stīveru, Allažmuižai, Egļupei un Plānupes apdzīvotajai vietai.

Allažu pagasta teritorijas plānojumā dzīvojamās apbūves teritorijas iedalītas sešās apakšzonās, kur dzīvojamās apbūves teritorijas minimālā platība svārstās no 600 m^2 dārzkopības sabiedrību apbūves teritorijās līdz 5000 m^2 dzīvojamās apbūves teritorijās un savrupmāju apbūves teritorijās mežaparkā. Jāatzīmē, ka, piemēram, savrupmāju apbūves teritorijās mežaparkā dalīšana iespējama arī mazākos

zemes gabalos (2500 m^2), ja ir pieslēgums visa ciema centralizētām komunikācijām. Plānojums nosaka, ka detālplānojums ir jāizstrādā uzsākot jebkuru darbību ar zemes gabala robežu un īpašnieku maiņu un apbūvi ciematu robežās, savukārt transformācija no dārzkopības teritorijām uz savrupmāju blīvas apbūves teritorijām veicama izstrādājot detālplānojumus, bet nepieļaujot dārzkopības teritoriju paplašināšanos. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi arī paredz, ka apbūvi nedrīkst izvietot visā upju palieņu platumā bez pretplūdu pasākumu veikšanas, tāpat ierobežojot apbūvi 10% applūstošajās teritorijās.

Meža zemes transformācija pieļaujama ne lielākās vielaidus platībās kā 50 ha, nosakot minimālo zemes vienības lielumu - 2 ha. Lauku (lauksaimniecības) zemju minimālā jaunveidojamā platība arī ir 2 ha, savukārt augstvērtīgajās lauksaimniecības zemju teritorijās zemes dalīšana nav pieļaujama mazākos zemes gabalos kā 50 ha.

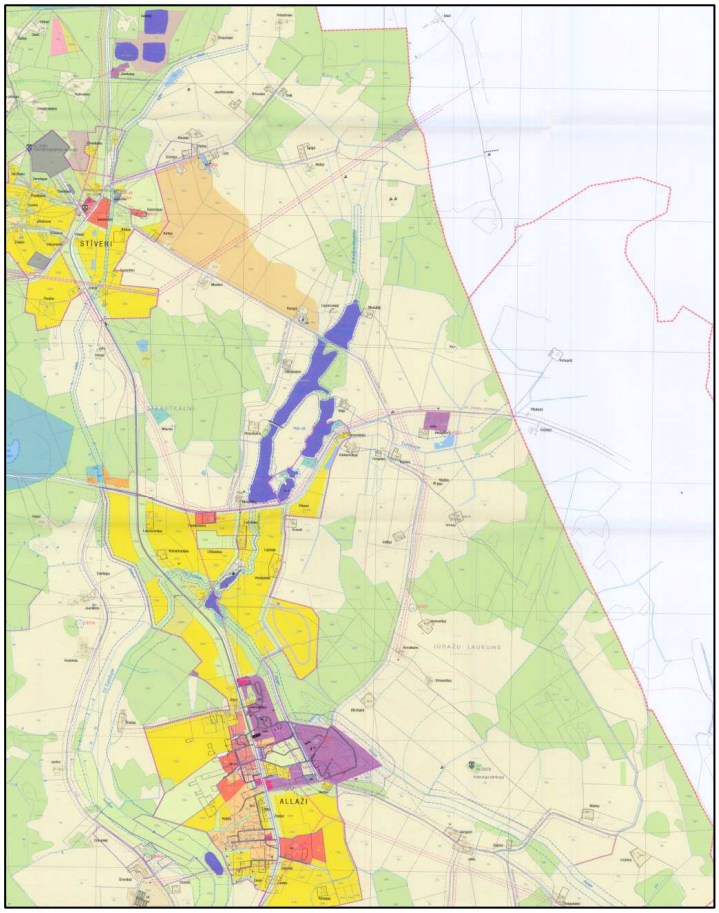

7.attēls. Izkopējums no Allažu pagasta teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam grafiskās daļas kartes „Teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana"

Teritorijas plānojumā pievērsta uzmanība pagasta ainavām un to aizsardzībai, taču plānošanas dokumenta izstrādes gaitā nav veikta to inventarizācija un novērtējums. Teritorijas plānojums nosaka, ka nepieciešams veikt ainavu inventarizāciju (ainavas vērtīgāko elementu novērtēšana un dokumenta tālākai aizsardzības un apsaimniekošanas veida noteikšanai), bet, izstrādājot detālplānojumu, ainaviski augstvērtīgām teritorijām jānosaka noteikts aizsardzības statuss vai zemes lietojuma veids.

1.1.3.10. Citi novada plānošanas dokumenti un detālplānojumi

1999.gadā Siguldas pagasta padome sadarbībā ar SIA „Projekts XXI" un SIA „Villa Zaļā" izstrādāja Siguldas pagasta attīstības plānu „Siguldas pagasta attīstības ceļi un perspektīvas". 2006.gadā izstrādāta un Siguldas novada domē apstiprināta Siguldas novada tūrisma attīstības stratēģija 2006.-2013.gadam. 2007.gadā Siguldas novada domē apstiprināta Siguldas novada attīstības programma 2007.-2019.gadam tajā pašā gadā ar Allažu pagasta padomes lēmumu apstiprināta Allažu pagasta attīstības programma 2007.-20111.gadam, bet 2011.gada 9.martā apstiprināta Siguldas novada attīstības programma 2011.-2017.gadam (skatīt 3.2.sadaļu *Novada attīstības programmā noteiktā vīzija un attīstības prioritātes*).

2004.gada 14.jūlijā Siguldas novada domē tika izdoti saistošie noteikumi Nr.9 (prot. Nr.14., 31.§), kas nosaka, ka saistošie noteikumi attiecas uz šādiem Siguldas būvvaldē saskaņotajiem detālplānojumiem:

1) Detālplānojums - parcelācijas projekts - Līvkalna – Atbrīvotāju – Kārklu – Skolas ielu apbūves kvartāls Siguldas pilsētā (10.12.2001., Nr.:S-46);
2) Parcelācijas projekts – Priežu ielā, Siguldas pilsētā (18.04.2001., Nr.:S-15);
3) Zemes gabala dalījuma korekcija Pļavu ielā (24.09.2001.Dz.parc-31/2001.);
4) Dzīvojamā kvartāla izbūve Siguldas pagasta „Sintijās" (8.06.2004., Dz-18/2004);
5) Zemes gabala dalījuma plānojuma korekcija „Līvkalni -1", Siguldā (15.10.2003., Nr.:S-36);

6) Zemes gabala dalījuma korekcija – parcelācijas projekts „Rūtās”, Siguldas pagastā (30.12.2003., Nr.:P-33/2003);
7) Strēlnieku un Jaunatnes ielas kvartāla apbūve Siguldā (8.03.2004., Nr.:S-4).

Šie noteikumi nosaka, ka detālplānojumos ietvertās teritorijas atļauts sadalīt un apbūvēt saskaņā ar saskaņotajiem plāniem un atbilstošajiem apbūves noteikumiem.

Līdz 2012.gada 31.janvārim Siguldas novada teritorijā izstrādāti un kā saistošie noteikumi izdoti vienpadsmit detālplānojumi, kuru pilns saraksts ir ietverts Siguldas novada teritorijas plānojuma III sējuma *Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi* 11.pielikumā.

Izstrādes stadijā atrodas šādi detālplānojumi, kuriem pieņemts Siguldas novada domes lēmums par detālplānojuma izstrādes uzsākšanu:

1) Detālplānojums zemes gabalam „Mākoņi” Siguldas pagastā, Siguldas novadā (29.04.2009. domes lēmums „Par zemes gabala „Mākoņi” Siguldas pagastā, Siguldas novadā detālplānojuma izstrādes uzsākšanu, detālplānojuma teritorijas robežu un darba uzdevuma apstiprināšanu” (protokola Nr.10., 7§)).
2) Detālplānojums zemes gabalam „Lācēni” (27.05.2009. Siguldas novada domes lēmums), zemes gabalam „Šķūņabeites” (02.09.2009. Siguldas novada domes lēmums un zemes gabalam „Zemdegas” Siguldas pagastā, Siguldas novadā (18.02.3009. Siguldas novada domes lēmums).

8.attēls

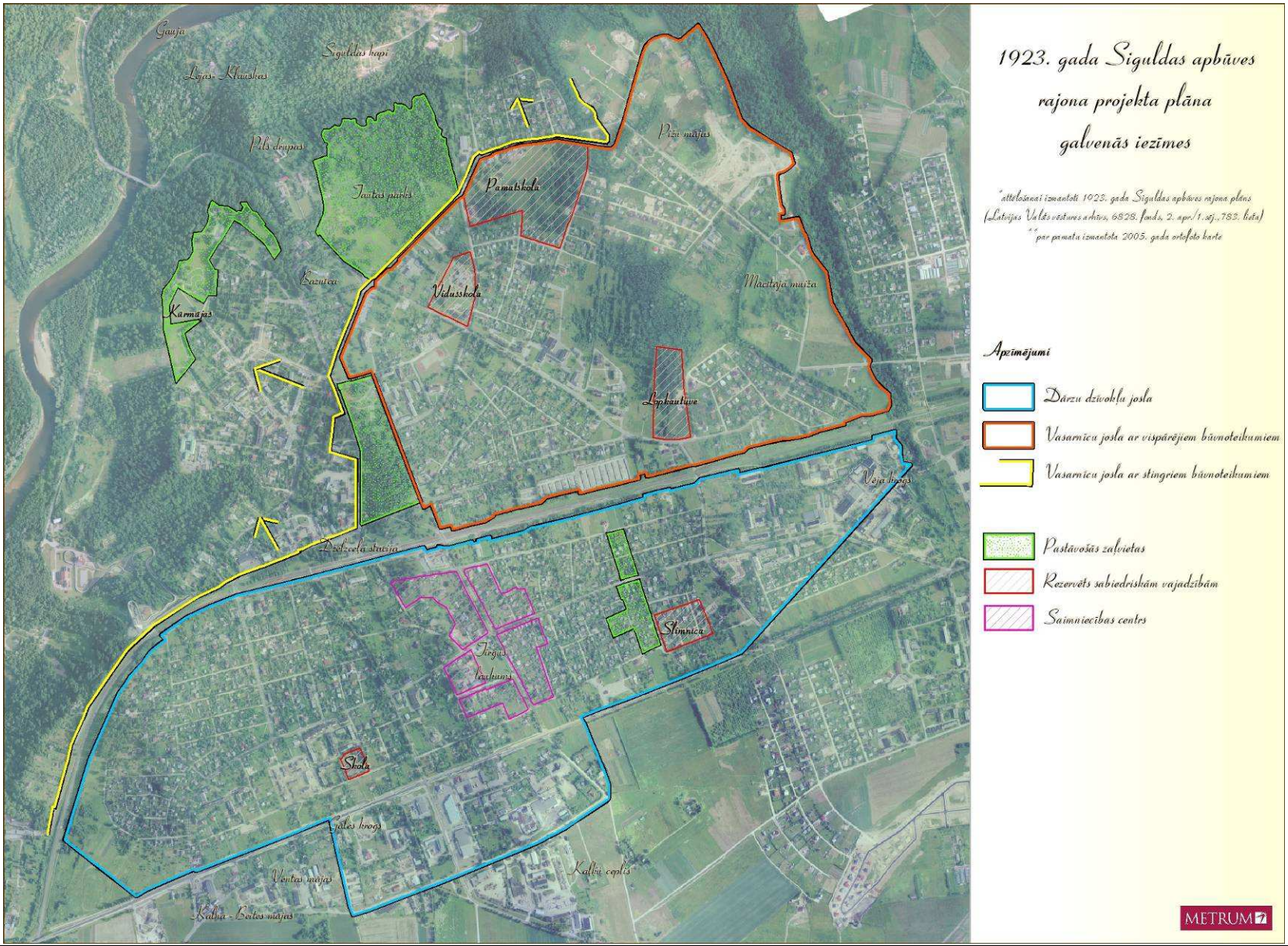
Gauja
Siguldas kapi
Lejas- Klauskas
Pils drupas
Jaunās parks
Pamatskola
Pīļu mājas
Baznīca
Vidusskola
Mācītāja muiža
Kārmājas
Lapbaudītuve
Vecā kapos
Dzelzceļa stacija
Tirgus laukums
Skola
Ielejas krogs
Ventas mājas
Kalvīt ceplis
Kalna - Ceļiņu mājas
1923. gada Siguldas apbūves rajona projekta plāna galvenās iezīmes
*attēlošanai izmantoti 1923. gada Siguldas apbūves rajona plāns (Latvijas Valsts vēstures arhīvs, 6828. fonds, 2. apr./1. saj., 783. lieta)
** par pamatu izmantota 2005. gada ortofoto karte
Apzīmējumi
Dārzu dzīvokļu josla
Vasarnīcu josla ar vispārējiem būvnoteikumiem
Vasarnīcu josla ar stingriem būvnoteikumiem
Pastāvošās zaļvietas
Rezervēts sabiedriskām vajadzībām
Saimniecības centrs
METRUM

9.attēls

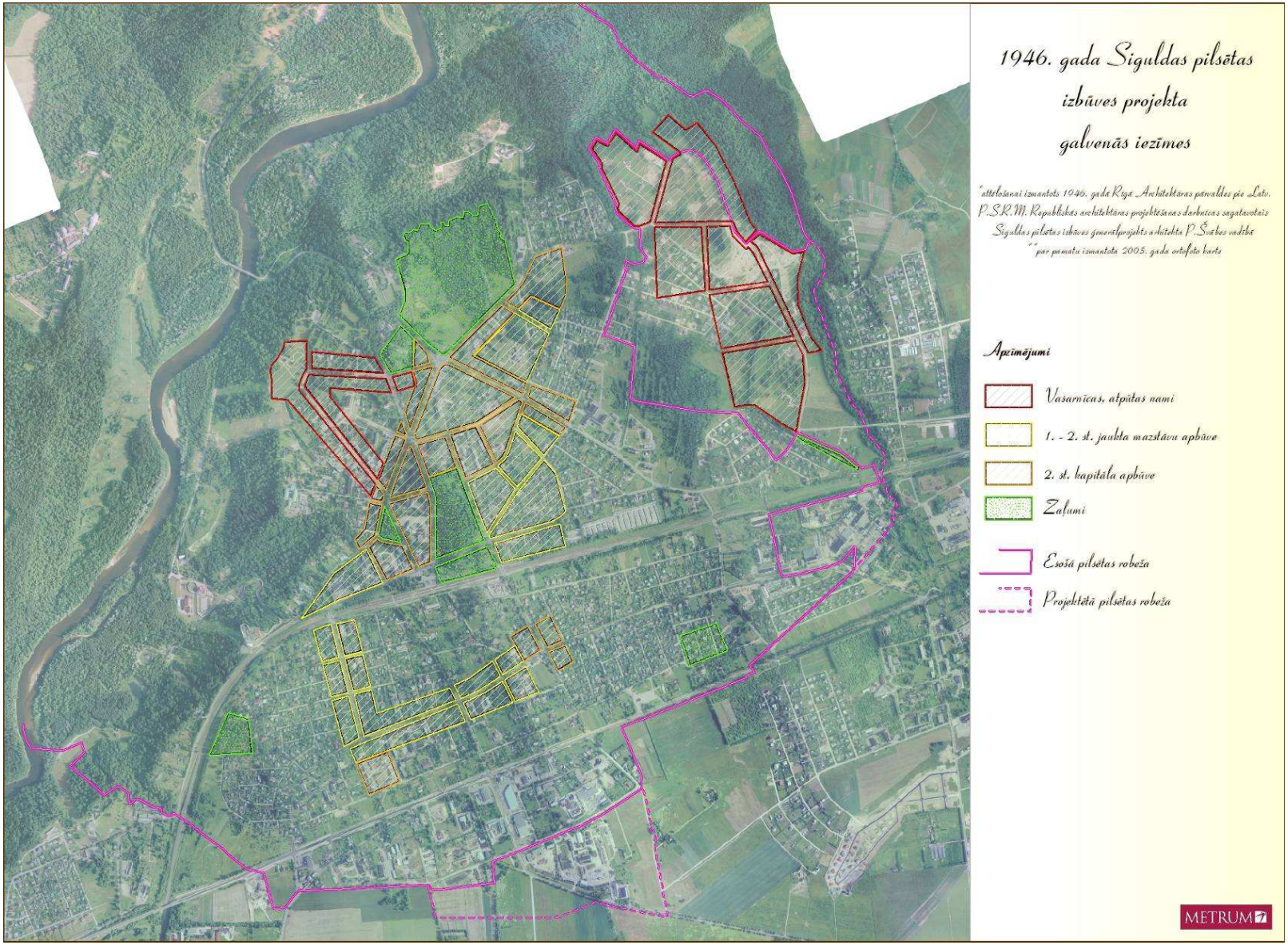
1946. gada Siguldas pilsētas
izbūves projekta
galvenās iezīmes
"attēlošanai izmantots 1946. gada Rīga Arhitektūras pārvaldes pie Lat. P.S.R.M. Republikas arhitektūras projektēšanas darbnīcas sagatavotais Siguldas pilsētas izbūves ģenerālprojekts arhitekta P. Šmīdes vadībā
" " par pamatu izmantots 2005. gada ortofoto karte
Apzīmējumi
Vasarnīcas, atpūtas nami
1. - 2. st. jaukta mazstāvu apbūve
2. st. kapitāla apbūve
Zaļumi
Esošā pilsētas robeža
Projektētā pilsētas robeža
METRUM

10.attēls

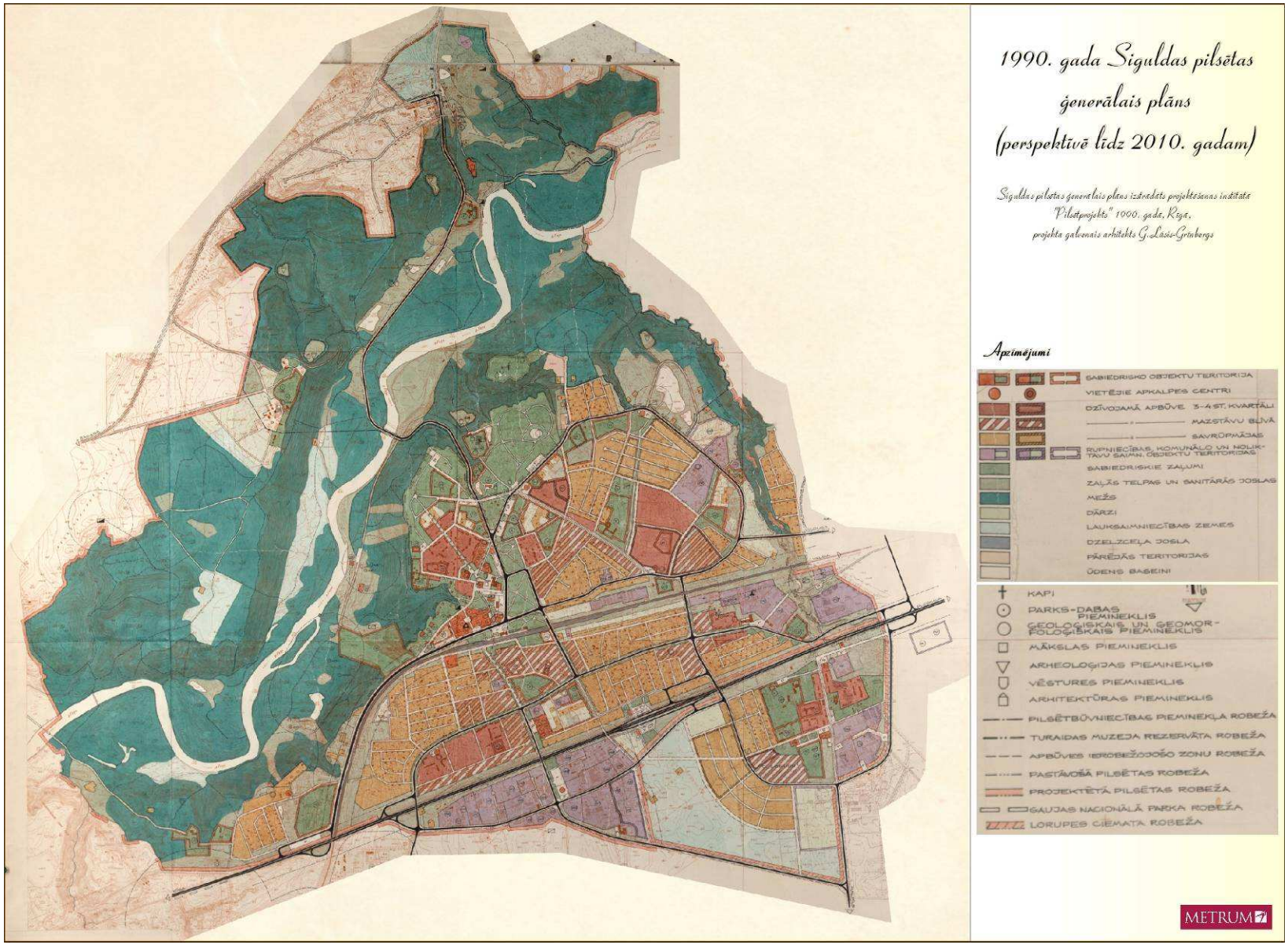
1990. gada Siguldas pilsētas
ģenerālais plāns
(perspektīvē līdz 2010. gadam)
Siguldas pilsētas ģenerālais plāns izstrādāts projektēšanas institūtā
"Pilsētprojekts" 1990. gadā, Rīga,
projekta galvenais arhitekts G.Lāsis-Grīnbergs
Apzīmējumi
SABIEDRISKO OBJEKTU TERITORIJA
VIETĒJIE APKALPES CENTRI
DZĪVOJAMĀ APBŪVE 3-4 ST. KVARTĀLI
MAZSTĀVU BLĪVĀ
SAVRŪPMĀJAS
RŪPNIECĪBAS, KOMUNĀLO UN NOLIKTAVU SAIMN. OBJEKTU TERITORIJAS
SABIEDRISKIE ZAĻUMI
ZAĻĀS TELPAS UN SANITĀRĀS JOSLAS
MEŽS
DĀRZI
LAUKSAIMNIECĪBAS ZEMES
DZELZCEĻA JOSLA
PĀRĒJĀS TERITORIJAS
ŪDENS BASEINI
KAPI
PARKS-DABAS PIEMINEKLIS
ĢEOLOĢISKAIS UN ĢEOMORFOLOĢISKAIS PIEMINEKLIS
MĀKSLAS PIEMINEKLIS
ARHEOLOĢIJAS PIEMINEKLIS
VĒSTURES PIEMINEKLIS
ARHITEKTŪRAS PIEMINEKLIS
PILSĒTBŪVNIECĪBAS PIEMINEKĻA ROBEŽA
TURAIDAS MUZEJA REZERVĀTA ROBEŽA
APBŪVES IEROBEŽOJOŠO ZONU ROBEŽA
PASTĀVOŠĀ PILSĒTAS ROBEŽA
PROJEKTĒTĀ PILSĒTAS ROBEŽA
GAUJAS NACIONĀLĀ PARKA ROBEŽA
LORUPES CIEMATA ROBEŽA
METRUM

1.2. Metodika

Sekojot līdzi plānošanas aktualitātēm un ievērojot LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas (pēc 01.01.2011. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija) izstrādātajā „Telpiskās plānošanas sistēmas attīstības koncepcija" noteikto, kas apstiprināta Ministru kabinetā 2009.gada 14.jūlijā, darba mērķa sekmīgai sasniegšanai darba izpildes procesā tika izvirzītas septiņas galvenās pieejas. Uz šīm pieejām tika balstīts viss darba process:

1) Darbs starpdisciplinārā komandā;
2) Atklāta komunikācija ar Siguldas novada pašvaldību un sabiedrību plānošanas laikā;
3) Plānošana, saistot teritorijas plānojumu ar citiem plānošanas dokumentiem;
4) Izpēte dabā – pamats konkrētu un reālu mērķu formulēšanai;
5) Teritorijas konteksta izpratne – Siguldas novada unikalitātes apzināšana;
6) Teritorijas plānošana, veidojot ģeogrāfiskās informācijas sistēmas datu bāzi;
7) Teritorijas plānošana tiesību normu ietvaros.

Viens no noteicošajiem faktoriem kvalitatīva teritorijas plānojuma izstrādei ir cilvēkfaktora nozīme jeb konkrētajā projektā iesaistītās komandas pieredze, zināšanas un spēja sadarboties, atsevišķām nozaru problēmām rodot vienotu, kompleksu risinājumu jaunā kvalitātes līmenī. Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes darba izpildes uzdevumi ir saistīti ar dažādām plānošanas sfērām, tāpēc tas tika izstrādāts, strādājot starpdisciplinārā komandā. Siguldas novada teritorijas plānojumu, sadarbībā ar Siguldas novada pašvaldības speciālistiem un Siguldas novada iedzīvotājiem, izstrādāja SIA „Metrum" speciālisti: projekta vadītāja, arhitekte Māra Kalvāne, vides speciāliste Vita Jevdokimova, habilitētā ģeogrāfijas doktore Aija Melluma, kartogrāfs Armīns Skudra un kartogrāfs Sabīne Grase. Ņemot vērā, ka jaunā Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādē par pamatu ņemts spēkā esošais Siguldas novada teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam un tā ietvaros veiktie pētījumi, izpētes un atziņas, jāatzīmē arī projekta metodiskās vadītājas un arhitektes Ingunas Jekales, projekta vadītājas – teritorijas plānotājas Ilzes Circenes, konsultanta un arhitekta Jāņa Taureņa un transporta tīklu inženiera Viļņa Salenieka ieguldījums plānošanas dokumenta izstrādē.

Lai iedzīvotājiem būtu ērti sniegt savus komentārus un ierosinājumus par Siguldas novada teritorijas plānojuma, kā arī tā vides pārskata izstrādi un pašu plānošanas procesu, projekta izstrādes sākumposmā tika izveidota e-pasta adrese planojamsiguldu@metrum.lv, uz kuru katram interesentam tika dota iespēja uzrakstīt sev interesējošu jautājumu, komentāru vai priekšlikumu, nodrošinot, ka uz atsūtīto e-pastu 3 dienu laikā tiek sniegta atbilde vai komentārs. Līdz 2012.gada 1.jūnijam uz šo e-pastu netika saņemts neviens priekšlikums vai komentārs.

Teritoriju plānošana ir ilgstošs, komplicēts un pēc būtības nepārtraukts process. Pašreiz Latvijā ir izveidojusies dažāda prakse un arī izpratne par vietējo pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu izstrādi. Lai atspoguļotu Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes procesu, ir sagatavota šī nodaļa, kuras izstrādes mērķis ir iepazīstināt ar plānošanas procesā pielietoto darba metodiku.

Siguldas novada teritorijas plānojums satur nosacījumus un caur tiem piedāvā iespējas vēlamajai novada telpiskajai attīstībai nākotnē. Tādējādi tas nodrošina bāzi tādu lēmumu sagatavošanai, novērtēšanai un īstenošanai, kam ir telpiska nozīme.

Teritorijas plānojuma saturs ir noteikts normatīvajos aktos – tas sastāv no apraksta daļas, vēlamās telpiskās struktūras daļas un saistošās daļas, kā arī plānošanas procesa pārskata daļas. Apraksta daļai ir jānodrošina pietiekami daudz informācijas vēlamās telpiskās struktūras attīstības pamatošanai. Vēlamās telpiskās struktūras daļa ir vēlamās telpiskās attīstības vīzijas apraksts, vēlamās telpiskās struktūras formulējums un pamatojums. Saistošā sadaļa nosaka nepieciešamos pasākumus vēlamās telpiskās struktūras sasniegšanai. Galaproduktu nedrīkst uzskatīt kā konstantu teritorijas plānojumu plānojamajai teritorijai, bet gan drīzāk kā ilgtermiņa vīziju, kas tulkojama ar nepārtrauktu koncepciju virzīšanu un pielāgošanu. Tā ir struktūra, kurā var atpazīt ikdienas darbības, attieksmi pret kvalitāti un ilgtspēju, un kurā tiek saņemti piedāvājumi un tiek uzrādīta ietekme.

Telpiskajai plānošanai ir savstarpēji jāsaista sociālās, ekonomiskās un dabas vides dimensijas, kas saistītas ar izmaiņām pilsētas, kā arī lauku teritorijas uzbūvē – veselais ir daudz vērtīgāks par tā daļu summu. Tādēļ ir vajadzīga saikne, kas aptver visas šīs sastāvdaļas, kas atļauj dažādu sektoru bieži pretrunīgās prasības līdzsvarot. Plānošana ir jāizmanto kā saskaņots mehānisms, kas ir viena no telpiskās plānošanas stiprajām pusēm.

Telpiski konflikti regulāri rodas tādās attīstības teritorijās, kas ir pievilcīgas dažādām iedzīvotāju interešu grupām, un tāda ir Sigulda. Ir jāpieņem daudzi svarīgi telpiski lēmumi, kas ir pietiekami sarežģīti daudzo ieinteresēto pušu dēļ, kuras katra vēlas apmierināt savas intereses. Pilsētas telpa piedāvā iespējas jaunu ekonomisko aktivitāšu un nodarbinātības attīstībai. Tā arī palīdz noteikt tās vides kvalitāti, kā arī ir svarīgs elements sociālā un vēsturiskā mantojuma pareizā izmantošanā. Šo iemeslu dēļ visi lēmumi ir jāpieņem, paturot prātā to, kur notiks jauna attīstība un kā tā tiks īstenota. Ņemot vērā potenciālo konfliktējošo pušu interešu apjomu, nav iespējams bez saprātīgas kompromisa pieejas apmierināt visu iedzīvotāju slāņu vajadzības, kā arī sasniegt kaut vai nelielu daļu no vēlamās telpiskās struktūras. Šodien pieņemtie politiskie lēmumi nedrīkst sagraut nākotnes attīstības potenciālu. Telpiskās plānošanas mērķis ir sasniegt funkcionēt spējīgu un saistošu telpisku struktūru, kas nodrošinātu kvalitāti un ilgtspējību.

Lai izstrādātu vēlamo novada attīstības modeli, tika izmantoti visdažādākie darba paņēmieni. Telpiskajai plānošanai piemīt dažas īpatnības – tai ir jālīdzsvaro visbiežāk konfliktējošās dažādu grupu vajadzības, kā, piemēram, pašvaldības, zemes īpašnieku, uzņēmēju, attīstības plānotāju un citu grupu vajadzības jeb uzskatus, izmantojot pārrunu un kompromisu metodi. Tai ir jābūt saskaņotai savā pieejā, kā arī jābūt reālai, stratēģiskai un elastīgai.

Ar ierobežotām zināšanām par iespējamo attīstību un ierobežotu informāciju par tendencēm un prognozēm, ir ļoti sarežģīti izveidot priekšstatu par nākotnes vidi. Nav iespējams ar 100% garantiju zinātniski paredzēt ekonomisko pārmaiņu un migrācijas plūsmu izvēršanos, vai arī, kāda līmeņa resursi būs pieejami sociālai, ekonomiskai un telpiskai attīstībai ilgtermiņā – pārsvarā objektīvi paredzamas ir tikai iespējamās tendences jeb attīstības scenāriji. Šo iemeslu dēļ telpiskajiem plāniem ir jābūt pielāgojamiem esošai situācijai. Tādēļ arī telpiskā plānošana nevar piedāvāt pilnīgu risinājumu jebkurai problēmai. Drīzāk tā ir jāskata kā nepārtraukta un visu laiku notiekoša aktivitāte.

Būtiska telpiskās plānošanas sastāvdaļa ir teritorijas konteksta izpratne, kura robežās ir jāizveido telpiskais plānojums. Šis konteksts sevī ietver teritorijas problēmu un iespēju izpēti, kas atspoguļota esošos plānos, pētījumos, dokumentos, iespējamos ar novadu un reģionu kopumā saistītos attīstības projektos. Ļoti svarīga plānošanas sastāvdaļa ir analīze, lai spētu definēt konkrētus attīstības mērķus, un izpratne par esošās situācijas svarīgākajām tendencēm. Būtiska plānošanas procesa sastāvdaļa ir radošā pieeja (intuīcija, pieredze, zināšanas), kas palīdz saskatīt alternatīvas iespējas. Pieredzes un zināšanu saistība ir ļoti svarīga plānošanas procesā, tādā veidā nodrošinot tā risinājumu pamatotību, īstenošanas kontrolējamību un demokrātiskumu.

Teritorijas plānojums ir teritorijas plānošanas procesa gala produkts un paliek spēkā noteiktu laika periodu (līdz 12 gadiem). Tādēļ arī process ir tas, kas veido plānojuma saturu. Tas ir process, kur notiek vēlamās telpiskās struktūras izstrāde, un ko ir iespējams panākt ar sazināšanās, diskusiju, pārrunu un lēmumu pieņemšanas palīdzību.

Plānošanas process sastāv no vairākiem soļiem. Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes plānošanas principu pamatā ir šī plānošanas procesa, kas iesākts 2011.gada martā, sadalīšana trīs posmos: 1) izpētes posms; 2) plānošanas posms; 3) īstenošanas posms.

Izpētes un plānošanas posms nav savstarpēji strikti nodalāms, jo paralēli izpētei nepārtraukti tiek domāts par plānoto situāciju, savukārt, plānošanas posmā izkristalizējas, kādas vēl izpētes un materiāli ir darbam nepieciešami.

1.2.1. Izpētes posms

Siguldas novada izpētes posms sākās 2011.gada aprīlī, apzinot un apkopojot pieejamo informāciju par laiku no lēmuma pieņemšanas brīža Siguldas novada domē līdz SIA „Metrum" darbības uzsākšanai pie

Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes. No 2011.gada aprīļa līdz Siguldas novada teritorijas plānojuma 1.redakcijas izstrādei, paralēli esošo materiālu izpētei, notika tikšanās novada būvvaldē ar pašvaldības speciālistiem un iedzīvotājiem, tikšanās pašvaldības iestādēs, kā arī novada teritorijas apsekošana, ar mērķi veikt pašreizējās situācijas izpēti un tās precizēšanu, grafisko materiālu aktualizāciju un novada teritorijas un atsevišķu objektu novērtēšanu, ņemot par pamatu spēkā esošos Siguldas novada teritoriju plānojumu grafiskos materiālus. Jāatzīmē, ka nozīmīgākais darbs pie Siguldas novada teritorijas izpētes notika 2006.-2008.gadā Siguldas novada teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam izstrādes gaitā. 2011.gadā veikta Allažu pagasta teritorijas apsekošana, atsevišķu Siguldas pilsētas, Siguldas un Mores pagasta teritoriju apsekošana.

Par pamatu kartogrāfiskajam materiālam teritorijas plānojuma izstrādei tika izmantotas topogrāfiskās kartes, ortofotokartes, aktuālā kadastrālā informācija, kā arī spēkā esošā Siguldas novada teritorijas plānojuma grafiskās daļas. No attiecīgajām institūcijām (VA „Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra" un Valsts zemes dienesta) tika pieprasīti un pasūtīti Siguldas novada kartogrāfiskā materiāla dati (topogrāfiskā karte mērogā 1:10 000, atsevišķām teritorijām mērogā 1:2000 un 1:5000, ortofotokarte un kadastrālā informācija). Attiecībā uz Valsts zemes dienesta sniegtajiem datiem, plānošanas procesā tika izmantota zemes vienību robežām piesaistīta kadastrālā informācija par nekustamā īpašuma nosaukumiem, īpašnieka, tiesiskā valdītāja, lietotāja statusu, zemes vienības platību, nekustamā īpašuma lietošanas mērķi u.c. informācija.

Lai izstrādātu teritorijas plānojuma saistošo daļu un pieņemtu vēlamos attīstības risinājumus, tajā izmantoti šādi pamatmateriāli un informācija:

- Pašreiz spēkā esošie normatīvie akti;
- Spēkā esošais Siguldas novada teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam;
- Spēkā esošais Allažu pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam;
- Pieejamie agrāko laiku plānošanas dokumenti, kā arī dažādi attīstības projekti;
- Latvijas Valsts vēstures arhīva materiāli;
- Valsts zemes dienesta arhīva materiāli;
- Dažāda mēroga un izdošanas laika topogrāfiskās kartes;
- Siguldas novada pašvaldībā uzkrātie un apkopotie materiāli;
- Valsts un pašvaldību institūciju sniegtā informācija par plānojamo teritoriju;
- Intervijas, darba grupas, tikšanās ar novada iedzīvotājiem un speciālistiem;
- Iedzīvotāju priekšlikumi u.c.

Šobrīd terminu *teritorijas pašreizējā izmantošana* lieto plānošanas normatīvajos aktos – 2009.gada 6.oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr.1148 „Vietējās teritorijas plānošanas noteikumi" (2.p.; 4.1.p.; 26.1.p; 27.2.), bet netiek definēts, kas ar to jāsaprot. Definējot šo jēdzienu Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādei, tiek izmantoti šādi kritēriji pašreizējās izmantošanas noteikšanai un to pielietošana:

1) Faktiskā/reālā teritorijas izmantošana jeb situācija „dabā" – aktuālais teritorijas stāvoklis tās apsekošanas brīdī;
2) Teritorijas izmantošana, kas noteikta pašvaldības apstiprinātajos projektos (piemēram, apstiprinātie detālplānojumi);
3) Pašvaldības noteiktais galvenais nekustamā īpašuma lietošanas mērķis, kuram atbilstoši tiek aprēķināts nekustamā īpašuma nodoklis (Valsts zemes dienesta 2011.gada augusta dati).

Kā papildus kritērijs atsevišķos iepriekšējo kritēriju savstarpējas neatbilstības gadījumos kalpo:

1) Būvvaldē akceptēts būvprojekts/izsniegta būvatļauja, kas ir spēkā teritorijas plānojuma izstrādes laikā (Siguldas novada būvvaldes dati par izsniegtajām būvatļaujām no 2009.gada janvāra līdz 2011.gada 28.septembrim).

Kritēriju lietojuma galvenie gadījumi:

1) Faktiskā/reālā teritorijas izmantošana (1) atbilst pašvaldības apstiprinātajos projektos (2) un nekustamā īpašuma lietošanas mērķos (3) noteiktajai – tā arī ir pašreizējā teritorijas izmantošana.

2) Faktiskā/reālā teritorijas izmantošana (1) sakrīt ar pašvaldības apstiprinātajos projektos (2) noteikto, bet nesakrīt ar pašvaldības noteikto nekustamā\īpašuma lietošanas mērķi (3) – pašreizējā teritorijas izmantošana ir faktiskā/reālā teritorijas izmantošana, ja nav būvvaldē akceptēts būvprojekts (izsniegta būvatļauja), kas vēl ir spēkā (4). Ja tāds būvprojekts (4) ir akceptēts un nav anulēts, tad teritorijas pašreizējā izmantošana ir būvprojektā noteiktā izmantošana.
3) Faktiskā/reālā teritorijas izmantošana (1) nesakrīt ar pašvaldības apstiprinātajos projektos (2) un/vai nekustamā īpašuma lietošanas mērķos (3) noteikto. Šajā gadījumā tiek ņemts vērā, vai ir būvvaldē akceptēts būvprojekts (izsniegta būvatļauja), kas vēl ir spēkā (4). Ja tāds ir, tad teritorijas pašreizējā izmantošana ir būvprojektā noteiktā izmantošana. Ja nav būvvaldē akceptēts būvprojekts, kas vēl ir spēkā (4), tad teritorijas pašreizējā izmantošana ir faktiskā/ reālā teritorijas izmantošana.

Balstoties uz Valsts zemes dienesta un Siguldas novada būvvaldes sniegto informāciju, tika izveidotas šādas tematiskās kartes:

1) Karte „Noteiktie nekustamā īpašuma lietošanas mērķi Siguldas novadā" (pamatojoties uz VZD 2011.gada augusta datiem);
2) Karte analīzei par esošajām zemes gabalu platībām Siguldā un lauku teritorijā.

Būtisks process plānotās teritorijas izpētē ir vēsturisko materiālu iepazīšana un izvērtēšana. 2008.gada apstiprinātā Siguldas novada plānojuma 2008.-2020.gadam izstrādes laikā Latvijas Valsts vēstures arhīvā, Valsts zemes dienesta arhīvā, Siguldas novada būvvaldē, kā arī organizējot dažādas tikšanās ar bijušo Siguldas plānošanas dokumentu izstrādātājiem, Siguldas iedzīvotājiem un piedaloties dažādos novadā organizētos pasākumos („Sigulda nesenā pagātnē", tikšanās ar A.Janelsīti Dienas centrā 2007.gada 20.aprīlī, zinātniskā konference „Siguldas 800 gadi dabā un kultūrvidē" 2007.gada 26. un 27.aprīlī u.c.), tika apzināta informācija par novada vēsturisko attīstību. 2011.gadā izvērtēti arī Siguldas novada domes arhīvā un Allažu pagasta bibliotēkā pieejamie Allažu pagasta vēsturiskie materiāli.

1.2.2. Plānošanas posms

Sabiedrības iesaistīšana plānošanas procesā. Sākot no Siguldas novada lēmuma par Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu 2011.gada 12.janvārī līdz Siguldas novada teritorijas plānojuma 1.redakcijas projekta izstrādei, tika pieņemti iedzīvotāju un zemes īpašnieku iesniegumi par priekšlikumiem teritorijas plānojuma izstrādei (kopā 65 rakstiski priekšlikumi). Apkopotie priekšlikumi, tika izvērtēti darba grupā Siguldas novada Būvvaldē un Allažu pagasta pārvaldē, kā arī 2012.gada 1.februāra un 8.februāra Siguldas novada domes Attīstības un tūrisma jautājumu komitejas sēdē.

Iesaistot plānošanas procesā Siguldas novada iedzīvotājus, dažādas interešu grupas deva ieguldījumu ar konkrētām un specifiskām zināšanām par situāciju viņu interešu vai kompetences jomā. Sabiedrībai dodot informāciju par teritoriju, var tikt veicināta arī interese par dzīves apstākļu uzlabošanu, kā arī var tikt mainīta attieksme pret notiekošo savā teritorijā, izjūtot līdzatbildīgumu savas teritorijas attīstības veicināšanā, kas ir svarīgi jebkurā pašvaldībā.

Apkopoto materiālu analīze. Apkopoto materiālu analīzes procesā tika veikts novada telpiskās struktūras vēsturiskās attīstības izvērtējums, skatot to sasaisti ar mūsdienām, un galveno telpiskās struktūras elementu apzināšana (proti, teritoriju robežas, ģeogrāfiskais novietojums, reljefs, dabas, kultūrainavas struktūra no ekoloģiskā, ainaviskā, ekonomiskā u.c. aspektiem, kultūrvides izmaiņas), kā arī teritorijas potenciāla un resursu izvērtējums (iedzīvotāju, uzņēmēju, uzņēmumu, pašvaldību u.c. stāvoklis, attīstības plāni un ieceres, infrastruktūras, apkalpes objektu attīstības līmenis, garīgā un fiziskā spēka esamība teritorijā u.tml.; visu dabas, infrastruktūras, kultūras u.c. resursu un elementu izmantojamība, pieejamība, popularitāte, teritorijas potenciālai izmantošanai traucējoši faktori, primāri attīstāmās lietas u.tml., lai parādītu konkrētās teritorijas esošās, attīstāmās un iztrūkstošās potences, dotu savstarpēju salīdzinājumu).

Siguldas pilsētas un novada teritorija ir veselums – līdzīgi kā dzīvs organisms, tikai daudz sarežģītāks. Apkopojot pēc iespējas lielāku informācijas daudzumu par šo veselumu, mēs iegūstam redzējumu, kas ļauj

tālāk plānot katru atsevišķo vietu – gan tepat kaimiņos esošo zemju, gan visas pilsētas un novada kontekstā.

Teritorijas plānojuma 1.redakcijas izstrādāšana:

- Apspriedes (pārrunas) ar pašvaldības un institūciju pārstāvjiem;
- Teritorijas plānojuma 1.redakcijas projekta piedāvājuma izstrāde (grafiskās un teksta daļas), kas sastāv no I sējuma *Paskaidrojuma raksta*, II sējuma *Grafiskās daļas*, III sējuma *Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem,* IV sējuma *Pārskata par teritorijas plānošanas procesu* un V sējuma *Izpētes un pielikumi*.
- Siguldas novada teritorijas plānojuma 2012.–2024.gadam 1.redakcijas prezentācija pašvaldības domei un lēmuma pieņemšana par sabiedriskās apspriešanas uzsākšanu (teritorijas plānojuma 1.redakcijas projekts izskatīts Siguldas novada domes 2012.gada 15.februāra Attīstības un tūrisma komitejas sēdē, lēmums par teritorijas plānojuma 1.redakcijas sabiedrisko apspriešanu pieņemts 2012.gada 22.februārī).

Teritorijas plānojuma 1.redakcijas sabiedriskā apspriešana. Sabiedriskās apspriešanas termiņš tika noteikts sešas nedēļas, attiecīgi no 05.03.2012. līdz 16.04.2012. Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes norisinājās 20.03.2012. plkst.18.00 Allažu pagasta pārvaldes ēkā Birzes ielā 4, Allažos un 29.03.2012. plkst.18.00 Siguldas pilsētas kultūras namā Pils ielā 10, Siguldā. Pirmajā sanāksmē piedalījās 9 dalībnieki[3], bet otrajā – 22 dalībnieki[4]. Teritorijas plānojuma 1.redakcijas sabiedriskās apspriešanas sanāksmes tika organizētas kopā ar Vides pārskata projekta sabiedrisko apspriešanu.

Līdz 2012.gada 25.aprīlim par izstrādāto teritorijas plānojuma 1.redakciju tika saņemti 24 fizisko vai juridisko personu iesniegumi (no tiem 1 iesniegums saņemts pirms sabiedriskās apspriešanas noteiktā sākuma termiņa un 5 iesniegumi pēc sabiedriskās apspriešanas beigu termiņa), t.sk. 3 atsauksmju anketas ar priekšlikumiem, kā arī valsts un pašvaldību institūciju atzinumi par teritorijas plānojuma 1.redakciju un tā stratēģiskā ietekmes uz vidi Vides pārskata projektu.

Visvairāk iesniegumu tika saņemts no Siguldas pilsētas nekustamo īpašumu īpašniekiem – kopskaitā 11, no Siguldas pagasta – 7 iesniegumi, no Allažu pagasta – 3 iesniegumi, no Mores pagasta – 3 iesniegumi. Lielākā daļa fizisko un juridisko personu iesniegumu iesniedzēji lūdz precizēt vai grozīt teritorijas plānojumā noteikto zemes gabala plānoto (atļauto) izmantošanu. Vislielākā interese ir izrādīta par „Publiskās apbūves teritorijas" izmantošanas veida noteikšanu – šāds izmantošanas mērķis minēts 8 iesniegumos, tostarp izrādīta interese arī par slēpošanas trašu attīstības iespējām Siguldas pilsētas teritorijā. 7 iesniegumos lūgts noteikt dzīvojamās apbūves statusu, tostarp vienā gadījumā – daudzstāvu. 3 iesniegumos minēta vēlme attīstīt derīgo izrakteņu ieguves vietas gan Allažu pagasta, gan Siguldas pagasta teritorijās. Vienā iesniegumā lūgts risināt jautājumu par applūstošo teritoriju robežu noteikšanu teritorijas plānojumā, bet Mores pagasta iedzīvotāji vēlas precizēt jautājumus, kas saistīti ar ūdensapgādes un kanalizācijas perspektīvo tīklu izbūvi. Apkopotie priekšlikumi, tika izvērtēti darba grupā Siguldas novada Būvvaldē.

Pēc Siguldas novada teritorijas plānojuma 1.redakcijas sabiedriskās apspriešanas materiālu apkopšanas un rezultātu izvērtēšanas tika pieņemts lēmums par 1.redakcijas (pieņemts 06.06.2012. Siguldas novada domes sēdē) pilnveidošanu un galīgās redakcijas sagatavošanu. Pamatojoties uz Siguldas novada domes 2012.gada 20.jūnijā pieņemto lēmumu „Par Siguldas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.gadam pilnveidotās redakcijas apstiprināšanu par galīgo" (protokola Nr.11,9.§), no 28.06.2012. līdz 19.07.2012. iedzīvotāji un institūcijas varēja iepazīties ar Siguldas novada teritorijas plānojuma galīgo redakciju. Šajā posmā tika saņemts 1 rakstisks iesniegums un 6 institūciju atzinumi.

[3] Piedaloties Mārai Kalvānei un Vitai Jevdokimovai (SIA „Metrum"), Zanei Gavarei, Ingai Zālītei, Jānim Kiršteinam un Vijai Vāverei (Siguldas novada dome), Vitai Kreilei, Dainuvītei Bērziņai un Verneram Bērziņam

[4] Piedaloties Mārai Kalvānei un Vitai Jevdokimovai (SIA „Metrum"), Ingai Zālītei, Zanei Gaterei, Anitai Viškerei, Rudītei Betei un Jānim Zilveram (Siguldas novada dome), Laura Cimža (Rīgas plānošanas reģions), Anitai Bračai (biedrība „Mores muzejs"), Valdim Sirmalim (SIA „PS gāze"), Aināram Sirmalim (SIA „PS gāze"), Jānim Makaram (SIA „Makara tūrisma birojs"), Aivaram Janelsītim (Rīgas rajona BUB, TMR Atbalsta biedrība), Laurai Konstantei un Danai Spullei (PA „Siguldas tūrisma attīstības aģentūra"), Lienei Rajeckai (VA „Latvijas Ģeotelpiskās attīstības aģentūra"), Jurim Čivčam, Solvitai Straumei, Lainei Kuzminai, Tomasam Žikovskim, Kasparam Kordei un Dzintrai Elbertei

1.2.3. Īstenošanas posms

Teritorijas plānojuma *Grafiskā daļa* un *Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi* pēc projekta sabiedriskās apriešanas, institūciju atzinumu apkopošanas un projekta pilnveidošanas, Siguldas novada domē tiks izdoti kā pašvaldības saistošie noteikumi. Paskaidrojuma raksts kalpos kā informatīvs un rekomendējošs dokuments Siguldas novada pašvaldības darbā.

Plānojuma īstenošanas galvenie instrumenti ir teritorijas izmantošanas zonējums, tās izmantošanas un apbūves noteikumi, kas ņemami vērā izstrādājot lokālos ainavu plānus, lokālplānojumus, detālplānojumus, zemes ierīcības projektus. Katrai vietai – gan zaļumu, gan apbūves teritorijām – atbilstoši teritorijas plānojuma zonējumam ir noteiktas telpiskās iespējas. Novada attīstība telpiskajā aspektā notiek, realizējot šīs iespējas, kas reizē veido pilsētas struktūras pamatu un palīdz saglabāt gan dabas, gan kultūrvēsturiskās vērtības. Izmantošanas un apbūves noteikumos tiek konkretizētas gan atsevišķu vietu, gan teritoriju tipu izmantošanas iespējas atbilstoši Siguldas novada teritorijas plānojuma redzējumam un novada attīstības koncepcijai. Tā kā novads līdzīgi dzīvam organismam atrodas nepārtrauktā attīstībā, tad plānojuma īstenošana nav kāda vienreizēja atsevišķa darbība, bet process, kurā teritorijas izmantošanas plāns un noteikumi spēlē ikdienas darbarīku lomu.

II DAĻA

SIGULDAS NOVADA PAŠREIZĒJĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS, ATTĪSTĪBAS PRIEKŠNOTEIKUMI UN IESPĒJAS

2.1. Dabas apstākļi

2.1.1. Reljefs un ģeoloģiskā uzbūve

Siguldas novada teritorija atrodas uz morēnplatformas, Viduslatvijas zemienes un Viduslatvijas nolaidenuma Z daļā. DA daļā teritorijas reljefa apstākļus nosaka Vidzemes augstienes R mala, kurā līdzenums lēzeni pāriet viļņotā paugurainē. Augstākais reljefa punkts novada teritorijā atrodas pie DA robežas – 160,4 m. Reljefs ir paugurains, lielākie pauguri – Eriņu kalns (127,7 m vjl.), Vārpas kalns (129,5 m vjl.), Gudrēnu kalns (153,6 m vjl.), Sauleskalns (113,8 m vjl.) Gaujas senielejas dabas apvidus (Gaujava) iekļauts Idumejas augstienes dabas rajonā. Aizgaujā sākas Limbažu viļņotais līdzenums. Uz DR no Siguldas sākas Ropažu līdzenums.

Pēc VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (turpmāk LVĢMC, iepriekš VA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra") 2007.gada jūlijā sniegtās informācijas, ģeoloģiskās izpētes ziņā novada teritorija ir samērā labi izpētīta. Pagājušā gadsimta otrajā pusē novada teritorijā mērogā 1:200 000 vispirms veikta ģeoloģiskā, hidroģeoloģiskā, gravimetriskā un aeromagnētiskā kartēšana, bet vēlāk – Gaujas nacionālā parka robežās kompleksā ģeoloģiskā kartēšana mērogā 1:50 000. Bez tam novada teritorijā veikti derīgo izrakteņu, tajā skaitā, arī pazemes ūdeņu izpētes darbi.

Siguldas novada ģeoloģisko uzbūvi nosaka Gaujas senieleja, zem kuras atrodas vēl senāka un dziļāka ieleja. Pirms 350 – 370 mlj. gadu teritoriju klāja jūra. Ūdens straumes sanesa smilšainas, putekļainas un mālainas iežu daļiņas, kas nogulsnējās, sablīvējās un sacementējoties veidoja tagad atsegumos redzamos iežus – apakšējos slāņos smilšakmeņus, augšējos slāņos dolomītus. Dolomīts, kā izturīgs iezis, aizkavē zemes virskārtu noskalošanu, nobrukšanu un uzglabā nogāžu stāvumu. Gaujas svītas smilšakmeņi, ar māla un aleirolīta starpkārtām, kas redzami Gaujas senielejas un tās baseina upju krastos, veidojušies Devona periodā. Virs Gaujas svītas nogulumiem klājas Amatas svītas smilšakmeņi. Siguldas novada teritorijā tie redzami Vējupītes krastos.

Gaujas senielejai raksturīga liela reljefa augstuma starpība, vietām līdz pat 85 m. Šāda augstuma starpība veicina intensīvu ūdens erozijas darbību. Tāpēc formas, ko ūdens veidojis zemes slāņos, atgādina kalna strautu veidotās formas – dziļas, šauras gravas, stāvas nogāzes. Nogāžu slīpums, kā arī viegli izskalojami ieži ir galvenie faktori pie gravu veidošanās. Gaujas senielejai raksturīgās sāngravas ir izteiksmīgas un atzīmētas kā dabas aizsardzības objekti.

Smilšakmeņos, kas veido atsegumus Gaujas un tās pieteku krastos, atrodamas sufozijas alas. Smilšu daļiņas mehāniski tiek izskalotas no smilšakmens plaisām smilšakmenī. Visas sufozijas alas veidojušās plaisās un izskalotas ar pazemes ūdens straumēm. Tām ir trīsstūrveidīga forma ar arkveidīgām, ovālām ieejām. Svarīgs faktors pie sufozijas alu veidošanās ir irdenu, viegli izskalojošu iežu klātbūtne. Gaujas upes krastos tie ir smilšakmeņi. Teritorijā atrodas ievērojamākās Latvijas alas: Gūtmaņa ala (lielākā ala Baltijas valstīs), Kalējala (garākā ala Latvijā) un Velnala (nostāstiem un mītiem bagāta ala). Allažu pagasta teritorijas pamatiežos dominē dažādu svītu augšdevona nogulumi, kas ir tuvu zemes virspusei un pat atsedzas virspusē, piemēram, Silciema sprostezera senkrastā Kaļķugravā, Tumšupes ielejā, vietām tīrumos. Tie ir dolomīti, dolomītmerģelis un māls. Salaspils svītā ir ģipšakmes iegulas. Vietām atrodami smilšakmeņi.

Turpmākajās rindkopās sniegts derīgo izrakteņu atradņu raksturojums, kas apkopots no LVĢMC derīgo izrakteņu krājumu datu bāzes un 2007.gadā sniegtās informācijas.

Siguldas novada teritorijā un tā tuvākā apkārtnē vairāku gadu garumā veikti kā ģeoloģiskās kartēšanas, tā arī derīgo izrakteņu meklēšanas un izpētes darbi, kuru gaitā iegūtas samērā izsmeļošas ziņas ne tikai par zemes dzīļu uzbūvi, bet arī par nogulumu segā sastopamajiem derīgajiem izrakteņiem. Iegūtie materiāli liecina, ka visdziļākajos slāņos te sastopami sālsūdeņi ar paaugstinātu broma saturu, devona sistēmas slāņkopās konstatētas ģipšakmens iegulas, kā arī ievērojamas platības aizņem pazemes ūdens horizonti, no kuriem iegūstams dzeramais ūdens, sāļūdeņi un sālsūdeņi. Vēl tuvāk zemes virspusei, kvartāra sistēmas veidojumos sastopami tādi nozīmīgi derīgie izrakteņi kā grants, smilts un kūdra. Kvartāra nogulumos sastopamos saldūdeņus galvenokārt izmanto atsevišķu saimniecību, privātmāju un dārzkopības kooperatīvu apgādē ar dzeramo ūdeni. Divos ezeros konstatēti sapropeļa krājumi.

Smilts – grants maisījumam ir ļoti liela saimnieciska nozīme un Latvijas zemes dzīlēs tas ir visplašāk sastopamais derīgais izraktenis, kuru veido vairāk vai mazāk noapaļotas iežu atlūzu un minerālu graudiņu sakopojums. Siguldas novada teritorijā izvietotas vairākas smilts-grants un smilts atradnes un divi smilts prognozēto krājumu laukumi. Smilts-grants un smilts atradnes *Ērgļi* grants frakcijas saturs var sasniegt līdz 53,7%. Segkārtas – augsnes, mālsmilts un morēnas smilšmāla kopējais biezums var sasniegt līdz 2,2 m. Atradnes derīgais materiāls izmantojams ceļu būves un būvniecības vajadzībām. Saskaņā ar *Derīgo izrakteņu krājumu bilances* datiem krājumu atlikums 01.01.2008. bija 795,6 tūkst.m^3 A kategorijas krājumu. *Mazo Kangaru* atradni veido astoņi teritoriāli atdalīti laukumi. Tās I, II un VI iecirkļi atrodas Allažu pagasta teritorijā, pēdējie divi šobrīd tiek arī izmantoti derīgo izrakteņu ieguvei. Daļa no izpētītās atradnes atrodas dabas liegumā „Mazie Kangari", tādēļ tajā derīgo izrakteņu ieguve nebūs iespējama. Atradnē derīgo izrakteni veido fluvioglaciālas izcelsmes smilts-grants ar smilts starpslāņiem. Kopumā visos 8 laukumos aplēsts 2,08 milj.m^3 A un 1,05 milj.m^3 N kategorijas smilts-grants un smilts krājumu, kā arī 2,8 milj.m^3 P kategorijas smilts krājumu. Mazo Kangaru II izpētītie krājumi 2011.gadā veido 896,69 tūkst.m^3, bet apzinātie 443,2 tūkst.m^3. Mazo Kangaru VI smilts izpētītie krājumi sastāda 740,14 tūkst.m^3, bet smilts – grants – 156,82 tūkst.m^3.

Kvarca smiltīs kvarca saturs nav zemāks par 90-95%. Galvenā šo smilšu pazīme ir to gaišā (balta, dzeltenīga) krāsa. Kvarca smilti izmanto stikla rūpniecībā un metalurģijā, kā arī ķieģeļu ražošanai. Siguldas novadā atrodas divas prognozēto krājumu atradnes *Katlapi* un *Jurdas* ar prognozētajiem krājumiem, attiecīgi 120 tūkst.m^3 un 350 tūkst.m^3. Lai uzsāktu to izmantošanu, nepieciešama papildu ģeoloģiskā izpēte.

Ģipšakmens (ģipsis) ir viens no visvērtīgākajiem Latvijā iegūstamajiem derīgajiem izrakteņiem. Ģipšakmens praktiskā nozīme ir visai daudzveidīga un tā nozīmīgākais kvalitātes rādītājs ir ķīmiskais sastāvs, it īpaši $CaSO_4x\ 2H_2O$ saturs, pēc kura ģipšus iedala vairākās rūpnieciskās šķirās un nosaka derīgā izrakteņa izmantošanas iespējas. Siguldas novada teritorijā daļēji izvietota ģipšakmens atradne *Zvejnieki - ģipšakmens* ģipšakmens prognozēto resursu laukums *Jūdaži* un *Allaži - Strautkalni* Prognozēto resursu laukums „Jūdaži" pētīti 1993.gadā, veicot ģipšakmens meklēšanas darbus bij. Rīgas rajonā un tie saistīti ar devona Salaspils svītas nogulumiem, bet Zvejnieku – ģipšakmens atradne pēdējo reizi pētīta 2007.gadā. Allažu – Strautkalnu prognozēto krājumu laukums nokonturēts 1965.gadā, veicot plašus ģipšakmens meklēšanas darbus vairākās bij. Latvijas rajonu teritorijās, tajā skaitā arī Rīgas rajonā. Novada teritorijā nokonturēto prognozēto krājumu laukumi ir perspektīvi turpmākai ģipšakmens atradņu izpētei (pašlaik neviena no tām netiek izmantota).

Kūdras atradnes (kūdras iegulu, kuras platība rūpnieciski izmantojamā dziļuma (0,9 m) robežās ir lielāka par 1 ha un tās vidējais dziļums pārsniedz 1 m, kuras izvietotas Siguldas pagasta teritorijā apzinātas 1998.gadā veicot kūdras atradņu revīzijas un meklēšanas darbus bij. Rīgas rajona teritorijā. Mores pagasta teritorijā kūdras atradņu meklēšanas darbi nav veikti un iegulu platības un krājumi doti saskaņā ar 1980.gada Latvijas PSR Kūdras fonda datiem, bet iegulas raksturojošie kvalitātes rādītāji un kūdras slāņa dziļumi – saskaņā ar 1962.gada Latvijas PSR Kūdras fonda datiem. Siguldas novadā pilnīgi vai daļēji izvietotas 34 kūdras atradnes. Siguldas novada teritorijā esošajās kūdras atradnēs aplēsti 41,77 milj.m^3 P kategorijas kūdras resursu, kā arī 1,28 milj.tonnu A kategorijas krājumu. Novada teritorijā kūdras atradņu platības to "nulles" robežās (kūdras slāņa biezums lielāks par 0,3 m) mainās no 1,23 ha līdz 603 ha, kūdras slāņa maksimālais biezums var sasniegt 11,6 m, bet vidējais biezums mainās no 0,9 m līdz 4,2 m. Deviņās iegulās sastopama zemā tipa kūdra, sešās atradnēs - augstā tipa kūdra, divās – pārejas tipa kūdra, divās atradnēs ir vairāku tipu kūdra, bet vienā – jauktā tipa kūdra. Galvenokārt derīgais izraktenis izmantojams kā mēslojums, bet augstā tipa kūdra – arī pakaišiem. Lielākā kūdras atradne ir *Airīšu* (*Senmāču*), kas 1975.gadā pētīta detalizēti un tajā apzināti A kategorijas krājumi. Kūdras atradnē sastopama gan augstā, gan zemā tipa kūdra, kas izmantojama lauksaimniecībā un kā mēslojums. Airīšu atradnes platība "nulles" robežās Siguldas novada teritorijā ir 518,6 ha, neliela daļa no atradnes "nulles" platības iesniedzas Mālpils novadā. Maksimālais kūdras biezums sasniedz 6,4 m, vidējais biezums – ap 3 m. Atradnē kūdras ieguvi veic SIA „Airīšu purvs". Krājumu atlikums atradnē 01.01.2009. bija 1279,49 tūkst.t. Jāatzīmē, ka lauku darbi, kas saistīti ar kūdras atradņu apzināšanu Mores pagasta teritorijā, lielākoties veikti pagājušā gadsimta piecdesmitajos, tādēļ dati par atradnēm ir aptuveni un to izvietojums kartē parādīts shematiski. Allažu pagastā tiek izmantota Laugas atradne, kur 2011.gada sākumā izpētītie krājumi sastāda 2450,36

tūkst.t. P kategorijas kūdras resursi apzināti Rinkas (587,6 tūkst.t., 2010.gads) un Rozītes (17 tūkst.t., 1994.gads) kūdras atradnē.

Sapropelis ir recekļaina masa, kas veidojas ūdenstilpnēs uzkrājoties un pārveidojoties ūdenī dzīvojošo organismu, galvenokārt, planktona, atliekām, kam piejauktas baseinā ietekošo ūdeņu sanestās organisko un minerālvielu daļiņas. Atkarībā no mineralizācijas pakāpes un ķīmiskā sastāva sapropeli var izmantot kā ārstnieciskās dūņas, lopbarības un līmes piedevas, celtniecības materiālu ražošanai, augsnes mēslošanai, kā arī visai plaši – ķīmiskajā pārstrādē. Siguldas novadā rūpnieciskas nozīmes sapropeļa iegulas konstatētas Jūdažu un Ummuru ezeros. Abās iegulās apzināti P kategorijas sapropeļa resursi. *Jūdažu* iegulas platība ir 27 ha, sapropeļa slāņa biezums pārsniedz 5,1 m, P kategorijas resursu apjoms pārsniedz 1350 tūkst.m^3. Iegulu veido organogēns-silikātu sapropelis, kas izmantojams mēslojumam un arī kā ārstnieciskās dūņas. *Ummuru* iegulas platība ir 8,2 ha, sapropeļa slāņa biezums var sasniegt līdz 4,2 m, P kategorijas resursu apjoms 213 tūkst.m^3. Iegulu veido organogēns un organogēns-silikātu sapropelis, kas izmantojams mēslojumam un kā ārstnieciskās dūņas. *Ummuru* iegulas platība ir 8,2 ha, sapropeļa slāņa biezums var sasniegt līdz 4,2 m, P kategorijas resursu apjoms 213 tūkst.m^3. Iegulu veido organogēns un organogēns-silikātu sapropelis, kas izmantojams mēslojumam un kā ārstnieciskās dūņas. Tā kā iegulās apzināti tikai P kategorijas resursi, pirms ieguves uzsākšanas nepieciešams veikt papildu ģeoloģisko izpēti.

Saldūdens kaļķiežu un šūnakmens pētījumi uzsākti 20.gs. 20-tajos gados, kad arī Siguldas novada apkārtnē konstatēti nozīmīgi šūnakmens krājumi Jaunzemju un Pullēnu zemēs un Lielbarģu un Pura māju apkārtnē. Lielākā daļa Jaunzemju lauztuves šūnakmens izmantota Rīgas Brāļu kapu izveidošanai. Jāatzīmē, ka visi līdz 1945.gadam izdarīto ģeoloģisko pētījumu oriģinālmateriāli ir zuduši, pieejamas vienīgi E.Rozenšteina un Z.Lancmaņa publikācijās „Latvijas avotkaļķi" (1924.g.) un „Latvijas saldūdens kaļķi" (1928.g.) apkopotās ziņas. Saldūdens kaļķiežu pētījumi turpinās 20.gs. 50-tajos gados. 1953.gadā ģeoloģiskās izpētes darbi notikuši 4 novada teritorijā izvietotajās saldūdens kaļķiežu atradnēs: *Allažu – Lielbarģi – Purvi, Allažu kaļķu ceplis, Jaunzemji – Pullēni un Lielbarģi*. Visās šajās atradnēs saldūdens kaļķiezis pētīts, lai to izmantotu augsnes kaļķošanai. Plaši analizēts tā ķīmiskais sastāvs, dažās atradnēs tas atzīts par piemērotu, lai izmantotu kā minerālpiedevu lopbarībai, bet Lielbarģu atradnē – arī stikla ražošanai. Laika posmā no 20.gs. 50-tajiem līdz 70-tajiem gadiem saldūdens kaļķiežus kopā ar šūnakmeni intensīvi izmantoja rūpkombināti, diemžēl, neveicot nekādu krājumu uzskaiti. Pagājušā gadsimta 70-tajos un 80-tajos gados šūnakmeni periodiski ieguva no vairākām lauztuvēm Allažu apkārtnē, kuras ierīkotas 1953.gadā pētīto atradņu robežās, arī neveicot krājumu uzskaiti. Jāatzīmē, ka 1994.-1997.gadā Allažu apkārtnē veikti šūnakmens krājumu revīzijas un meklēšanas darbi. Tajos konstatēts, ka 1953.gadā pētītās Allažu – Lielbarģu – Purvu atradnes rietumu daļā bijušās lauztuves rekultivētas un tur ierīkoti dārzkopības sabiedrību „Allaži" un „Egļupe" mazdārziņi ar individuālo apbūvi. Tāpat konstatēts, ka Allažu kaļķu cepļa atradne izmantota līdz paslānim un tajā vairs nav iespējamas atrast šūnakmeni. Arī Jaunzemju – Pullēnu atradnē bijušās lauztuves rekultivētas, tomēr tur 1994.-1997.gada revīzijas darbos konstatēti vēl nelieli šūnakmens krājumi – A kategorija 50 m^3 un N kategorija – 89 m^3. Arī Allažu – Lielbarģu - Purvu atradnes austrumu daļā konstatēts neliela biezuma šūnakmens slānis, kas turklāt stipri plaisains un neviendabīgs pēc kvalitātes, aprēķinātie A kategorijas šūnakmens krājumi – 321,96 tūkst.m^3. 1970.gadā Lielbarģu – Purvu šūnakmens prognozētie krājumi sastādīja 1176 tūkst.m^3.

Dolomīts ir tradicionāla izejviela šķembu un kaļķu ražošanai. Dolomītu kvalitāti raksturo to ķīmiskais sastāvs un fizikāli mehāniskās īpašības. Siguldas novadā (Allažu pagasta teritorijā) atrodas viena izpētīta dolomīta atradne – *Pullēni*. Atradnē 1965.gadā izpētīti Pļaviņu svītas dolomīti, kas veido derīgo slāni (vidēji 14,9 m biezs). Derīgā slāņkopa pētīta, lai izmantotu būvkaļķu ražošanai un dolomīta miltiem. Tādēļ testēts dolomītu ķīmiskais sastāvs, bet nav pārbaudītas tā fizikāli mehāniskās īpašības. Segkārtu atradnē veido morēnas mālsmilts un smilts, kā arī devona vecuma māli, tās biezums vidēji 2,0 m. Atradnē 1965.gadā aprēķināts 9,27 milj.m^3 dolomīta krājumu. Diemžēl, Pullēnu atradne atrodas Allažu pagasta kultūrvēsturiskajā ainavā un nav paredzams, ka te varētu uzsākt dolomīta ieguvi. Derīgo izrakteņu atradnē *Bomīši -2* atrodams arī dolomīts, kas izmantojams šķembām. 2008.gadā tajā apzināti 320,60 tūkst.m^3 N kategorijas derīgo izrakteņu krājumu. Abas atradnes pašlaik netiek izmantotas.

Saskaņā ar LVĢMC *Latvijas pazemes ūdeņu atradņu reģistru*, Siguldas novadā atrodas divas sāļudens pazemes ūdeņu atradnes (*Sigulda* un *Sigulda 1* un viena saldūdens atradne (*Paceplīši*). Sigulda 1 atradne

tiek izmantota SIA „SIGA" minerālūdeņu ražošanai (ūdens horizonta dziļums – 417,5 m), Atradnē „Paceplīši" atrodas trīs urbumi, kurus izmanto Siguldas centralizētajai ūdensapgādei un dzeramā ūdens ražošanai. Pirmās atradnes urbumam ir noteikta 10 m stingrā režīma aizsargjosla, savukārt otrās atradnes urbumiem 30 m stingrā režīma aizsargjosla ap katru urbumu un ķīmiskā aizsargjosla 400 ha platībā. Sanatorijas „Sigulda" ārstnieciskajām vajadzībām – procedūrām izveidotais urbums netiek izmantots (ūdens horizonta dziļums ir 429 m).

Ja novadā rodas nepieciešamība pēc lielākiem smilts-grants un smilts krājumiem, tos iespējams iegādāties tuvākajos karjeros blakus esošajos novados, kur izpētītajās atradnēs ir pietiekami smilts-grants un smilts krājumi. Tā kā Siguldas novada teritorijā nav zināmas rūpnieciskas nozīmes dolomīta iegulas, celtniecības organizācijas nepieciešamo šķembu materiālu ceļu būvēm un citām būvniecības vajadzībām varētu iegādāties tuvākajos karjeros, kas izvietoti Ropažu novadā.

Ņemot vērā novada teritorijas ģeoloģisko raksturu, no Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanas līdz 1.redakcijas izstrādei, pašvaldībā tika reģistrēti četri priekšlikumi saistībā ar vēlmi veidot zemes īpašumā derīgo izrakteņu ieguves vietu. Teritorijas plānojuma 1.redakcijas izstrādes gaitā pašvaldība daļēji atbalstīja divus iesniegumus par derīgo izrakteņu ieguvi Allažu pagasta teritorijā – nekustamo īpašumu „Rozītes" un „Bomīši" teritorijās. Šajās teritorijās turpmākajā plānošanas procesā jāveic detalizēta teritorijas ģeoloģiskā un hidroloģiskā izpēte, kā arī jāizstrādā teritorijas detālplānojums. Nekustamā īpašuma „Dālderi", Allažu pagastā, īpašnieku priekšlikums par derīgo izrakteņu ieguvi nav atbalstīts, taču atbalstīta iespēja nodarboties ar dīķsaimniecību.. Nekustamo īpašumu „Rītavēji", „Aizvēji" un „Vakarvēji" īpašnieku viens no ierosinātajiem attīstības virzieniem ir kūdras karjera izveide, jo īpašumi atrodas Rinkas purva kūdras atradnes teritorijā. Ņemot vērā, ka reāli dabā šajā teritorijā ir mežs, kā arī teritorija atrodas starp diviem ezeriem – Ummuru ezeru un Jūdažu ezeru, kuru pastāvēšana varēti tikt apdraudēta jaunas ūdenskrātuves izveides gadījumā (pēc karjera rekultivācijas), priekšlikums par kūdras karjera izveidi ir daļēji atbalstīts – Siguldas novada teritorijas plānojuma galīgajā redakcijā noteikta teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana atbilstoši spēkā esošajam Siguldas novada teritorijas plānojumam 2008.-2020.gadam, kas pieļauj realizēt ieceri par tūrisma pakalpojumu attīstību, kā arī teritorijas plānojuma galīgajā redakcijā precizēti noteikumi attiecībā uz jaunu dīķu ierīkošanu un derīgo izrakteņu ieguvi novada teritorijā, atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

Derīgo izrakteņu ieguve Siguldas novada teritorijā ir atļauta tikai teritorijās, kas noteiktas kā „Derīgo izrakteņu ieguves teritorijas" (RD).

Siguldas novada teritorijas plānojuma kartēs, kurās tiek attēlota teritorijas pašreizējā un plānotā (atļautā) izmantošana, tiek attēloti ģeodēziskie punkti (pieejamās informācijajs ietvaros attēloti tikai VA „Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra" valsts ģeodēziskā tīkla datubāzē iekļautie punkti). Tiem, atbilstoši likumam „Aizsargjoslu likums" (1997), teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos tiek noteikta 5 metru plata aizsargjosla.

2.1.2. Klimats

Siguldas novads ietilpst Vidzemes centrālās augstienes klimatiskā rajona rietumu nomalē, bet Allažu pagasta rietumu daļā pastiprinās piejūras klimata ietekme. Kaut arī Allažu pagasta nelielās teritorijas dēļ krasa atšķirība klimatiskajos apstākļos nav novērojama, saimniecisko darbību būtiski ietekmē atšķirības mikroklimatā sakarā ar vietu reljefā, ekspozīciju pret debess pusēm, mežu izvietojums, upju un avotu tuvums. Augu valsts attīstības sezonālās attīstības gaita mēdz atšķirties pat par 7 līdz 10 dienām. Tas ietekmē lauksaimniecisko ražošanu, būvniecību, rekreāciju un tūrismu.

Vidzemes centrālās augstienes klimatiskais rajons ir viens no vēsākajiem un mitrākajiem Latvijā. Teritorija atrodas Baltijas jūras ietekmes apgabalā, tāpēc klimatam ir piejūras klimata iezīmes: izteikti cikloniski laika apstākļi, prāvs nokrišņu daudzums, samērā izlīdzināta temperatūra gada gaitā. Šeit valdošie ir DR, D un R vēji.

Pēdējo gadu laikā Latvijā vērojamas pastāvīgas klimata izmaiņas. 21.gs. ir vissiltākais gadsimts, kopš klimata novērojumu dokumentācijas aizsākšanas. Gaisa temperatūrai 2011.gada pirmajā pusē kopumā bija

raksturīgas lielākas novirzes no normas kā gadu iepriekš, arī pavasara un vasaras mēnešos bija vērojama vidējā temperatūras paaugstināšanas virs normas. Vasarā gaisa vidējā temperatūra tradicionāli ir ap +17°C. Tā variē starp pilsētas un lauku teritorijām. 2011.gada vasaras vidējā gaisa temperatūra bija +18,0^{o}C (2,2 grādus virs normas). Pateicoties siltajiem jūnijam un jūlijam, 2011.gada vasara siltāko vasaru rindā bija augšgalā – tā dalīja 2.-3. vietu ar 2002.gadu, par 0,4 grādiem atpaliekot no vissiltākās –– 2010.gada vasaras. Nokrišņu gan bijis mazāk kā iepriekšejā vasarā. 2010.gada vasara bija 3. mitrākā pēdējos gandrīz 90 gados, bet 2011.gada vasaras kopējais nokrišņu daudzums to ierindojis mitrāko vasaru 20.vietā.[5] Pārāk sausi klimatiskie laika apstākļi Siguldā pazemina tūrisma nozares aktivitātes, kas saistītas ar ūdenstūrismu, jo tradicionāli vasarā pie Gaujas upi notiek laivu braucieni, kas zema ūdens līmeņa gadījumā ir apgrūtināti. 2010./2011.gada ziema, ar vidējo gaisa temperatūru -6,2^{0}C (20. aukstākā), bija tikai 0,5 grādus siltāka par iepriekšējo ziemu.

Siguldas novada teritorijā raksturīga ilgstoši noturīga sniega sega. Pēc 1990.gada datiem tā noturējās no 17.decembra līdz 29.martam. Kopējais dienu skaits ar sniega segu bija 109 dienas, sniega segas biezums no 29 līdz 55 cm. Savukārt 2006./2007.gada ziemas pirmajos mēnešos praktiski sniega nebija vispār, bet 2011.gada februārī Siguldā bija visbiezākā sniega kārta Latvijā (vidēji mēnesī 47 cm), pārsniedzot normatīvo sniega segas biezumu 3 reizes. Ņemot vērā to, ka Sigulda tradicionāli veidojusies kā ziemas sporta un aktīvās atpūtas centrs, novada teritorijā atrodas vairākas kalnu un distanču slēpošanas trases, kā arī bobsleja un kamaniņu trase. Siltāku laika apstākļu dēļ cieš gan uzņēmēji, gan aktīvās atpūtas cienītāji (kā, piemēram, 2011.gada nogalē un 2012.gada sākumā, kad pastāvīga sniega sega izveidojās tikai janvāra otrajā pusē). Slēpošanas trases var atvērt tikai tad, kad gaisa temperatūra pāris dienas ir bijusi pie sala. Lai atpelnītu ieguldītos līdzekļus slēpošanas trašu saimniekiem nākas pacelt cenas.

2.1.3. Ūdeņi un purvu teritorijas

Siguldas novadu šķērso Latvijas teritorijā garākā upe Gauja, kas ietekmē dabas apstākļus, ekonomisko vidi un novada veidošanās vēsturiskos aspektus. Gauja plūst pa ledājkušanas ūdeņu radītu senieleju. Senielejas dziļums sasniedz 85 m. Gaujas platums novada teritorijā 60 – 100 m, vidējais dziļums – 1,5 m, ūdenslīmenis pie Siguldas pilsētas robežas – 12,5 m vjl. Novadā ir daudz mazās upītes – Tumšupe, Krievupe, Dūņupe, Egļupe, Lorupe, Vējupīte, Sudas upe, Straujupīte, Mergupe, Daudas upīte, Nurmižupīte, Jodupīte, Sviķupīte u.c. Līdz ar meliorācijas darbiem, liela daļa upju ir iztaisnotas.

Siguldas novada teritorijā atrodas šādas ūdenstilpes: Jūdažu ezers (32 ha), Ummuru ezers (18 ha)[6], Matiņu ezers (17,5 ha), Roķēnu ūdenskrātuve (12,3 ha), Ancīšu dīķi (6,5 un 2,5 ha), Greba dīķis (6 ha), Vecezers (1 ha), Linezers (1 ha), Kaļķugravas dzirnavezers (1 ha) un Velna dīķis (0,5 ha).

Karsta procesā veidojušies arī savdabīgie Vecezers un Linezers, kam vērojamas ūdens līmeņa svārstības, nereti ūdens Linezerā caur 9 m dziļās piltuves ūdensrijēju uz laiku pazūd pavisam. Apkārt Linezeram izveidota apskates taka. Kopš 1977.gada šī vieta ir valsts aizsardzībā kā savdabīgs ģeoloģiskais dabas piemineklis „Ezernieku karsta kritenes". Grava ZR no „Ezerniekiem" ir 100 m gara, 10 m plata un ap 6 m dziļa. Grava starp „Ezerniekiem" un „Vecezeriem" nedaudz seklāka – ap 5 m. Lielāko piltuvju diametrs ir līdz 10 m, dziļums līdz 4,5 - 5,5 m. Šī ir viena no lielākajām karsta kriteņu sistēmām Salaspils ģipšainajos svītas iežos.

Siguldas novada ūdens spoguļa platību ievērojami papildina arī zivju dīķi. Daļa no tiem izveidoti uz Tumšupes – Allažmuižā ir dzirnavezers (5,2 ha), Veģu (6,5 ha), Mazvildu (6,3 ha), Lejasmūkiņu (5,4 ha), Jaunsostu (2,1 ha) dīķis u.c.

Siguldas novads ir bagāts arī ar avotiem. Īpaši daudzveidīgi ir kaļķiežu un ģipšakmens iegulu vietās Allažu pagastā ap Jaunzemiem – Kūkiņiem – Pullēniem. Avotu gravas izvago Tumšupes krastus Braču un Vecklinšu apkārtnē. No dažiem avotiem plūst viegls sērūdens.

Siguldas novada teritorijā atrodas Latvijas lielākais avots – Saltavots, kas iztek Lorupes ielejas nogāzē. Tā debits ir 2000 m^{3} diennaktī. Sērupītes krastā no dolomītiem izplūst vairāki spiedienūdeņu avoti – Zušu

[5] http://lv.wikipedia.org/wiki/2011._gada_laikapst%C4%81k%C4%BCi_Latvij%C4%81

[6] Dažādos informācijas avotos tiek lietoti arī citi ezera nosaukumi - Ummeru ezers, Umuru, ezers, Umera ezers

sēravoti, kuru ūdens sastāvā ir sērs, mikroelementi un organiskās vielas. Senāk tie izmantoti rekreācijas un veselības atjaunošanas vajadzībām, vēlāk – minerālūdens ražošanai.

1977.gadā Kaļķugravas (Mežmuižas) avotiem (skatīt 11.attēlu) Allažu pagastā izveidots dabas liegums. Avoti iztek no Kaļķugravas nogāzes un atkarībā no nokrišņu daudzuma avotu skaits svārstās no 3-14 avotiem. Avoti ir unikāli ar to, ka avoti šeit veido avotkaļķus. Lejpus avotiem esošā dzirnavu dīķa gultne iekrāsojusies īpatnējā zaļganā tonī. Tā kā Mežmuižas avotiem ir ļoti stāvs kritums, šeit bijušas ierīkotas ūdensdzirnavas. Senāk ūdens no dīķa dambja pa ūdens tiltu tecēja pāri ceļam uz Kaļķugravas dzirnavu ūdenratu.

11.attēls. Kaļķugravas Allažu pagastā
Avots: SIA „Metrum", 2011

Novadā atrodas Rinkas purvs (379 ha) un Jūdažu purvs (369 ha), Buļļu purvs (180 ha), Torfa III purvs (149 ha), Klajais (Sarkanais) purvs (84 ha), Pandu purvs (58 ha), Kapurgu purvs (135 ha), Tumšupes purvs (88 ha), kā arī daļa Sudas purva (kopplatība – 2575 ha), Laugas purva (865 ha) un lielā Kursuļa purva (186 ha) Sudas purvā atrodas Kārtūžu ezers (1,1 ha). Sudas purvs ir izveidojies garā ieplakā, sauszemei pārpurvojoties. Purvā ir bagāta putnu fauna, tā ir nozīmīga vieta caurceļotājiem putniem, īpaši meža zosīm.

Siguldas novadā atļauts peldēties (saskaņā ar 2011.gada Veselības inspekcijas peldūdens rezultātiem) vienīgajā oficiālajā peldvietā Gaujā pie Siguldas pilsētas peldvietas, šo ūdeņu kvalitāte atbilst 12.03.2002. Ministru kabineta noteikumiem Nr.118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti." 2008.gadā Veselības inspekcija (tolaik – Sabiedrības veselības aģentūra) paziņoja, ka nav atļauts peldēties Jūdažu ezerā un Roķēnu ūdenskrātuvē. Arī nākotnē, ņemot vērā plānoto apbūvi pie Jūdažu ezera, infrastruktūras nesakārtošanas gadījumā, ezera kvalitāte varētu tikt apdraudēta.

Paredzot novadā izveidot oficiāli publisku peldvietu, jāņem vērā, ka tās labiekārtošanai ir liela nozīme kvalitātes prasībām atbilstošu peldūdeņu nodrošināšanā. Prasības peldvietu iekārtošanai un higiēnai nosaka 06.04.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.341 „Peldvietu izveidošanas un uzturēšanas kārtība" un 17.06.2008. Ministru kabineta noteikumi Nr.454 „Peldvietu higiēnas prasības". Peldvietas ir jānodrošina ar ģērbtuvēm, tualetēm un atkritumu konteineriem, atkritumi peldvietā ir jāsavāc un jāizved. Peldētāji pastāvīgi ir jāinformē par ūdens kvalitāti un citiem jautājumiem, ierīkojot peldvietā informatīvus stendus, kas ir peldvietas īpašnieka pienākums. 22.05.2012. teritorijas plānojuma izstrādes darba grupā tika nolemts nenoteikt teritorijas plānojumā jaunas publisko peldvietu vietas.

Jūdažu ezers ir noteikts kā ūdensobjekts, kurā iespējama motorizēto u.c. ūdens braucamrīku izmantošana. Izmantošanas nosacījumi ir noteikti Siguldas novada domes 26.07.2006. saistošajos noteikumos Nr.10 „Par ūdens lietošanas kārtību Jūdažu ezerā". Lai nodrošinātu publisku pieejamību pie Jūdažu ezera un saglabātu ezera ainaviskumu, teritorijas plānojumā paredzētas plašas zaļumu teritorijas ezera krastā Jūdažu ciema robežās, kur tas ir iespējams ņemot vērā esošo apbūvi.

Virszemes un pazemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanai 2009.gadā ir izstrādāts Daugavas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.-2015.gadam un Gaujas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.-2015.gadam.

2.1.4. Meži

Siguldas novadā mežu platības veido ~52,5% no novada kopējās platības. Pēc AS „Latvijas Valsts meži" sniegtās informācijas (15.03.2011.) Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādei, AS „Latvijas Valsts meži" apsaimniekošanā ir 9401,3 ha zeme (skatīt 12.attēlu).

Mežs, kā dabas daudzveidības saglabātājs, vairākās vietās ir aizsargājams un pakļauts saimnieciskās darbības ierobežojumiem (skatīt sadaļu 2.8.1. *Aizsargājamās dabas teritorijas un objekti*).

Ņemot vērā mežu aizsargjoslas jēgu un būtību, kā arī ņemot vērā faktoru, ka pilsētas teritorijā atrodas lielas mežu platības un liela daļa novada teritorijas aizņem Gaujas nacionālais parks, kas nodrošina Siguldas pilsētas iedzīvotājiem atpūtai un veselības uzlabošanai nepieciešamos apstākļus, kā arī mazina pilsētas negatīvo ietekmi uz vidi, Siguldas novada teritorijas plānojuma mežu aizsargjosla ap Siguldas pilsētu netiek noteikta.

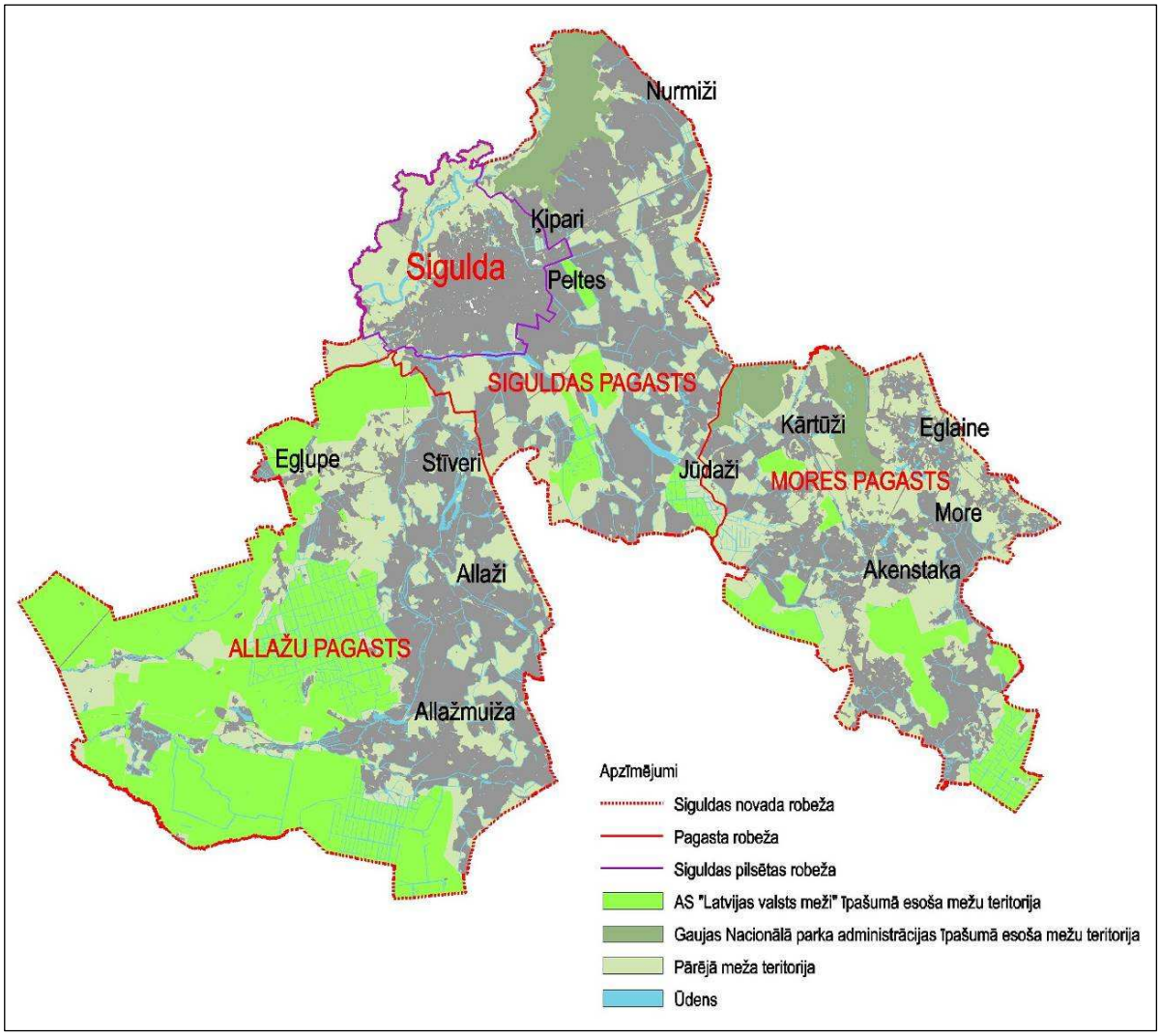

12.attēls. Mežu platības Siguldas novada teritorijā
Avots: SIA „Metrum", izmantojot VA „Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra" topogrāfisko informāciju un Valsts zemes dienesta 2011.gada augusta kadastrālos datus

2.1.5. Lauku zemes

Sigulda izsenis ir bijusi lauksaimniecības zinātnes un pakalpojumu sniegšanas centrs. Bijusī saimniecība ZPS „Sigulda" lepojusies ar augstiem lauksaimniecības produkcijas ieguves rādītājiem, tāpēc arī šobrīd novada lopkopības un augkopības attīstība norit galvenokārt Siguldas pagasta teritorijā. LLU Zinātnes centrā „Sigra" norit lauksaimniecības zinātnieku izpētes darbi.

Novada teritorijā neatrodas nacionālās nozīmes lauksaimniecības zemes, kuru izmantošanu nosaka 12.10.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.977 „Noteikumi par nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijām".

Lai saglabātu tos vērtīgākos lauksaimniecības zemju resursus, kas svarīgi lauksaimniecības nozares attīstībai, bet neatbilst nacionālās nozīmes lauksaimniecisko zemju kritērijiem, Rīgas rajona teritorijas plānojumā 2008.-2020.gadam ir noteikti kritēriji reģionālās nozīmes īpaši vērtīgām lauksaimniecības

zemēm, attiecīgi zemes kvalitātes novērtējumam jābūt virs 50 ballēm un vienlaidus nogabala platībai ne mazākai par 30 ha. Ņemot vērā, ka 22.02.2006. Ministru kabineta noteikumi Nr.142 „Noteikumi par nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijām", kas bija par pamatu nacionālās un reģionālās nozīmes lauksaimniecības zemju noteikšanai 2008.gadā, ir zaudējuši spēku, 2012.gadā izstrādātajā teritorijas plānojuma 1.redakcijā nacionālas un/vai reģionālas nozīmes lauksaimniecības zemes nav noteiktas.

Pamatojoties uz LR Zemkopības ministrijā apstiprināto valsts nozīmes meliorācijas būvju sarakstu un LR 14.01.2010. likuma „Meliorācijas likums" 1.pantu, novada teritorijā valsts nozīmes ūdensnoteku kopējais garums ir 122,8 km, to skaitā regulētas 74,2 km. 80% ūdensnoteku ir piesērējušas, nepieciešama to pārtīrīšana. Siguldas novadā esošas valsts nozīmes ūdensnotekas: Ķibīte ŪSIK 412345246:01, Dūņupe ŪSIK 412345262:01, Tumšupe ŪSIK 41234524:01, Krievupe ŪSIK 41234522:01, Ārupīte ŪSIK 4124544:01, Teijupe ŪSIK 412345264:01, Suda ŪSIK 41234526:01, Vanagupīte ŪSIK 41234526:01, Gulsupīte ŪSIK 4123452832:01, Egļupe ŪSIK 5216:01, Vējupīte ŪSIK 52194:01, Nurmižupīte ŪSIK 52196:01, Mergupe ŪSIK 41234528:01. Siguldas novadā 70% lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir meliorētas. Platību nosusināšanas objekti izbūvēti laikā no 1956. līdz 1993.gadam.[7] Valsts meliorācijas sistēmu ekspluatāciju un uzturēšanu paredzēto budžeta līdzekļu ietvaros nodrošina VSIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi", kā to nosaka Meliorācijas likums un 03.08.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.714 „Meliorācijas sistēmu ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi".

Novadā ir saimniecības, kas specializējušās augļkopībā, biškopībā, lauku tūrismā, netradicionālās lauksaimniecības nozarēs – strausu (z/s „Salmiņi" strausus audzē gaļas ieguvei) un staltbriežu audzēšanā (z/s „Saulstari" Mores pagastā, kur var vērot ap 70 staltbriežu to dabiskā vidē), saimniecības - uzņēmumi, kas nodarbojas ar stādu, sēklu tirdzniecību un puķkopību. Z/s „Zemzari" (Peltēs) ir atsācis darboties graudu pieņemšanas, apstrādes un pārstrādes komplekss – bijusī graudu kalte. Z/s „Vērdiņi" audzē šitaki sēnes, bet z/s „Lielgrodes" nodarbojas ar kazkopību un tūrismu.

Kopš Latvija ir pilntiesīga Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts, jebkuram lauksaimniekam Latvijā, tajā skaitā Siguldas novadā, ir dota iespēja saņemt ne tikai valsts, bet arī Eiropas nozīmīgo atbalstu savu lauku saimniecību attīstīšanai, paplašināšanai vai ražošanas veicināšanai. Siguldas novadā Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda (ELGF) Tiešos maksājumus saņem 83 lauku saimniecības, no tām 13 ir Siguldas pagasta saimniecības, 42 Mores pagastā, 24 Allažu pagastā, savukārt Siguldā šos maksājumus saņem SIA „Rehabilitācijas centrs „Krimulda"", kas nozīmē to, ka šīs saimniecības atbilst visām likumdošanā noteiktajām prasībām, tādējādi ne tikai rada pozitīvu koeficentu savai saimniecībai, bet arī visam Siguldas novadam kopumā.

Kā vēl viena būtiska atbalsta forma Siguldas novada lauku saimniecībām ir iespēja zemniekiem un piemāju saimniecību īpašniekiem attīstīt savas saimniecības, izmantojot Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļus, kā, piemēram, Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds (ELGF) vai Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA).

„Lauku attīstības programmas 2007-2013" pasākuma „Agrovide" apakšpasākuma Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība (BLA 08) mērķis ir sekmēt bioloģiskās lauksamniecības produkcijas ražošanu, veicinot bioloģiskās lauksaimniecības metožu pielietošanu apsaimniekotajās lauksaimniecībā izmantojamo zemju platībās. Siguldas novadā (2 Allažu pagastā, 8 Mores pagastā un 2 Siguldas pagastā, 2011.gada informācija) visvairāk pārstāvētās ir tās bioloģiskās saimniecības, kuru saimniecības nodarbošanās virziens ir augkopība, taču lielākā daļa saimniecību to kombinē, piemēram, ar dārzeņkopību, piena lopkopību, putnkopību u.tml. 3 saimniecības pārstāv arī gaļas liellopu audzēšanu.

2.2. Apdzīvojuma attīstība Siguldas novada teritorijā

Apdzīvojuma attīstība Siguldas novada - pilsētas un Siguldas, Mores un Allažu pagastu teritorijās analizēta tādēļ, ka tā:

1) atspoguļo cilvēku dzīvi laika gaitā (pieejamās informācijas satvarā), ainavas pārmaiņu un attīstības procesu dažādos laikos, tā teritoriālo izpausmi, jo ainava jau sākotnēji veidojās kā *apdzīvota telpa;*

[7] VSIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" 15.02.2011. nosacījumi Nr.62z

2) dod pamatu spriedumiem par pašreizējā apdzīvojuma nozīmi turpmākajos attīstības procesos, gan attiecībā uz cilvēku dzīvi (to ietekmē dzīvesveida izmaiņas urbanizācijas procesa ietekmē, lauksaimniecības kā nodarbošanās veida un saimniecības nozares nozīmes samazināšanās u.c. faktori), gan sagaidāmajām ainavas pārvērtībām.

Tātad, apdzīvojuma attīstības vēsture kalpo ne tikai izziņas vai novadpētnieciskiem mērķiem (izmantojama kā tūristiem piedāvājamā informācija dažādu maršrutu aprakstos), bet arī turpmākās attīstības perspektīvu iezīmēšanai un teritorijas plānošanas lēmumu pieņemšanai.

2.2.1. Vispārējs apskats

Par pašu senāko vēsturi Siguldas novadā liecina senie pilskalni un senkapi, kas šodienas ainavā un teritoriālajā struktūrā pastāv kā kultūras pieminekļi. Raksturīgs ir pilskalnu izvietojums Gaujas senielejas krastos, vietās, kas reljefa īpatnību dēļ bija drošas, un kur varēja attīstīties senākais apdzīvojums.

Laikā, kas attiecināms uz 11.gs. un 12.gs., novadu apdzīvoja *Gaujas lībieši,* kuriem Siguldas un Turaidas novadā bija virkne nocietinājumu (Satesele, Vildoga, Turaida, Kārļa, Vikmestes, Rata kalni u.c.). Šajā laikā pastāvēja vairāki pilsnovadi: Gaujas kreisajā krastā Sateseles pilsnovads ar Allažu un Vangažu zemēm, bet labajā krastā – Turaidas, Kubeseles un Lēdurgas pilsnovadi.

13.gs. pēc vācu iebrukuma lībiešu zemes tiek sadalītas, un daudzus turpmākos gadsimtus Gaujas labā krasta zemes iekļautas Rīgas arhibīskapa valdījumos, bet labā krasta – Livonijas ordeņa valdījumos. Šī laika liecinieki ir mūra piļu drupas Siguldā, Turaidā un Krimuldā.

15.gs. vidū pie Siguldas pils pastāvēja pilsētiņa (skatīt 17.attēlu), kurā dzīvoja amatnieki, krodzinieki un citi ļaudis (Siguldas novada..., 2007[8]). Tiek minēts Melgalvju krogs (vēlāk – Baznīckrogs), kas pastāvēja līdz 20.gs. sākumam.

Siguldas pils bija Livonijas ordeņa pilsnovada centrs, tā bija saistīta ar citām pilīm – Mālpili, Nītauri, Zaubi un Skujeni. Var domāt, ka tajā laikā pastāvēja arī ceļi, kas nodrošināja sakarus starp šīm vietām. Vēlāk pašreizējā Siguldas novada sakari ar Mālpili un Nītauri izpaudās kā piederība draudzēm, kad pastāvēja t.s. baznīcas ceļi.

Neiedziļinoties detalizētākā vēstures apskatā, šeit tikai atzīmēsim, ka 16.gs. kara darbības rezultātā ir nodedzināta Siguldas pilsētiņa. Ir ziņas (Siguldas novada..., 2007), ka 1592.gadā miestā dzīvo 16 namnieki ar ģimenēm, bet 1613.gadā – vairs tikai 5 ģimenes. 1656.gada pilsētiņa beidz pastāvēt, un šajā laikā sāk veidoties Siguldas pilsmuiža. Šajā laikā – 15.un 16.gs., veidojas arī citas Siguldas novadā ietilpstošās senās muižas – Akenstaka (*Klingenberg*), Jūdaži, Kārtūži (*Schoeneck*), Eglene (*Graenhoff*), More (*Moritzberg*), Allažu muiža (*Allasch*).

Muižas bija saimnieciskas vienības, kas izmantoja zemnieku darba spēku. Muiža – tas ir ne tikai centrs ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, ražotnēm, bet arī noteikta teritorija ar zemnieku sētām, kas bija muižnieka vai valsts īpašums. Līdz 15.gs. vidum preču ražošana vēl nebija spēcīgi izteikta, bet tad sāka veidoties pusmuižas, lopu muižas u.c. ražošanas un ienākumus nodrošinošie objekti.

Zviedru valdīšanas laikā zviedru kartogrāfi sāk izgatavot muižu kartes, kas uzskatāmas par Latvijas kartogrāfijas sākumu. Daļa no Vidzemes muižu zemju kartēm (zīmētas galvenokārt laikā no 1681.gada līdz 1696.gadam), vēl glabājas Latvijas Valsts vēstures arhīvā, diemžēl lielākā daļa Vidzemes guberņu kartes, gājušas bojā 1709.gada beigās, kad tās ar pasta jahtām tika evakuētas no Rīgas uz Stokholmu.

Atkārtotās 18. un 19.gs. Vidzemes muižu arklu un dvēseļu revīzijas sniedz informāciju par pastāvošajām zemnieku saimniecībām ar mājvārdiem, starp kurām ir rentes saimniecības un vaku saimniecības.

1819.gadā Vidzemē atceļ dzimtbūšanu, iedzīvotājiem dod uzvārdus. Tas nozīmēja, ka brīvi kļuva zemnieki, bet zeme palika kroņa vai privāto muižu īpašumā. Šajā laikā veidojās bezzemnieku slānis, kas kļuva par kalpiem vai vēlāk devās uz pilsētām.

[8] Izmantoto avoto sarakstu sadaļai *2.2. Apdzīvojuma attīstība Siguldas novada teritorijā* skatīt šīs sadaļas beigās

19.gs. vidū (1848.,1860.gads) tika pieņemti likumi, kas atļāva zemniekiem iepirkt zemi, vispirms no valsts/kroņa muižām, pēc tam arī no privātajām. Par šī procesa norisi Siguldas novadā bijušajās muižās informāciju sniedz arhīva materiāli (LVVA, 218.fonds, 2.apraksts).

Nozīmīgs notikums 20.gs. sākumā bija Latvijas valstiskās neatkarības iegūšana, un tai sekojošā zemes reforma, kas pamatvilcienos izveidoja to lauku apdzīvojumu, kas pastāv vēl šodien, bet ar tām izmaiņām, ko nesa 2.pasaules karš un 50 padomju varas gadi (kolektivizācija, lauku ciematu veidošana, zemju meliorācija, lielo ražošanas objektu būve u.c.).

2.2.2. Siguldas pilsētas attīstība

Vēstures avoti liecina, ka 15.gs. vidū pie Siguldas mūra pils bija pilsētiņa (skatīt 17.attēlu), kas beidza pastāvēt 1656.gadā. Siguldas pilsētas attīstība no jauna, citādās telpiskās aprisēs sākās 19.gs. beigās, kad tika izbūvēta šoseja no Rīgas līdz Cēsīm (1868.gads) un Rīgas – Valkas – Tērbatas dzelzceļš (1889.gads). Veiksmīgi izmantojot dabas dotumus, muižas zemes tika iznomātas vai pārdotas vasarnīcu vajadzībām, bet jau attālāk no muižas - Gaujas senielejas malā, tagadējā Šveices ielā. Uz Siguldas pilsmuižas zemēm 19.gs. beigās un 20.gs. veidojās nākamā Siguldas pilsēta. Taču vēl 20.gs. 20-to gadu kartēs redzamas ar muižas saimniecību saistītās ēkas gar Gaujas ielu un baznīcas apkārtnē (tajā skaitā, viesnīca, pasts un telegrāfs, krogs), kā arī tagadējā pilsētas teritorijā esošās lauku sētas ar lauksaimniecības zemēm.

Jau 20.gs. sākumā Siguldā bija izveidojies miests (LVVA, 1679.fonds, 194.apraksts, 174.lieta). Tā laika kartēs pie Siguldas muižas atrodama arī norāde – *vasarnīcu vieta*.

1909.gadā Siguldā bija 35 mūra ēkas un 57 koka nami (KV, 4. sēj.,1921.), vasarā iedzīvotāju skaits sasniedza 5400, bet ziemā tikai 891.

Siguldas pilsmuižas un Siguldas mācītājmuižas sadalīšanas procesā tika izdalītas zemes pilsētas attīstībai, un 1923.gadā tika izstrādāts pirmais apbūves plāns (LVVA, 6828.fonds, 2.apraksts/1.sējums, 783.lieta), par kuru plašāk sniegta informācija 1.1.3.1.sadaļā. Patiesībā Siguldas pilsētas telpiskās struktūras veidošanās laika gaitā cieši saistās ar apbūvēto teritoriju paplašināšanos, bet lauksaimniecībā izmantojamo zemju platību sarukšanu. Tas noticis visos pilsētas attīstības etapos, un bijis paredzēts katrā no iepriekšējiem attīstības plāniem. Arī pašreiz pilsētā un tās tuvumā samazinās lauksaimniecības zemju, bet palielinās apbūvēto zemju platības.

Kā jau minēts, Siguldas pilsētas veidošanās aizsākās 19.gs. beigās, kad populāra kļuva ārpilsētas vasarnīcu būve. Viena no tādām vietām Latvijā bija Sigulda, sava *dabiskā skaistuma* dēļ (tā tiek rakstīts 20.gs. sākuma avotos). Sākotnēji zemes vasarnīcu būvei iedalīja attālāk no muižas centra, starp Siguldas pilsmuižas centru un vasarnīcu vietām (gar Lakstīgalu ielu) tā laika kartēs atrodama norāde – *muižas lauki.*

20.gs. sākumā Siguldā bija izveidojies miests (LVVA, 1679.fonds, 194.apraksts, 174.lieta), taču bez noteiktām robežām. Tajā laikā Sigulda tika reklamēta kā vasarnīcu un ceļojumu vieta (Vidzemes Šveice). Vasarnīcu pilsētas ideja tika turpināta 1923.-1927.gada pilsētas apbūves plānā. Tā zonējumā bija izdalītas divas atšķirīgas vasarnīcu apbūves joslas: pirmā - gar Gaujas senielejas malu, ar īpašiem nosacījumiem, un otrā – līdz dzelzceļam. Savukārt starp dzelzceļu un Vidzemes šoseju tika plānota *dārzu dzīvokļu* apbūve (skatīt 5.attēlu), tādējādi iezīmējot Siguldas pilsētvides īpatnību, kas saglabājusies vēl šodien, bet jaunās apbūves ietekmē var pazust. Proti, runa ir par dārziem ap savrupmājām, par koku stādījumiem gar ielām, kas piešķir pilsētai *dārzu pilsētas* veidolu.

Vasarnīcu pilsētas ideja pastāvēja līdz 2.pasaules karam, bet vēlāk to nomainīja citas attīstības idejas (vairākstāvu dzīvojamā apbūve, ražošanas objektu celtniecība u.c.). Tomēr jāatzīmē, ka laika gaitā (vismaz vārdiski) saglabājās arī nostādne, ka Sigulda ir jāattīsta kā atpūtas, tūrisma un sporta pilsēta. Par to liecina, piemēram, toreizējās Latvijas PSR Ministru Padomes 1968.gada 332. lēmums *Par Siguldas pilsētas kā atpūtas, tūrisma un sporta centra attīstību.* Neraugoties uz to, attīstījās dzīvojamo māju celtniecība un palielinājās pilsētas iedzīvotāju skaits. Interese par Siguldu kā dzīvesvietu pastiprinājās 20.gs. beigās - 21.gs sākumā, par to liecina apbūves procesa teritoriālā paplašināšanās. Tajā pat laikā – joprojām tiek runāts par Siguldu kā tūrisma un atpūtas centru.

Priekšstatu par Siguldas pilsētvides struktūras attīstību sniedz informācija par dažādos laikos izstrādātajiem pilsētas teritorijas plānojumiem, par pilsētas robežu maiņām un par plānotās apbūves iecirkņu izvietojumu (skatīt par to informāciju arī 1.1.3.sadaļā).

Galvenās Siguldas pilsētas struktūrvienības ir (1) atšķirīgās apbūvētās platības, (2) zaļumvietas un (3) neapbūvētās platības (dabiskie/pusdabiskie meži un pļavas jeb brīvie zaļumi, kas pilda noteiktas ekoloģiskās un telpiskās struktūras veidošanas funkcijas).

(1) Apbūvētās platības pēc strukturālām un vizuālām pazīmēm iedalāmas atšķirīgās *apbūves vienībās.* Tās veidojušās dažādos laikos, bet tieši apbūves raksturs nosaka to, kā tiek organizēta apkārtējā telpa, kāda nozīme ir zaļumiem, kāds ir to izskats un apsaimniekošana. Apbūves vienības ir šādas:

- Savrupmājas ar dārziem vai koku grupām: vairumā gadījumu tā ir pagājušā gadsimtā veidojusies apbūve, kas tomēr nosaka Siguldas kā *dārzu pilsētas* raksturu.
- Vairākstāvu/daudzdzīvokļu apbūves vienības, kas veidojušās pagājušā gadsimtā (dažādie laiki – dažādi ēku tipi), un veidojas pašreiz. Laika ziņā vecākajās apbūves vienībās starp ēkām veidojas brīvas zālienu platības ar veciem kokiem (paliekas no agrākajiem dārziem), krūmu un ziedaugu stādījumiem, taču jaunākajās apbūves vienībās brīvās platības ir ievērojami mazākas, tādēļ dominē dekoratīvie stādījumi. Apbūves vienībās obligāti ir bērnu rotaļu laukumi, kā arī autostāvvietu un atkritumu konteineru laukumi. Pēc rakstura šim apbūves tipam atbilst arī rindu māju apbūve, kaut arī tā ir mazstāvu.
- Jaunā savrupmāju apbūve, kas veidojas agrāk neapbūvētajās pilsētas daļās (arī tajās, kas pirms 2.pasaules kara bija lauksaimniecības zemes pastāvošajās jaunsaimniecībās), to pazīme ir mazi zemes gabali, uz kuriem ir dzīvojamā ēka un/vai kādas saimniecības ēkas, bet zaļumi tiek veidoti kā daiļdārzi vai mauriņi, pārsvarā bez kokiem. Ja arī zemes gabalā aug koki, tad mazajā platībā tos ir grūti saglabāt.
- Jauktās apbūves vienības izveidojušās tajās vietās, kur dažādu apstākļu dēļ nelielā teritorijā mijas vecā savrupmāju apbūve ar dārziem vai to paliekām, vairākstāvu ēkas, nereti arī jaunā apbūve. Atsevišķās vietās ir arī ražošanas objekti. Tās ir vietas pilsētas struktūrā, kas prasa visrūpīgāko analīzi un kur izstrādājami īpaši pilsētvides atveseļošanas plāni.

(2) Zaļumvietas. Runājot par pilsētas teritorijas struktūrvienībām, vispārīgā veidā parasti tiek lietots vārds *zaļumi,* ar to saprotot visas platības, kuras dabā ir *zaļas* un kartēs krāsotas zaļā krāsā. Otrs plaši lietots jēdziens ir *apstādījumi,* kas saturiski ir šaurāks par iepriekšējo, jo attiecas tikai uz „ar augiem apaudzētām un koptām teritorijām" (Saistošie noteikumi, 2005). Plānošanas darbos, saistībā ar pastāvošo zemes lietošanas mērķu klasifikāciju, tiek lietots jēdziens *dabas pamatne,* kas tiek attiecināts uz parkiem, skvēriem vai citām zaļumu vienībām, kur nav plānota apbūve. Tomēr šis jēdziens pieļauj lielu nenoteiktību, it sevišķi attiecībā uz pilsētas zaļumu struktūras mērķtiecīgu veidošanu, jo netiek skaidrots saturiski un funkcionāli. Tādēļ mēs piedāvājam lietot jēdzienu *zaļumvietas*, kas atrodams jau pirmajos pilsētas teritorijas plānojumos pagājušā gadsimta 20-tos gados. Tādējādi ir iespējams runāt par katru konkrētu vietu, kur zaļumu saglabāšana/veidošana ir galvenais mērķis, pilnīgi konkrēti, saistībā ar situāciju pilsētvidē un konkrētas vietas funkcijām, līdz ar to – par apsaimniekošanas intensitātes līmeni un citiem jautājumiem.

Zaļumvietu telpiskā struktūra Siguldas pilsētā saistīta ar iepriekš aprakstīto apbūves vienību struktūru un 20.gs. gaitā izveidojušos parku, skvēru, aleju un ielu stādījumu tīklu.

(3) Neapbūvētās platības. Īpaša nozīme pilsētas struktūrā ir ilgstoši saglabātām neapbūvētām platībām (Tautas parks, mala gar Gaujas senieleju, gar Kultūras namu u.c.), kuru funkcijas ir divējādas. No vienas puses, tās ir noteiktas zaļumvietas (pļavas, zālieni), no otras puses – tās ir atklātās vietas, kas nodrošina pilsētas telpas vai dabas elementu (piemēram, Gaujas senieleju iezīmējošo mežmalu) uztveramību, kā arī Gaujas senielejas malas pieejamību. Arī neapbūvētās platības pakāpeniski samazinās, tādēļ nepieciešama to mērķtiecīga saglabāšana vizuāli un stratēģiski nozīmīgajās vietās pašreizējā pilsētas struktūrā, kā arī plānošana jaunajās apbūves teritorijās.

2.2.3. Lauku apdzīvojuma elementu raksturojums

Pašreizējā Siguldas novada apdzīvojuma raksturojums balstīts galvenokārt uz 19.gs. un 20.gs izpētes materiāliem, bet senākās ziņas izmantotas kā papildus arguments vietu nozīmes izpratnei.

Muižas

Kā jau minēts iepriekš, senās muižas veidojušās un nostiprinājušās 15.-16.gs. Apdzīvojuma veidošanās un attīstības kontekstā muižas ir būtiskas kā vēsturiski centri, kas savā veidā ietekmēja turpmāko zemnieku sētu izvietojumu, tajā skaitā, pēc 20.gs. 20-to gadu zemes reformas. Skatot senās 19.gs. muižu kartes, var ievērot, ka rentes saimniecības izvietojas muižu teritorijas nomalēs, bet tuvāk centram ir vai nu brīvas lauku platības, vai vaku saimniecības. Vēlāk, 20.gs. 30-to gadu materiālos, redzam, ka šajās vietās atrodas jaunsaimniecības. Turpmāk īsumā raksturosim Siguldas novadā esošo seno muižu centrus.

Kādreizējā Siguldas pilsmuiža kā novada pašvaldības reprezentācijas centrs un kultūras mantojuma objekts atrodas pilsētas teritorijā. Arī kādreizējā Siguldas mācītājmuiža atrodas pilsētas teritorijā, taču dzīvojamā māja ir drupās. Tiek izmantotas tikai saimniecības ēkas. Saglabājušās vecu koku rindas un koki kādreizējā muižas parka vietā.

Akenstakas muiža radusies 15./16.gs. mijā, ietilpst Mālpils draudzē (par to liecina senais ceļu tīkls). Muižas dzīvojamā māja nodedzināta 1905.gadā, pašreiz saglabājušās kādreizējās saimniecības ēkas, dzirnavu un krogus ēka, kā arī pārmežojies parks. Melīna kartē (1791.gads) blakus Akenstakai atrodas Mūrmuiža (Muremuisch), kas vēlāk pievienota Akenstakai kā pusmuiža. Vēl 20.gs. 30-to gadu kartēs atrodams šis vietvārds. Pašreiz dabā Mūrmuižas vieta nav noteikti identificējama.

Jūdažu muiža ir bijusi dzimta muiža Allažu draudzē. Muižas dzīvojamā māja nodedzināta 1905.gadā, saglabājušās kādreizējās saimniecības ēkas, krogus ēka (pašreiz dzīvojamā ēka), kā arī parka fragmenti. Muižas centrs novietots šaurā joslā pie Jūdažu ezera, un turpmāk būtu jāatrod veids, kā šo kultūrvēsturiski nozīmīgo vietu atveseļot (vizuāli un funkcionāli).

Kārtūžu muižas (skatīt 13.attēlu) sākums ir 16.gs., tā ietilpst Nītaures draudzē. Muižas centrs atrodas izcilā ainaviskā vietā. Saglabājusies kunga māja, labāk vai sliktāk saimniecības ēkas (kūtis, spirta brūzis, ūdensdzirnavas), kā arī kādreizējais muižas krogs (pašreiz saimniecība „*Smilgas"*). Kārtūžu muižas centru varētu izveidot kā kultūrvēsturiskās ekspozīcijas vietu, kur parādīt muižas centra telpisko struktūru un tās saikni ar dabas apstākļu priekšnosacījumiem.

13. attēls. Kārtūžu muiža
Avots: SIA „Metrum", 2007

Mores muiža bijusi dzimta muiža Nītaures draudzē. Muižas centrs atradies izcili skaistā vietā, Mergupes ielejas krastā. Muižas kunga māja nodedzināta 1905.gada nemieros, centra vietā saglabājušās tikai dažu saimniecības ēku drupas, vecā parka koki, dažas alejas (vai to fragmenti). Tuvākā apkārtnē redzamas dažas kādreizējās saimniecības ēkas, arī dzirnavu vieta. Mores muižai 18. un 19.gs. bijušas vairākas pusmuižas: Aksele (ēka saglabājusies), Annasmuiža (saglabājusies) un Jaunā muiža (vieta nojaušama).

Lorupes muiža (agrāk – Kronenberga) pastāvējusi jau 16.gs. sākumā. Teritoriāli tā ir neliela muiža, tās centrs novietots ainaviski izcilā vietā (taču pašreiz to grūti apgalvot, jo centra tuvākā apkārtne ir stipri pārveidota).

Nurmižu muiža atrodas īpatnējā novietojumā, Nurmižupītes ielejā, tās ēku un pārējo muižas centra elementu – parka, ceļu tīkla konfigurācija ir lineāra, atbilst ielejas formai. Pašreiz muižas centrs ir visai

nolaists, tā vērtējama kā degradēta teritorija, neraugoties uz vērā ņemamo vēsturi un ar tām saistītajām vērtībām.

Vienā no pirmajiem arklu revīzijas aktiem Allažu teritorijā uzskaitītas vairākas muižas, no tām Allažumuiža (*Allasch*) un Šiliņmuiža (*Schillingshof*) bija muižu centri, bet Plānupes muiža, Allažu mācītājmauiža un Pullēnu muiža (*Pullandorf*) bija pusmuižas.

Allažos dzīvojošo lībiešu pārvaldes centrs atradās Satezeles pilskalnā. 12.gs. beigās Allažu novads nonāca Livonijas ordeņa īpašumā, bet 16.gs., kad Livonija tika sakauta karā ar Krieviju, visa Vidzeme nonāca Pilijas varā. Taču jau 17.gs sākumā (pēc 1629.gada Altmarkas līguma), Zviedru valdība aktīvi sāka saimniekot Vidzemē. 1638.gadā Vidzemē tika veikta arklu revīzija, kuras laikā tika mērīta un novērtēta zeme. Arklu revīzijas dokumentos minētas Allažu „Černauskas", „Sostes", „Brankas", „Pullēni, „Kūkiņas", „Stīverkrogs" u.c. 1700.gadā uzsāktais Ziemeļu karš un tam sekojošie mēra laiki (~1710.gadu) sevišķi smagi skāra rietumvidzemi. Allažu un Pullēnu muižās nomira ~90% iedzīvotāju. Līdz ar to lībieši Vidzemē andrīz izzuda un šajos apvidos ienāca un uz dzīvi apmetās latvieši.

Allažu muiža 18.-19.gs. bija nozīmīgs dzimtniecisko manufaktūru centrs Vidzemē. Pēdējie Allažu muižas īpašnieki bija baroni Blankenhāgeni. 1905.gada revolucionāro notikumu laikā Allažu muiža tika nodedzināta.

Allažu jeb Allažmuižas kungu māja uzcelta 19.gs. 80-tajos gados neogotiskā stilā. 1905.gada revolucionāro notikumu laikā skaistā muižas pils ēka tika nodedzināta, ēku neatjaunoja, barons pārgāja dzīvot uz Mežmuižu. Allažmuižas pili pilnībā sagrāva 1.pasaules kara laikā, jo caur Allažiem gāja četrus kilometrus gara kaujas līnija. No 18. līdz 19.gs. Allažu muižā bijušas ādu, cukura manufaktūras, degvīna, vara un stikla fabrikas. 1823.gadā te sāka ražot Allažu ķimeli. Muižas brūzis bija neliels, tomēr produkcijas apjoms bijis pamatīgs – ap 600 pudelēm dienā. Saglabājusies 1801.gadā celtā muižas ūdensdzirnavu ēka, muižas parks 10,6 hektāru platībā ar 13 introducētu koku un krūmu sugām. Parkā izveidota piemiņas vieta 2.pasaules karā kritušajiem vācu karavīriem. Allažmuižā pie „Ezerkalnu" mājām atrodas zviedru valdīšanas laiku liecinieces - baznīcas drupas.

14.attēls. Allažu muižas ūdensdzirnavu ēka
Avots: SIA „Metrum", 2011

Senie ciemi

Melīna kartē (1791.gads) ar atsevišķu apzīmējumu parādīti *ciemi*, kā arī pierakstīts to nosaukums. Pašreizējā Siguldas novada teritorijā, ziemeļos no Jūdažu ezera (toreizējās Jūdažu muižas teritorijā), atradies paliels ciems – *Kikažu* (Kickasch) ciems. Otrs ciems – *Siljaku* (Silliack) ciems atradies pie Lorupītes, apmēram tajā vietā, kur pie Ancīšiem bijušas vecās dzirnavas. Vēlāk, Rikera kartē (1839.g.), abu minēto ciemu vietā ar apzīmējumiem parādītas zemnieku sētas (ne vairs ciemi kā vienota teritorija!). Kartē saglabājies tikai *Kikažu* nosaukums, kas pierakstīts pie sētu grupas. Taču Rikera kartē bez muižu centriem parādās jauni apdzīvojuma centri, kuros vienkopus, tuvu viena no otras, atrodas zemnieku sētas, un kuru nosaukumi ir izcelti ar viegli saskatāma šrifta palīdzību. Tie ir šādi: Groting (Grotiņi, apmēram tur, kur pašreiz ir Ķipari), Drelle (pie Siguldas - Nurmižu ceļa, pirms Sviķupītes), Evert (tur, kur pašreiz ir Peltes). Arī pašreiz minētajās vietās raksturīgs blīvs sētu novietojums.

Senās sabiedriskās ēkas

Pēc senajām kartēm var spriest tikai par baznīcu, skolu un krogu esamību un izvietojumu. Melīna kartē (1791.gads) parādītas draudžu robežas un baznīcas Siguldā, Mālpilī, Allažos (tolaik – Silciems) un Nītaurē.

Senatnē krogi bija vietas, kas pildīja arī dažādas sabiedriskās funkcijas. Tur satikās cilvēki, apmainījās jaunumiem, tur notika strādnieku un kalpu līgšana, kā arī pagastu sanāksmes. Pašreiz uzskati par krogiem ir stipri vienkāršojušies, un bieži to vērtējumi ir emocionāli negatīvi.

Gar Inčukalna - Cēsu ceļu pašreizējā novada teritorijā atzīmēti šādi krogi – Starpas, Gāles, Vēja un Steinberga krogs. Arī pie Siguldas pilsmuižas atzīmēts krogs (iespējams, Baznīckrogs). Pārējās atzīmētās krogu vietas – Dzirnavu (arī – Ancīšu) krogs pie Lorupes (Allažu ceļš), kā arī vairāki krogi bez nosaukumiem pie Mālpils - Nītaures ceļa. Pēc vēlāka laika kartēm (piemēram, Rikera karte) un dokumentiem var atšifrēt, ka te bijis Zirnīšu krogs, Pauterkrogs, Peļņu un Lācīšu krogs, arī – Salmiņu krogs.

15.attēls. Bijusī skolas ēka „Lielkājās" Mores pagastā
Avots: SIA „Metrum", 2007

Šodienas ainavā redzamas vairākas labāk vai sliktāk saglabājušās kādreizējo krogu ēkas, kas tiek izmantotas citiem mērķiem (Starpas krogs, Šteinberga krogs, Ancīšu krogs, Stīverkrogs). Pie tādām pieder arī kādreizējais Jūdažu muižas krogs un Kartūžu muižas krogs.

Rikera kartē (1839.gads) atzīmēta skola pašreizējās Siguldas teritorijā. Vēlāk – 19.gs. beigās - draudžu kartēs atzīmētas vairākas skolas. Siguldas vietā bez jau pieminētās skolas ir otra skola, kas atrodas pašreizējās Peltēs pie Vidzemes šosejas. Skola atzīmēta arī Akenstakas muižas teritorijā – tā atradusies tagadējās „Irbītēs". Nītaures draudzes kartē (1894.gads) redzam, ka pašreizējā Mores ciema vietā tajā laikā bijušas 3 skolas: viena „Lielkājās" (skatīt 15.attēlu) un divas pašreizējo skolu vietās.

Latvijas brīvvalsts laikā Allažu pagasta īpašumā bija pagasta nams, 2 skolas, nespējnieku patversme un Mežmuiža. Pagasta iedzīvotāji par saviem līdzekļiem uzcēla jaunu skolu Allažos un baznīcu Stīveros pēc arhitekta P.Kundziņa projekta. Pagastā darbojās dažādas organizācijas – Lauksaimnieku biedrība, Piensaimnieku sabiedrība, Jaunatnes savienība, lopkopības pārraudzības biedrība un saviesīgā biedrība, kurai piederēja bibliotēka ar 970 sējumiem.

Ražošanas objekti

Agrākajos laikos lielākie ražošanas objekti bija muižu centros un pusmuižās (arī – lopu muižās). Par to liecina iespaidīgās ēkas, kas visumā labāk saglabājušās par kunga un muižas dzīvojamām ēkām.

Bez tam senajās kartēs atzīmēti tādi objekti kā ķieģeļnīcas. Šodien atrodamas drupas no bijušā ķieģeļu cepļa pie Siguldā (skatīt 16.attēlu). To atrašanās vietas dabā ir grūti identificējamas, tādēļ arī nav iespējams par tām runāt ar lielu ticamības pakāpi. Uz upēm kartē vietumis redzamas ūdensdzirnavu zīmes. Melīna kartē (1791.gads) atzīmētas dzirnavas uz Lorupes pie Ancīšiem, uz Nurmižu upes pie Nurmižu muižas, uz Sudas upes pie Kārtūžu un Akenstakas muižām, kā arī uz Mergupes pie Mores (Moricbergas) muižas. Nosauktās vietas dabā atpazīstamas arī pašreiz. Ūdensdzirnavas bijušas arī Allažu pagasta teritorijā un divu dzirnavu ēkas ir apskatāmas vēl šodien – Allažmuižā un pie Kaļķugravas avotiem.

18.-19.gs. Allaži bija nozīmīgs dzimtniecisko manufaktūru centrs Vidzemē. 1760.gadā kāds Pēterburgas tirgotājs Allažos atvēris ādas apstrādes manufaktūru. Allažos darbojusies lielākā stikla fabrika Vidzemes guberņā (Glāžšķūnis). No 1811.līdz 1830.gadam Allažu muižā darbojās cukura manufaktūra, kurā pārstrādāja ievesto nidru jēlcukuru. Vēlāk tās vietā ierīkoja brūzi, kurā ražoja „Ķimeli". Turpat tika spiesta arī ķimeņu eļļa. Brūzis beidz darboties 1905.gadā.

Interesanti, ka muižu sadalīšanas dokumentos tiek runāts par kūdras ieguvi, jo to izmantoja kurināšanai (zemes reformas laikā daži purvi tika izdalīti sabiedriskām vajadzībām). 20.gs. 30-to gadu kartē pie Jūdažiem atzīmētas vēja dzirnavas.

20.gs. sākumā, Latvijas brīvvalsts laikā, Allaži strauji attīstījās. Pagasta teritorijā darbojās kaļķu ceplis, ķieģeļu ceplis, šunakmens lauztuves.

16.attēls. Drupas no bijušā ķieģeļu cepļa pie Siguldas Cepļa ielā
Avots: SIA „Metrum", 2007

Lauku sētas

Lauku sētas ir visdaudzskaitlīgākie apdzīvojuma elementi. Jau iepriekš tika runāts par ciemiem, kas atzīmēti senajās kartēs, un par lauku sētu koncentrācijas vietām, kas, iespējams, tika uzskatītas par sava veida centriem ar savu vietvārdu.

Senajās kartēs ne pie visām lauku sētas zīmēm pierakstīti mājvārdi. Melīna kartē tādu praktiski nav (tikai vietas, kas tolaik bija pusmuižas, piemēram, Liepsalas pie Jūdažu muižas). Vēlāk, Rikera kartē (1839.gads), atrodami daudzi līdz mūsu dienām saglabājušies un atpazīstami mājvārdi (piemēram, Matiņi, Kreiļi, Ķipari, Košas, Empēteri u.c. Siguldas pusē, Mežakas, Rūtiņas, Katenes, Peļņi, Tautas Akenstakas pusē, Salmiņi, Gudrēni Mores muižas teritorijā).

Tā kā mūs interesēja ne paši mājvārdi, bet iespēja ar to palīdzību izsekot tam, kā veidojies lauku apdzīvojums laika gaitā, tika analizētas visas iepriekš minētās kartes (Melīna, Rikera, draudžu kartes), kā arī 19.gs. vidū un otrajā pusē sastādītās muižu kartes un 20.gs. sākuma muižu zemju sadalīšanas lietas.

Karšu analīze atļāva noteikt tās lauku sētas, kas minētas gan muižu plānos, gan draudžu kartēs, gan muižu sadalīšanas lietās, un kas, salīdzinot ar Rikera karti, savās vietās atrodas vismaz kopš 18.gs. beigām - 20.gs. sākuma. Kā papildinoša informācija tika izmantoti arhīva materiāli par zemnieku māju izpirkšanu 19.gs. otrajā pusē - 20.gs. sākumā (LVVA, 218.fonds, 2.apraksts).

Tādējādi ar pietiekami lielu ticamības pakāpi noteiktas senākas mājvietas tagadējā Siguldas novada teritorijā. Jāpiezīmē, ka lietojot jēdzienu *lauku sēta,* pievērsta uzmanība reālai lauku sētai kā lauku apdzīvojuma pamatelementam (ēkas, koku puduri, dārzi, alejas u.c.), kas ir izteikta ainavas vizuālas struktūras iezīme. Savukārt ar vārdu *mājvieta* saprotam lauku sētas jeb mājas vietu, konkrētajā laikā to nesaistot ar ēku esamību un reālo apdzīvotību. Šodienas ainavā daudzas senās mājvietas ir iespējams identificēt tikai pēc kādām īpašām pazīmēm (mūru paliekas, koku puduri, aleju fragmenti u.c.), kas saglabājušās neraugoties uz laiku pārmaiņām.

Pēc Latvijas valstiskās neatkarības iegūšanas notikusī zemes reforma būtiski ietekmēja vēlāko lauku attīstību, tajā skaitā – lauku apdzīvojuma attīstību. Jaunais apdzīvojuma elements – *jaunsaimniecības*, kas tika izveidotas uz sadalītajam muižas zemēm vai arī – kādreizējo rentes saimniecību zemēm. Savukārt par *vecsaimniecībām* kļuva bijušās rentes saimniecības (lielākoties ar izpirktām zemēm un ēkām) vai arī vaku saimniecības. Praktiski tās ir gandrīz visas senās mājvietas, ko iespējams identificēt pašreiz. Atsevišķos gadījumos, kā liecina muižu sadalīšanas materiāli, vienas senās sētas zemes un ēkas tika sadalītas vairākām jaunsaimniecībām (piemēram, Dibensala bijušajā Jūdažu muižā sadalīta četrās daļās).

Latvijas brīvvalsts laikā līdztekus 96 vecsaimniecībām ar 4762 ha zemes, uz Allažu un Plānupes muižu zemes izveidojās jaunsaimniecības. Allažu muižu sadalīja 164 jaunsaimniecībās ar kopējo platību 3468 ha. Plānupes muižu sadalīja 19 saimniecībās ar kopējo platību 453 ha. Allažu mācitāja muižā izveidoja 23 saimniecības ar kopējo platību 421 ha. 1927.gadā Allažu pagastā bija 1360 iedzīvotāju.

Pakāpeniski jaunsaimniecību zemēs tika būvētas ēkas, gan pastāvot būvniecības noteikumiem (Lauku apbūves...,1936), un tās ierakstījās lauku ainavas struktūrā. Jaunsaimniecības vizuāli atšķiras no

vecsaimniecībām ar būvju apjomiem un stilu, jaunākiem dārziem un koku stādījumiem u.c. pazīmēm, kam var būt reģionāls vai izteikti lokāls raksturs.

2.2.4. Apdzīvojuma pārmaiņas padomju varas gados

Padomju varas gados notikusī zemju un ēku nacionalizācija, kolhozu un sovhozu veidošana, lauku iedzīvotāju deportācijas un citi šim laikam raksturīgie politiski motivētie procesi noveda pie tā, ka pazuda zemes saimnieka atbildība par zemi un savu lauku sētu (kas nebija vairs *sava*). Vairākumā gadījumu lauku sētā nozīmi saglabāja tikai dzīvojamā ēka vai nelielas saimniecības ēkas, bet lauku sētai vēsturiski raksturīgās saimniecības ēkas kļuva it kā nevajadzīgas un pakāpeniski sabruka, vai arī tajās ierīkoja nelielās kolhozu lopu fermas. Aktīvākajā ciematu veidošanas laikā tika aizliegts veikt remontus ārpus ciematiem esošajās ēkās. Šo procesu pēcietekme jūtama vēl joprojām, un daudzas senās mājvietas ir ar izteiktām degradācijas pazīmēm (attiecībā pret sākotnējo veidolu), kas uztveramas vizuāli. Var teikt, ka tās ir ainavas *vizuālā piesārņojuma* vietas. Taču cilvēku attieksme pret to var būt visai atšķirīga.

Būtiskas lauku apdzīvojuma izmaiņas saistās ar zemju vienlaidus meliorāciju un ciematu veidošanu laukos, kas arī bija politiski motivēti procesi. Sākotnēji Allažu pagasta teritorijā tika izveidoti 5 kolhozi. Laika gaitā tie apvienojās, un 1973.gadā pēc pēdējās apvienošanās Allažos izveidojās viens kolhozs – „Allaži". 20.gs. 70-80-tajos gados Allažos tika izbūvēts kolhoza centrs – kolhoza kantora ēka, sadzīves pakalpojumu ēka un daudzdzīvokļu mājas.

Meliorācijas gaitā daudzas lauku sētas tika fiziski iznīcinātas, jo par mērķi uzskatīja iedzīvotāju koncentrēšanu ciematos, lai nodrošinātu labākus dzīves apstākļus (tā laika lozungs – tuvināt laukus pilsētai).

Analizējot kādreizējos Siguldas zinātniski pētnieciskās saimniecības un kolhoza „Draudzība" (Mores pagastā) zemes lietojumveidu plānus pēc stāvokļa 1965., 1978., un 1986.gada bija iespējams identificēt tos pašreizējos zemes īpašumus, uz kuriem vēl 1965.gadā bijušas ēkas, bet pašreiz to vairs nav.

Iespējams, kā raksturīgie lauku ciemi pašreizējā Siguldas novadā veidojās Jūdaži, More un Allaži ar pilsētvidei raksturīgo apbūvi (daudzdzīvokļu ēkas, blīvi novietotas *līvānietes,* ielas, netālu/tuvu novietotie lielie ražošanas objekti u.c.). Savukārt Siguldas pilsētas pievārtē izveidojās īpatnēji *piepilsētas ciemi,* kur koncentrējās dzīvojamā apbūve un ražošanas objekti. Tie ir pašreizējie Ķipari, Peltes un Beites. Ķiparos dominē dzīvojamā apbūve, bet Peltēs un Beitēs (ieskaitot kādreizējās šķirnes putnu audzētavas „Savienība" teritoriju) vērojama savdabīga telpiskā struktūra – tur starp lieliem ražošanas objektiem un vairākstāvu dzīvojamām ēkām atrodas senās lauku sētas ar savām raksturīgajam pazīmēm. Kopumā to var uzskatīt par strukturālo *haosu*, kas rada vizuāli visai nepievilcīgu vidi. Turklāt šajās vietās var rasties arī ar vietu funkcijām saistītas problēmas.

Šodienas lauku ainavā kā spēcīgi vizuālie akcenti parādās padomju gados celtās lopu fermas un lielie kompleksi, kas pašreiz tiek izmantoti visai atšķirīgi un līdz ar to ir dažādā stāvoklī. Īpaša problēma ir lielie kompleksi ar daudziem tuvu novietotiem korpusiem (Kreiļos, Jūdažos). Relatīvi labākā situācijā ir pēc apjomiem mazākās lopu kūtis, kas tika būvētas pagājušā gadsimta 60-70-tajos gados, un kuru apjomi tuvojas lielākajām kūtīm vecsaimniecībās.

2.2. sadaļas „Apdzīvojuma attīstība Siguldas novada teritorijā" sagatavošanā izmantoti šādi materiāli:

Apdzīvojuma attīstības analīzē izmantoti dažādi rakstītie vēstures avoti, kā arī šādi Latvijas Valsts vēstures arhīva (turpmāk LVVA) materiāli:

- LVVA, 7404.fonds,1.apraksts, 1319.lieta – Siguldas apkārtnes plāns, 1696.
- LVVA, 6828.fonds, 2.apraksts/1.sējums, 235.lieta – Rīgas apriņķa karte (Melīna karte), 1791.
- LVVA, 6828.fonds, 1.apraksts/3.sējums. 73.lieta – Vidzemes guberņas speciālā topogrāfiskā pārskata karte (Rikera karte), 1839.
- LVVA, 1679.fonds, 189.apraksts, 134.lieta - Siguldas draudzes karte, 1894.
- LVVA, 1679.fonds, 189.apraksts, 131.lieta – Nītaures draudzes karte, 1894.
- LVVA, 1679.fonds, 189.apraksts, 118.lieta – Allažu draudzes karte, 1894.
- LVVA, 1679.fonds, 189.apraksts, 130.lieta – Mālpils draudzes karte, 1894.
- LVVA, 6828.fonds, 9.apraksts, 11.lieta – Rīgas apriņķa ceļu karte, 1902.

- LVVA, 1679.fonds, 194.apraksts, 6.lieta – Jūdažu muižas karte, 1899.
- LVVA, 1679.fonds, 172.apraksts, 1359.lieta – Jūdažu muižas sadalīšanas lieta, 20.gs. 20tie gadi.
- LVVA, 1679.fonds, 194.apraksts,132.lieta – Mores muižas karte, 1879.
- LVVA, 1679.fonds, 172.apraksts, 1414.lieta – Mores muižas sadalīšanas lieta, 1920.
- LVVA, 1679.fonds, 194.apraksts, 139.lieta – Eglenes muižas plāns, 1874.
- LVVA, 1679.fonds, 172.apraksts, 1343.lieta - Eglenes muižas sadalīšanas lieta, 1920.
- LVVA, 6828.fonds, 2.apraksts, 1237.lieta - Akenstakas muižas plāns, 1697.
- LVVA, 1679.fonds, 194.apraksts, 99.lieta – Akenstakas muižas plāns, 1867.
- LVVA, 1679.fonds, 172.apraksts, 1308.lieta - Akenstakas muižas sadalīšanas lieta, 1920.
- LVVA, 1679.fonds, 194.apraksts, 135.lieta – Kārtūžu muižas karte, 1850./1851.
- LVVA, 1679.fonds, 172.apraksts, 1362.lieta - Kārtūžu muižas sadalīšanas lieta, 1920.
- LVVA, 1679.fonds, 172. apraksts, 1454.lieta – Siguldas mācītājmuižas sadalīšana, 1924.
- LVVA, 1679.fonds, 172.apraksts, 1392.lieta – Lorupes muižas sadalīšanas lieta, 1921.
- LVVA, 1679.fonds, 172.apraksts, 1418.lieta – Nurmižu muižās sadalīšanas lieta, 1920.
- LVVA, 1679.fonds, 194.apraksts, 174.lieta – Siguldas biezi apdzīvotas vietas plāns, mērogs 1:5200, 1905.gada kopija.
- LVVA, 1679.fonds, 194.apraksts, 173.lieta – Siguldas muižas plāns, 1866.
- LVVA, 1679.fonds, 194.apraksts, 167.lieta - Siguldas macītājmuižas plāns, 1869.
- LVVA, 1679.fonds, 172.apraksts, 1453.lieta – Siguldas muižas sadalīšanas lieta, 1924.
- LVVA, 218.fonds, 2.apraksts – Vidzemes muižnieku kredītsabiedrība. Zemnieku māju izpirkšana Rīgas apriņķī, 19.gs. vidus, 20.gs. sākums.
- LVVA, 6828.fonds, 1.apraksts/1.sējums, 11./130 lieta – Sigulda. Topogrāfiskā karte 1:25000, 1917.
- LVVA, 6828.fonds, 1.apraksts/1.sējums, 11./143 lieta – Nītaure. Topogrāfiskā karte 1:25000, 1917.
- LVVA, 6828.fonds, 1.apraksts/1.sējums, 11./143a lieta – Mālpils. Topogrāfiskā karte 1:25000, 1917.
- LVVA, 6828.fonds, 1.apraksts/1.sējums, 11./145 lieta – Kārtūži. Topogrāfiskā karte 1:25000, 1917.
- LVVA, 6828.fonds, 2.apraksts/1.sējums, 783.lieta – Šematisks Siguldas apbūves rajona projekta plāns, ar apstiprinājumiem, 1923.

Darbā izmantotas arī dažādos laikos izdotās topogrāfiskās kartes:

- 30-to gadu LR Armijas Galvenā štāba Ģeodēzijas- topogrāfijas daļas izdotās kartes mērogā 1:75 000, Siguldas un Ierikļu lapas.
- Padomju gados izdotās topogrāfiskās kartes mērogā 1:25 000.
- Siguldas zinātniski pētnieciskās saimniecības zemes lietojumveidu plāni mērogā 1:10 000, pēc stāvokļa 1965.gadā, 1978.gadā un 1986.gadā.
- Kolhoza *Draudzība* zemes lietojumveidu plāni mērogā 1:10 000, pēc stāvokļa 1965.gadā, 1978.gadā un 1986.gadā.

Galvenās publikācijas:

- Konversācijas vārdnīca (KV). Rīgas Latviešu biedrības zinību komisija. Rīgā. 1.sēj., 1906.g., 2.sēj., 1908.g., 3.sēj., 1911.g., 4.sēj.,1921.
- Latviešu konversācijas vārdnīca (LKV). Mores pagasts:, 14.sēj. Rīgā, 1936. 2785.-2786. Siguldas pagasts: 19.sēj.,1939.g., 38642 – 38644.
- Lauku būvniecības noteikumi ar paskaidrojumiem. Sast. O.Krauze un J.Ceriks. Valtera un Rapas apgāds, Rīgā, 1936.
- Maldups A. Apriņķu un pagastu apraksti. Valsts Statistiskās pārvaldes izdevums. Rīgā, 1937.g.
- Siguldas novada gadsimtu grāmata. Siguldas muzejrezervāts. *Jumava*, 2007.
- Teivens A. Latvijas lauku krogi un ceļi. *Māksla*, 1995.

Apdzīvojuma attīstība Siguldas novadā pēc Latvijas valsts neatkarības atgūšanas un zemes reformas veicināja zemes īpašnieku vēlmi būvēt jaunas dzīvojamās mājas, kas īpaši tika novērots 20.gs. beigās – 21.gs. sākumā. Lielu interesi par dzīvojamās apbūves attīstību izrādīja arī nekustamo īpašumu attīstītāji. Siguldas pilsētā koncentrējas lielākais iedzīvotāju skaits (~81% no novada iedzīvotājumu kopskaita). Palielinoties būvniecības apjomiem, apdzīvotās vietas Peltes, Ķipari un Kalnabeites telpiski saplūda ar Siguldas pilsētu. Jāatzīmē, ka sākoties krīzei 2008.gadā, būvniecības apjomi tāpat kā visā Latvijā kritās, tomēr aktivitāte joprojām saglabājusies. Pēc Administratīvi teritoriālās reformas, kas īstenota 2009.gadā, būtiskas izmaiņas apdzīvojuma attīstībā nav vērojamas. Siguldas novada attīstības programmā 2011.-2017.gadam norādīts, ka, ja tuvākajos gados iedzīvotāju pieaugums saglabāsies esošajā apjomā, tad prognozējams, ka 2017.gadā iedzīvotāju skaits sasniegs 19'000 iedzīvotāju (2010.gadā reģistrēri 17'766 iedzīvotāju), līdz ar to radot nepieciešamību arī pēc jauniem mājokļiem.

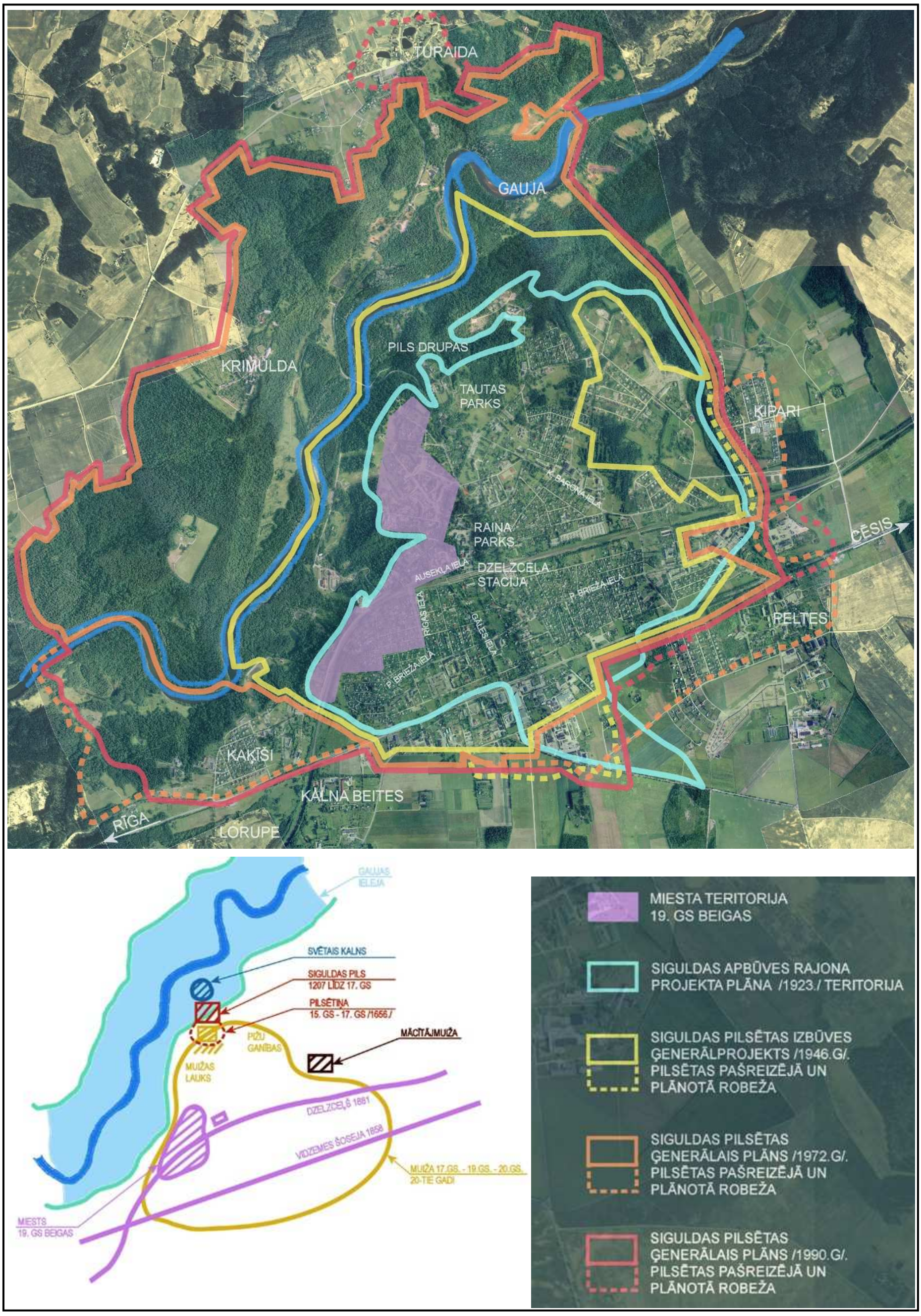

17. attēls. Apdzīvojuma attīstība Siguldā
Avots: SIA „Metrum", 2007, izmantojot VZD ortofoto karti

2.3. Satiksmes infrastruktūra un sakari

2.3.1. Ceļi un ielas

Siguldas novadu šķērso šādi valsts autoceļi (transporta plāna shēmu skatīt 18.attēlā):

- valsts galvenais autoceļš Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Veclaicene) (A2, ietilpst arī starptautiskajā autoceļā E77);
- Reģionālās nozīmes autoceļš Garkalne – Alauksts (P3);
- Reģionālās nozīmes autoceļš Augšlīgatne – Skrīveri (P32);
- Reģionālās nozīmes autoceļš Inciems – Sigulda – Ķegums (P8);
- Reģionālās nozīmes autoceļš Inčukalns – Ropaži – Ikšķile (P10);
- Valsts vietējais autoceļš Sigulda – Allaži – Ausmas (V58);
- Valsts vietējais autoceļš Sigulda – Vildoga – Līgatnes papīrfabrika (V83);
- Valsts vietējais autoceļš Jūdaži – Nītaure (V85);
- Valsts vietējais autoceļš Pādes – Tūžas (V65);
- Valsts vietējais autoceļš Klints – Celmi (V69);
- Valsts vietējais autoceļš Inčukalns – Kalējbūņas (V84);
- Valsts vietējais autoceļš – Pievedceļš Mazajiem Kangariem (V70);
- Valsts vietējais autoceļš – Pievedceļš Lorupes gravai (V96);
- Valsts vietējais autoceļš Eglaine – More (V318);
- Valsts vietējais autoceļš Peļņi – Mores pagasta valde (V319).

Siguldas novada teritoriju šķērso dzelzceļa līnija Rīga – Lugaži – valsts robeža. Siguldas novada teritorijā ir 5 dzelzceļa pārbrauktuves, t.sk. 3 pārbrauktuves, kuras autoceļi šķērso vienā līmenī ar sliežu ceļu, 1 – sliežu ceļš tiek šķērsots pa apakšu (tunelis), 1 – sliežu ceļš tiek šķērsots pa augšu (autoceļa A2 tilts pār sliežu ceļu). 2008.gada nogalē pabeigti darbi pie dzelzceļa paplašināšanas Nītaures ielā. Vērienīgo remontdarbu rezultātā Nītaures ielas brauktuve ir iedziļināta, izveidotas divas braukšanas joslas un gājēju ietve, kas ļauj šķērsot caurbrauktuvi. Gājēju drošībai izveidotas divas gājēju pārejas Nītaures ielas krustojumā ar Dārza ielu. 2010.gadā tika rekonstruēta Blaumaņa ielas dzelzceļa pārbrauktuves braucamās daļa un gājēju ietve.

2011.gadā uzsākta Siguldas dzelzceļa stacijas rekonstrukcijas īstenošana. Arī turpmāk ēkā atradīsies stacija, autoosta, novada Tūrisma informācijas centrs, pašvaldības policijas iecirknis, kafejnīca un citas funkcionāli saistītas lietas. Paredzēts, ka stacijas ēkas vienā pusē tiks uzstādītas stiklotas metāla konstrukcijas, kas simboliski atgādinās spieķa izliekumu un kalpos kā aizsargs no sniega un lietus. Savukārt laukumā plānots uzstādīt arī Laimas pulksteni. Būvdarbu laikā tiks izveidota atpūtas zona – soli, labiekārtota apzaļumota teritorija, kas radīs mājīgu, bet arī modernu un sakoptu pilsētvidi.[9]

Pašvaldības autoceļu garums novada teritorijā ir 161,79 km, pašvaldību ielu garums novada teritorijā ir 95,36 km (skatīt 1.tabulu).

1.tabula. **Siguldas novada pašvaldības autoceļu un ielu sadalījums pēc to seguma**

Seguma materiāls	Pašvaldības autoceļi	Pašvaldības ielas Siguldas pilsētā	Pašvaldības ielas Siguldas novadā
Asfaltbetons	1,69	39,96 km	6,74 km
Grants	160,10	29,79 km	18,76 km

Avots: VAS „Latvijas Valsts ceļi" sniegtā informācija (dati uz 01.01.2011.)

Siguldas pilsētu ar novada teritorijā esošajiem centriem un lauku teritorijām saista valsts un reģionālas nozīmes autoceļi. Autoceļu tīkla konfigurācija nodrošina pietiekamu centra sasniedzamību. Tomēr ne visu autoceļu tehniskā kvalitāte ir apmierinoša. Pirmkārt, trūkst asfaltbetona ceļa seguma uz ceļiem, kas ved uz Siguldas novada teritorijas ciemiem – Nurmižiem, Kārtūžiem, Mori, Akenstaku, Eglaini, kā arī pieguļošajām lauku teritorijām. Tas nozīmē, ka nepilns tūkstotis pastāvīgo iedzīvotāju nav nodrošināti ar kvalitatīvu transporta infrastruktūru. Tikai 9% pašvaldības ceļu un 43% ielu ir ar asfaltbetona segumu, pārējie ar

[9] http://zinas.nra.lv/latvija/regionos/sigulda/52348-rekonstrues-siguldas-dzelzcela-stacijas-eku-un-laukumu.htm

grants vai grunts segumu. Veicot autoceļa Jūdaži – Nītaure (V85) rekonstrukciju, tiktu nodrošināta kvalitatīva satiksme uz blakus esošo Amatas novada Nītaures pagasta – Nītaures – centru. Tā ir vienīgā Siguldas novada blakus teritorija, ko nesaista tiešs autoceļš ar Siguldas novada centru. Pie autoceļa Jūdaži – Nītaure (V85) atrodas Mores pagasta centrs More. Satiksmei ar šo teritoriju ir būtiska nozīme novada kopējā attīstībā un apdzīvojuma saglabāšanā Mores pagasta teritorijā.

Autoceļu kvalitāte ir ļoti sliktā stāvoklī. Apmēram 30% no novada ceļiem un ielām būtu nepieciešama rekonstrukcija tuvāko 5 gadu laikā. Asfalta segums, dažviet arī grants segums, ir nekvalitatīvs. Ceļu gabarīti neatbilst noteiktajām prasībām, ko izvirza atbilstība to kategorijai. Ceļu seguma stāvokli pasliktina pārkrautās kravas automašīnas (baļķu vedēji). Ceļu seguma neapmierinošā kvalitāte kopā ar bieži vien sastopamo neapzinīgo braukšanas stilu ir par pamatu lielajam ceļu satiksmes negadījumu skaitam, kas gadu no gada turpina pieaugt.

Siguldas novada valsts mežu teritorijās mežu ceļu apsaimniekošanu, rekonstrukciju un izbūvi realizē AS „Latvijas Valsts meži".

Problemātiska ir gājēju pārvietošanās Siguldas pilsētā. Joprojām daudzām ielām trūkst ietves, t.sk. tām, pa kurām pārvietojas skolnieki (vitāli svarīgi, jo apdraud bērnu dzīvību). 2006.gadā tika ierīkota ietve uz Kr.Barona ielas, pa kuru pārvietojas daudz skolnieku. 2008.gadā Siguldas novada dome īstenojusi projektu „Dārza ielas rekonstrukcija posmā no Raiņa ielas līdz Nītaures ielai". Projekta gaitā izbūvēta 7 metru plata asfaltēta ielas braucamā daļa, kā arī 2,25 m plats un 1,3 km garš gājēju velosipēdistu celiņš. Šveices ielai atjaunots segums, atkārtoti tiks gatavots projekts ERAF līdzekļu finansējuma saņemšanai Pulkveža Brieža ielas rekonstrukcijai, tiks meklēti risinājumi arī Rūdolfa Blaumaņa un Zinātnes ielas rekonstrukcijai.

Siguldas pilsētā trūkst autostāvvietu, kas sevišķi jūtams ir tūrisma sezonas un pasākumu laikā. Bez tam, autostāvvietas nepieciešamas abos Gaujas upes krastos. 2009.gadā izbūvēts stāvlaukums Pils ielā 16, rekonstrukcija veikta arī Krimuldā pie vagoniņa. 2006.gadā uz Vidzemes šosejas tika veikti vērienīgi remonta darbi, kuru rezultātā tika atjaunots asfaltbetona segums, izveidoti gājēju celiņi, veloceliņš, apgaismojums, barjeras, sabiedriskā transporta pieturvietas un regulējami krustojumi.

Velotransports Siguldas novadā ieņem nozīmīgu vietu. Izbūvētie veloceliņi Siguldas novadā ir gar autoceļu Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Veclaicene) un serpentīna ceļš no Gaujas tilta Siguldā līdz Krimuldai. Nākotnē paredzēts pagarināt gar autoceļu Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Veclaicene) veloceliņa posmu, kā arī izveidot jaunus veloceliņus. Pie skolām un citām lielākajām sabiedriskajām iestādēm ir velonovietnes. Siguldas novada teritorija iekļaujas nacionālā velomaršruta NV1 un Eiro velo 11 maršrutā Atēnas – Nordkaps, Vidzemes zonā (Rēzekne – Madona – Sigulda – Cēsis – Valmiera – Valka). Izveidoti velomaršruti Sigulda – Nurmiži – Līgatne un Sigulda – More - Mālpils – Allaži – Sigulda.

Projekta „Velotūrisma maršruta izstrāde un veloceliņa izbūve Siguldā" (Siguldas novada dome ir saņēmusi finansējumu no ERAF, taču tā realizācija ir atlikta uz 2012.-2023.gadu līdzekļu trūkuma dēļ) ietvaros plānots izveidot 11 km garu velomaršrutu (10 km gara veloceliņa izbūve, gājēju ietvju rekonstrukcija un izbūve Siguldas pilsētā), veicinot tūrisma objektu apskates vietu pieejamību un drošu velotūristu pārvietošanos. Projekta „Ar velo pa Vidzemi un Dienvidigauniju" ietvaros sagatavota informācija velomaršruta kartei, izveidots maršruta posms caur Siguldu, kā papildus maršruts iekļauts esošais velomaršruts caur Mori, Mālpili un Allažiem (velo maršrutu un veloceliņu shēma pieejama Siguldas novada attīstības programmā 2011.-2017.gadam).

18.attēls

Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012. - 2024. g. izstrāde

SIGULDAS NOVADA SATIKSMES INFRASTRUKTŪRAS PLĀNS

Mērogs 1:100000

Kartes vizualizācija SIA "METRUM"

APZĪMĒJUMI

- Siguldas novada robeža
- Siguldas pilsētas robeža
- Ciema robeža
- Zemes gabala robeža

VALSTS GALVENAIS AUTOCEĻŠ

- A2 Rīga - Sigulda - Igaunijas robeža (Veclaicene)

VALSTS REĢIONĀLAIS AUTOCEĻŠ

- P3 Garkalne - Alauksts
- P8 Inciems - Sigulda - Ķegums
- P10 Inčukalns - Ropaži - Ikšķile
- P32 Līgatne (Vidzemes šoseja) - Skrīveri

APZĪMĒJUMI

VALSTS VIETĒJAIS AUTOCEĻŠ / CIEMA GALVENĀ IELA

- V58 Sigulda - Allaži - Ausmas
- V65 Pādes - Tūžas
- V69 Klints - Celmi
- V70 Pievedceļš Mazajiem Kangariem
- V83 Sigulda - Vildoga - Līgatnes papīrfabrika
- V84 Inčukalns - Kalējbūņas
- V85 Jūdaži - Nītaure
- V318 Eglaine - Nītaures pagasta valde
- V319 Peļņi - Mores pagasta valde
- Pašvaldības ceļš
- Galvenā (maģistrālā pilsētas iela)
- Pilsētas nozīmes iela
- Dzelzceļš

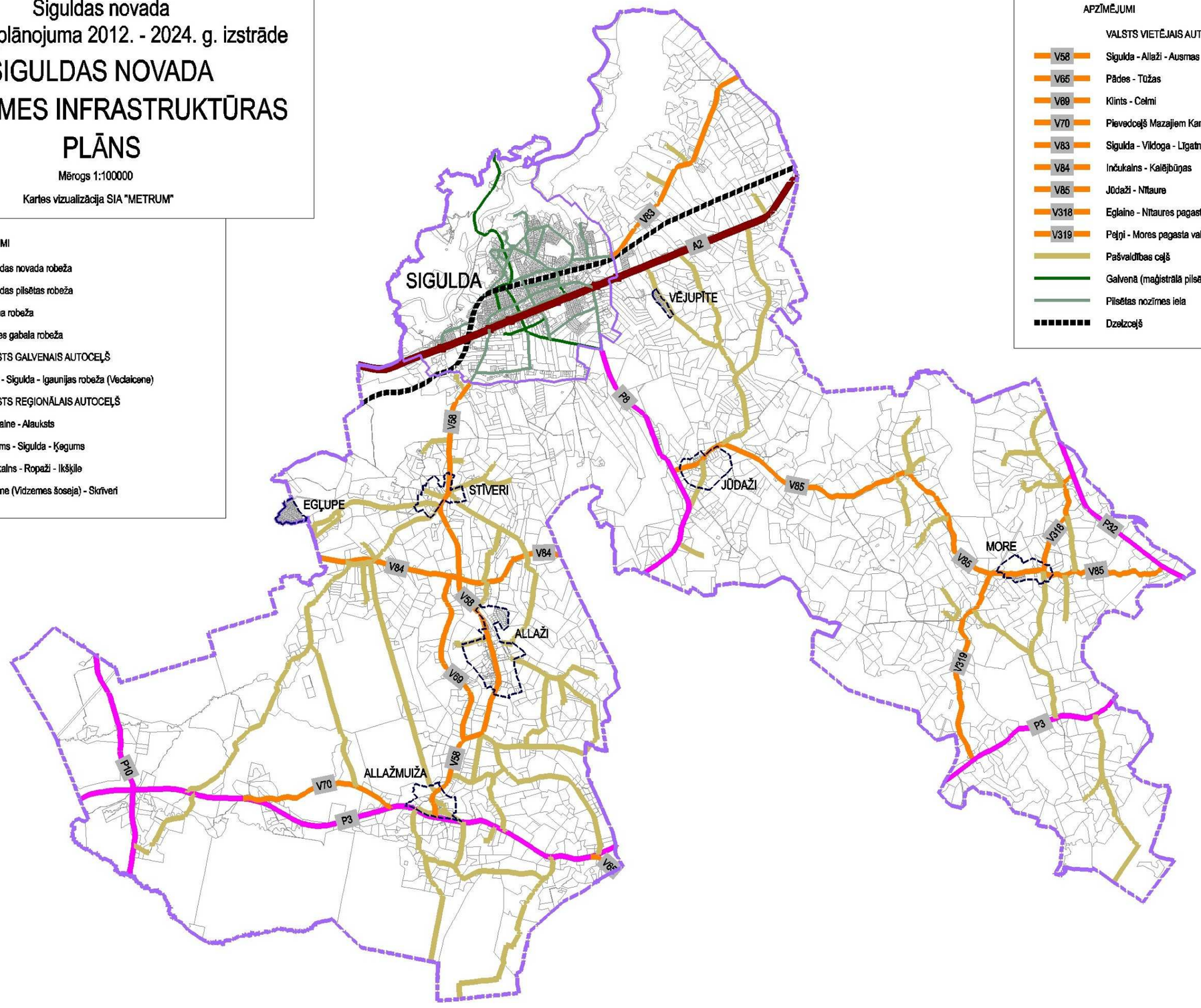

2.3.2. Transports

Sabiedriskā transporta pakalpojumu tīklu veido autotransports (tālsatiksmes un vietējie reisi) un dzelzceļa satiksme.

04.11.2005. Ministru kabineta rīkojumā Nr.712 „Par Dzelzceļa pasažieru pārvadājumu valsts pasūtījuma koncepciju 2007.-2016." dzelzceļš noteikts kā pamata transporta veids maršrutā Rīga – Sigulda. Pamatojoties uz rīkojumu, viens no galvenajiem nosacījumiem ir dzelzceļa transportu iekļaut vienotā sabiedriskā transporta maršrutu tīklā. Šādi Rīgas maģistrālās ielas un tilti tiktu atbrīvoti no privātā autotransporta. Iebraukšanu Rīgā no Siguldas puses apgrūtina nepietiekamais pievedceļu skaits, braucot virzienā no Vidzemes reģiona. Iedzīvotāji, kuri ikdienā pārvietojas Rīgas virzienā, jau tagad dod priekšroku dzelzceļa transportam, jo tas nav pakļauts iespējamajiem automobiļu sastrēgumiem. Bez tam, vieglo automobiļu skaita pieaugums un videi draudzīgāku transporta pārvadājumu samazināšanās var pasliktināt ekoloģisko situāciju. MK rīkojums paredz, ka pasažieru pārvadājumu regulārai nodrošināšanai vilcienu maršruti būs pamata maršruti, bet pasažieru pārvadājumi ar autobusu šajā reģionā būs tikai kā papildu transports, kas pieved dzelzceļam vai teritorijās, kur dzelzceļa pakalpojumi nav pieejami.

Pasažieru pārvadājumus pa dzelzceļu organizē VAS „Pasažieru vilciens". Sākot ar 2000.gadu pasažieru pārvadājumu skaits lēnām pieaug. Savukārt, vilcienu reisu un ritošā sastāva skaits, līdz ar finansējuma trūkumu, pēdējo gadu laikā ir samazināts. Dzelzceļa transporta pašreizēji galvenie trūkumi – lēna ritošā sastāva kustība, tehniskais un morālais novecojums, nepiemērotība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Elektrovilciena ritošā sastāva derīgās kalpošanas laiks ir 28 gadi, bet vidējais šobrīd pasažieru pārvadāšanai izmantoto elektrovilcienu vecums jau ir 24 gadi. 2007.-2016.gadam paredzēts nomainīt visus elektrovilcienu sastāvus un daļēji dīzeļvilcienu sastāvus. Dzelzceļa infrastruktūras sakārtošanai tiek piesaistīti līdzekļi gan no ES līdzekļu fondiem (Kohēzijas fonds), gan no valsts budžeta kā līdzfinansējums, gan no dzelzceļa fonda. Pasažieru vilcienu modernizācijai plānots piesaistīt ERAF līdzekļus. AS „Pasažieru vilciens" turpina darbus pie jaunu, mūsdienu prasībām atbilstošu pasažieru vilcienu iegādes. Uzņēmums plāno iegādāties 34 jaunus elektrovilcienus un 7 dīzeļvilcienus.

Ievērojama problēma dzelzceļa transporta izmantošanā ir pēdējā vilciena izbraukšanas laiks no Rīgas Pasažieru stacijas plkst.21.00 (2011.gada oktobra dati). Tas liedz iespēju Siguldas iedzīvotājiem apmeklēt un piedalīties kultūras pasākumos galvaspilsētā. Atceltā vilciena vietā nodrošinātais autobuss neapmierina pasažieru vajadzības – vietu skaits nav pietiekošs, bez tam maršruts ir pagarināts un brauciens ilgāks.

Autotransportu apkalpo AS „CATA" Siguldas filiāle un AS „Nordeka", kas nodrošina komfortablus un mūsdienīgus pasažieru pārvadājumus, katru gadu atjaunojot savu autobusu bāzi. Maršrutā Sigulda – Rīga – Sigulda satiksme ir intensīva, autobusi kursē apmēram reizi 20 minūtēs, brauciens ilgst apmēram 1 h. Daži autobusi kursē caur Mālpili vai Allažiem, tādējādi ceļā tiek pavadīts vairāk laika. Šajā maršrutā kursē arī tālsatiksmes autobusi uz Cēsīm, Alūksni, Smilteni, u.c. Latvijas pilsētām. Šie autobusi neiebrauc Siguldas pilsētā, bet apstājas pieturvietā uz Vidzemes šosejas, kas atrodas 1 km attālumā no Siguldas pilsētas centra. Autobusu kustība no Siguldas autoostas pilsētas centrā nav tik intensīva.

Siguldas pilsētas teritorijā kursē pilsētas autobusi 5 dažādos maršrutos, viens maršruts tiek organizēts laika posmā no 01.05. līdz 31.10. uz pilsētas kapiem. Skolas mācību gada laikā tiek organizēts skolēnu sabiedriskais transports uz/no Jūdažiem, Nurmižiem, Inciema, Mores un Allažiem. Būtu vēlams ieviest skolas autobusu no rītiem un pēcpusdienās arī uz jaunajiem dzīvojamiem ciematiem, lai vecāki, kas ved bērnus ar personīgajām automašīnām, neveidotu Siguldas pilsētas centrā liekus sastrēgumus. Vietējā transporta nodrošinājums uz Siguldas novada ciemiem ir nepietiekams. Mikroautobuss uz Mori kursē tikai 2 reizes dienā, bez tam vakara stundās satiksme netiek nodrošināta. Tas nozīmē, ka, piemēram, Mores ciema un apkārtējo lauku teritoriju iedzīvotājiem tiek liegta izklaides funkcija – teātru, koncertu, u.c. izklaides pasākumu apmeklēšana. Autobuss uz Nurmižiem kursē tikai mācību gada laikā. Nepieciešams vietējo autobusu sarakstu saskaņot ar vilcienu un tālsatiksmes autobusu kustības sarakstiem.

Valsts nozīmes autoceļš Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Veclaicene) ir galvenā maģistrāle sakariem ar valsts teritorijas ziemeļaustrumu daļu. Pašreizējā situācijā, valsts galvenais autoceļš Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Veclaicene) telpiski sadala pilsētu divās daļās. Jau vairākus gadus pastāv pilsētas apbraucamā ceļa projekts. Veikta valsts galvenā autoceļa A2 Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža

(Veclaicene) posma Inčukalns – Rīdzene rekonstrukcijas projektēšanas priekšizpēte, paredzot divas alternatīvas Siguldas pilsētas posmā - izveidot ātrsatiksmes ceļu, rekonstruējot esošo ceļu vai izbūvējot apvedceļu (pašlaik gan autoceļa A2 rekonstrukcijas projekts ir apturēts). Teritorijas plānojuma grafiskajā daļā tiek attēlota rezervētā vieta iespējamam apvedceļam, saskaņā ar Siguldas novada domes 2009.gada 4.februāra lēmumu, kas nosaka, ka esošais autoceļa A2 Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Veclaicene) posms Siguldā ir rekonstruējams kā pilsētas iela ar vienlīmeņa krustojumiem un regulētiem ar luksoforiem.

Siguldas pilsētā jaunas apbūves teritorijas paredzēts virzīt uz vēl neapgūtajām teritorijām dienvidos no Vidzemes šosejas (ņemot vērā attīstības iespējas un ievērojot pēctecības principu, iepējamā jaunā apbūve plānota atbilstoši spēkā esošajam Siguldas novada teritorijas plānojumam, taču neparedzot funkcionālo zonu – mazstāvu dzīvojamā apbūve, bet gan nosakot šīs teritorijas kā lauku zemes, kur nepieciešams izstrādāt lokālplānojumu/us). Perspektīvā Siguldas pilsētas apvedceļa gadījumā nepieciešams novērst vai mazināt satiksmes radīto ietekmi (troksni, gaisa piesārņojumu), spēkā esošas likumdošanas kārtībā.

Problemātisks jautājums ir dzelzceļa pārbrauktuves. Pašlaik funkcionē pārbrauktuves Rīgas ielā un Blaumaņa ielā, un caurbrauktuve Nītaures ielā.

Novadā kā galvenās satiksmes problēmas atzīmējamas:

1) Esošā Vidzemes šosejas virzība caur Siguldas pilsētai – priekšlikums izbūvēt jaunu trasi apkārt pilsētas dienvidu daļai, atslogojot pilsētas centru no tranzīta satiksmes;
2) Asfaltētu ceļu trūkums uz Siguldas novada ciemiem – Nurmižiem, Kārtūžiem, Mori, Akenstaku, Eglaini;
3) Transporta saikne ar Nītauri – jāveic autoceļa V85 Jūdaži – Nītaure rekonstrukcija;
4) Dzelzceļa šķērsojums, pašreiz iespējams trijās vietās – vienlīmeņa krustojums Rīgas ielā, Blaumaņa ielā un caurbrauktuve Nītaures ielā. Risināt iespējams izbūvējot Šveices ielu – daļēji noņemot satiksmes slodzi no Rīgas braucošā transporta uz Siguldas centru, satiksmes pārvada Nītaures ielā pārbūve atbilstoši standarta prasībām, pašreiz, tas ir par zemu un par šauru;
5) Atvieglot gājēju un riteņbraucēju kustību Turaidas virzienā – izbūvējot jaunu gājēju/velosipēdistu tiltu, vai arī paplašinot esošo tiltu pār Gauju pielāgojot to gājēju/velosipēdistu prasībām;
6) Jaunu stāvlaukumu izveide.

Transporta izraisīto ietekmi uz vidi, it īpaši strauji pieaugoša automobilizācijas līmeņa apstākļos, var samazināt, veidojot racionālu plānojuma struktūru un attiecīgi ielu un ceļu tīklu, samazinot transporta pārbraucienu attālumus un līdz ar to arī piesārņojumu. Šis ir svarīgs apsvērums, pilnveidojot plānojuma struktūru saistībā ar jaunu apbūves zonu attīstību un transporta koridoru izveidi.

2.4. Apbūves teritorijas

2.4.1. Izglītības, kultūras un sporta iestādes

Siguldas novada teritorijā atrodas 4 pirmsskolas izglītības iestādes – „Pīlādzītis" Strēlnieku ielā 15, „Ābelīte", Lakstīgalas ielā 10, „Ieviņa" un „Saulīte" Institūta ielā 2. Siguldas pilsētā atrodas privātās iniciatīvas darba Valdorfa pirmsskolas izglītības iestāde un privātā pirmsskolas izglītības iestāde „Pumpurdārzs". 5-6 gadīgo bērnu sagatavošanu skolai īsteno arī Bērnu un jauniešu iniciatīvas centrs „Kastanītis", Allažu pamatskola un Mores pamatskola.

Vispārējo pamata un vidējo izglītību Siguldas novadā var apgūt Siguldas 1.pamatskolā Pulkveža Brieža ielā 105 Siguldas novada vidusskolā Laurenčos, Allažu pamatskola un Mores pamatskola Morē. 2011.gadā apvienota Siguldas 3.pamatskola un Siguldas 2.vidusskola, izveidojot jaunu mācību iestādi – Siguldas pilsētas vidusskolu, kas no 2011.gada septembra īsteno visas izglītības programmas, kas tika īstenotas abās reorganizētajās skolās.

Novada skolniekiem pieejamas 2 vidusskolas – Siguldas Valsts ģimnāzija Kr.Barona ielā 10 un Siguldas pilsētas vidusskola A. Kronvalda ielā 7.

Siguldas koncertzāles „Baltais Flīģelis" telpās Šveices ielā 19 atrodas Siguldas mākslas un mūzikas skola, Gāles ielā 29 – Siguldas sporta skola.

Galvenās iestādes, kas organizē sporta dzīvi Siguldas novadā, ir Olimpiskais centrs „Sigulda" (kalnu slēpošanas trase), Siguldas sporta skola un SIA „Bobsleja un kamaniņu trase „Sigulda"". Kamaniņu un bobsleja trase atrodas Šveices ielā 13, un Siguldas novada teritorijas plānojuma grafiskajā daļā trase atzīmēta kā riska objekts, papildus informāciju par to skatīt 2.6.1.sadaļā *Vides kvalitātes karstie punkti*.

Novada teritorijā atrodas vairākas kalnu slēpošanas trases un 1 piedzīvojumu parks „Mežakaķis".

Siguldas novadā atrodas 3 kapsētas – Siguldas kapi, Allažu kapi un Mores kapsēta. Teritorijas plānojums tāpat kā šobrīd spēkā esošā teritorijas plānojuma noteiktajās robežās paredz kapsētu paplašināšanu Siguldas kapos un arī Mores kapsētā (skatīt II sējuma Grafiskās daļas kartes „Siguldas pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana" M 1:8000 un „Mores ciema teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana M 1:8000").

Siguldas novada skolās ir 6 sporta zāles (katrā skolā, izņemot Mores pamatskolu), Allažu Sporta centrs ir jaunākā un modernākā sporta zāle Siguldas novadā, 4 stadioni – Siguldas pilsētas stadions, Siguldas pagasta stadions, Siguldas pilsētas vidusskolas stadions un Depo stadions, 2 tenisa korti, minigolfa laukums, skeitparks, 4 pludmales volejbola laukumi pie Gaujas, Siguldas bobsleja un kamainiņu trase, kalnu un distanču slēpošanas trases, kalnu riteņu trase, dabīgā slidotava, hokeja laukums, piedzīvojumu parki „Mežakaķis" un „Tarzāns", vertikālā vēja tunelis „Aerodium". Siguldas pilsētā ir sporta klubi ar aerobikas un trenažieru zālēm, boulings. Trenažieru zāle ir arī Siguldas 1.pamatskolas sporta kompleksā. Laurenču teritorija veidojas par Siguldas novada sporta un aktīvās atpūtas centru, kur tiks ierīkota distanču slēpošanas trase. Nākotnē Siguldas novada pašvaldība plāno uzbūvēt multifunkcionālu sporta zāli ar baseinu, zāli ar skatītāju vietām un skrejceliņiem, kā arī izveidot mākslīgo slidotavu Siguldas pilsētā.

2005.gada rudenī zinātnes centra „Sigra" telpās (Peltēs) ar pašvaldības finansiālu atbalstu, darbu sāka Latvijas Lauksaimniecības Universitātes Siguldas filiāle, kurā nepilna laika (neklātienes) studijās iespējams iegūt kvalifikāciju – uzņēmējdarbības (komercdarbības) speciālists (1.līmeņa profesionālā studiju programma), un izglītību komercdarbībā un uzņēmuma vadībā (bakalaura studiju programma).

Novadā darbojas 4 kultūras namu iestādes - Siguldas pilsētas kultūras nams, Siguldas pagasta kultūras nams, Mores pagasta kultūras nams, Allažu tautas nams, Jūdažu Sabiedriskais centrs (apvieno iedzīvotājiem nozīmīgas pakalpojumu iestādes – bibliotēku, pasta nodaļu, interneta pieeju, telpu mācībām un pasākumiem) un 1 koncertzāle – „Baltais Flīģelis". 2008.gadā augustā pabeigta Jauniešu iniciatīvu centra izveide, kas atrodas Siguldas pilsētas kultūras namā. Siguldas novada pašvaldība plāno piesaistīt ERAF līdzekļus arī Siguldas kultūras un izglītības centra būvniecībai, kurā atrastos kultūras centrs, bibliotēka, koncertzāle, nodarbību telpas un izstrāžu zāle. Tāpat tiek plānots veikt Allažu Tautas nama renovāciju.

2.4.2. Veselības un sociālās aprūpes iestādes

Siguldas novadā pieejama ambulatorā un stacionārā veselības aprūpe, kā arī visu diennakti tiek nodrošināta neatliekamā medicīniskā palīdzība.

Veselības aprūpi novadā veic 9 ģimenes ārsti Siguldas pilsētā un viens Mores un Allažu pagastos, Siguldas pilsētā darbojas vairākas ārstu prakses. Siguldā izvietota daudzprofilu lokālā slimnīca pašvaldības SIA „Rīgas rajona slimnīca". Pēc valsts veselības aprūpes sniedzēju struktūras plāna Rīgas rajona slimnīca plānota kā vienīgais daudzprofilu stacionāro pakalpojumu sniedzējs bij. Rīgas rajona teritorijā.

Siguldas novadā atrodas rehabilitācijas centrs „Krimulda", kas nodarbojas ar bērnu un pieaugušo rehabilitāciju, un darbojas 8 aptiekas, tālākos lauku apvidos aptiekas nav.

Siguldas novadā ir izveidota Sociālais dienests, kura galvenais uzdevums ir sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu sniegšana pašvaldības teritorijā dzīvojošām personām, veicinot šo personu pašpalīdzību un iesaistīšanos sabiedriskajā dzīvē.

Kopš 2002.gada Siguldas novadā darbojas Siguldas novada Dienas centrs. Dienas centrs ir institūcija, kas sniedz bezmaksas pakalpojumus un nodrošina ar telpām sabiedriskās organizācijas ar mērķi, dot cilvēkiem iespēju bagātināt savu sociālo dzīvi, risināt problēmas un saglabāt viņiem tik ierasto vidi, veidot sociālo

atbalsta tīklu. Siguldas novada Dienas centra mērķu grupas ir pensionāri, invalīdi, bērnu invalīdu vecāki, daudzbērnu ģimeņu vecāki, sabiedriskās organizācijas. Pašvaldībā darbojas arī Ģimenes atbalsta centrs un šādas sociālās aprūpes iestādes – sociālās aprūpes māja „Gaismiņas", Bērnu un ģimenes atbalsta centrs „Austrumi" Allažu pagastā, Allažu bērnu un ģimenes atbalsta centrs, Sociālās aprūpes biedrība „Saullēkts" un Valsts sociālās aprūpes centra „Vidzeme" filiāle „Allaži".

Siguldas novadā trūkst ilgstošas sociālās aprūpes institūcijas - sociālās mājas (noris sociālās mājas būvniecība) un veco ļaužu pansionāta (Siguldas novada pašvaldībai ir noslēgts līgums ar biedrību „Saullēkts", kas sniedz ilgstošus sociālās aprūpes pakalpojumus Siguldas novada iedzīvotājiem). Aktuāls ir jautājums par to izveidi. Novada gados vecāki iedzīvotāji tiek izvietoti apkārtējo pašvaldību pansionātos – Allažos, Mālpilī, Saulkrastos, nereti arī tālākās pašvaldībās. Siguldas novada teritorijas plānojums paredz vairākas atsevišķas teritorijas, kurās būtu iespējams perspektīvē izveidot jaunus novadam nozīmīgus sabiedriskus objektus (jaunas izglītības iestādes, veselības iestādes u.tml.).

2.4.3. Komerciestādes

Siguldas novadā dominējošā nozare ir tūrisms un ar to saistītie pakalpojumi, tomēr ievērojamu ieguldījumu novada attīstībā sniedz arī rūpniecības un pakalpojumu nozares - mežsaimniecība un koksnes pārstrāde, derīgo izrakteņu ieguve, būvniecība, kūdras ieguve, lopkopība, augkopība, lauksaimniecība, tai skaitā netradicionālā lauksaimniecība. Siguldas novadā ir daudz uzņēmumu, kas nodarbojas ar dažāda veida preču vairumtirdzniecību un mazumtirdzniecību (pārtikas produktu, rūpniecības preču, saimniecības preču, auto rezerves daļu, celtniecības materiālu u.c.) un pakalpojumu sniegšanu.

Siguldas novadā raksturīgi daudz, bet mazi ražotāji. Šis apstāklis vērtējams kā pozitīvs, jo dod iespēju iedzīvotājiem izvēlēties darba vietu, un mazina risku rasties problēmsituācijām 1 uzņēmuma dēļ.

Siguldas novadā darbojas spēcīgi lauksaimniecības uzņēmumi un zemnieku saimniecības: SIA „Baltic Pork" (cūkkopības produkcijas ražošana), z/s „Jaunveltiņi" (lopkopība), z/s „Graudiņi" (lopkopība), z/s „Lielgrodes" (kazkopība), z/s „Bračas" (dārzeņkopība) u.c. Novada teritorijā atrodas viena no lielākajām kamīnmalkas ražotnēm Baltijā - dāņu „Nordstrom Industries". Te ražotā un tīkliņā iesaiņotā kamīnmalka nopērkama gandrīz katrā Latvijas, kā arī Dānijas degvielas uzpildes stacijā.

Siguldas pilsētā ir pieejami tādi sadzīves pakalpojumi kā frizētava, sporta klubs, automobiļu remonta darbnīca u.c. Kā visplašāk pārstāvēto pakalpojumu veidu var uzskatīt ar tūrisma nozari saistītos pakalpojumus: viesnīcas un viesu mājas, sabiedriskā ēdināšana u.c. Pakalpojumu jomā plaši darbojas ar aktīvo atpūtu un izklaides iespējām saistīti uzņēmumi.

Pilsētas un tai pieguļošajā teritorijā izvietotas arī vairākas degvielas uzpildes stacijas, kuras nodrošina iedzīvotājus ar naftas produktiem. Siguldas novadā darbojas dažādi ēdināšanas uzņēmumi, veikali un tirdzniecības centri.

Uz dienvidiem no Vidzemes šosejas tai pieguļošo, funkcionāli nesakārtoto teritoriju plānots maksimāli izmantot kā teritoriju publiskajai – sabiedriskai un komercapbūvei. Savukārt tur esošās ražošanas teritorijas pārvietot un pamatā tālāk attīstīt pilsētas austrumu daļā – starp dzelzceļu un Vidzemes šoseju, kā arī Peltēs.

2.4.4. Mājoklis

Siguldas teritorija ir viena no aktīvākajām un pieprasītākajām privātmāju tirgū Rīgas reģionā. Veidojot jaunus dzīvojamo māju rajonus Siguldā, liela uzmanība jāpievērš infrastruktūras iekārtošanai.

Pilsētas telpiskā apbūves ainava ir strukturāli neviendabīga, kas saistīts ar dabas apstākļu dažādību un notikumiem vēstures gaitā. Apbūvētajās teritorijās pilsētas centrā sastopams dažādu apbūves tipu sajaukums. Nosacīti var runāt par līdz 1920-tajiem gadiem, tas ir, līdz agrārai reformai, par 1920-to līdz 1950-to, tad 1950-to līdz 1990-to gadu apbūvi, kuras laikā pilsētā parādās arī tai svešas, garas vairākstāvu apbūves rindas ar slēgtiem pagalmiem, kā arī būvniecību 21.gs. sākumā, kas ir ienesis vēl vairākus jaunus elementus pilsētas struktūrā: pļautus mauriņus bijušo dārzu vietā privātmāju apbūvē, vairākstāvu

terasveidīgu un rindu dzīvojamo apbūvi. Tikai vietām nolasāms bijušo vasarnīcu apbūves tips un bijušajā dārzu dzīvokļu zonā būvētās dzīvojamās mājas ar lielajiem augļu dārziem, kas piešķirtu Siguldai zaļās (dārzu) pilsētas tēlu.

Attīstītāji – būvuzņēmēji, nekustamā īpašuma kompānijas - izrāda aktīvu interesi par visu veidu jauno projektu attīstīšanas iespējām. Jaunie projekti tiek attīstīti Siguldas pilsētas centrā vai tās attālākajās daļās – Peltēs un Kaķīškalnā. Darbības ar nekustamajiem īpašumiem lauku apvidos ienāk lēnām. Trūkums nekustamā īpašuma tirgus attīstībai lauku teritorijās – nav nodrošināts sabiedriskais transports un sakārtota ceļu infrastruktūra.

Teritorijas plānojums paredz saglabāt vērtīgo pilsētas struktūrā, virzīt jaunās apbūves attīstību uz neapgūtajām un brīvajām teritorijām, kas atrodas dienvidos no Vidzemes šosejai. Tiek mazināts apbūves spiediens uz Gaujas senleju un tās sāngravām.

Jauni daudzdzīvokļu ēku kvartāli pašreiz neapbūvētās teritorijās varētu tikt attīstīti gar Gāles ielu uz dienvidiem (Vidzemes šosejas labā puse), kurā būtu pieļaujamas ne augstākas kā 3-stāvu ēkas, tām pakāpeniski pārejot uz mazstāvu apbūves kvartāliem.

Jaunajās apbūves teritorijās ievērot pilsētas zaļumu vēsturiskos veidošanas principus, saglabājot un iekļaujot pilsētas publiski pieejamo zaļumu sistēmā pašreizējos koku pudurus, saudzējot stādījumus pie vēsturiskajām lauku sētām, veidojot zaļumvietas – skvērus, parkus u.tml. kvartālu stūros un koku aleju, rindu stādījumus gar maģistrālajām ielām.

2.4.5. Valsts aizsardzības objekts

Siguldas novadā Siguldā, Miera iela 15, kadastra Nr.8015 002 0806 atrodas 1 valsts aizsardzības objekts - 11 ēkas un būves ar zemes gabala platību 15 223 m^2. Uz šo objektu šobrīd attiecināms Aizsargjoslu likuma (05.02.1997.) 23.^{1}pants *Aizsargjoslas ap valsts aizsardzības objektiem* un 27.06.2006. Ministru kabineta noteikumi Nr.508 „Noteikumi par aizsargjoslām ap valsts aizsardzības objektiem un šo aizsargjoslu platumu". Saskaņā ar šiem normatīvajiem aktiem, Siguldas novada teritorijas plānojumā šim objektam noteikta 25 metru liela aizsargjosla.

Perspektīvē nekustamo īpašumu Miera ielā 15 Aizsardzības ministrija vairs neplāno izmantot kā valsts aizsardzības objektu. Aizsardzības ministrijā ir pieņemts lēmums par nekustamā īpašuma Siguldā, Miera ielā 15 (kadastra Nr.80150020806) atsavināšanu. Siguldas novada attīstības programmas 2011.-2017.gadam izstrādes gaitā veiktās iedzīvotāju aptaujas rezultāti liecina, ka iedzīvotāji vēlētos, lai šajā īpašumā atrastos sportam paredzēta būve, sociālo pakalpojumu ēka, izklaides vai tūrisma būve. Daļa norādījuši, ka šajā teritorijā esošās ēkas būtu jānojauc, jāpaplašina kapi vai jāierīko kluss parks pastaigām.

Atsavināšanas gadījumā tiek plānots izdarīt grozījumus 27.06.2006. Ministru kabineta noteikumos Nr.508 „Noteikumi par aizsargjoslām ap valsts aizsardzības objektiem un šo aizsargjoslu platumu", izslēdzot 2.32.punktu, kas nosaka 25 m aizsargjoslu valsts aizsardzības objektam Siguldā, Miera ielā 15.

Tā kā teritorija pašreiz netiek apsaimniekota un, apsekojot teritoriju dabā, konstatēta vizuāla nesakārtotība, teritorijas plānojumā šī teritorija atzīmēta kategorijā „Pamestas un citas vizuāli piesārņotas vietas", piedāvājot perspektīvē šo vietu veidot publiski pieejamu, nosakot zonējumu plānotajai izmantošanai „Publiskā apbūve".

2.5. Inženiertehniskā apgāde

2.5.1. Ūdensapgāde un kanalizācijas sistēma

Siguldas novadā ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumus sniedz, un veic ūdens un kanalizācijas tīklu izbūvi SIA „Saltavots".

Centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumi tiek nodrošināti Siguldas pilsētā un pagastā, Allažu ciemā, Mores ciemā, Jūdažu ciemā, Nurmižu ciemā un Allažmuižas ciemā.

Siguldas pilsētā un Siguldas pagastā (Peltes, Ķipari, Kalnabeites) ir kopēja ūdensapgādes un kanalizācijas sistēma. Ūdensapgādes sistēmas tīklu garums - 43 km, ūdens atdzelžošanas iekārtu jauda 2800 m^3/dnn. Siguldas pilsētas Mednieku ielas rajonā izbūvēta atsevišķa notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēma, kuras trases lielākā daļa un notekūdeņu attīrīšanas iekārtas atrodas Krimuldas novada teritorijā. Lielākā daļa Siguldas pilsētas un pagasta maģistrālo ūdensapgādes tīklu būvēti pagājušā gadsimta 60-tajos, 70-tajos gados un šobrīd ir fiziski nolietojušies, kā rezultātā rodas ūdens zudumi un īslaicīgi pārrāvumi ūdens padevē pakalpojuma saņēmējiem. Sadzīves kanalizācijas tīklu garums – 63,7 km. Lorupes notekūdeņu attīrīšanas iekārtu jauda - 3600 m^3/dnn. Nepieciešamas ievērojamas investīcijas lietus ūdens saimniecības sakārtošanā, jāveic tīklu paplašināšana un esošo rekonstrukcija. Lorupes notekūdeņu attīrīšanas iekārtās jārealizē pasākumi notekūdeņu dūņu uzglabāšanas un apstrādes nodrošināšanai. Lai nodrošinātu ugunsdzēsības prasību ievērošanu, nepieciešams veikt hidrantu rekonstrukciju.

2007.gadā realizēts līgums „Par ūdens un kanalizācijas tīklu paplašināšanu", kura ietvaros izbūvēti maģistrālie kanalizācijas tīkli Siguldas pilsētas ielās: Alauksta, Dzintaru, Kalna, Ķiršu, Lorupes, Saulgriežu, Vētras, Strēlnieku, Gulbju, Jaunā, Pulkveža Brieža, Birzes, Rūsiņa, Senču, Nurmižu, Vainagu, Atbrīvotāju, Atpūtas, Aveņu, Kraukļalas, Lāču, Akāciju un Slēpotāju.

2008.gadā realizēts līgums „Dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtu izbūve Siguldā" un ekspluatācijā nodotas dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtas. Līguma ietvaros izurbts jauns dziļurbums Paceplīšos un trīs esošie rekonstruēti, likvidēta autonomā ūdensapgāde Kaķīškalnā. No aku lauka Paceplīšos līdz dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtām izbūvēts jauns maģistrālais ūdensvads, bet esošais rekonstruēts.

2010.gadā tika parakstīts līgums par ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstību Siguldā. Projekta realizācijas laikā tika paplašināta ūdensapgādes sistēma, veikts daļējs tās sacilpojums, rekonstruētas Krimuldas notekūdeņu attīrīšanas ietaises un kanalizācijas trase, notekūdeņu krājtvertņu apkalpošanai tiks iegādāta asenizācijas mašīna, rekonstruētas kanalizācijas sūkņu stacijas un paplašināti kanalizācijas sistēmas tīkli. Projekta īstenošanas rezultātā palielināsies iedzīvotāju skaits, kuriem tiks nodrošināta kvalitatīva dzeramā ūdens piegāde un kanalizācijas pakalpojuma pieejamība.

Allažu ciema ūdensapgādes sistēmas tīklu garums – 2,3 km, uzstādītas ūdens atdzelžošanas iekārtas. Kanalizācijas tīklu garums 3,3 km. Ūdensapgādes un kanalizācijas tīkli ir fiziski nolietojušies, kā rezultātā ir dzeramā ūdens zudumi. Nepieciešams veikt ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu rekonstrukciju.

Mores ciema ūdensapgādes sistēmas tīklu kopējais garums – 2,5 km, uzstādīta ūdens atdzelžošanas iekārta. Tīkli un artēziskais urbums ir fiziski nolietojušies, ūdenstornis nav ekspluatējamā stāvoklī. Centralizēto kanalizācijas tīklu – 1,12 km. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas nav ekspluatējamas, pašreiz notekūdeņu attīrīšana notiek izmantojot biodīķi. Nepieciešams rekonstruēt notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, paplašināt kanalizācijas tīklu, rekonstruēt ūdensapgādes sistēmu, nodrošināt ugunsdzēsības prasības un izbūvēt jaunu artēzisko urbumu.

Jūdažu ciema ūdensapgādes tīklu garums – 3,2 km, uzstādītas ūdens atdzelžošanas iekārtas. Kanalizācijas tīklu garums – 2,2 km. Nepieciešams rekonstruēt ūdensapgādes tīklu, paplašināt kanalizācijas notekūdeņu sistēmu, rekonstruēt ūdens ieguves vietu un notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.

Nurmižu ciema ūdensapgādes sistēma apkalpo vienu daudzdzīvokļu māju un atsevišķas viendzīvokļu mājas. Ūdensapgādes tīklu garums – 2,2 km, kanalizācijas tīklu garums - 0,15 km. Uzstādītas ūdens atdzelžošanas iekārtas un notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.

Allažmuižas ciema ūdensapgādes tīklu garums – 0,5 km, kanalizācijas tīklu garums 0,06 km. Nepieciešams uzstādīt ūdens atdzelžošanas iekārtu. Individuālās apbūves teritorijās, kur nav izbūvētu centralizētu tīklu, un novada lauku teritorijā tiek izmantoti lokāli risinājumi.

2009.gadā, piesaistot ES KF līdzfinansējumu, tika uzsākts un ir pabeigts darbs pie Krimuldas kanalizācijas sistēmas un notekūdeņu attīrīšanas iekārtu rekonstrukcijas.

Siguldas novada dzeramās ūdens un attīrīšanas iekārtu jaudas rezerves ir pietiekošas, lai apmierinātu Siguldas novada apbūves attīstības prasības 12 gadu perspektīvā.

Pēdējo gadu laikā „Ūdens pakalpojumu attīstības programmas", ko līdzfinansē ES, un citu projektu ietvaros ir veikti apjomīgi rekonstrukcijas un labiekārtošanas darbi – uzlaboti un paplašināti esošie ūdens apgādes tīkli, rekonstruētas notekūdens sistēmas, izbūvēti un paplašināti kanalizācijas tīkli, izbūvēta ūdens atdzelžošanas stacija Siguldas pilsētā. SIA „Saltavots" par saviem līdzekļiem uzstādījis ūdens atdzelžošanas iekārtas un veicis notekūdeņu attīrīšanas iekārtu rekonstrukciju Allažos. Ar Siguldas novada domes finansējumu veikti Jūdažu ciema kanalizācijas sistēmas rekonstrukcijas darbi. Izstrādāts tehniski ekonomiskais pamatojums un tehniskais projekts Mores ciema ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstībai.

Nesakārtota ir lietus ūdens novadīšanas sistēma, kas ir Siguldas novada domes pārziņā. Siguldas pilsētā aptuveni no 90 līdz 95% lietus ūdens kanalizācija nodalīta no sadzīves kanalizācijas sistēmas. Daudzās ielās nav nodrošināta lietus ūdens savākšana, esošās lietus ūdens akas ir aizsērējušas ar smiltīm un netiek regulāri apkoptas, tādēļ lietus laikā regulāri pārplūst ielas un ietves, kas ir zemākā līmenī. Lietus ūdens novadgrāvji ir piesērējuši, aizauguši, vietām iedzīvotāji tos aizbēruši.

Pēdējo gadu būvniecības tendenču un iedzīvotāju skaita pieauguma rezultātā palielinās ūdens patērētāju skaits. Balstoties uz iedzīvotāju skaita prognozēm nākotnē, nepieciešams veikt aprēķinus un noteikt dzeramā ūdens, notekūdens un ugunsdzēsībai nepieciešamā ūdens daudzuma patēriņu apbūvējamās teritorijās.

Saskaņā ar Lielrīgas reģionālās vides pārvaldes Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai (atļauja izsniegta 05.01.2007., ar 12.20.2009. un 09.11.2009. grozījumiem) sniegto informāciju, SIA „Saltavots" ir iesaistījies projekta „Ūdenssaimniecības attīstība Austrumlatvijas upju baseinos" realizācijā, kura mērķis ir uzlabot pilsētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu tehnisko stāvokli un Siguldas iedzīvotājiem sniegto pakalpojumu kvalitāti.

Programmas „Ūdenspakalpojumu attīstība Siguldas pilsētā" ietvaros, realizējot ūdensvada un kanalizācijas tīklu rekonstrukcijas un paplašināšanas projektu, NAI „ZPS" Peltes ciemā, Siguldas novadā teritorijā tika izbūvēta notekūdeņu sūknētava un spiedvads notekūdeņu pārsūknēšanai uz sūknētavu „Lauktehnika", no kurienes notekūdeņi tālāk tiek padoti uz Siguldas pilsētas notekūdeņu attīrīšanas iekārtām „Lorupe", līdz ar to, 01.10.2008. NAI darbība Peltes ciemā tika pārtraukta.

Siguldas novadā esošajām notekūdeņu attīrīšanas ietaisēm plānojumā tiek noteikta 100 metru plata aizsargjosla saskaņā ar „Aizsargjoslu likumu" (1997) – bioloģiskajām notekūdeņu attīrīšanas ierīcēm „Lorupe", plānotajām notekūdeņu attīrīšanas ietaisēm Mores pagastā, pie Mores ciema, notekūdeņu attīrīšanas ietaisēm Allažos un notekūdeņu attīrīšanas ietaisēm Jūdažos.

Siguldas novada ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu shēmas skatīt 19.-26.attēlos.

2.5.2. Siltumapgāde

Siguldas novads ir viena no tām pašvaldībām, kas ir atteikusies no mazuta apkures un ieviesusi vietējo kurināmo – koksni (šķeldu) un dabas gāzi (attiecīgi 75% un 25%). Siltumenerģijas pakalpojumus – ražošanu, pārvadi un realizāciju Siguldas pilsētā nodrošina SIA „Wesemann - Sigulda". Dzīvojamām mājām ir uzstādīti skaitītāji, lai iedzīvotāji var sekot līdz siltumenerģijas patēriņam un noteikt faktiskos zudumus trasēs. Siltumenerģijas zudumi pārsvarā tiek novēroti tipveida blokmājās, kurās nav nodrošināta pietiekama energoefektivitāte, kā arī siltumapgādes tīklos, kuru caurulēm ir nepietiekama siltumizolācija. 2005.gadā tika uzbūvētas jaunas, autonomas katlu mājas, kas ļaus likvidēt 5,2 km siltumtrašu ar attiecīgiem zudumiem. 2006. un 2007.gadā visā Siguldas pilsētā četrcauruļu sistēma aizstāta ar divcauruļu, Lauktehnikas rajonā nomainīts trases posms un veidotas jaunas trases uz jaunajām daudzdzīvokļu mājām, veikti citi uzlabošanas darbi. Allažos pirms vairāk kā 30 gadiem izbūvētā katlu māja jau 20 gadus nav ekspluatējama un faktiski neeksistē. Daudzdzīvokļu mājās uzstādītie lokālie apkures katli netiek ekspluatēti (izņemot vienu) un lielākā daļa no tiem demontēti. SIA „Allažu Enerģija" tuvāko divu gadu laikā plāno ražotnes teritorijā uzbūvēt un ekspluatēt koģenerācijas staciju, nodrošinot ar centralizētu siltumapgādi arī Allažu ciemu.[10]

[10] Siguldas novada attīstības programma 2011.-2017.gadam

2.5.3. Elektroapgāde

Siguldas novada teritorijā atrodas AS „Latvenergo" telekomunikāciju pazemes elektrisko sakaru tīkla līnijas aizsardzības joslu – zemes gabalu, ko norobežo nosacītās vertikālās virsmas elektronisko sakaru tīkla līnijas katrā pusē 1 m attālumā no elektronisko sakaru tīkla līnijas ass, kas tika pieņemtas ekspluatācijā 1976. un 2009.gadā.

Saskaņā ar AS „Latvenergo" sniegto informāciju (10.03.2011. nosacījumi Nr.01VL00-13/1902), Siguldas novadā atrodas šādi elektrisko tīklu līnijas un objekti:

1) Kabeļu trase no Siguldas ETR (Augļu iela 2) pa Augļu, Jūdažu, R.Blaumaņa, Strēlnieku un Parādes ielām gruntī, Pulkveža ielā esošā telefona kanalizācijā līdz Vildogas ielai un tālāk gar Vildogas ielu līdz 110 kV apakšstacijai „Sigulda";
2) Kabeļu trase no Siguldas ETR (Augļu iela 2) pa Augļu ielu, pāri Jūdažu ielai un gar Vidzemes šoseju līdz Pīlādžu ielai, pār Vidzemes šosejai un gar šosejas kreiso pusi līdz Pulkveža Brieža ielai un pagriežas līdz 110 kV apakšstacijai „Sigulda";
3) Kabeļu trase gar autoceļa E77 (Rīga – Pleskava) labo pusi no Inčukalna novada, Siguldas pilsētā pāri Vidzemes šosejai pa Pulkveža Brieža ielu esoša telefona kanalizācijā līdz Vidzemes šosejai un tālāk gar autoceļa E77 kreiso pusi līdz Līgatnes novada teritorijai;
4) Radiosakaru līniju tornis Augļu ielā 2, Siguldā (augstums 32 m).

2012.gada sākumā esošo elektrotīklu daudzums Centrālā reģiona Siguldas iecirknī bija 20 kV elektropārvades līnijas – apm. 160 km, 0,4 kV elektropārvades līnijas – apm. 400 km, 20/0,4 transformatoru apakšstaciju skaits – 163 gab.[11]

Atbilstoši AS „Latvenergo" telekomunikācijas tīkla attīstības plānam 2011.gadam, pēc akceptējuma Siguldas novada domē, plānota jauna radiotorņa izbūve (augstums 72 m) esošās 110 kV apakšstacijas „Sigulda" teritorijā.

Elektroapgādi Siguldas novadā organizē un apkalpo AS „Sadales tīkls". Siguldas elektrisko tīklu apkalpes zonas robežas nesakrīt ar Siguldas novada robežām. Allažu un Siguldas pagasts atrodas „Centra reģiona" apkalpošanas zonā, bet Mores pagasts atrodas „Ziemeļu reģiona" apkalpošanas zonā.

Siguldas novada teritoriju šķērso AS „Latvijas Elektriskie tīkli" pārvades tīkla 110 kV un 330 kV gaisvadu elektrolīnijas, bet Siguldas pilsētas plānotajās robežās atrodas transformatoru apakšstacija „Sigulda". Novada teritorijā jaunu 110 kV un 330 kV elektrolīniju vai citu pārvades tīkla objektu ierīkošana nav plānota.

Siguldas novada elektroapgādes shēmu skatīt 27.attēlā.

2.5.4. Gāzes apgāde

Pēc AS „Latvijas Gāze" sniegtās informācijas Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādei, Siguldas novadu šķērso maģistrālie gāzesvadi Rīga – Pleskava DN 700 mm, Rīga – Izborska DN 700 mm, maģistrālā gāzesvada atzars DN 150 mm uz gāzes regulēšanas staciju „Sigulda", kā arī krānu laukumi, anodu zīmējumi, anodu kabeļi un sakaru kabeļi. Gāzes apgādi nodrošina Cēsu iecirkņa ekspluatācijas zonā esoši augstā spiediena (P<1,2 MPa, P<0,6 MPa), vidējā spiediena (P<0,4 MPa, P<0,01 MPa) un zemā spiediena (P<0,005 MPa) sadales gāzesvadi un to iekārtas.

AS „Latvijas Gāze" Stratēģijas un attīstības daļa 2005.gadā izstrādājusi „Siguldas pilsētas perspektīvās gāzes apgādes plānojumu".

Siguldas novada perspektīvās gāzes apgādes plānojumu skatīt 28.attēlā.

[11] AS „Sadales tīkls" sniegtā informācija (29.03.2012. vēstule Nr.01VL00-132182)

2.5.5. Telekomunikācijas (elektronisko sakaru būves)

Latvijā telekomunikācijas nodrošina fiksēto un mobilo tīklu infrastruktūra. Galvenais fiksēto telefonsakaru nodrošinātājs ir SIA „Lattelecom". Kompānijas daļa elektronisko sakaru tirgū ir 91%. Siguldas novadā atrodas šādi SIA „Lattelecom" piekļuves mezgli:

- Siguldas pilsētā – Kr.Valdemāra ielā 3A;
- Sigulda, „Peltes" – Zinātnes ielā 7;
- Jūdažu ciemā – Jūdaži – 4;
- Mores ciemā – pie Siguldas ielas 11;
- Allažu ciemā – Zaļkalna ielā 3.

Pēdējā desmitgadē ir samazinājies fiksēto telefonu abonentu skaits, jo arvien vairāk iedzīvotāju izvēlas tikai mobilos sakarus un atsakās no fiksētajiem. Pašlaik Latvijā ir vairāki publisko mobilo telekomunikāciju tīklu operatori – SIA „Latvijas Mobilais Telefons" (LMT), SIA „TELE 2", SIA „Bite Latvija", AS „Telekom Baltija". Allažu pagasta teritorijā ir uzstādīta LMT tornis, bet Mores pagastā - bāzes stacija. SIA „LMT" plāno LR spēkā esošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā uzstādīt jaunu radiotorni un sakaru aparatūras konteineri. Datorizācijas apjoms un uzņēmumu, organizāciju un iedzīvotāju pieeja internetam ir būtisks mūsdienu attīstības faktors un labklājības rādītājs. Tas raksturo privātu un juridisku personu pieeju informācijai. Izmantojot interneta piekļuvei telefona līniju, analogo līniju zemā kvalitāte kavē interneta izmantošanas iespējas lauku rajonos. SIA „Lattelecom Siguldas pilsētā nodrošina arī optisko tīklu pakalpojumus.

Kopš 1998.gada VAS „Valsts informācijas tīkla aģentūra" visā Latvijas teritorijā, tajā skaitā Rīgas reģionā un Siguldā, ir izveidojusi un uztur „Valsts privāto elektronisko sakaru tīklu" (VPES tīkls), kas nodrošina datu apmaiņu starp valsts un pašvaldības iestādēm, uzņēmumiem, valsts reģistriem un datu bāzēm. VPES tīkls nodrošina drošus elektronisko komunikāciju pakalpojumus – datu pārraide, IP telefonija, internets un citus pakalpojumus.

19.attēls

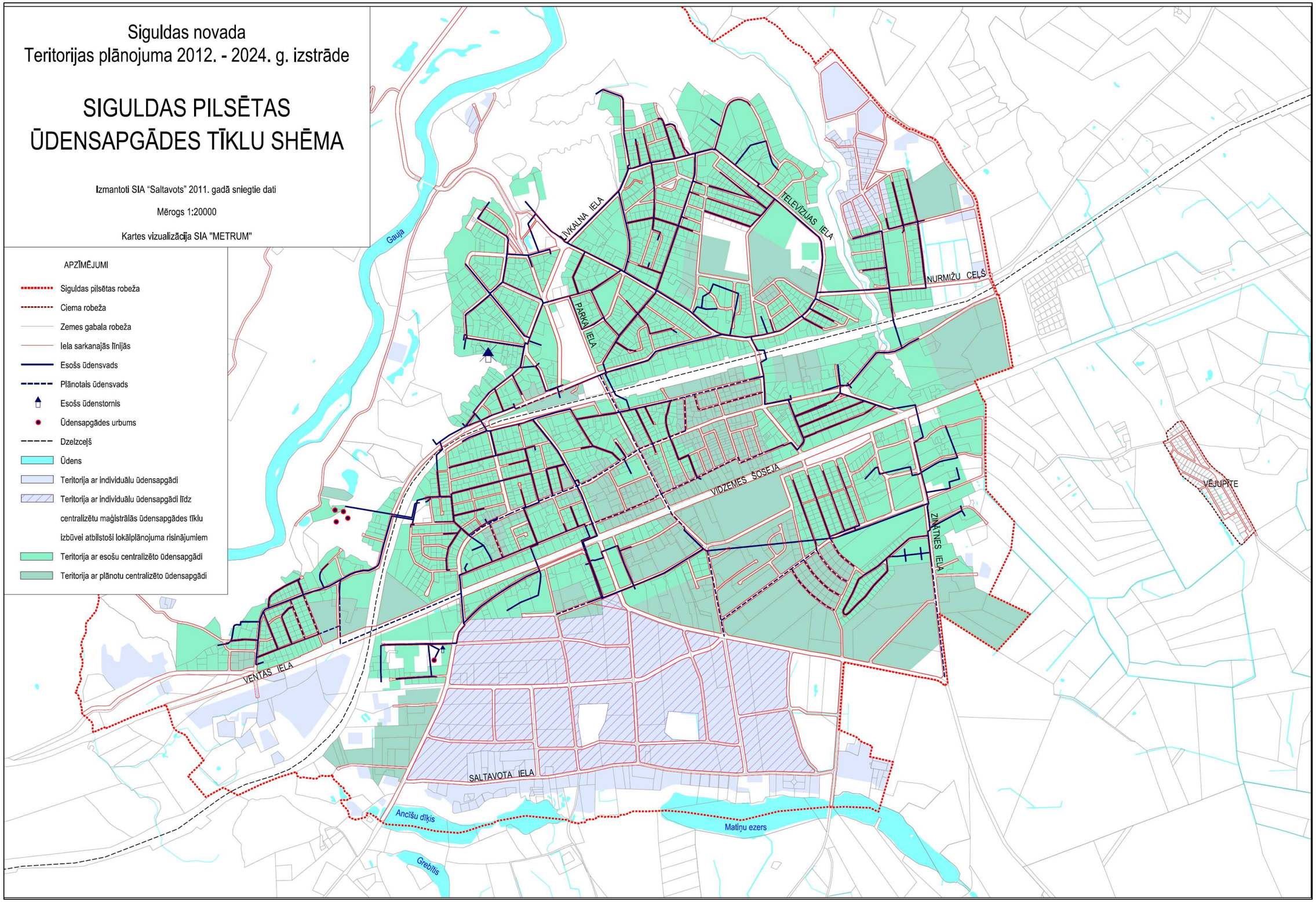
Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012. - 2024. g. izstrāde
SIGULDAS PILSĒTAS
ŪDENSAPGĀDES TĪKLU SHĒMA
Izmantoti SIA "Saltavots" 2011. gadā sniegtie dati
Mērogs 1:20000
Kartes vizualizācija SIA "METRUM"
APZĪMĒJUMI
Siguldas pilsētas robeža
Ciema robeža
Zemes gabala robeža
Iela sarkanajās līnijās
Esošs ūdensvads
Plānotais ūdensvads
Esošs ūdenstornis
Ūdensapgādes urbums
Dzelzceļš
Ūdens
Teritorija ar individuālu ūdensapgādi
Teritorija ar individuālu ūdensapgādi līdz centralizētu maģistrālās ūdensapgādes tīklu izbūvei atbilstoši lokālplānojuma risinājumiem
Teritorija ar esošu centralizēto ūdensapgādi
Teritorija ar plānotu centralizēto ūdensapgādi
Gauja
ĪVKALNA IELA
TELEVĪZIJAS IELA
NURMIŽU CEĻŠ
PARKA IELA
VIDZEMES ŠOSEJA
ZINĀTNES IELA
VĒJUPĪTE
VENTAS IELA
SALTAVOTA IELA
Ancīšu dīķis
Matiņu ezers
Grebītis

20.attēls

Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012. - 2024. g. izstrāde

SIGULDAS PILSĒTAS KANALIZĀCIJAS TĪKLU SHĒMA

Izmantoti SIA "Saltavots" 2011. gadā sniegtie dati

Mērogs 1:20000

Kartes vizualizācija SIA "METRUM"

APZĪMĒJUMI

- Siguldas pilsētas robeža
- Ciema robeža
- Zemes gabala robeža
- Iela sarkanajās līnijās
- Esoša kanalizācija
- Plānotā kanalizācija
- Lorupes notekūdeņu attīrīšanas ietaises
- Kanalizācijas sūkņu stacija
- Dzelzceļš
- Ūdens
- Teritorija ar lokālām kanalizācijas notekūdeņu sistēmām
- Teritorija ar lokālām kanalizācijas notekūdeņu sistēmām līdz centralizētu maģistrālās ūdensapgādes tīklu izbūvei atbilstoši lokālplānojuma risinājumiem
- Teritorija ar plānotu centralizētu kanalizācijas sistēmu
- Teritorija ar esošu centralizētu kanalizācijas sistēmu

21.attēls

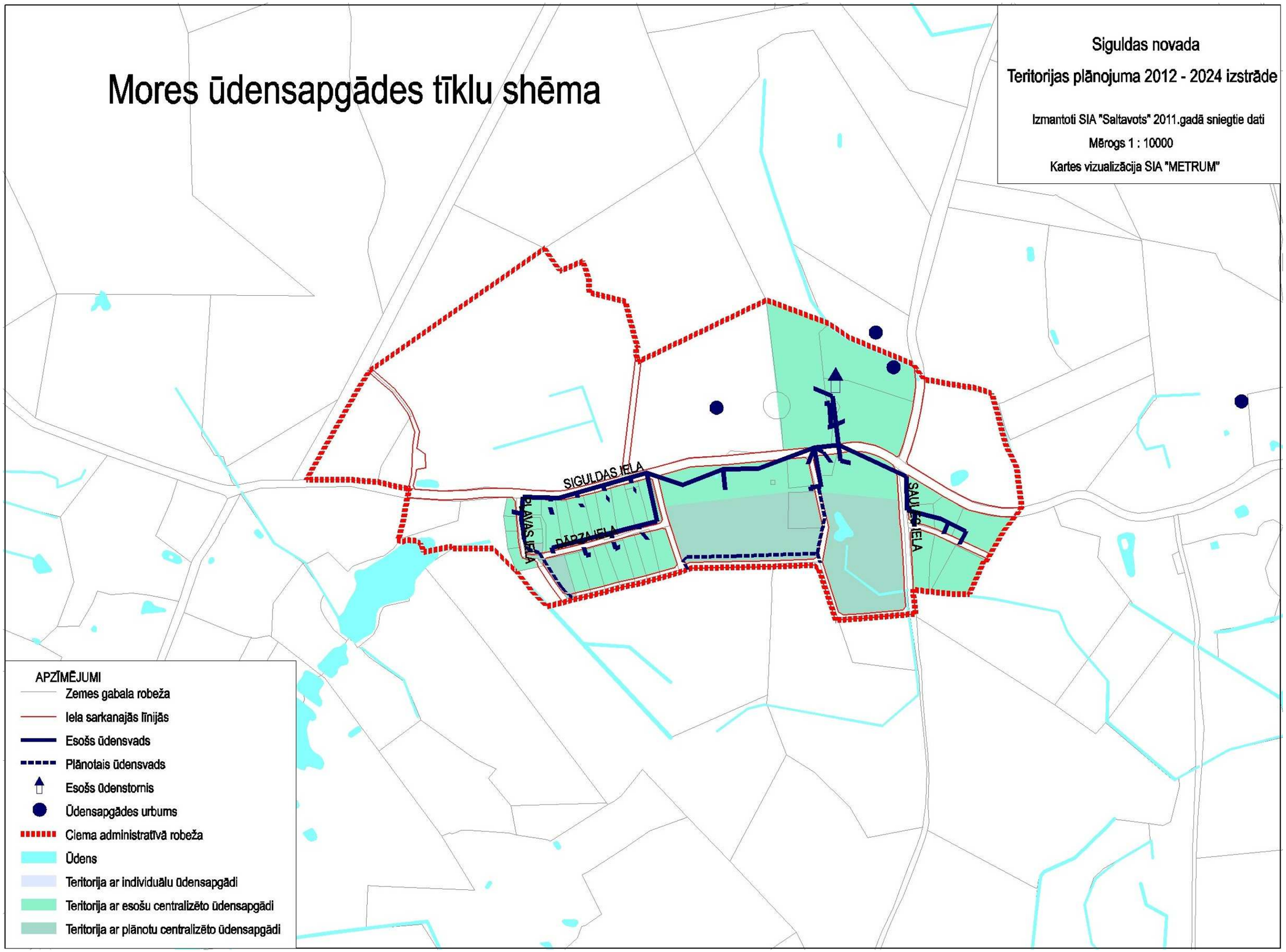
Mores ūdensapgādes tīklu shēma
Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012 - 2024 izstrāde
Izmantoti SIA "Saltavots" 2011.gadā sniegtie dati
Mērogs 1 : 10000
Kartes vizualizācija SIA "METRUM"
SIGULDAS IELA
PLAVAS IELA
DĀRZA IELA
SAULĪTES IELA
APZĪMĒJUMI
Zemes gabala robeža
Iela sarkanajās līnijās
Esošs ūdensvads
Plānotais ūdensvads
Esošs ūdenstornis
Ūdensapgādes urbums
Ciema administratīvā robeža
Ūdens
Teritorija ar individuālu ūdensapgādi
Teritorija ar esošu centralizēto ūdensapgādi
Teritorija ar plānotu centralizēto ūdensapgādi

22.attēls

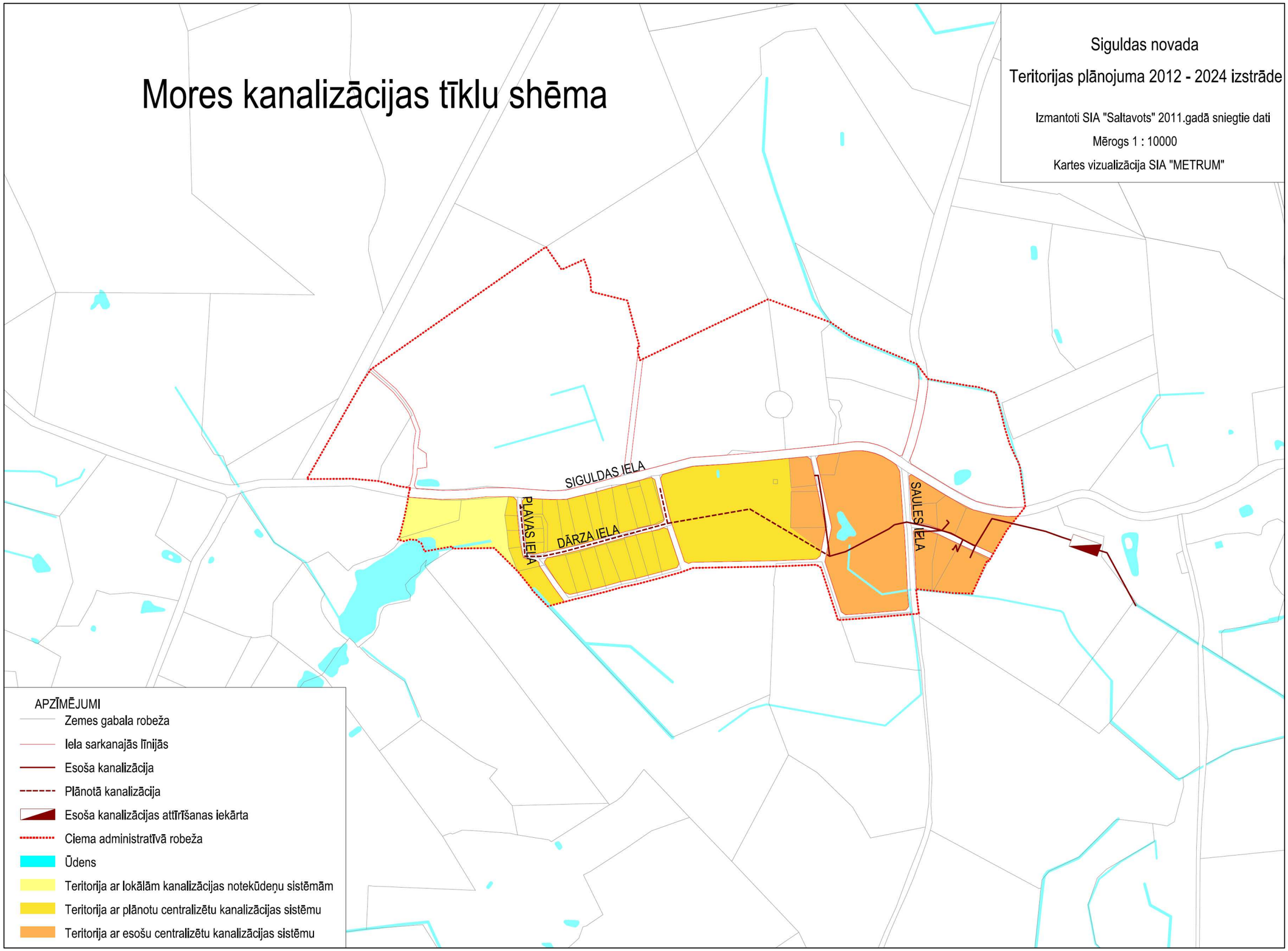
Mores kanalizācijas tīklu shēma
Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012 - 2024 izstrāde
Izmantoti SIA "Saltavots" 2011.gadā sniegtie dati
Mērogs 1 : 10000
Kartes vizualizācija SIA "METRUM"
SIGULDAS IELA
PĻAVAS IELA
DĀRZA IELA
SAULESIELA
APZĪMĒJUMI
Zemes gabala robeža
Iela sarkanajās līnijās
Esoša kanalizācija
Plānotā kanalizācija
Esoša kanalizācijas attīrīšanas iekārta
Ciema administratīvā robeža
Ūdens
Teritorija ar lokālām kanalizācijas notekūdeņu sistēmām
Teritorija ar plānotu centralizētu kanalizācijas sistēmu
Teritorija ar esošu centralizētu kanalizācijas sistēmu

23.attēls

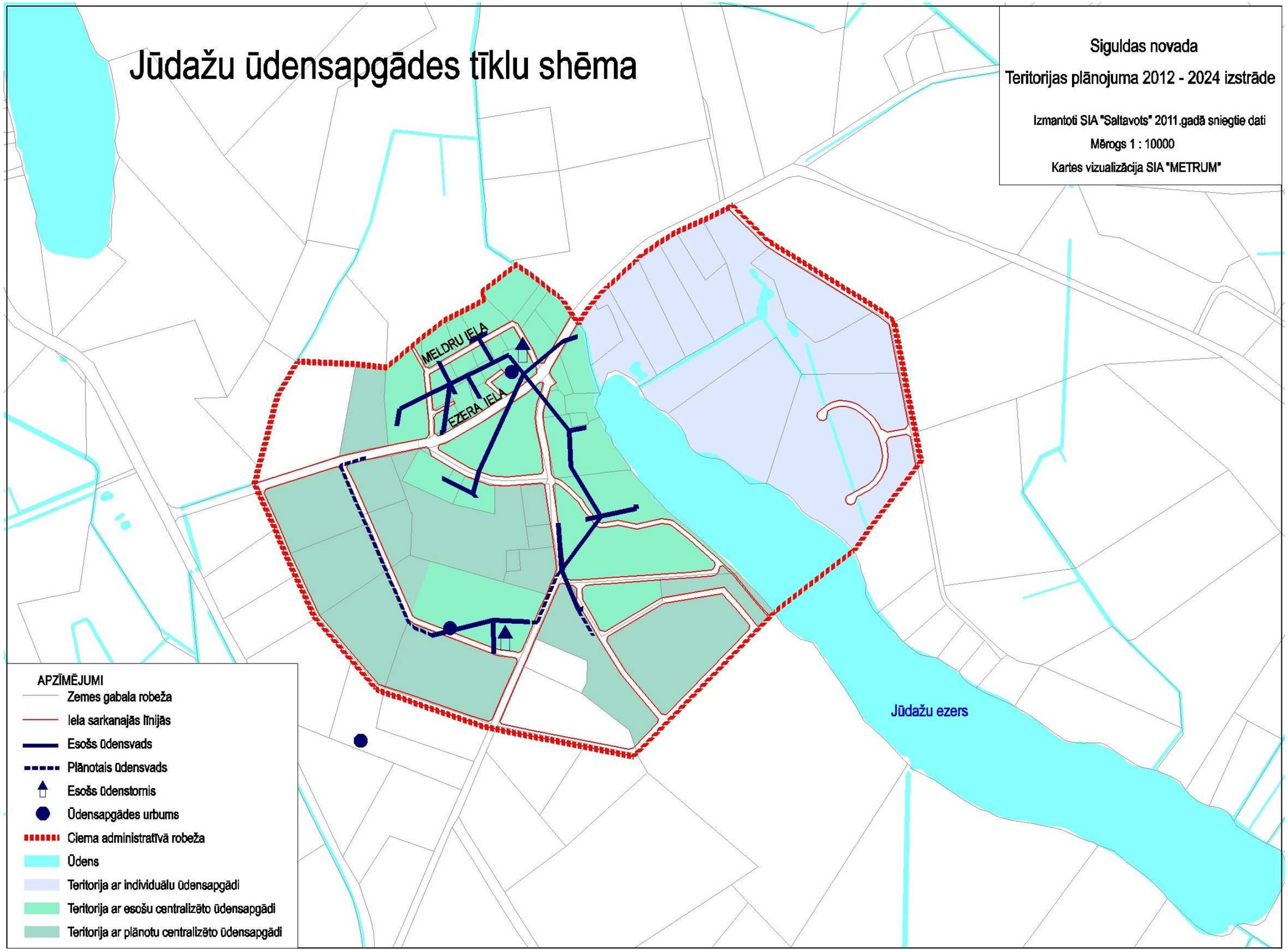
Jūdažu ūdensapgādes tīklu shēma
Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012 - 2024 izstrāde
Izmantoti SIA "Saltavots" 2011.gadā sniegtie dati
Mērogs 1 : 10000
Kartes vizualizācija SIA "METRUM"
MELDRU IELA
EZERA IELA
Jūdažu ezers
APZĪMĒJUMI
Zemes gabala robeža
Ielu sarkanajās līnijās
Esošs ūdensvads
Plānotais ūdensvads
Esošs ūdenstornis
Ūdensapgādes urbums
Ciema administratīvā robeža
Ūdens
Teritorija ar individuālu ūdensapgādi
Teritorija ar esošu centralizēto ūdensapgādi
Teritorija ar plānotu centralizēto ūdensapgādi

24.attēls

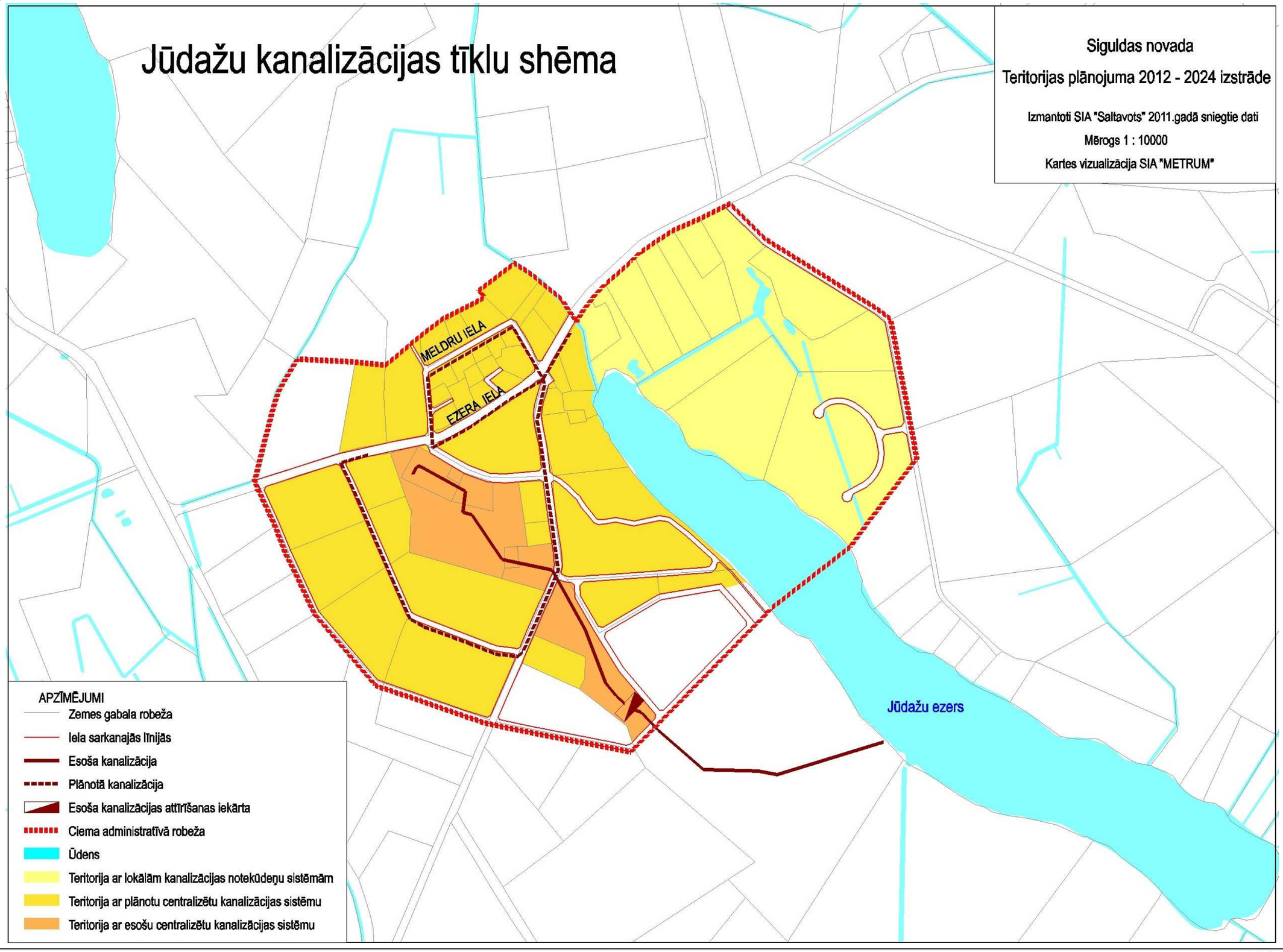
Jūdažu kanalizācijas tīklu shēma
Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012 - 2024 izstrāde
Izmantoti SIA "Saltavots" 2011.gadā sniegtie dati
Mērogs 1 : 10000
Kartes vizualizācija SIA "METRUM"
MELDRU IELA
EZERA IELA
Jūdažu ezers
APZĪMĒJUMI
Zemes gabala robeža
Iela sarkanajās līnijās
Esoša kanalizācija
Plānotā kanalizācija
Esoša kanalizācijas attīrīšanas iekārta
Ciema administratīvā robeža
Ūdens
Teritorija ar lokālām kanalizācijas notekūdeņu sistēmām
Teritorija ar plānotu centralizētu kanalizācijas sistēmu
Teritorija ar esošu centralizētu kanalizācijas sistēmu

25.attēls

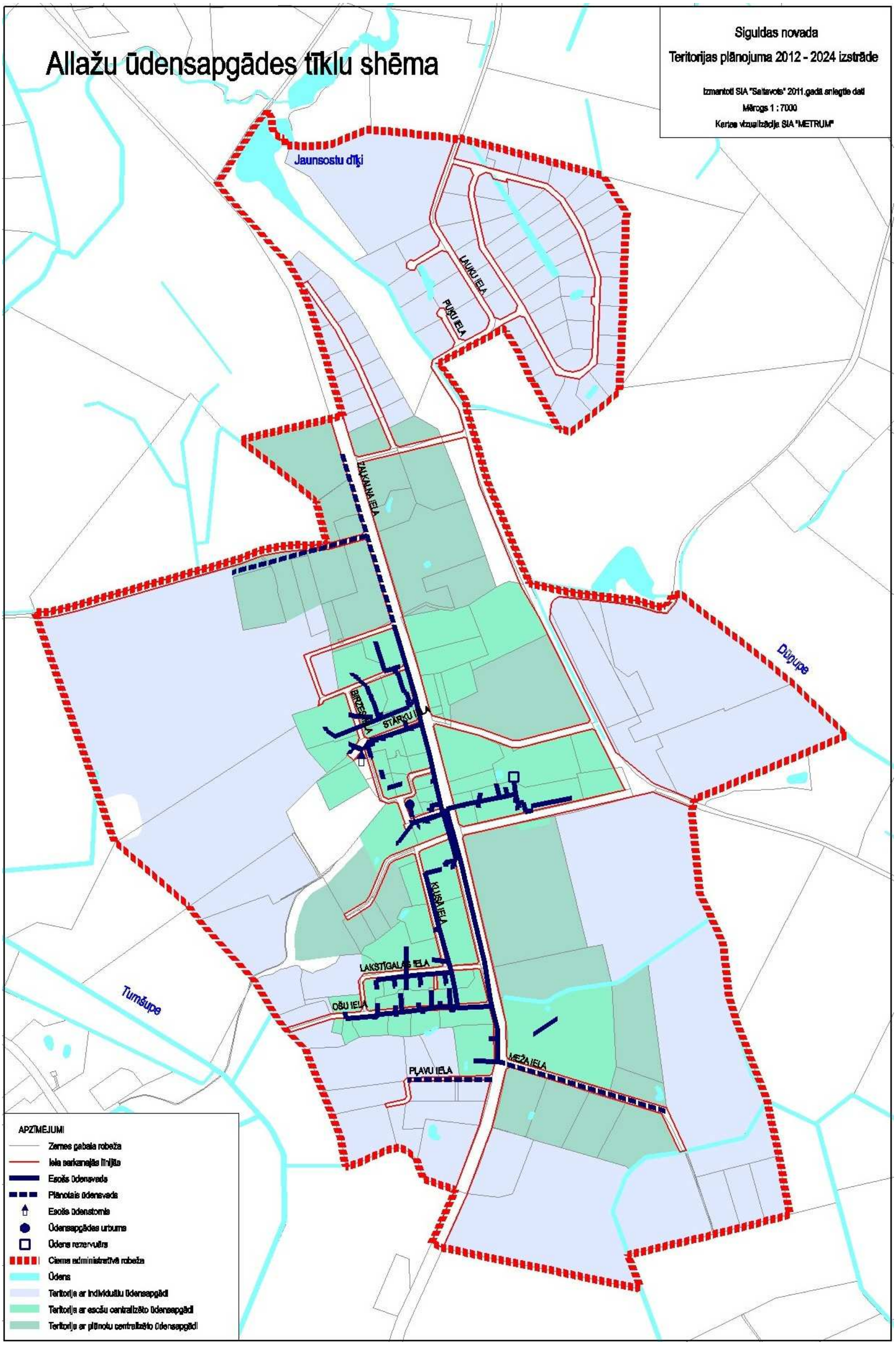
Allažu ūdensapgādes tīklu shēma
Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012 - 2024 izstrāde
Izmantoti SIA "Saitavots" 2011.gadā sniegtie dati
Mērogs 1 : 7000
Kartes vizualizācija SIA "METRUM"
Jaunsostu dīķi
LAUKU IELA
PUĶU IELA
KALKAŅA IELA
BIRZES IELA
STĀRKU IELA
KLUSĀ IELA
LAKSTĪGALAS IELA
OŠU IELA
PLAVU IELA
MEŽA IELA
Dūjupe
Tumšupe
APZĪMĒJUMI
Zemes gabala robeža
Ielu sarkanās līnijas
Esošs ūdensvads
Plānotais ūdensvads
Esošs ūdenstornis
Ūdensapgādes urbums
Ūdens rezervuārs
Ciema administratīvā robeža
Ūdens
Teritorija ar individuālu ūdensapgādi
Teritorija ar esošu centralizēto ūdensapgādi
Teritorija ar plānotu centralizēto ūdensapgādi

26.attēls

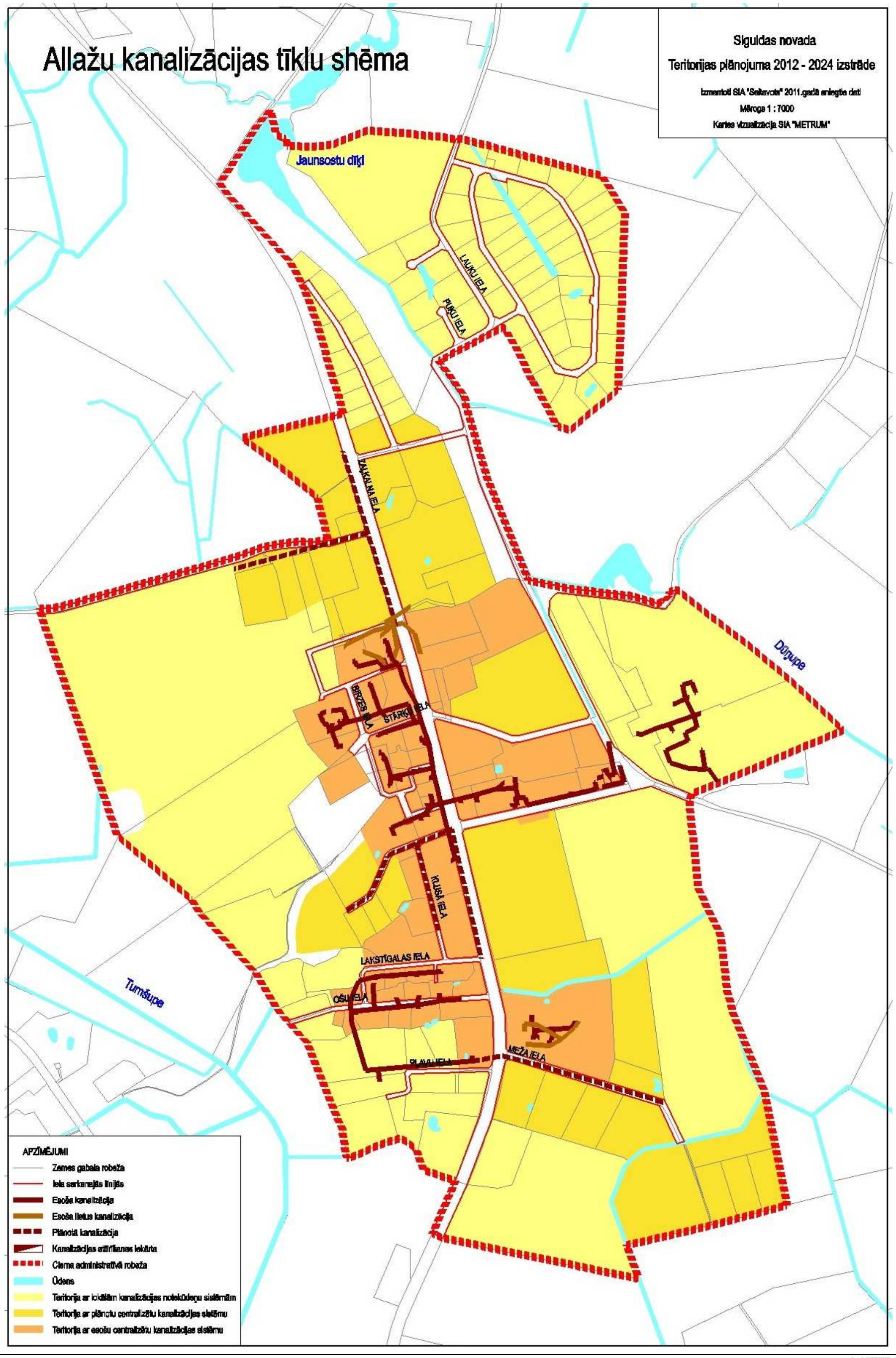
Allažu kanalizācijas tīklu shēma
Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012 - 2024 izstrāde
Izmantoti SIA "Saldus ūdens" 2011.gadā sniegtie dati
Mērogs 1 : 7000
Kartes vizualizācija SIA "METRUM"
Jaunsostu dīķi
LAUKU IELA
PĻAVU IELA
ZAĻKALNA IELA
BĒRZES IELA
STĀRĶU IELA
KLUSĀ IELA
LAKSTĪGALAS IELA
OŠU IELA
MEŽA IELA
Dūņupe
Tumšupe
APZĪMĒJUMI
Zemes gabala robeža
Ielu sarkanās līnijas
Esoša kanalizācija
Esoša lietus kanalizācija
Plānota kanalizācija
Kanalizācijas attīrīšanas iekārta
Ciema administratīvā robeža
Ūdens
Teritorija ar lokālām kanalizācijas noteksūdeņu sistēmām
Teritorija ar plānotu centralizētu kanalizācijas sistēmu
Teritorija ar esošu centralizētu kanalizācijas sistēmu

27.attēls

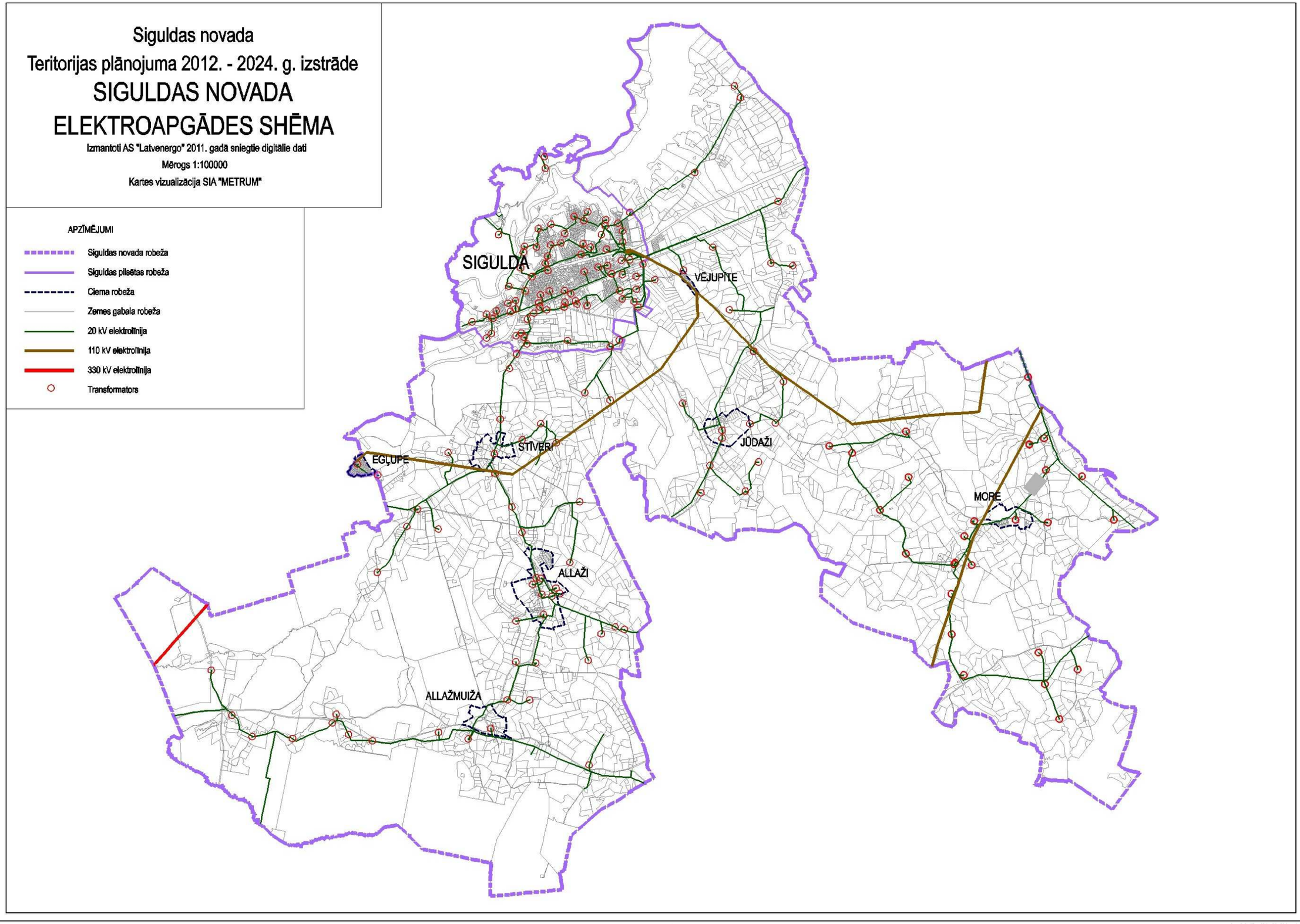
Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012. - 2024. g. izstrāde
SIGULDAS NOVADA
ELEKTROAPGĀDES SHĒMA
Izmantoti AS "Latvenergo" 2011. gadā sniegtie digitālie dati
Mērogs 1:100000
Kartes vizualizācija SIA "METRUM"
APZĪMĒJUMI
Siguldas novada robeža
Siguldas pilsētas robeža
Ciema robeža
Zemes gabala robeža
20 kV elektrolīnija
110 kV elektrolīnija
330 kV elektrolīnija
Transformators
SIGULDA
VĒJUPĪTE
JŪDAŽI
STIVERI
EGĻUPE
ALLAŽI
ALLAŽMUIŽA
MORE

28.attēls

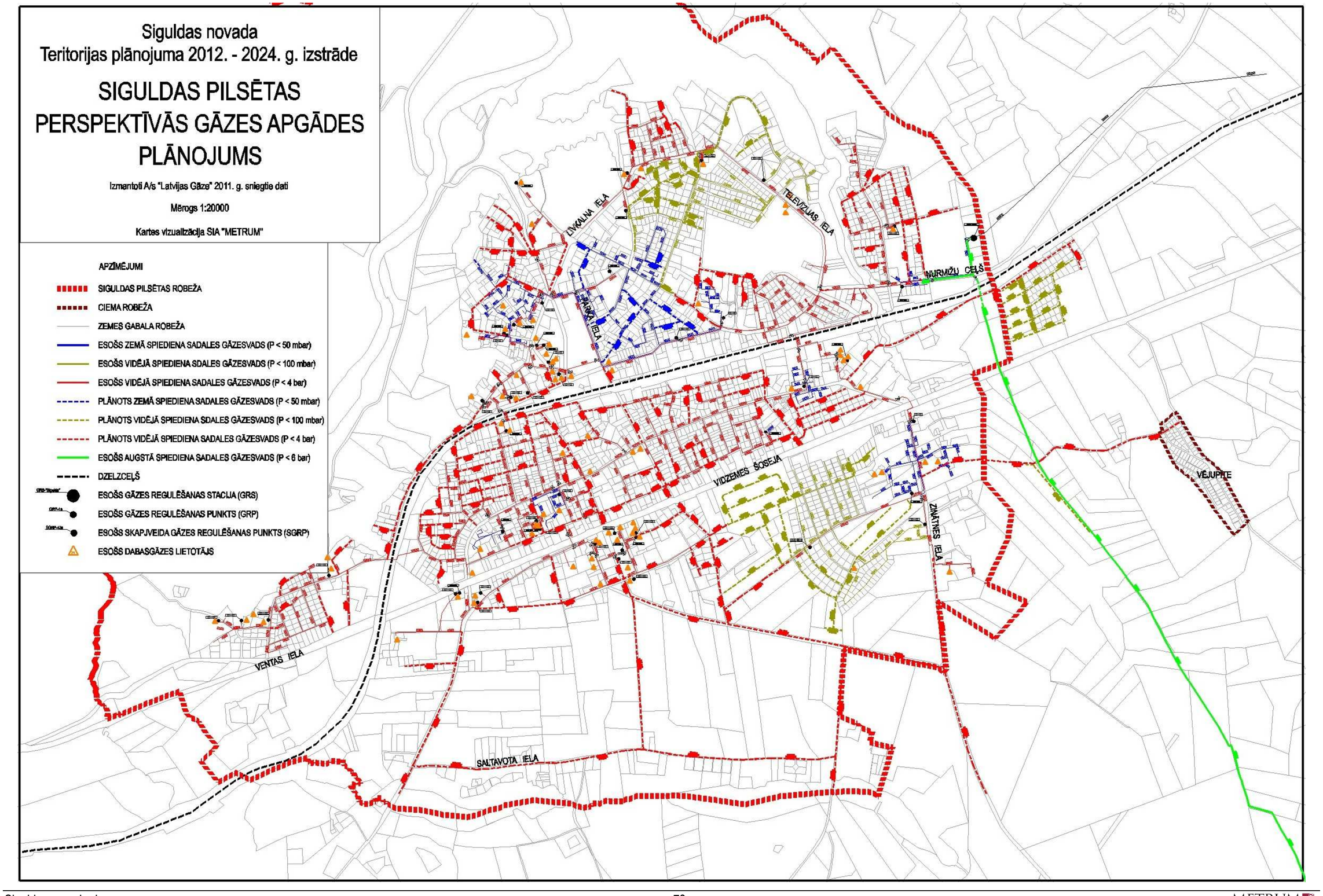
Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2012. - 2024. g. izstrāde
SIGULDAS PILSĒTAS PERSPEKTĪVĀS GĀZES APGĀDES PLĀNOJUMS
Izmantoti A/s "Latvijas Gāze" 2011. g. sniegtie dati
Mērogs 1:20000
Kartes vizualizācija SIA "METRUM"
APZĪMĒJUMI
SIGULDAS PILSĒTAS ROBEŽA
CIEMA ROBEŽA
ZEMES GABALA ROBEŽA
ESOŠS ZEMĀ SPIEDIENA SADALES GĀZESVADS (P < 50 mbar)
ESOŠS VIDĒJĀ SPIEDIENA SDALES GĀZESVADS (P < 100 mbar)
ESOŠS VIDĒJĀ SPIEDIENA SADALES GĀZESVADS (P < 4 bar)
PLĀNOTS ZEMĀ SPIEDIENA SADALES GĀZESVADS (P < 50 mbar)
PLĀNOTS VIDĒJĀ SPIEDIENA SDALES GĀZESVADS (P < 100 mbar)
PLĀNOTS VIDĒJĀ SPIEDIENA SADALES GĀZESVADS (P < 4 bar)
ESOŠS AUGSTĀ SPIEDIENA SADALES GĀZESVADS (P < 6 bar)
DZELZCEĻŠ
ESOŠS GĀZES REGULĒŠANAS STACIJA (GRS)
ESOŠS GĀZES REGULĒŠANAS PUNKTS (GRP)
ESOŠS SKAPJVEIDA GĀZES REGULĒŠANAS PUNKTS (SGRP)
ESOŠS DABASGĀZES LIETOTĀJS
LIVKALNA IELA
TELEVĪZIJAS IELA
PĀRKA IELA
JŪRMIŽU CEĻŠ
VIDZEMES ŠOSEJA
ZINĀTNES IELA
VĒJUPĪTE
VENTAS IELA
SALTAVOTA IELA

2.6. Vides stāvoklis

2.6.1. Vides kvalitātes karstie punkti

Vides kvalitātes „karstie" punkti Siguldas novadā ir piesārņotās vai potenciāli piesārņotās teritorijas, pamesto objektu teritorijas jeb haosu (degradētās) vietas un riska teritorijas (skatīt kartē „Siguldas pilsētas pašreizējā teritorijas izmantošana" M 1:8000 un Siguldas novada pašreizējā teritorijas izmantošana" M 1:15 000. Pēc VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs'' klasifikācijas un sniegtās informācijas Siguldas novada teritorijā atrodas 3 piesārņotas un 8 potenciāli piesārņotas vietas (skatīt 2. un 3.tabulu).

2.tabula. **Piesārņotas vietas Siguldas novada teritorijā**

Vieta	Sīkāks tipa apraksts	Tuvumā īpaši jūtīgs objekts	Skaidrojums par objekta lietošanu	Vietas apska-tes gads
„Latvijas nafta" DUS, Vidzemes šoseja 67, Sigulda, kadastra Nr.80150032208	Degvielas uzpildes stacija. 90-gadu sākumā apkārtējo māju akās tika konstatēti naftas produkti. Gruntsūdens novērojumu akās nav konstatēti naftas produkti. Kopējais aktīvā laika periods ir 50 gadi. Tuvākā aka 20 m attālumā, tuvākās mājas 20 m attālumā. Tuvākā upe Gauja - 1500 m attālumā.	nav	Degvielas uzpildes stacija	2004
Bijušais Siguldas sadzīves pakalpojumu kombināts, Siguldas pagasts	Bijusī ķīmiskā tīrītava, pirts, veļas mazgātava un katlu māja. Katlu māju apkurināja ar šķidro kurināmo, avārijas rezultātā gruntī noplūda naftas produkti ~ 1990.g. Kopējais aktīvā laika periods ir 35 gadi. Tuvākā aka 50 m attālumā, tuvākās mājas 50 m attālumā. Tuvākā upe Gauja - 1000 m attālumā.	nav	Nelieto	2004
SIA „Baltic Pork", „Krastmalas", Allažu pagasts, kadastra Nr.80420070091	Cūku ferma ar vircas tvertnēm un dzīvnieku kapsētu. Ilgstoša vircas noplūdes gruntī. Kopējais aktīvā laika periods ir 30 gadi. Atrodas 50 m attālumā no Tumšupes, tuvākā aka 100 m attālumā un tuvākās mājas 50 m attālumā.	nav	Cūku ferma	2004

Avots: VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs'', 2011

3.tabula. **Potenciāli piesārņotas vietas Siguldas novada teritorijā**

Vieta	Sīkāks tipa apraksts	Tuvumā īpaši jūtīgs objekts	Skaidrojums par objekta lietošanu	Vietas apskate, gads
Bijusī „Lauktehnika", Sigulda, Pulkveža Brieža 113, kad.nr.80940040013	Mašīnu remonts, degvielas glabāšana, uzpilde, metālapstrāde, kopējais aktīvā laika periods 30 gadi. Tuvākā upe, strauts – Vējupīte, 50 m, gruntsūdens līmenis 1,5-2 m, tuvākā aka 200 m, tuvākās mājas 150 m.	nav	Metālapstrāde, kokapstrāde	2004
Katlu māja Siguldā, Vildogas ceļš 1, kadastra Nr.80150030701	Katlu māja, agrāk kurināja ar šķidro kurināmo, kopējais aktīvā laika periods 40 gadi. Tuvākā upe, strauts - Vējupīte, 500 m, gruntsūdens līmenis 2 m, tuvākās mājas 300 m.	nav	Katlu māja	2004

Gaujas Nacionālais Parks pie Vējupītes Siguldā, Pulkveža Brieža iela 109, kadastra Nr.801500213	Naftas produktu avārijas noplūdes rezultātā pie Siguldas katlu mājas ~ pirms 20 gadiem savāktais mazuts kopā ar grunti ir bijis apglabāts bedrēs pie Vējupītes, kopējais aktīvā laika periods 20 gadi. Tuvākā upe, strauts – Vējupīte, 5-20 m, tuvākā aka 300 m, tuvākās mājas 300 m.	nav	Gaujas Nacionālais parks	2006
Bijusī VZDS „Sigulda" naftas bāze, Siguldas pagasts	Bijusī naftas produktu glabātuve un uzpilde, kopējais aktīvā laika periods 30 gadi. Tuvākā upe, strauts – Vējupīte, 250 m, gruntsūdens līmenis 2 m, tuvākās mājas 150 m.	mazdārziņi 0m	Demontē naftas bāzi, griež mucas	2004
Bijušās mehāniskās darbnīcas „Amati", Allažu muiža, Allažu pagasts	Bijusī degvielas glabātuve un mehāniskais sektors, kopējais aktīvā laika periods 35 gadi. Tuvākais ezers, dīķis – 400 m, upe, strauts – 400 m, tuvākās mājas 50 m attālumā.	nav	Nelieto	2004
Bijušās siltumnīcas „HRS", Allažu pagasts	Bijušās siltumnīcas un degvielas noliktava. Iespējams grunts piesārņojums ar naftas produktiem, dzīvsudrabu, pesticīdiem. Kopējais aktīvā laika periods – 30 gadi. Tuvākā upe, strauts – 500 m, tuvākā aka un 100 m attālumā.	nav	Nelieto	2004
Bijusī DUS, Allažu pagasts	Pamesta DUS. Grunts un gruntsūdens piesārņojums ar naftas produktiem. Kopējais aktīvā laika periods – 30 gadi. 100 m attālumā atrodas Dūņupe, tuvākā aka un māja 300 m attālumā.	nav	Nelieto	2004
Katlu māja, mehāniskās darbnīcas, Allažu pagasts	Bijusī katlu māja, mehāniskās darbnīcas, tehnikas mazgāšanas laukums. Grunts piesārņojums ar naftas produktiem. Kopējais aktīvā laika periods – 20 gadi. 300 m attālumā atrodas Dūņupe. Tuvākā aka 150 m attālumā, bet tuvākā māja 80 m attālumā.	1000 m attālumā	Nelieto	2004

Avots: VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs'', 2011

SIA „Baltic Pork" 2006.gada 14.jūlijā izsniegta *Atļauja A kategorijas piesārņojošai darbībai*, kas bija derīga līdz 2011.gada 10.septembrim. 2011.gada 6.septembrī iesniegts jauns iesniegums Valsts vides dienesta Lielrīgas reģionālās vides pārvaldē par jaunas atļaujas izsniegšanu (atļaujas izdošanas termiņš 05.12.2011.). Atļauja nepieciešama esošas piesārņojošas darbības veikšanai saskaņā ar LR MK 30.11.2010. noteikumu Nr.1082 „Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai". Iesniegumā norādīts, ka uzņēmums tuvākajos trīs gados plāno veikt kompleksa rekonstrukciju, ievērojot *European Commision – Reference Document on Best Available Techniques for Intensive Rearing and Poultry and Pigs – July 2003* ieteiktos labākos tehniskos pieejamos paņēmienus, kas noteikti intensīvai cūkkopībai.

Kā riska teritorijas novadā atzīmētas arī SIA „Bobsleja un kamaniņu trase „Sigulda"", slēpošanas trases, teritorijas starp dzelzceļu un Vidzemes šoseju. 2010.gadā SIA „Bobsleja un kamaniņu trase „Sigulda"" darbībai izsniegta *Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai*, kas derīga septiņus gadus, kad to pārskata un atjauno. Iespējamās avārijas situācijas ir amonjaka noplūde un ugunsgrēks. Uzņēmumā izstrādāts „Riska samazināšanas pasākumu plāns" un „Civilās aizsardzības sakaru un apziņošanas shēma".

Piesārņojošo darbību uzņēmums veic Siguldas pilsētas rietumu daļā, apmēram 900 m attālumā no pilsētas centra. Bobsleja un kamaniņu trase „Sigulda" darbību uzsāka 1986.gadā un tā ir paredzēta bobsleja, kamaniņu sporta un skeletona treniņa nodarbību un sacensību organizēšanai. Sporta bāze sastāv no vīriešu starta ēkas, sieviešu starta ēkas, finiša ēkas, trases braucamas daļas (ledus trase), saldēšanas stacijas ēkas, ka ari dažādam palīgceltnēm. Ledus trase darbojas ziemas perioda no oktobra līdz martam. Ledus trases darbību bobsleja un kamaniņu trasē nodrošina saldēšanas iekārtas, kuras kā aukstumnesēju lieto amonjaku.

Pēc Lielrīgas reģionālās vides pārvaldes 2010.gada 11.oktobrī izsniegtās *Atļaujas B kategorijas piesārņojošai darbībai* apkopotās informācijas, saldēšanas stacijā iekārtu nehermētiskuma dēļ telpā izdalās amonjaka tvaiki, kurus ar divu ventilatoru palīdzību izvada atmosfērā. Amonjakam normatīvajos aktos nav noteikts gaisa kvalitātes normatīvs, tādēļ nav veikti izkliedes aprēķini. Uzņēmuma apkārtnē nav novērota nepatīkama amonjaka smaka. Trases avārijas gadījumā ūdeni paredzēts ņemt no pazemes ūdens rezervuāra (170 m^3), lietus ūdens drenāžas akas, dziļurbumu akas, pilsētas maģistrālā ūdensvada, iekšēja ugunsdzēsības ūdensvada. Nepieciešamības gadījumā ūdeni paredzēts ņemt arī no Gaujas. Piebraukšana pie upes paredzēta caur glabāšanas staciju, kur ir nodrošināts nepieciešamais ūdenstilpnes dziļums. Lai nodrošinātu zivju aizsardzību, ugunsdzēsības sūkņi ir aprīkoti ar specialiem filtriem. Ugunsdzēšanas stobri komplektēti ar uzgaļiem, kas veido dispersu ūdens mākoni (ūdens miglu) 12 – 15 m augstuma. Visus avārijas likvidācijas darbus veiks Latvijas Iekšlietu ministrijas valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests. Katru gadu tiek veikta darbinieku instruktāža un pārbaude rīcībai avārijas situācijas. Pārbaudes veic Latvijas rūpnieku tehniskās drošības ekspertu apvienība. Uzņēmums neplāno darbības paplašināšanu.

Atļauja *B kategorijas piesārņojošai darbībai* izsniegta arī SIA „Wesemann – Sigulda" (izdota 20.07.2010.). Katlu māja Siguldā, Pulkveža Brieža ielā 109 darbojas kopš 1978.gada. Uzņēmums pievērš uzmanību tam, lai siltumenerģijas ražošanā pēc iespējas tiktu izmantotas siltumenerģijas ieguves tehnoloģiskās iekārtas, kurās kā kurināmo izmanto atjaunojamos energo resursus (koksnes šķeldu). Nākotnē, saskaņā ar Siguldas pilsētas siltumapgādes attīstības plānu, ir plānota daļēja siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošana iekārtā koģenerācijas režīmā, uzstādot atbilstošas jaudas koģenerācijas iekārtas.

B kategorijas atļauja Valsts sociālās aprūpes centra „Vidzeme" Allažu filiāles notekūdeņu attīrīšanas iekārtām un katlu mājai izsniegta 31.03.2011. Katlu māja nodrošina sociālās aprūpes centra ēkas ar siltumapgādi un karstā ūdens piegādi. Sadzīves notekūdeņi, kas rodas aprūpes centra darbības rezultātā, tiek attīrīti bioloģiskās attīrīšanas iekārtā. Ķīmiskās vielas un produkti notekūdeņu attīrīšanas procesā netiek izmantoti. Kā kurināmo izmanto tikai malku. Akmeņogļu izmantošana paredzēta tikai tādā gadījumā, ja malkas piegāde nav iespējama.

SIA „Neste Latvija" automātiskajai degvielas uzpildes stacijai B kategorijas atļauja izsniegta 08.03.2010. (grozījumi 26.08.2011.).

Kā riska teritorijas novadā atzīmējamas arī būvniecībai nelabvēlīgās teritorijas – applūstošās teritorijas un vietas, kur novērojams karsta process.

Novada autoceļu tīkls pieļauj tranzītpārvadājumus un rada potenciālu bīstamību CSN ar bīstamo vielu noplūdi. Autoceļš A2 (Rīga – Veclaicene), kas šķērso Siguldas novadu ir atzīts par nacionālas nozīmes paaugstinātas bīstamības transporta risku teritoriju. Novada teritoriju šķērso valsts nozīmes dzelzceļa līnija Rīga – Lugaži – valsts robeža. Pa šo dzelzceļa līniju caur Siguldu tiek pārvadātas visas tās bīstamās kravas, kas tiek iekrautas un pārkrautas novadam tuvākajā bīstamo kravu iekraušanas stacijā „Ropaži".

Īpaša vieta pilsētu struktūrā, īpaši Latvijas apstākļos, ir teritorijām, kurās atrodas objekti, kas šobrīd netiek izmantoti. Pamesto objektu teritorijas ir tādas teritorijas, kurās agrāk veikta saimnieciskā darbība, kas šobrīd pārtraukta. Pārsvarā tās ir pamestas ražošanas un armijas teritorijas. Šādas teritorijas vienā vārdā varētu nosaukt par *haosu*. Tās var būt bīstamas cilvēkiem, jo tajās esošās būves un ēkas netiek apsaimniekotas un uzturētas kārtībā, bet tajās esošajām celtnēm var piemist arī telpiska un kultūrvēsturiska vērtība. Šo teritoriju kā funkcionējošu elementu iesaistīšana novada struktūrā, to „atgriešana dzīvē" ir būtiska novada attīstībai, tāpēc ir nepieciešams tās izdalīt kā atsevišķu teritorijas pašreizējās izmantošanas veidu.

Siguldas attīstības vēsture un Gaujas senlejas īpašā vieta pilsētas struktūrā nosaka, ka vairākas teritorijas ir vizuāli nozīmīgas, kā arī ir dažādu interešu sadurvietas, radot problēmas, kas jārisina Siguldas teritorijas plānojumam. Ar teritoriju plānošanas palīdzību iespējams regulēt sabiedrības mijiedarbību ar vidi, izvirzīt nosacījumus un noteikt prasības atsevišķu vides aizsardzības problēmu risināšanai.

Pilsētas struktūrai svarīga ir Gaujas senlejas ar sāngravām un apbūves teritoriju telpiskā sadurvieta, kas plānā veido it kā neregulāru ziedlapiņu formu. Tās ir divas dažādas pilsētas daļas, katra ar savu telpisko veidolu; tā lielā mērā ir arī Gaujas nacionālā parka (GNP) teritorijas robeža pilsētā. 1990.gada ģenerālajā plānā rakstīts: „Noteiktāk kā iepriekšējā ģenplānā plānojumā izdalīta GNP un pilsētbūvniecības pieminekļa buferzona. Šajā zonā paredzēts izveidot parkus vai arī atjaunot dabas ainavu." Taču pilsētas attīstības gaitā un arī šobrīd vērojams apbūves spiediens uz šīm teritorijām pilsētā teritorijā kopumā. Šīs Gaujas senlejas un apbūves sadurvietas bieži ir nesakoptas ar dažāda veida saimniecisko apbūvi – saimniecības ēkām, šķūnīšiem, vai arī, ja sakoptas, tad padarītas par privātās teritorijas daļu un nav publiski pieejamas. Labākais šādu sadurvietu plānojums ir, nodalot apbūves teritorijas no zaļumu teritorijām ar ielu, kas nodrošina to telpisku un funkcionālu risinājumu, saglabājot publisku pieejamību vērtīgajiem pilsētas struktūras elementiem (šāda risinājuma piemērs Siguldā ir Pūces iela).

Siguldas novada teritorijā liela problēma ir Sosnovska latvāņu izplatība, radot nozīmīgu bioloģisku piesārņojumu dabisko ekosistēmu un sugu aizsardzībā, kā arī tradicionālās ainavas vizuālās vērtības saglabāšanā. Bioloģiskās daudzveidības nacionālajā programmā atzīts, ka Sosnovska latvānis (*Heracleum sosnowskyi Manden.*) ir ļoti ekspansīva suga – var ieviesties un saglabāties ne tikai nekoptos laukos un ceļmalās, bet arī dabīgās augu sabiedrībās. Bez tam latvāņi ir ļoti bīstami cilvēkiem, jo izraisa ādas un gļotādas apdegumus, īpaši apdraudot bērnus.[12]

Saskaņā ar 06.06.2006. Ministru kabineta rīkojumu Nr.426, Lavijā izstrādāta latvāņu izplatības ierobežošanas programma 2006.-2012.gadam, bet Sosnovska latvāņa izplatības ierobežošanas noteikumi pieņemti ar 14.07.2008. Ministru kabineta noteikumiem Nr.559 „Invazīvo augu sugas – Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas noteikumi". Siguldas novadā saskaņā ar Siguldas novada domes 23.03.2011. lēmumu (protokola Nr.6§44) ir izstrādāts Latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu plāns Siguldas novadā laika posmam no 2011.-2017.gadam (latvāņu izplatības areālus skatīt 29.attēlā). Minētās teritorijas teritorijas plānojumā noteiktas arī kā riska vietas.

[12] Informatīvs materiāls „Latvānis, tā izplatības ierobežošana", LR Vides ministrija, LR Zemkopības ministrija, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, VSIA „Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs", VSIA „Vides projekti", Latvijas Vides aizsardzības fonds, 2007

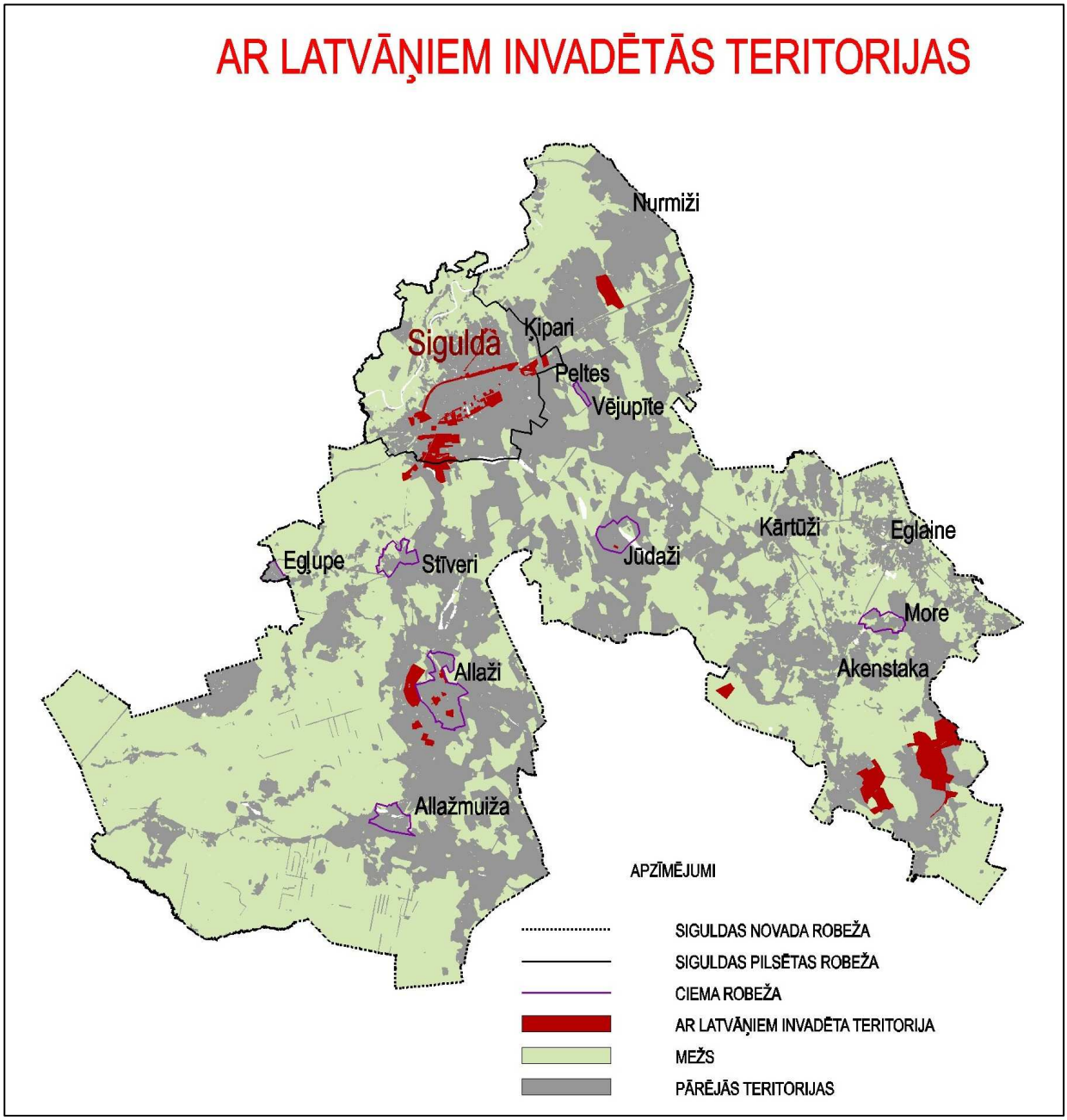

29.attēls. Ar latvāņiem invadētās teritorijas (riska vietas) Siguldas novadā
Avots: SIA „Metrum", izmantojot Siguldas novada pašvaldības, VA „Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra" topogrāfisko informāciju un Valsts zemes dienesta 2011.gada augusta kadastrālos datus

2.6.2. Būvniecībai nelabvēlīgās teritorijas

Novada teritorijas lielākajā daļai ārpus dziļajām Gaujas un to pieteku ielejām raksturīgi ***labvēlīgi un nosacīti labvēlīgi būvniecības apstākļi***. Šeit izplatīts viļņots, austrumos arī paugurains reljefs. Kvartāra nogulumus veido galvenokārt devona iežus pārklājošie morēnas smilšmāli un mālsmilts ar mainīgu grants un oļu piejaukumu, dažviet ar smilts, granšainas smilts un grants materiāla starpkārtām un ieslēgumiem. Morēnas biezums parasti mainās no 2 – 5 m novada ziemeļrietumos līdz 10 – 20 m tā dienvidaustrumos. Atsevišķos iecirkņos morēnu klāj līdz 5 – 7 m biezi ledāja kušanas ūdeņu nogulumi – dažāda rupjuma smilts un smilts – grants materiāls. Mores, Kārtužu un Akenstakas apkaimē izplatītajās vaļņveida formās smilšains un granšains materiāls veido arī līdz 15 – 20 m biezas iegulas zem mainīga biezuma (līdz 2 – 5 m) morēnas kārtas.

Gruntsūdens līmeņi smilšainajos nogulumos parasti atrodas 1,5 – 5 m, bet smilts iegulās zem morēnas segas vaļņveida formu robežās 5 – 10 m, dažviet pat lielākā dziļumā. Sporādiski dažādā dziļumā ūdeņi konstatēti morēnā ieslēgtajos smilšaini – granšainā materiāla starpslāņos un ieslēgumos.

Morēnas mālsmilts un smilšmālu, kā arī smilšaini – granšainās gruntis novada teritorijā pēc to nestspējas un citiem rādītājiem visumā ir pietiekoši drošs pamats inženiertehniskām būvēm. Novada ziemeļrietumu daļā, kur kvartāra nogulumu biezums ir mazāks par 10 m, celtniecības ietekmes zonā atrodas arī drošu pamatu veidojošie augšdevona dolomīti, bet šaurā joslā gar Gaujas ieleju – māli un smilšakmeņi.

Jāatzīmē, ka Siguldā dolomītu slāņkopas augšdaļā konstatēta karsta procesu ietekme. Šeit vietām izplatītas dolomīta miltu iegulas ar dolomīta šķembām un blāķiem. To biezums sasniedz 2 – 4 m. Arī Allažu pagasta teritorijā konstatēti karsta un sufozijas procesi ģipša un dolomīta šķīšanas rezultātā. Tā rezultātā iežu masīvā veidojas tukšumi. Šis process ir lēns, bet tā negatīvās sekas – zemes virsējo slāņu iebrukums – ir pēkšņas. Ir jānodrošina sabalansēta pazemes ūdeņu izmantošana no šiem slāņiem, lai neveicinātu pastiprināšanos antropogēnās darbības dēļ.

Iecirkņi ar nepiemērotiem un sarežģītiem būvniecības apstākļiem atrodas dažāda lieluma reljefa pazemінājumos, ko lielākoties aizņem purvi. Kūdras biezums tajos parasti mainās no 1 – 2 līdz 8,5 m. Dažos purvos zem kūdras slāņa ieguļ sapropeļi un irdeni saldūdens kaļķieži, citos – morēnas smilšmāli un mālsmilts. Nelielas platības aizņem pārpurvotas ieplakas, kuras veido plāna (līdz 1 m) kūdras kārta, zem tās kūdraina smilts, mālsmilts, retāk smilts, aleirīti un aleirītiskas smilts ar salīdzinoši augstu mitruma saturu, tāpēc tās viegli pāriet plūstošā stāvoklī. Grunts – ūdens līmenis purvos un pārpurvotajās platībās atrodas 0,5 – 1,0 m dziļumā. Šīs gruntis nav izmantojamas būvju pamatos.

Arī kvartāra nogulumos izveidotajās applūstošajās upju ielejās līdz 3 m dziļumam ieguļ irdenas smiltis, kas vietām satur organisko vielu piejaukumu, kā arī kūdras un dūņu starpslānīšus. Atsevišķi ieleju iecirkņi ir pārpurvoti. Sudas upes ielejā gruntsūdeņu līmenis ir mazāk kā 1 m dziļumā. Šeit gruntsūdeņos ir paaugstināts sulfātu saturs, jo tiem ir hidraulisks sakars ar ģipšus saturošiem Salaspils svītas nogulumu spiedienūdeņiem.

Rietumos no Akenstakas atrodas ģipšakmens prognozēto resursu laukums. Ģipšaino slāņkopu šeit pārklāj 10 – 20 m bieza kvartāra nogulumu sega. Dažos urbumos slāņkopā konstatēti vairāki ģipša karsta dobumi ar zaļganpelēka karbonātiska māla, merģeļu, dolomīta un pat ģipša atlūzu pildījumu. Karsta izpausmes redzamas reljefā kā piltuvveida un gravveida kritenes ārpus minētā laukuma Allažu apkaimē, kur kvartāra nogulumu biezums ir mazs.

Siguldas novadā, saskaņā ar Gaujas nacionālā parka sniegto informāciju, ir divu veidu karsta parādības:

- lēnais karsts, kur praktiski nenotiek karsta darbība, jo tam nav labvēlīgu apstākļu – straujas pazemes ūdens plūsmas, un labi šķīstošu iežu sastāvdaļu, kas „izkūst" ūdenī kā sāls vai cukurs, veidojot karsta piltuves un pazemes tukšumus. Minētā dabas parādība vērojama augšdevona Pļaviņu svītas dolomītos, kur nav ģipša iegulu vai starpkārtu;
- būvniecībai sevišķi bīstams karsta veids, ir pazemes ūdens straumju darbība augšdevona Salaspils svītas dolomītos un kaļķakmeņos, kur ieguļ arī ģipša starpkārtas vai pat veselas ģipsi saturošas slāņkopas. Šis karsta veids ir daudz bīstamāks, jo ir neaprēķināms. Dažādu apstākļu dēļ, mainoties pazemes ūdens līmeņiem, vai tad, kad rodas labvēlīgi apstākļi, virszemes ūdeņiem ieplūstot ģipsi saturošajos pamatiežu slāņos, ūdenī šķīstošās iežu sastāvdaļas strauji ķīmiski reaģē un aizskalojas, veidojot pazemes tukšumus, virs kuriem veidojas grunts iebrukumi.

Teritorijas plānojuma grafiskajā daļā ir atzīmēta karsta kritene pie Mores pagasta mājām „Salaiņi", par kuru tika iegūta informācija pēc vietējo iedzīvotāju sniegtās informācijas un apsekojumiem dabā. Allažu pagasta teritoriju šķērso karsts procesu riska zona, kurā atrodas vairākas kritenes. Tā kā teritorijas plānojuma izstrādes procesā bija iespējams iegūt visai aprobežotu informāciju par šīm riska teritorijām, viens no tālākās plānošanas uzdevumiem ir izpētīt visā novada teritorijā esošās un potenciālās karsta teritorijas, norādot to atrašanās vietas.

Būvniecībai nepiemēroti apstākļi ir Gaujas senielejas stāvajās nogāzēs un to pieteku dziļajās ielejās. Šeit izveidojušās daudzas dažāda garuma gravas un sengravas**,** kuru dziļums vietumis sasniedz 40 – 60 m. Daļa no tām šķērso ieleju pamatkrasta šķautni. Izteiksmīgākais šā erozijas tipa tīkls vērojams pie Nurmižiem.

Ieleju un lielāko gravu nogāzēs izplatīti augšdevona smalkgraudaini un vidējgraudaini, vāji un vidēji cementēti, vietām plaisaini smilšakmeņi ar mālu un aleirolītu starpslāņiem. Pie Siguldas nogāžu augšdaļā dažviet sastop dolomītus. Izņemot ļoti stāvās smilšakmeņu kraujas, šos iežus parasti klāj līdz 1 – 2 m bieza delūvija sega (nenoturīgas mālainas un smilšainas gruntis ar organisko vielu piejaukumu), bet gravu gultnēs plāna prolūvija kārta (smilts, smilts – grants materiāls, oļājs, laukakmeņi).

Pamatkrasta zonā smilšakmeņos sastopamie pazemes ūdeņi izplūst pa attiecīgo paguļošo mālu slāņu virsmu ieleju un lielāko gravu nogāzēs kā avoti un avoksnāji, kuri sastopami dažādā līmenī. Vietām šie ūdeņi darbojas nogāzēs zem delūvija slāņa. Šis noplūdes veids izpaužas kā mitras vietas vai arī nogāzes joslas, kurās ūdens piesātināta ir delūvija kārtas apakšējā daļa virs attiecīgo devona mālu slāņu denudācijas virsmas. Nogāžu piekājēs daudzviet sastopami spiedienūdeņu avoti.

Tā kā smilšakmeņi bieži ir vāji cementēti, pat irdeni un plaisaini, pazemes ūdeņu darbības rezultātā ieleju nogāžu apakšējā daļā izveidojušās daudzas alas, vietām arī sufozijas nišas un grotas. Šos procesus nereti pavada iežu masu nobrukumi, nobiras, kā arī noslīdeņi, kuri nogāzēs veido noslīdeņu pseidoterases. Sevišķi intensīvi sufozijas procesi norit Daudas ielejas kanjonveida posmā, Lielajā un Mazajā Kautraka gravā.

Noslīdeņu veidošanos daudzviet izsauc ne tikai pazemes ūdeņu darbība, bet arī iežu masas noturības zudums pārmērīga samitrinājuma apstākļos ilgstošu lietusgāžu un straujas biezas sniega segas kušanas ietekmē, virszemes noteces nepārdomāta novadīšana no apkārtējās teritorijas uz nogāzēm, tehnogēno slodžu palielināšana uz nogāzi (būves, mākslīgu uzbērumu veidošana), koku izciršana stāvajās nogāzēs.

Apskatītajā teritorijā atrodas daudzi aizsargājami dabas objekti. Jāņem vērā arī tas, ka jebkuru zemes darbu veikšana šeit izjauks dabiskās vides stabilitāti, veicinās ģeoloģisko procesu attīstību. Nav pieļaujama arī pazemes ūdeņu piesārņošana.

Sarežģīti būvniecības apstākļi ir Gaujas senielejā ar tai raksturīgo virspalu terasi un palieni. Šeit līdz 10 – 15 m dziļumam ieguļ pārsvarā vājas nestspējas irdenas un vidēji blīvas, dažāda rupjuma aluviālas smiltis, kas satur organisko vielu piejaukumu, koksnes ieslēgumus, vietām dūņu un kūdras iegulas. Atsevišķās starpkārtās sastopamā mālsmilts un smilšmāls ir mīksti un plastiski, ar zemu izturību un lielu saplakšanas spēju. Zem aluviāliem nogulumiem ieguļ 5 – 25 m biezs māla slānis, zem tā savukārt 25 – 35 m dziļumā granšainas smilts, grants – oļu materiāla slāņkopa 20 – 30 m biezumā. Slāņkopai raksturīgi spiedienūdeņi, kuru līmenis urbumos dažviet paceļas virs zemes virsas. Ieleja daļēji applūst.

Teritorijas plānojuma II sējuma Grafiskās daļas kartēs „Siguldas novada teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana" M 1:16 000 un „Siguldas pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana" kartē M 1:8000 tika attēlotas teritorijas ar applūdinājuma varbūtību vismaz reizi simt gados. Siguldas novada teritorijas plānojumā applūstošās teritorijas ir attēlotas atbilstoši 03.06.2008. Ministru kabineta noteikumiem Nr.406 „Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika". Gaujai applūstošās teritorijas tiek attēlotas saskaņā ar VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (LVĢMC) par applūstošajām teritorijām. Pārējiem virszemes ūdensobjektiem novada teritorijā, izņemot Vējupīti un Tumšupi (skatīt II sējuma Grafiskās daļas karti „Siguldas pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana" kartē M 1:8000), saskaņā ar pašvaldības sniegto informāciju, applūstošās teritorijas netiek konstatētas.

Pēc LVĢMC sniegtās informācijas, centrs Siguldas novada teritorijā veic ūdens līmeņa novērojumus Siguldas novērojumu stacijā no 1940.gada. Gaujas upes maksimālā ūdens līmeņa ar 10% varbūtību atzīmes tika iegūtas, veicot statistiskos aprēķinus, kas balstīti uz Siguldas novērojuma stacijas datiem. Siguldas novada teritorijā Gaujas maksimālais ūdens līmenis ar 10% varbūtību mainās no 18,07 m ZA, pie robežas ar Līgatnes pagasta teritoriju, līdz 14,63 m BS DR, pie robežas ar Krimuldas pagastu. Gaujas ilggadīgais vidējais ūdens līmenis mainās no 14,53 m BS līdz 11,37 m attiecīgi.

2.6.3. Atkritumu apsaimniekošana

Atkritumu apsaimniekošana Siguldas novada administratīvajā teritorijā notiek saskaņā ar Siguldas novada pašvaldības noteikumiem Nr.20 „Atkritumu apsaimniekošanas noteikumi Siguldas novadā" (izdoti 30.06.2010.), kas izdoti saskaņā ar likumu „Par pašvaldībām" un likumu „Par atkritumu apsaimniekošanu".

Noteikumi nosaka atkritumu apsaimniekošanas mērķus un uzdevumus:

- Samazināt atkritumu rašanās iespēju un daudzumu to izcelsmes vietās;
- Ieviest šķirotu, otrreiz izmantojamu un pārstrādājamu atkritumu savākšanas sistēmu, samazinot atkritumu poligonā noglabājamo atkritumu daudzumu;
- Uzlabojot atkritumu apsaimniekošanu, novērst un samazināt vides piesārņojumu, uzturēt higiēnisku un cilvēka veselībai nekaitīgu vidi;
- Atkritumu apsaimniekošana nedrīkst negatīvi ietekmēt vidi, tai skaitā nelabvēlīgi ietekmēt ainavas un īpaši aizsargājamās teritorijas.

Novērtējot iegūtos datus par savākto atkritumu apjomu un apkalpoto iedzīvotāju skaitu, var tikt izdarīti sekojoši secinājumi, ka 1 iedzīvotāja saražotais atkritumu apjoms Siguldas pilsētā ir 1,5 m^3/gadā.

Ar Siguldas pilsētas atkritumu apsaimniekošanu nodarbojas uzņēmums SIA „Jumis" (pašvaldības uzņēmums, kas nodots koncesijā 2003.gadā) un SIA „Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācija" (SIA „ZAAO", darbojas Siguldas novadā kopš 2002.gada). Visiem iedzīvotājiem Siguldas novada administratīvajā teritorijā ir pienākums noslēgt līgumu par atkritumu savākšanu, šķirošanu un transportēšanu ar atkritumu apsaimniekotāju. Siguldas novadā atkritumi tiek savākti konteineros, kuru izvešanu veic atkritumu apsaimniekotājs un izvešanas biežums ir noteikts noslēgtajā līgumā.

Savas darbības laikā SIA „Jumis" ir veicis vairākus nozīmīgus projektus. 2005.gadā pēc SIA „Jumis" iniciatīvas ar AS „Latvijas Zaļais punkts" finansiālu atbalstu, Siguldā tika uzsākta izlietotā iepakojuma vākšana no individuālo māju iedzīvotājiem. Ieviešot ērtu un funkcionālu iepakojuma uzkrāšanas un bezmaksas savākšanas sistēmu un izvietojot arvien jaunus dalīto atkritumu vākšanas konteinerus, SIA „Jumis" atkritumu dalītajā vākšanā izdevies iesaistīt līdz 35% Siguldas individuālo māju iedzīvotāju. Sigulda, līdz ar to, ir viena no vadošajām pilsētām Latvijā atkritumu šķirošanā.

Nacionālās programmas ietvaros 2006.gada nogalē tika pabeigta Kaļļu izgāztuves rekultivācija Morē, rekultivēta ir arī sadzīves atkritumu izgāztuve „Sigulda" (Silzemnieki) Krimuldas novadā, kuru sadzīves atkritumu apglabāšanai izmantoja arī Siguldas novada pašvaldība. Šiem projektiem tika piesaistīti ES fondu līdzekļi likumdošanas prasībām neatbilstošu atkritumu izgāztuvju rekultivācijai. Atkritumu apglabāšanas vajadzībām, galvenokārt, tiek izmantots sadzīves atkritumu poligons „Getliņi", kura darbības ilgums, atkarībā no izmantojamās tehnoloģijas, var mainīties, bet, kā minimums, tiks izmantots līdz 2017.gadam. Pastāv iespēja, ka Siguldas novads atkritumu glabāšanai varētu izmantot arī poligonu „Daibe" (Pārgaujas novads) Stalbes pagastā, kas ir Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas reģiona poligons.

Siguldas novada pašvaldības pārziņā ir autopiekabe bīstamo atkritumu pārvadāšanai. Ir iekārtots punkts sadzīves bīstamo atkritumu un otrreizējo izejvielu šķirošanas punkts, kur iedzīvotājiem iespējams dabai draudzīgā veidā atbrīvoties no priekšmetiem, kurus aizliegts izmest atkritumu tvertnēs un apglabāt izgāztuvēs. Ir noslēgts speciāls līgums par bīstamo atkritumu (nederīgo medikamentu un medicīnas preču) savākšanu no aptiekām, medicīnas iestādēm, veikaliem, kuros savāc izlietotās baterijas, iedzīvotājiem u.c. Sadarbībā ar ES pilotprojektu „ES direktīvu prasība par bīstamo atkritumu apsaimniekošanu ieviešanas veicināšanu Latvijas pašvaldībās" novada iedzīvotāji ir informēti par bīstamo atkritumu lomu vides kvalitātē.

Latvijas iedzīvotāju vispārējais zināšanu līmenis vides un ekoloģijas jautājumos pagaidām ir zems un sabiedrības izglītošanas un informēšanas pasākumi var vēl ilgt vairākus gadus. Galvenās problēmas saistās ar neizpratni par atkritumu šķirošanas nozīmīgumu, kā arī paradums atkritumus izgāzt tiem nepiemērotās vietās (ceļmalās, mežā u.c.). Šobrīd Latvijā mūsdienīgas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidē tiek ieguldīti ievērojami finansu līdzekļi, bet, šīs sistēmas veiksmīga darbība iespējama tikai tajā gadījumā, ja plaša sabiedrība izprot sistēmas darbības principus un uzdevumus, kas izvirzīti kopēju mērķu sasniegšanai.

2.7. Siguldas novada ainavas

2.7.1. Ainavu veidošanās – faktori un etapi

Tradicionāli Latvijā jēdzienu *ainava* saprot visai atšķirīgi. Saglabājot katra tiesības uz savu skatījumu, plānošanas darbos ieteicams pieturēties pie tā jēdziena *ainava* skaidrojuma, kas dots Eiropas ainavu konvencijas 1.pantā. Proti: „*ainava nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēki, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā"* (skatīt LR likumu *Par Eiropas ainavu konvenciju*, kas Latvijā ir spēkā no 19.04.2007.).

Tātad, tiek uzsvērta cilvēku uztvere, kā arī dabas un cilvēka mijiedarbība, kas notikusi ilgā laikā un radījusi tās ainavas, ko šodien uztveram vizuāli, bet varam aprakstīt dažādās jēdzienu sistēmās – zemes lietošanas, telpiski strukturālās, ekoloģiskās, kultūrvēsturiskās, estētiskās, vides veselības, dabas aizsardzības, plānošanas utt.

Latvijas situācijā īpašu nozīmi iegūst Eiropas ainavu konvencijā paustie atzinumi, ka ainava ir visur, ka tā ir dzīves kvalitātes nozīmīgs nosacījums gan pilsētās, gan laukos, gan degradētās teritorijās, gan izcili skaistās vietās, gan ikdienišķās teritorijās.

Būtisks ir Eiropas ainavu konvencijā paustais atzinums, ka cilvēks ir ainavas daļa, tās aktīvs elements. Tas paver jaunas iespējas sabiedriskās domas veidošanā. Proti, nerunāt par ainavu tikai kā par saudzējamu pagātnes mantojumu (tas rada asociācijas ar aizliegumu sistēmu), bet par šo mantojumu kā šodienas dzīves un darbības objektu, un tādējādi - par katra cilvēka, zemes īpašnieka vai apsaimniekotāja reālu piedalīšanos ainavu aizsardzībā, kopšanā un veidošanā. Ainava – gan pilsētās, gan laukos – ir cilvēka dzīves telpa, un tā ir vieta gan darbam un atpūtai, gan personības veidošanai un radošajām izpausmēm.

Jānorāda, ka sabiedrībā valda estētiskā pieeja ainavām, kas izpaužas kā apgalvojumi, ka ainava ir tikai tur, kur ir *skaisti* (vieta, skats). Turklāt pēdējos gados *ainavas skaistums* kļuvis par preci saistībā ar zemes tirgu: reklāmās tiek piedāvātas *ainaviskas vietas*, jūras, upju un ezeru krasti, nupat arī salas, kas Latvijas dabā *a priori* ir skaistas vietas. Tas attiecas arī uz Siguldas pilsētu un novada teritoriju.

Tomēr Siguldas novada teritorijas plānojuma (plašāk raugoties – Eiropas ainavu konvencijas) mērķis nav tikai ainavu skaistuma saglabāšana, jo bez skaistajām ainavām realitātē pastāv arī tās, ko saucam par *ikdienišķām*, vai arī tās, ko iepriekšējā cilvēka darbības ietekmējusi negatīvi (struktūras pārmaiņas, piesārņojums, nevēlamu dabas procesu attīstība u.c). Tātad runa ir par to, lai saglabātu ainavisko daudzveidību kopumā, jo bez tās nebūs arī bioloģiskā daudzveidība (biotopi ir ainavas *šūniņas*), lai saglabātu un uzturētu arī ainavas ekoloģisko stabilitāti un veselību, lai atveseļotu bojātās vietas.

Var teikt, ka ainavas ir sava veida vietu un teritoriju portrets, vispārējais satvars, kas dod priekšstatu par apstākļu dažādību un tās ietekmēm Latvijas teritorijā kopumā un atsevišķās tās daļās, ko var raksturot dažādos skatījumos – ekoloģiskā, vizuālā, kultūrvēsturiskā, funkcionālā, informatīvā.

Plānošanas darbos jārēķinās ar to, ka pastāv atšķirīgi ainaviskās struktūras līmeņi, kas tieši saistāmi ar pētījumu mērogiem un teritoriju plānošanas līmeņiem.

Lielākās Latvijas ainaviskās struktūras pamatvienības Latvijā ir *dabas rajoni* (tiek lietoti arī jēdzieni *reģionālās ainavas, lielainavas*), kas parāda vispārējās dabas apstākļu un vēsturiskās cilvēka darbības atšķirības valsts teritorijā (tajā skaitā ietilpst vizuālo ainavu, ekoloģisko apstākļu, zemes izmantošanas, attīstības iespēju un citas atšķirības).

Reģionālā līmeņa plānojumos meklējamas atšķirīgas ainaviskās vienības lielainavu struktūrā, kas tiek sauktas par *ainavu apvidiem*, bet vietējā līmeņa plānojumos par ainavisko pamatvienību pieņemamas *ainavu telpas*, kas nodalāmas pēc viegli identificējamām dabas apstākļu un zemes izmantošanas pazīmēm, kas vienlaikus ir arī vizuāli viegli uztveramas.

Neatkarīgi no lietotās metodes, konkrētas, vārdā nosauktas ainaviskās vienības izdalīšana un norobežošana kartē, balstās uz *atšķirību* noteikšanu. Savukārt, ainavisko vienību tipoloģija un klasifikācija balstās uz līdzību noteikšanu.

Tomēr jārēķinās ar to, ka cilvēku individuālajā uztverē dominē priekšstati ne tik daudz par *ainavu telpām*, bet gan par to piepildījumu ar redzamajiem, viegli identificējamiem *ainavas elementiem*. Tie ir reāli, fiziski objekti – ceļi, ēkas, lauku sētas, pļavas, tīrumi, koku puduri un atsevišķi koki, alejas vai to fragmenti, mežmalas, ezeri un dīķi, strauti, avoti, upju ielejas utt.

Būtiski, ka ainavas vizuālās pazīmes, it īpaši - viegli atšķiramie un nosaucamie ainavas elementi (gan dabas, gan cilvēka roku veidotie) ļauj saprast ainavas veidošanās gaitu, cilvēka un dabas mijiedarbību raksturu. Laika gaitā, mainoties cilvēka darbības veidam vai intensitātei, vieni elementi izzūd, citi rodas. Tas ir nepārtraukts process, kurā ainavas veidojas it kā pašas, taču atbilstīgi cilvēka vajadzībām konkrētajā laikā un dabas dotajām iespējām.

4.tabulā apkopotas pazīmes, kas atļauj skaidrāk parādīt ainavu elementu un ainavisko vienību/telpu raksturīgās iezīmes un atšķirības.

4.tabula. **Ainavu elementi un ainaviskās vienības**

Ainavu elementi	Ainaviskās vienības
Dabas apstākļu vai procesu noteikti lokalizēti objekti, kam ir specifiska nozīme ainavas struktūrā	Pēc stabiliem dabas faktoriem norobežoti un funkcionāli vienoti zemes virsmas iecirkņi, ko raksturo ainavas elementu sakopojums
Cilvēka dzīves darbībā veidoti objekti	
Forma: punktveida, līnijveida, laukumveida	Forma: galvenokārt laukumveida
Nedalāmi, labi norobežoti veidojumi	Ainavas elementu sakopojums, telpiska mozaīka
Augšanas apstākļu ziņā +/-viendabīgi	Neviendabīgi
Var iedarboties un pārveidot tieši	Var iedarboties netieši, ja tiek pārveidoti vai iznīcināti ainavas elementi
Pārsvarā projektēšanas objekti	Pārsvarā plānošanas objekti

Avots: A.Melluma, 2007

Siguldas novada teritorijā ainaviskās vienības izdalītas, balstoties uz agrāk veiktajos pētījumos atrodamo informāciju, kartogrāfisko analīzi (analizētas dažāda mēroga topogrāfiskās kartes) un novērojumiem dabā.

Jānorāda, ka ainavisko vienību robežas dabā nav krasas, it sevišķi tas sakāms par lielainavām un ainavu apvidiem. Noteiktākas robežas var būt ainavu telpām, jo to nodalīšanā galvenā nozīme ir atklāto platību un mežu masīvu izvietojumam, un bieži ainavu telpa vizuāli sakrīt ar apkārtējā meža sienu. Tomēr jāuzsver, ka plānojumu vajadzībām nodalīto ainavisko vienību robežas nav iespējams un nav arī nepieciešams aprakstīt tādā veidā, kā tas tiek darīts attiecībā uz īpaši aizsargājamām teritorijām, un tām nevar piešķirt juridisku spēku. Galvenā ainavisko vienību robežu nozīme ir informatīvā un organizatoriskā, jo tās pievērš uzmanību atšķirībām: gan attiecībā uz pašreizējo situāciju, gan iespējamām rīcībām nākotnē.

Faktori. Ainavu veidošanās faktori dalāmi divās lielās grupās – 1) dabas un 2) antropogēnie jeb ar cilvēka darbību saistītie faktori.

Dabas faktori

No dabas faktoriem par spēcīgāko uzskatāms *reljefs*. Tas nosaka ainavu telpas raksturu, piemēram, pauguraiņu un līdzenumu neapstrīdamo atšķirību, dabas procesu dinamiku, mitruma apstākļu krasās atšķirības nelielos attālumos, zemes izmantošanas iespējas un īpatnības, dabasskatu dažādību, kā arī ļauj kartēs norobežot atšķirīgās ainavas un nosaka to konfigurāciju jeb zīmējumu kartē.

Pēc reljefa apstākļiem tiek izdalītas trīs galvenās ainavu grupas:

- plakani līdzenumi,
- viļņoti līdzenumi,
- pauguraines.

Atsevišķos gadījumos nepieciešams detāliskāks reljefa raksturojums. Piemēram, lai parādītu līdzenumu dažādību (tie var būt plakani, slīpi utt.), vai arī raksturotu pauguraines pēc pauguru izmēriem (sīkpauguraines, vidējpauguraines, lielpauguraines), vai arī pēc pauguru telpiskā sakārtojuma veidiem (paugurvaļņi, masīvi, blīvas vai skrajas pauguraines utt.).

Blakus tam, izdalāmi specifiski ainavu tipi, kas izceļas ar lielu daudzveidību un vizuāli estētiskam vērtībām. Pie tādiem pieder:

- upju ieleju ainavas,
- ezeraiņu un
- purvaiņu ainavas.

Ar reljefa ģenēzi jeb izcelšanos cieši saistās zemes *virsmas nogulumu sastāvs*, kas potenciāli nosaka augsnes auglību, jeb plašākā skatījumā – augteņu bagātības pakāpes. Kā rāda Latvijas zemes vērtēšanas pieredze, nogulumu sastāvs būtiski ietekmē zemes kvalitatīvo novērtējumu. Visbiežāk nodala ainavu tipus šādā veidā - smilšaini, smilšaini un granšaini karbonātiski, mālaini bezkarbonātiski, mālaini karbonātiski nogulumi un kūdra.

Antropogēnie, jeb ar cilvēka darbību saistītie faktori

Mērķtiecīgi nodalīt vēsturiskos faktorus, kas darbojušies gadsimtiem ilgi, nosakot pašreiz vērojamo ainavu raksturīgās vizuālās iezīmes un telpisko struktūru, kā arī jaunākos faktorus, kuru ietekmē būtiski tiek pārveidota sākotnējā jeb primārā ainavas struktūra.

Pats būtiskākais faktors ir zemes izmantošana lauksaimniecībā, kas cieši saistās ar apdzīvojuma un ceļu tīkla attīstību.

Zemes izmantošanas iespējas un telpisko raksturu katrā vietā lielā mērā nosaka reljefs un zemes virskārtas nogulumi. Lielos vilcienos šo sakarību atspoguļo divi zemju apgūšanas tipi:

1) dabas apstākļu noteiktais un
2) atrašanās vietas faktora noteiktais.

Minētie zemju apgūšanas tipi vērojami arī Siguldas novada teritorijā. Gaujas ielejai tuvējos līdzenumos zemes izmantošanu lauksaimniecībā veicināja labi dabiskās drenāžas apstākļi un augu barības vielām bagātākie morēnas nogulumi, uz kuriem veidojās auglīgākas augsnes. Savukārt, pārpurvotajā Jūdažu apkārtnē vērojama izteikta reljefa ietekme – te izveidojušās lauksaimniecības zemju *salas* (vēlākās meliorācijas ietekmē vietumis tās vairs nav tik izteiktas).

Arī lielāko meža masīvu izvietojums pietiekami skaidri saistāms ar dabas apstākļiem. Proti, sākotnēji tie ilgstoši saglabājās apvidos, kur pārsvarā ir smilšaini nogulumi, vai arī pārpurvotos apvidos. Taču laika gaitā vērojama novietojuma faktora ietekmes pastiprināšanās.

Viens no nozīmīgākajiem un teritoriāli izplatītākajiem ainavu tipiem Latvijā ir *lauku ainavas* jeb *laukainavas*. Tās veidojušās apvidos, kur ilgstoši notikusi lauksaimnieciskā darbība, tās raksturo mežu, lauku, viensētu un lauku ciemu mija. Lielākoties tās ir mozaīkveida ainavas ar potenciāli lielu dabas un bioloģisko daudzveidību. Tomēr vērā ņemamas ir lauku ainavu atšķirības paugurainos un līdzenumu apvidos, tādēļ tās var uzskatīt par apakštipiem.

- *Pauguraiņu laukainavas* raksturojas ar lielu ekoloģisko apstākļu dažādību, tie mainās nelielos attālumos no vietas uz vietu, tās ir daudzveidīgas un vizuāli pievilcīgas.
- *Līdzenumu laukainavas* ekoloģisko apstākļu ziņā viendabīgākas, tās veidojušās apvidos ar auglīgākām augsnēm, vai arī vietās, kas izdevīgas izmantošanai sava novietojuma dēļ.

Mūsdienu laukainavu vizuālo veidolu, telpisko struktūru būtiski ietekmējusi padomju varas gados veiktā zemju meliorācija, ko pavadīja lauku masivizācija, ainavas sīko elementu iznīcināšana. Tādējādi vienkāršojusies ainavu telpiskā struktūra, samazinājusies tās daudzveidība. Līdz ar to pazeminās arī ainavu ekoloģiskā stabilitāte, rodas labvēlīgi apstākļi paātrinātai virszemes notecei un līdz ar to - augsnes erozijas attīstībai, pastiprinās vēja ietekme.

Nelielu meža masīvu, meža puduru, koku grupu, lauku sētu zaļumu, seno aleju klātesamība ainavas telpās liecina par visumā labvēlīgāku ekoloģisko situāciju salīdzinājumā ar plašajām, mazmežainajām ainavu telpām.

Balstoties uz ainavu struktūras analīzi, Latvijas apstākļos iespējams izdalīt divus krasi atšķirīgus *laukainavu pamattipus*:

- meliorācijas darbos pārveidotās, pārsvarā mazmežainās, intensīvi izmantotās un
- nepārveidotās, tradicionālās (pārstāv tādu telpisko struktūru, kāda tā bija pirms intensīvās lauku ainavas pārveidošanas pagājušā gadsimta 70/80-tajos gados), tās uzskatāmas par kultūras mantojuma daļu un glabā bagātu informāciju par zemes izmantošanas tradīcijām citos sociālos un ekonomiskos apstākļos.

Siguldas novada teritorijā minētie laukainavu tipi ir visai labi pārstāvēti, par to liecina arī pati vispārīgākā informācija topogrāfiskajā kartē.

Otrs izplatītākais ainavu tips ir meža ainavas jeb mežainavas. Tie ir lielākie meža masīvi, kas saistās ar Gaujas ieleju, ar Viduslatvijas zemienes plašajiem pazeminājumiem un purvainēm. Atšķirībā no laukainavām, mežainavas ir vizuāli noslēgtas, to veidošanās, apsaimniekošana un funkcijas ir izteikti specifiskas, un teritorijas plānošanas procesā tām tiek pievērsta mazāka uzmanība, galvenokārt – gadījumos/vietās, kur izpaužas nozīmīgas meža sociālās vai ekoloģiskās funkcijas un kur atklājas meža un apkārtējo platību reālā saikne un mijietekmes.

Mūsdienu ainava nav iedomājama bez apdzīvotām vietām – vai tās ir lauku sētas, vai ciemi, vai pilsētas. Detāliskāka informācija par apdzīvojuma attīstību Siguldas novada teritorijā un šī procesa ietekmi uz ainavu dota atsevišķā sadaļā (skatīt 2.2.sadaļu „Apdzīvojuma attīstība Siguldas novada teritorijā"). Vispārinot apdzīvojuma faktora ietekmi, mēs varam runāt par urbanizācijas procesu, kura ietekme pastiprinās, it sevišķi Siguldas pilsētas tuvākajā apkārtnē.

Siguldas novada gadījumā mēs varam runāt par divu veida *urbanizētām ainavām* – tā ir (1) Siguldas pilsēta un (2) lauku ciemi (Jūdaži, More, Allaži), kā arī pilsētas teritorijai piegulošie ciemi – Ķipari, Peltes, Beites. Bez tam nodalāmas urbanizācijas ietekmētās laukainavas, kurās lauku sētas vēsturiski izvietojušās mazāk vai vairāk vienkopus (senie ciemi 19.gs.), vai arī tas noticis pēc muižu zemes sadalīšanas. Tām ir kultūrvēsturiska nozīme. Savukārt aktuālie urbanizācijas procesi izpaužas laukainavās starp Vidzemes šoseju un Saltavota ielu (dienvidu robeža ir Matiņu ezers – uz Lorupes uzstādinātie dīķi). Tomēr arī citās vietās novada teritorijā, attālāk no urbanizācijas joslas ap Siguldas pilsētu, kā *attīstības ieceres* parādās vēlme veidot t.s. *pļavu ciemus*.

Vēl atzīmējami tādi ainavas ietekmējošie faktori:

- Ražošanas objektu izvietojums (attiecas uz agrāk būvētajiem, pašreiz funkcionējošiem vai pamestiem, ka arī uz jaunāko laiku objektiem, kas top pašreiz); vērā ņemama vizuāli telpiskā ietekme, it sevišķi saistībā ar skatu vietām, kustības virzieniem u.c. vietas apstākļiem;
- Zemes tirgus procesā notiekošā zemes gabalu (zemes vienību) sadalīšana, it sevišķi – sīku zemes īpašumu koncentrēšanas noteiktās vietās, kas potenciāli var nozīmēt jaunu apdzīvojuma vienību veidošanos turpmāk;
- Jauna apbūve zemes īpašumos, kur zemju meliorācijas laikā lauku sētas tika iznīcinātas; problēmu varētu radīt jaunākajos laikos notikusī zemes īpašumu sadalīšana - tādējādi potenciāli var attīstīties blīvāks lauku sētu izvietojums, nekā tas bijis vēsturiski;
- Lauksaimnieciskās darbības nozīmes samazināšanās; lai arī novada teritorijā zemes īpašnieki izrāda aktivitāti, izmantojot Eiropas Savienības lauku atbalsta pasākumus (skatīt 2.1.5.sadaļu „Lauksaimniecības zemes"), tomēr ievērojamās platībās zeme netiek apstrādāta un pakāpeniski pārkrūmojas.

Īpaši atzīmējams ļoti spēcīgs faktors, kas ietekmē cilvēka darbību ainavu telpās un potenciāli var ietekmēt arī to veidolu, ir *Gaujas nacionālā parka* pastāvēšana un tā teritorijas iedalījums funkcionālajās zonās. Visu darbību Gaujas nacionālā parka teritorijā nosaka atsevišķi tiesību akti:

- Gaujas nacionālā parka likums (1999);
- 02.05.2012. Ministru kabineta noteikumi Nr.317 „Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi".

Etapi. Balstoties uz veiktajiem Siguldas novada ainavu pētījumiem (izmantojot vēstures avotus un novērojumus dabā), ilgstošajā ainavu attīstības procesā iespējams nodalīt vairākus secīgus etapus. Turklāt – katrs no tiem atstājis savas pēdas ainavu struktūrā un veidolā.

- Līdz 13.gs. – par šo laiku liecina kultūras pieminekļi šodienas ainavā.
- 13.-17.gs. – par šo laiku liecina mūra pilis, to drupas, taču detāliskāka informācija pašreiz nebija pieejama; šajā laikā, acīmredzot, veidojās apdzīvojums – zemnieku sētas, muižas.
- 17.gs.-20.gs. sākums – pieejamā kartogrāfiskā informācija liecina, ka šajā laikā izveidojas lauku apdzīvojuma pamatstruktūra – lauku sētas, muižu centri, nepieciešamie sabiedriskie objekti un ceļu tīkls – kuras elementi ainavās joprojām ir klātesoši; 19.gs. beigās sākas Siguldas miesta attīstība (pieprasījums pēc vasarnīcu vietām).
- Lūzuma punkts – Pirmais pasaules karš, kas atstājis savas pēdas Siguldas, Nurmižu, Allažu un Mores apkārtnē; muižu dalīšanas lietās atrodama informācija par ierakumiem, aizsargbūvēm, sagrautām mājām.
- Latvijas valstiskās neatkarības iegūšana 20–30-to gadu zemes reforma - laukos blakus vecsaimniecībām izveidojās jaunsaimniecības, muižu centri (Akenstaka, Jūdaži, More, Allaži) jau bija cietuši 1905.g. nemieros un zaudēja savu nozīmi kā īpatnējs telpiskās organizācijas faktors; Sigulda iegūst pilsētas tiesības, izstrādāts tās apbūves plāns – tātad, pilsētas teritorijā iezīmējās attīstība, kas turpmāk noveda pie urbanizētās ainavas izveidošanās.
- Lūzuma punkts – Otrais pasaules karš, kas tāpat kā iepriekšējais - atstājis savas pēdas Siguldas un Mores apkārtnē; padomju varas nodibināšanās, cita attīstības virziena ieviešana, nojaucot agrāko (politiska motivācija), tajā skaitā – deportējot iedzīvotājus.
- Padomju varas gadi: laukos notiek vispārēja zemju meliorācija, viensētu likvidēšana un iedzīvotāju koncentrēšana ciematos un pilsētas dzīvesveida veicināšana laukos, lielu ražošanas objektu celtniecība, vairākdzīvokļu pilsētas tipa dzīvojamo ēku celtniecība pie lopu fermām attālāk no ciematiem; lauku ciematos tiek būvētas t.s. *līvānietes*; attīstās Siguldas pilsēta, tai veidojas *pavadoņi* – Ķipari, Peltes, Beites; lielos vilcienos ainavas iegūst to veidolu, kāds tas ir pašreiz.
- Gadi pēc valstiskās neatkarības atgūšanas – zemes īpašumu atgūšana, zemes tirgus attīstība un zemju īpašumu sadalīšana, parādās neapstrādāto zemju platības, neizmantoti un pamesti ražošanas objekti; intensificējas apbūve lauku teritorijās, ārpus Siguldas pilsētas robežām; palielinās Siguldas kā *guļampilsētas* nozīme (to ietekmē Rīgas tuvums un ainaviskais faktors).
- Nākotne – neskaidra, taču mērķis varētu būt līdzsvarot urbanizācijas tendences ar ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanas un pārvaldības nepieciešamību, jo pretējā gadījumā zudīs arī Siguldas pilsētas pievilcība; tā vairāk orientēta uz pieprasījumu no ārpuses, bet mazāk saistīta ar novada lauku teritorijām.

2.7.2. Ainaviskā struktūra

Siguldas novada teritorijā ainaviskās vienības izdalītas, balstoties uz agrāk veiktajos pētījumos atrodamo informāciju, kartogrāfisko analīzi (analizētas dažāda mēroga topogrāfiskās kartes) un novērojumiem dabā. Ainaviskās vienības tiek izdalītas, balstoties uz informāciju par (1) dabas faktoru ietekmi un (2) reālo, laika gaitā izveidojušos telpisko struktūru, kas saistāma ar cilvēku saimnieciskās un dzīves darbības attīstību konkrētās vietās.

Pirmajā gadījumā runa ir par ainaviskās struktūras augstākajiem līmeņiem, proti, par dabas rajoniem jeb *lielainavām* un par *ainavu apvidiem*, kas nodalāmi pirmo robežās. Tā kā šīs ainaviskās vienības tiek izdalītas pēc dabas apstākļu pazīmēm, tad arī ir pamats tās nosaukt par dabas ainavām.

Otrajā gadījumā vadošo nozīmi iegūst vēsturiskā un aktuālā cilvēku darbības ietekme (zemes izmantošana, apdzīvojums u.c.), kuras ietekmē veidojušās reālās, viegli identificējamās un arī vizuāli uztveramās ainaviskās vienības – *ainavu telpas*, kas atšķirībā no dabas ainavām tiek sauktas par *funkcionālajām* jeb *darbības* ainavām, tādējādi pasvītrojot to saikni ar cilvēka darbību pagātnē, pašreiz un nākotnē.

Kā jau teikts iepriekš, ainavisko vienību *robežas* dabā nav krasas, it sevišķi tas sakāms par lielainavām un ainavu apvidiem. Noteiktākas robežas var būt ainavu telpām, jo to nodalīšanā galvenā nozīme ir atklāto platību un mežu masīvu izvietojumam (mežu masīvus vizuāli iezīmē *meža sienas*).

Dabas ainavas. Novada teritorijā iesniedzas trīs Latvijas *dabas rajonu* jeb *lielainavu* daļas, kas parāda vispārējās dabas apstākļu un vēsturiskās cilvēka darbības atšķirības gan valsts teritorijā kopumā (tajā skaitā ietilpst vizuālo ainavu, ekoloģisko apstākļu, zemes izmantošanas, attīstības iespēju un citas atšķirības), gan lielos vilcienos – Siguldas novada teritorijā. Lielainavu robežās, balstoties uz detāliskāku informāciju par dabas apstākļiem, nodalās *ainavu apvidi*. Turpmāk īsumā raksturosim dabas ainavu struktūru Siguldas novada teritorijā. Tekstā un kartē trīs lielainavu daļas atzīmētas ar lielo burtu indeksiem (A,B,C), bet to robežās nodalītie ainavu apvidi – atbilstīgi ar cipariem (piemēram, B1, B2 utt).

A. Gaujas senieleja ar piegulošo joslu:

- A.1 – upes senieleja ar erozijas saposmoto joslu (gravas un pieteku ielejas);
- A.2 – piegulošais viļņotais līdzenums

Īss raksturojums: dziļā *Gaujas senieleja* ar terasēm, stāvām gravu saposmotām nogāzēm, smilšakmeņu atsegumiem, atrodas uz tektoniskā lūzuma līnijas, aktīvi mūsdienu ģeoloģiskie procesi (gravu veidošanās, noslīdeņi u.c.), kontrastaini dabas apstākļi, liela ainaviskā dažādība, pārsvarā dabas ainava; *ārpus ielejas* ainavas raksturu nosaka erozijas saposmojums, kas saistās ar pieteku ieleju iegrauzumiem un gravu galotnēm (rada viļņota līdzenuma efektu), vietām tuvu zemes virskārtai atrodas dolomīti (Siguldas pilsētas teritorijā bijušas akmenslauztuves un kaļķu cepļi), kur vērojamas karsta parādības (literatūrā minēta kritene pie Jaundreļļiem), vizuālās ainavas orientētas virzienā uz ieleju, sena kultūrainava, dominē meliorētās zemes.

B. Viduslatvijas nolaidenums:

- B.1 – Roķēnu – Matiņu – Lorupes ieleja;
- B.2. - Jūdažu – Allažu viļņotais līdzenums (reljefa formām izteikta ziemeļrietumu-dienvidaustrumu orientācija) ar lieliem purviem;
- B.3. – Ummuru purvaine;
- B.4. – Skaustu pļavu – Medulāju pazemājums;
- B.5. – Vidzemes augstienei piegulošā terase (ar paugurvaļņiem, plakanām virsmām un izteiktām nogāzēm); nodalās šādi posmi:
    - Pakaušu pauguraine,
    - Mežaku nogāze,
    - Kārtūžu - Akseles;
- B.6. – Gulsupes pazemājumu josla;
- B.7. – Sudas purvs (novada teritorijā ietilpst tikai mazi purva iecirkņi tā dienvidu galā).

Īss raksturojums: mainīgi dabas apstākļi, ko nosaka reljefa veidošanās apstākļi un ar to saistītā reljefa formu orientācija, kas savukārt nosaka ainavisko vienību *zīmējumu*: teritorija mijas ziemeļrietumu-dienvidaustrumu virzienā garumā stieptas reljefa formas, turklāt secīgi mainās pacēlumi un pazemājumi; visā teritorijā biezs upju tīkls (daļa no tām pārvērstas par meliorācijas novadiem), veikti meliorācijas darbi gan lauksaimniecības zemēs, gan mežos); Kārtūžu – Akseles paugurvaļņa nogāzēs vietām erozijas saposmojums; Vidzemes augstienei tuvākajā daļā liela nozīme pazemes un virszemes ūdeņiem (te atrodas atslodzes zona); kopumā izveidojusies liela ainaviskā dažādība, mijas laukainavas un mežainavas, izcilas kultūrvēsturiskās ainavas.

C. Vidzemes augstiene:

- C.1 – augstienes nogāzes pakājes pauguraine – Eglenes pauguraine.

Īss raksturojums: dominē sīkpaugurains reljefs, izteikts erozijas saposmojums, ko veido virzienā uz Sudas purvu orientēto strautu ielejas; ainavu nav skārusi meliorācija, tādēļ labi saglabājusies agrākā zemes lietojumveidu struktūra un ainava uzskatāma par senās, pirmskolhozu laiku kultūrainavas piemēru; kā

negatīva ainaviskās struktūras iezīme minama grāvju aizaugšana ar krūmiem, kas kopumā samazina pārskatāmību un vizuāli maskē ainavas telpisko struktūru.

Funkcionālās jeb darbības ainavas (ainavu telpas). Siguldas novada teritorijā izdalāmas divējādas funkcionālās jeb *darbības ainavas*:

- ar LR tiesību aktiem noteiktās funkcionālās ainavas Gaujas nacionālā parka teritorijā;
- veidojušās vietu attīstības procesā, pastāvot ilgstoši vienam (vai dažiem) zemes izmantošanas un apdzīvojuma veidiem, vai arī – sociālu apstākļu ietekmē jaunākos laikos parādoties pieaugošai kādas darbības ietekmei;

Darbības ainaviskās vienības – ainavu telpas - atbilst vietējā līmeņa plānojuma iespējām, un to analīze bija nepieciešama, lai turpmāk izstrādātu priekšlikumus Siguldas novada ainavu plānam. Darbības ainavu veidošanas vispārējās sakarības aprakstītas iepriekš (skatīt 2.7.1.sadaļu).

Siguldas novada teritorijai ainaviskā skatījumā ir asimetrisks raksturs – tās ziemeļu malā dominē Sigulda ar savu piepilsētas urbanizācijas joslu, bet novada lielāko daļu aizņem lauku apvidi ar laukainavām un mežainavām. Urbanizācija tās dažādajās izpausmēs ir spēcīgs ainavveidotājs faktors. Tam pievēršama īpaša uzmanība, jo urbanizācija (saistīta ar apbūvi) pilnīgi nomaina iepriekšējās ainavas, radot jaunas. Turklāt nereti rodas paradoksāla situācija – vēlme būvēt radusies tādēļ, ka ir skaista daba, bet apbūves procesā tā tiek izmainīta, samazinot tās nozīmi un vērtību.

Darbības ainavu robežas gan dabā, gan kartēs lielākoties nesakrīt ar dabas ainavu robežām, jo tās nosaka pēc dažādiem, atšķirīgiem kritērijiem. Tas redzams arī Siguldas novada teritorijas ainaviskās struktūras kartē (piemēram, Gaujas nacionāla parka robeža šķērso dabas ainavas pa ceļiem). Tādēļ, lai nesarežģītu kartes zīmējumu, izvēlējāmies vienkāršāku metodi. Proti, kartē ar robežām neattēlot laukainavu un mežainavu telpisko struktūru, jo to pietiekami labi atspoguļo ortofoto kartē redzamais lauksaimniecības zemju un meža masīvu izvietojums.

Savukārt, detāliskāk parādītas urbanizētās ainavas, nodalot vairākus to tipus pēc urbanizācijas procesa vizuālajām izpausmēm un vērojamām tendencēm.

Nodalīti šādi urbanizēto ainavu tipi:

- Siguldas pilsēta;
- Siguldas piepilsēta (Ķipari, Peltes, Beites, Vējupes);
- jaunās urbanizācijas josla ap Siguldas pilsētu (līdz attīrīšanas iekārtām rietumu malā un Saltavota ielai dienvidos, ieskaitot Roķēnu – Matiņu – Lorupes ieleju, kas iepriekš atzīmēta kā dabas ainava, – šeit pastāv attīstības konfliktu iespējamība); praktiski tā ir lauku ainava, kurai plānota un vizuāli iezīmējas funkcijas maiņa;
- ciemi lauku teritorijās, ieskaitot jaunās urbanizācijas tendences – Jūdaži, More, nosacīti arī Nurmiži.

Gan Siguldas pilsētai, gan Gaujas nacionālajam parkam īpaši nozīmīga ir transporta maģistrāļu josla, kas klājas pāri urbanizētajām ainavām un pastāv kā ekoloģiskā riska objekts. Arī tā ir atzīmēta kartē.

2.7.3. Siguldas pilsētas ainaviskais fons

Siguldas pilsētas teritorija sastāv no divām krasi atšķirīgām daļām, un katrai no tām ir sava nozīme pilsētas tēla veidošanā. Tās ir (1) Gaujas senieleja un (2) apbūvētās teritorijas ārpusielejas līdzenumā.

Jau minēts, Gaujas senieleja ir izcila dabas forma, kam Latvijā nav līdzīgas. Senielejas platums Siguldas pilsētas robežās pārsvarā ir 700 – 800 metri, bet platākajās vietās – pat viens kilometrs. Savukārt senielejas iegrauzums, raugoties no augšējā līdzenuma pilsētas robežās, sasniedz 75-80 metrus. Šie parametri izskaidro senielejas vizuālās uztveres fenomenu: no augšas raugoties, to uztver kā vienotu (nogāzes, ielejas dibens jeb pamats), plašu un pārskatāmu veidojumu, bet atrodoties lejā – uztverta tiek noslēgta telpa, ko ierobežo ielejas nogāzes. Nereti tās tiek sauktas par Gaujas kalnu.

Tieši Gaujas senieleja ir tas dabas veidojums, kas veido Siguldas pilsētas tēlu. Pat ja no pilsētas teritorijas tā nav saskatāma, vienmēr saglabājas nojauta par tās esamību. Minētā iemesla dēļ pilsētas telpiskajā struktūrā īpašu nozīmi iegūst iezīmētās un iekārtotas skatuvietas, kas atklāj Gaujas senieleju, kā arī parāda tās un pārējās pilsētas daļas vienotību.

Senielejas ainavisko struktūru veido tās nogāzes un dibens jeb pamatne, kas atšķiras gan pēc veidošanās vēstures, gan pēc aktīvajiem dabas procesiem un vizuālās struktūras. Senielejas nogāzes ir stāvas, tās saposmo mazo pieteku ielejas un gravas, vietām redzamas senāko noslīdeņu pēdas. Arī pašreiz nogāzēs vērojami aktīvi dabas procesi, kas sevišķi labi izpaužas tajās vietās, kur pilsētas teritorijā cilvēka darbības ietekmē veidojas koncentrētas virszemes ūdeņu plūsmas virzienā uz Gaujas senielejas malu.

Nogāzēs vērojami smilšakmeņu atsegumi un alas, kas ir senielejas atraktīvie (bet vāji noturīgie pret lielām apmeklētāju slodzēm) elementi, turklāt vairums no tiem atrodas valsts aizsardzībā kā dabas pieminekļi.

Senielejas nogāzes un gravas klāj platlapju un jauktie meži, kas pēc savas uzbūves atbilst Eiropas nozīmes biotopiem. Nogāzes ar gravām, ar mežiem, smilšakmeņu atsegumiem un alām ir nozīmīgi senielejas dabas daudzveidības elementi.

Atšķirīgi dabas apstākļi ir ielejas dibenā jeb pamatnē. Tur ainavisko struktūru veido līkumojošā Gaujas upe, atstājot aiz sevis gan krastu sēres, gan krastu iegrauzumus līkumu ārējas malās. Ļoti interesanti dabas veidojumi upes līkumu iekšējā malā ir krasta sēru kompleksi, kur secīgi mainās vecākās un pašas jaunākās sēres. Atbilstīgi tam, šeit vērojama arī atšķirīga augu valsts, kas liecina par dažādām tās attīstības stadijām. Atraktīvs vizuālās struktūras elements ir baltie vītoli Gaujas krastos.

Bez sērēm un uz tām augošiem mežiem ainavas struktūrā iezīmējas vecāko un virs upes augstāk pacelto terašu virsmas, kas agrākajos laikos bijušas vai nu pļavas, vai tīrumi. Pašreiz šīs vietas aizaug ar krūmiem, tādējādi mazinot ielejas pārskatāmību.

Tagadējās pilsētas teritorijā Gaujas lejā vēsturiski bijušas tikai dažas senās lauku sētas – Līcīši, Lejas Klaukas, Ozoliņi, Slakteri.

Ne mazāka nozīme kā dabas elementiem ir tām *zīmēm* ainavas struktūrā, kas liecina par notikumiem senākā un jaunākajā vēsturē (piemēram, pārceltuvju vietas, seno lauku sētu zemju struktūra, senais pastaigu taku tīkls utt.), bet nav tiesiski sargājami pieminekļi.

Pilsētas teritorijā esošais Gaujas senielejas posms, tāpat kā visa pārējā senieleja (nogāzes un dibens), ir Gaujas nacionālā parka dabas lieguma zona, un tās robeža (kas ir arī Gaujas nacionālā parka robeža) noteikta pa dabiskām robežām, proti, pa ielejas krasta augšējo lūzuma līniju jeb kranti (skatīt 1999.g.*Gaujas nacionālā parka likumu* un robežu aprakstu). Daudzviet tā nesakrīt ar zemes kadastra vienību robežām, un tas var radīt konfliktu situācijas. Bez tam pilsētas robežās ietilpst daļas no divām Gaujas nacionālā parka kultūrvēsturiskajām zonām - Turaidas un Krimuldas, ar tiesiski definētām robežām un īpašiem nosacījumiem.

Visu darbību Gaujas nacionālā parka teritorijā nosaka 02.05.2012. Ministru kabineta noteikumi Nr.317 „Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi".

Pilsētas attīstības skatījumā uzmanība jāpievērš tam, ka Gaujas senieleja ir vērā ņemama risku teritorija, ko nosaka dabas procesi – gan notiekošie, gan potenciālie, kas var izpausties noteiktās telpas un laika situācijās. Pie tādiem pieder gravu un noslīdeņu veidošanās, nogāžu plaknes erozija, Gaujas upes gultnes līkumošana un noskalošanas draudi līkumu ārējās malās, kā arī plūdu varbūtīgums.

Kā jau minēts, pašreizējā Siguldas pilsētas ainaviskā struktūra izveidojusies laika gaitā, gan pašattīstībā, gan mainoties plānotās attīstības konceptiem, pakāpeniski paplašinoties apbūves platībām, bet samazinoties no apbūves brīvo lauksaimniecības zemju platībām. Kopumā pilsētvides ainavu raksturu ārpus Gaujas senielejas nosaka trīs galveno Siguldas pilsētas struktūrvienību telpiskās aprises un savstarpējais izvietojums dažādās pilsētas daļās. Kā jau minēts iepriekš (skatīt 2.2.sadaļu „Apdzīvojuma attīstība Siguldas novada teritorijā"), šīs struktūrvienības ir (1) atšķirīgās apbūvētās platības, (2) zaļumvietas un (3) neapbūvētās platības. Savukārt Gaujas senieleja ir Latvijas apstākļos unikāla ainava, kam ir nacionāla nozīme.

Īpaši atzīmējami pilsētas telpiskajai struktūrai ir vizuāli nozīmīgie ainavas elementi. Tie ir:

- dziļās pieteku ielejas (ar kraujām, smilšakmeņu atsegumiem), kas tiecas uz Gauju un it kā sadala pilsētas teritoriju perpendikulāri dzelzceļa līnijai kā savdabīgai šķirtnei,
- pilsētas apbūvētās daļas telpiskajā struktūrā ienākošās gravu galotnes, kas skatam atklājas ielu malās vai pieejamās vietās Gaujas senielejas malā; tās vēlams īpaši iezīmēt uz izcelt, jo atklāj citādi neredzamo saikni ar Gaujas senieleju,
- vecās alejas,
- jaunāki ielu stādījumi, koku rindas un atsevišķi koki (to ir maz),
- vecie dārzi ar ābelēm, atsevišķi stāvošas ābeles (pašreiz ļoti atraktīvs ainavas elements, taču tā nākotne ir nenoteikta, jo mainās apbūves un zaļumvietu veidošanas paņēmieni),
- bērzu puduri, kas izauguši kādreizējās lauksaimniecības zemēs, vai arī stādīti (piemēram, gar dzelzceļa malu); arī atraktīvs ainavas elements, kura pastāvēšana ir apdraudēta, ja tiek plānota jaunā apbūve,
- meža siena, ko veido Gaujas senielejas nogāzēs augošie koki un kas ir vērā ņemama skatu barjera; tā tiek pārtraukta tikai pie slēpotāju trasēm; tieši tādēļ par īpaši nozīmīgu telpiskās struktūras elementu kļūst skatuvietas Gaujas senielejas augšējā malā – gan speciāli izveidotās un iekārtotās, gan neiekārtotās, kā arī meža sienā izcirstie 'logi'; šo vietu publiskās pieejamības samazināšana vai apbūve nozīmētu skatu privatizāciju.

30.attēls

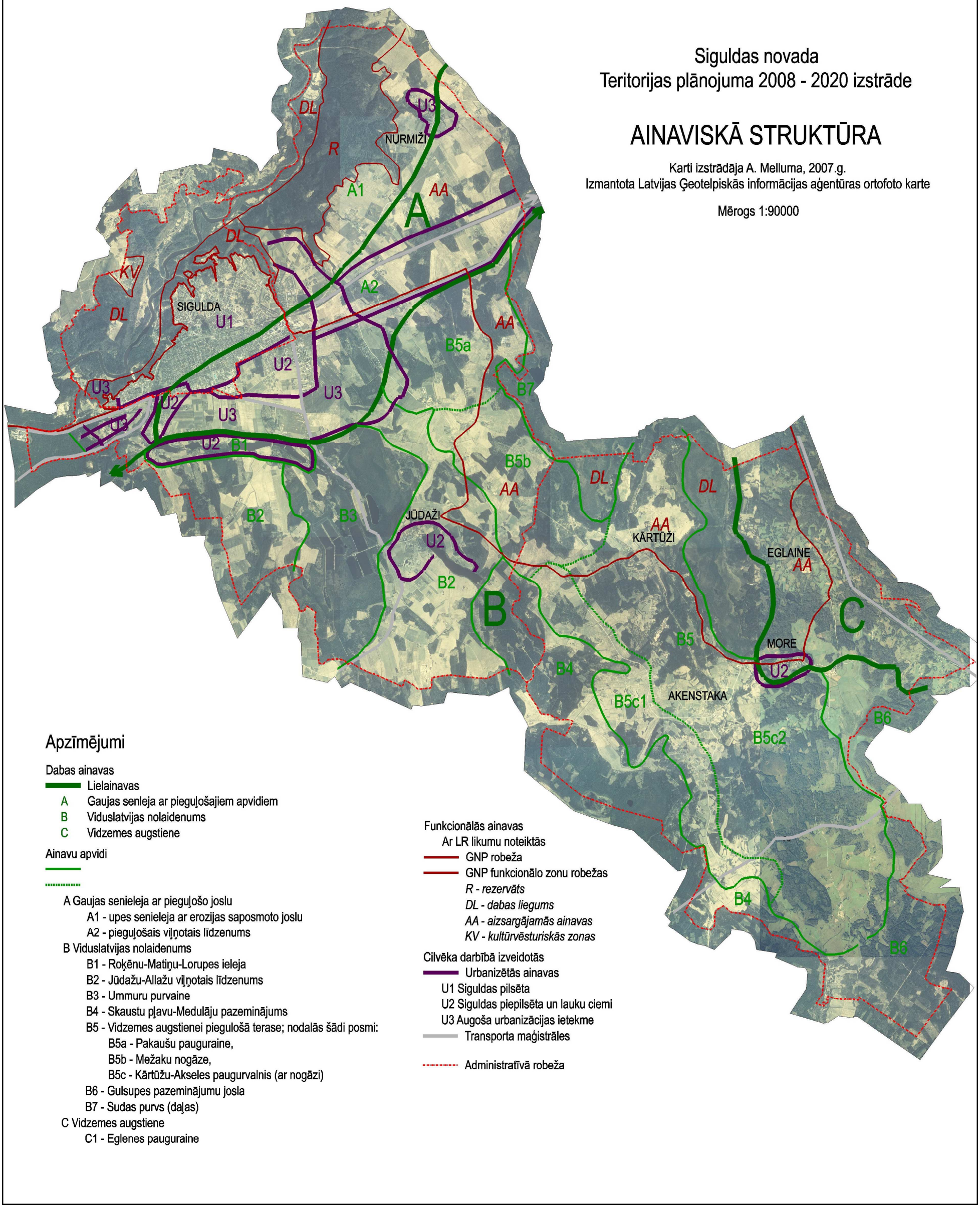
Siguldas novada
Teritorijas plānojuma 2008 - 2020 izstrāde
AINAVISKĀ STRUKTŪRA
Karti izstrādāja A. Melluma, 2007.g.
Izmantota Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras ortofoto karte
Mērogs 1:90000
SIGULDA
NURMIŽI
JŪDAŽI
KĀRTŪŽI
EGLAINE
MORE
AKENSTAKA
A
A1
A2
B
B1
B2
B3
B4
B5
B5a
B5b
B5c1
B5c2
B6
B7
C
U1
U2
U3
R
DL
AA
KV
Apzīmējumi
Dabas ainavas
Lielainavas
A Gaujas senleja ar pieguļošajiem apvidiem
B Viduslatvijas nolaidenums
C Vidzemes augstiene
Ainavu apvidi
A Gaujas senieleja ar pieguļošo joslu
A1 - upes senieleja ar erozijas saposmoto joslu
A2 - pieguļošais viļņotais līdzenums
B Viduslatvijas nolaidenums
B1 - Roķēnu-Matiņu-Lorupes ieleja
B2 - Jūdažu-Allažu viļņotais līdzenums
B3 - Ummuru purvaine
B4 - Skaustu pļavu-Medulāju pazeminājums
B5 - Vidzemes augstienei piegulošā terase; nodalās šādi posmi:
B5a - Pakaušu pauguraine,
B5b - Mežaku nogāze,
B5c - Kārtūžu-Akseles paugurvalnis (ar nogāzi)
B6 - Gulsupes pazeminājumu josla
B7 - Sudas purvs (daļas)
C Vidzemes augstiene
C1 - Eglenes pauguraine
Funkcionālās ainavas
Ar LR likumu noteiktās
GNP robeža
GNP funkcionālo zonu robežas
R - rezervāts
DL - dabas liegums
AA - aizsargājamās ainavas
KV - kultūrvēsturiskās zonas
Cilvēka darbībā izveidotās
Urbanizētās ainavas
U1 Siguldas pilsēta
U2 Siguldas piepilsēta un lauku ciemi
U3 Augoša urbanizācijas ietekme
Transporta maģistrāles
Administratīvā robeža

2.7.4. Zaļumvietas Siguldas pilsētā

Saistībā ar pastāvošo zemes lietošanas mērķu klasifikāciju, tiek lietots jēdziens *dabas pamatne,* kas tiek attiecināts uz parkiem, skvēriem vai citām zaļumu vienībām, kur nav plānota apbūve. Tomēr tas pieļauj lielu nenoteiktību, it sevišķi attiecībā uz pilsētas zaļumu struktūras mērķtiecīgu veidošanu, jo netiek skaidrots saturiski un funkcionāli. Tādēļ mēs piedāvājam lietot jēdzienu *zaļumvietas*, kas atrodams jau pirmajos Latvijas pilsētu plānojumos pagājušā gadsimta 20-tos gados. Tas nozīmē, ka iespējams runāt par katru konkrētu vietu, kur zaļumu saglabāšana/veidošana ir galvenais mērķis, pilnīgi konkrēti, saistībā ar situāciju pilsētvidē un konkrētas vietas funkcijām, līdz ar to – par apsaimniekošanas intensitātes līmeni un citiem jautājumiem.

Visas zaļumvietas Siguldas pilsētas teritorijā (publiskās un personīgās) kopumā veido priekšstatu par *zaļu pilsētu.* Taču patiesībā pilsētas apbūvētajā daļā, ārpus Gaujas senielejas, zaļumvietu platība ir salīdzinoši maza, turklāt tā samazinās, galvenokārt – sakarā ar īpašumu atgūšanu un jaunās apbūves tendencēm. Agrāk neapbūvētie zemes gabali (zemes vienības) ilgāku laiku tika izmantoti kā dārzi, citās vietās lauksaimniecības zemes apauga ar krūmiem un bērzu birzīm, vai arī tur izveidojās mazi skvēri (piemēram, asos ielu krustojumu stūros, kas pašreiz veido Siguldas zaļumvietu struktūras vizuālo īpatnību). Vietumis apbūve paredzēta arī tajos zemes gabalos, kas atrodas īstajos mežos Gaujas senielejas tuvumā.

Zaļumvietu telpiskā struktūra Siguldas pilsētā saistīta ar iepriekš aprakstīto apbūves vienību struktūru un 20.gadsimta gaitā izveidojušos parku, skvēru, aleju un ielu stādījumu tīklu.

Siguldas pilsētas 1923.gada apbūves plānā (par šo apbūves plānu informācija sniegta arī 1.1.3.1.sadaļā) tika izdalītas pastāvošās un plānotās zaļumvietas. Salīdzinot tolaik plānoto ar šodienas situāciju, nākas secināt, ka ne viss plānotais ir realizējies. Sevišķi tas attiecas uz pilsētas daļu starp dzelzceļu un Vidzemes šoseju.

Attīstoties pilsētai kā tūrisma un atpūtas centram, pagājušā gadsimta 30-tos gados liela uzmanība tika veltīta pilsētvides kopšanai, tajā skaitā parku kopšanai, skatuvietu un pastaigu taku iekārtošanai. Kā liecina 1938.gadā rakstītā vēstule Iekšlietu ministram, ko parakstījis toreizējais pilsētas galva J.Druviņš (LVVA, 4591. fonds, 1.apraksts, 300. lieta, 4.lapa), pilsētā plānots sakopt parkus – Paradīzes parku, Tautas parku, Saules parku, Kūrnama parku un vēl četrus mazākus (nav nosaukti vārdā). Īpaši rūpīgi reprezentācijas nolūkā jāizdaiļo Pils iela ar parka gabalu un Šveices iela. Visu plānoto darbu mērķis, kā norādīts vēstulē, ir „pilsētas apstākļus uzlabot tiktāl, lai tie daudzmaz atbilstu Siguldas un tās apkārtnes dabai".

Par tūrisma un atpūtas pasākumiem, kā arī par pilsētvides iekārtošanu un uzturēšanu atbilstīgi šiem mērķiem, rūpējās Siguldas pilsētas valdes kūrorta komisija. Interesi piesaista tās vēstule Nītaures virsmežniecības 1.iecirkņa mežzinim 1933.gadā (LVVA, 4594.fonds, 1.apraksts, 348.lieta), kurā lūgts izcirst kokus un krūmus vairākās vietās, no kurām paveras skati uz Gaujas leju.

Pilsētvides kopšana turpinājās arī padomju varas gados, kad izveidojās vērā ņemamas zaļumsaimniecības tradīcijas (informācija par to iegūstama A.Irbes 2007.gada grāmatā un A.Janelsīša publikācijas laikrakstos). Pašreizējā zaļumvietu struktūra pilsētā lielā mērā ir mantojums, kas saņemts no iepriekšējām paaudzēm. Par to liecina arī Siguldas novada pašvaldības 2005.gada 11.maija saistošie noteikumi Nr.6 „Siguldas novada teritorijas un tajā esošo ēku, būvju, apstādījumu uzturēšanas un aizsardzības saistošie noteikumi". Noteikumos norādīts, ka *apstādījumi* ietver 'parkus, dārzus, košuma dārzus, skvērus, alejas, kapsētas, nogāžu stiprinājumus', kā arī apstādījumos ietilpst 'koki, krūmi, vīteņaugi, puķu stādījumi, zālieni, ceļi, takas, ūdentilpes, laukumi ar dārza mēbelēm un ierīcēm u.c. labiekārtojuma elementiem'. Noteikumos paskaidrots, ko nozīmē jēdziens *sabiedriskie apstādījumi*. Tie ir „visai sabiedrībai brīvi pieejamas apstādījumu platības uz pilsētas, valsts vai privātā īpašumā esošas zemes".

Zaļumvietas pilsētvidē ir atšķirīgas pēc veidošanas apstākļiem un mērķiem, novietojuma, telpiskajām aprisēm, vizuālā veidola, konfigurācijas u.c. pazīmēm, kas *a priori* norāda arī uz to funkcijām.

Tādā gadījumā mēs varam runāt par šādām zaļumvietām:

- Parki – pilsētu parki, senie muižu centru parki.
- Mežaparki – minimāli pārveidoti dabiskie meži, kas pielāgoti atpūtas vajadzībām (takas, skatuvietas, mazās arhitektūras formas u.c.).
- Meži – dabiski vai stādīti.
- Skvēri – pēc platības mazas zaļumvietas, pārsvarā bez kokiem, ar minimālu aprīkojumu, kas piemērots īslaicīgai atpūtai.
- Senās alejas – saglabājušās kopš muižu laikiem, vai arī stādītas pagājušā gadsimta 20-30-tos gados.
- Ielu stādījumi – koku rindas vienā vai abās ielas pusēs, nereti – cirpti koku vainagi.
- Dekoratīvie stādījumi un zālieni vairākstāvu/daudzdzīvokļu apbūves vienībās, atsevišķos gadījumos visai līdzīgi parkiem.
- Pļavas vai zālieni, kas nepieciešami pilsētas vizuālajā struktūrā vai nodrošina atraktīvo elementu/veidojumu uztveri.
- Privātās zaļumvietas – dārzi, daiļdārzi, pagalmi.
- Zaļumvietas pie sabiedriskām ēkām un viesnīcām/viesu mājām – ar dekoratīvu vai reprezentācijas nozīmi, vairāk skatāmas, nekā izmantojamas.
- Īpašas nozīmes zaļumvietas, kur zaļumi tikai papildina vietas galveno nozīmi (kapsētas, sporta iekārtojumi u.c.).

Plānošanas mērķiem var izdalīt arī tādu zaļumvietu kategoriju kā *pilsētas telpiskajai struktūrai nepieciešamās zaļumvietas*, kas konkrētās vietās pilda kādu funkciju, kas uzlabo pilsētvides kvalitāti. Ņemot vērā to, ka Siguldas pilsētvidē relatīvi samazinās publisko zaļumvietu platības, turpmāk šo zudumu varētu kompensēt, mērķtiecīgi veidojot ielu stādījumus. It sevišķi tas sakāms par tām galvenajām ielām, kas tiek plānotas lauksaimniecības zemēs starp Vidzemes šoseju un Saltavota ielu un kur objektīvi mazākas iespējas veidot publiskās zaļumvietas.

2.8. Aizsargājamās dabas un kultūrvēsturiskās teritorijas

2.8.1. Aizsargājamās dabas teritorijas

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti atrodas īpašā valsts aizsardzībā saskaņā ar kompetentu valsts varas un pārvaldes institūciju lēmumu. Tās tiek izveidotas, aizsargātas un apsaimniekotas ar mērķi aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību, nodrošināt zinātniskos pētījumus un vides pārraudzību, saglabāt sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

Latvijā ir noteiktas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas (ĪADT) kategorijas: dabas rezervāti, nacionālie parki, biosfēras rezervāti, dabas parki, dabas liegumi, dabas piemineķļi un aizsargājamo ainavu apvidi (Siguldas novadā esošo dabas piemineķļu uzskaitījumu skatīt 5.tabulā). ĪADT izveido un apsaimnieko saskaņā ar likumu „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" un uz tā pamata izdotajiem normatīvajiem aktiem.

Siguldas novadā atrodas daļa no Gaujas nacionālais parka teritorijas, kas ir lielākais un vecākais nacionālais parks Latvijā. Gaujas nacionālā parka teritorijā, atbilstoši 1999.gada Gaujas nacionālā parka likumam, ir izveidotas šādas funkcionālās zonas (skatīt teritorijas plānojuma II sējuma Grafiskā daļa Siguldas novada teritorijas plānotā (atļautā) izmantošanas kartē M 1:16 000):

1) dabas rezervāta (stingrā režīma) zona;
2) dabas lieguma zona;
3) ainavu aizsardzības zona;
4) kultūrvēsturiskā zona;
5) neitrālā zona.

Siguldas novada teritorijā atrodas šādas Natura 2000 teritorijas – Gaujas nacionālais parks, dabas liegums „Mazie Kangari", dabas liegums „Mežmuižas avoti", ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis „Ezernieku karsta kritenes" un mikroliegums „Silzemnieki". Pirmajām trim īpaši aizsargājamām dabas teritorijām izstrādāti dabas aizsardzības plāni un, izņemot, dabas liegumu „Mazie Kandari", apstiprināti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

Siguldas novada teritorijā atrodas daudzi ĪADT – dabas piemineķļi, galvenokārt, ģeoloģiska un ģeomorfoloģiska rakstura ar zinātnisku, kultūrvēsturisku, estētisku vai ekoloģisku vērtību. Tie ir smilšakmens veidojumi – kraujas, klintis un aizas, kas veidojušies Gaujas upes ielejā (robežas noteiktas 17.04.2001. Ministru kabineta noteikumu Nr.175 „Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas piemineķļiem" 133. un 140. līdz 152.pielikumos; Siguldas Beišu alejas robežas noteiktas 22.11.2005. Ministru kabineta noteikumu Nr.888 „Noteikumi par aizsargājamām alejām" 34.pielikumā, bet Nurmižu parka robežas noteiktas 20.03.2001. Ministru kabineta noteikumu Nr.131 „Noteikumi par aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem" 69.pielikumā).

31.attēls. Norāde par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) – dabas liegums „Mežmuižas avoti"
Avots: SIA „Metrum", 2011

Pēc VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs'' mājas lapā paustās informācijas par aizsargājamiem kokiem Siguldas novada teritorijā, kā arī ņemot vērā 16.03.2010. MK noteikumos Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" noteiktos dižkoku apkārtmērus, novada teritorijā uzskaitāmi 26 valsts nozīmes aizsargājami koki - dižkoki (skatīt 6.tabulu).

Siguldas novadā atrodas liels skaits biotopu atbilstoši 05.12.2000. Ministru kabineta noteikumiem Nr.421 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu" (piemēram, ūdenssporta kluba „Siguldas Bebri" ūdens slēpošanas bāzes dienvidu daļā sastopams Latvijā īpaši aizsargājams biotops „2.7. Pārejas purvi un slīkšņas"), kuru aizsardzību nosaka „Sugu un biotopu aizsardzības likums" (2000). Sugu un biotopu aizsardzība tiek nodrošināta Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, tai skaitā Natura 2000 teritoriju tīklā, un mikroliegumos. Allažu pagasta teritorijā atrodas 14 mikroliegumi, izveides stadijā ir 1 mikroliegums, bet par vienu ir sagatavots zinātniskais pamatojums tā izveidei Allažu pagasta teritorijā.

5.tabula. **Dabas piemineklļi un to platības Siguldas novadā**

Dabas piemineklis	Platība, ha
Cīruļu iezis un Blusu ala	32,895
Gūtmaņa ala	5,698
Kraukļu aiza	8,03
Pētera ala	3,754
Piķenes krauja un alas	15,312
Velnalas klintis	2,286
Daudas un Jodupītes ieleja	88,023
Kaktiņu gravas	37,865
Kalna Klauku ala un avots	14,397
Kautraka gravas	32,124
Nurmižu parks	6,7
Saltavots	–
Sautas kalns	32,459
Sviķupītes ielejas atsegumi	71,61
Siguldas Beišu aleja	–

Avots: Dabas aizsardzības pārvalde, 2011

6.tabula. **Aizsargājami koki (dižkoki) Siguldas novadā**

Nr.p.k.	Dižkoks	Atrašanās vieta	Apraksts	Pēdējais apsekojums
1.	Parastais ozols (*Quercus robur L.*)	Sigulda, Satezeles pilskalns, plakums pirms pilskalna, graviņas D krantī	Apkārtmērs: 7,49 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1 Augstums: 21 Stumbru skaits: 3	01.04.1998.
2.	Parastā liepa (*Tilia cordata Mill.*)	Sigulda, Turaidas Rozes kaps, pie Turaidas baznīcas	Apkārtmērs: 6,32 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 23 Stumbru skaits: 2	20.07.1994.
3.	Parastā priede (*Pinus sylvestris L.*)	Sigulda, 2.pamatskola. 150 m uz Siguldas centra pusi no skolas iepretīm vācu kapu rundelim ielas un gravas malā	Apkārtmērs: 3,7 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 18	16.12.1993.
4.	Parastais ozols (Quercus robur L.)	Siguldas pag., „Kalnaklaukas", pie mājām	Apkārtmērs: 6,04 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 31	29.07.1994.
5.	Parastais ozols (*Quercus robur L.*)	Siguldas pag., Lorupes parks, 120 m D no centrālās ēkas, pauguriņā	Apkārtmēs: 5,45 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 32	31.05.1995.
6.	Parastā liepa (*Tilia cordata Mill.*)	Siguldas pag., Nurmiži	Apkārtmērs: 4,4 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3	29.07.1994.

			Augstums: 19	
7.	Vīksna (*Ulmus laevis Pall.*)	Siguldas pag., „Kalnaklaukas”	Apkārtmērs: 4,52 Apkārtmēra mērīšanas augstums:1,3 Augstums: 24	29.07.1994.
8.	Parastais ozols (*Quercus robur. L*)	Siguldas pag., Nurmiži	Apkārtmērs: 4,03 Apkārtmēra mērīšanas augstums:1,3 Augstums: 35	29.07.1994.
9.	Parastais ozols (*Quercus robur L.*)	Siguldas pag., „Kalnaklaukas”, 200 m R no mājām	Apkārtmērs: 4,29 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 22	29.07.1994.
10.	Parastais ozols (*Quercus robur L.*)	Siguldas pag., Kalnaklaukas, 200 m R no mājām	Apkārtmērs: 4,82 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 26	29.07.1994.
11.	Parastais ozols (*Quercus robur L.*)	Siguldas pag., Lorupes parks, 60 m D no centrālās ēkas.	Apkārtmērs: 4,73 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 29,5	31.05.1995
12.	Parastā goba (*Ulmus glabra Huds.*)	Siguldas pag., Lorupes parks, 120 m R no centrālās ēkas, gravas nogāzē, 40 m Z no šķūnīša.	Apkārtmērs: 3,71 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 27	31.05.1995.
13.	Parastā kļava (*Acer platanoides L.)*	Siguldas pag., Lorupe	Apkārtmērs: 3,28 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 23	13.08.1984.
14.	Parastā kļava (*Acer platanoides L.*)	Siguldas pag., Lorupe, alejā, 100 m no šosejas iebraucamā ceļa kreisajā pusē	Apkārtmērs: 2,87 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 26	31.05.1995.
15.	Parastais ozols (*Quercus robur L.*)	Sigulda, mācītājmāja „Oši-1” - Televīzijas iela, 20 m DR no dzīvojamās ēkas, starp 2 šķūnīšiem	Apkārtmērs: 3,98 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 23 Stumbru skaits: 1	01.04.1998.
16.	Parastā kļava (*Acer platanoides L.*)	Sigulda, mācītājmāja „Oši-1” - Televīzijas iela, 30 m D no dzīvojamās ēkas	Apkārtmērs: 3,31 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 17	01.04.1998.
17.	Parastā liepa (*Tilia cordata Mill.*)	Sigulda, 10 m no mājas Nurmižu ielā 19, grāvja krantī	Apkārtmērs: 3,6 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 22	01.04.1998.
18.	Parastais ozols (*Quercus robur L.*)	Mores pag., Kārtūžu parks	Apkārtmērs: 4,5 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1 Augstums: 25	11.07.1995.
19.	Parastais ozols (*Quercus robur L.*)	Mores pag., Kāši, 500 m ZR no mājām, tīruma malā, krūmājā.	Apkārtmērs: 4,91 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 23	11.07.1995.
20.	Parastā liepa (*Tilia cordata Mill.*)	Sigulda, pretī mājai Nurmižu ielā 13, grāvja krantī	Apkārtmērs: 3,82 Apkārtmēra mērīšanas	01.04.1998.

			augstums: 1,3 Augstums: 25	
21.	Parastais ozols (*Quercus robur L.)*	Allaži, Kaļķugrava, 80 m no Avotiņu (Mežciema) mājām	Apkārtmērs: 4,46 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 20	01.04.1998.
22.	Parastais ozols (*Quercus robur L.)*	Allaži, Kaļķugrava, ~170 m no ZA no Avotiņu mājām, ar krūmiem aizaugušā pļavā	Apkārtmērs: 3,93 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 22	01.04.1998.
23.	Parastais ozols (*Quercus robur L.)*	Allaži, Pļāņu (Plānupes) parks, Tumšupes labajā krastā, parka malā kraujas nogāzē, 120 m D no mūra staļļa	Apkārtmērs: 4,92 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 25	01.04.1998.
24.	Parastā priede (*Pinus sylvestris L.*)	Allaži, Kaļķugrava, 300 m D no Avotiņu mājām, pļavā (netālu Mežciema mājas)	Apkārtmērs: 3,18 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1,3 Augstums: 28	01.04.1998.
25.	Zviedrijas kadiķis (*Juniperus communis var. Suecica*)	Kalniņi, 150 m Z no dzīvojamās ēkas, laukmalē, nogāzē, meža malā	Apkārtmērs: 1,06 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 0,8 Augstums: 7	03.04.1998.
26.	Zviedrijas kadiķis (*Juniperus communis var. Suecica*)	Šosejas Plāņi – Allaži – Mālpils kreisajā pusē (malā!) pie stigas (1,6 km no Plānupes krustojuma) [155 kv. Stūris, mežs]	Apkārtmērs: 1,05 Apkārtmēra mērīšanas augstums: 1 Augstums: 8	03.04.1998.

Avots: VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs'' mājas lapā sniegtā informācija, 2011

Jāatzīmē, ka LVĢMC datu bāzē nav iekļauts Černausku dižkoks Allažu pagastā, kas dižkoku sarakstā iekļauts jau 1977.gadā (tā apkārtmērs 7 m). Tā dobumā mīt aizsargājamās spožās skudras (*Lasius Fuliginosus Latreill*).

Aizsargājamo koku (dižkoku), potenciālo dižkoku un bioloģiski vecu koku un uz tiem dzīvojošu organismu dzīves vides saglabāšanai ieteicams neveikt nekādas traucējošas darbības koka sakņu zonā, kādreiz klajumā augušu koku jāatbrīvo no apauguma (krūmiem), bet koku jāapzāģē tikai tad, ja ir apdraudēta cilvēku veselība vai dzīvība.

2.8.2. Valsts aizsardzībā esošie kultūras pieminekļi

Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, kuru apstiprinājusi LR Kultūras ministrija ar 29.10.1998. rīkojumu Nr.128, iekļauti 44 novadā esoši pieminekļi. Starp tiem: 16 arheoloģijas pieminekļi, 19 arhitektūras pieminekļi, 8 mākslas pieminekļi, kuri galvenokārt atrodas nekustamajos pieminekļos, un 1 pilsētbūvniecības objekts (skatīt 7.tabulu).

7.tabula. **Valsts aizsardzībā esošie kultūras pieminekļi Siguldas novadā**

Nr.	Aizsar-dzības Nr.	Pieminekļa nosaukums	Atrašanās vieta	Pieminekļa veids
1.	2108	Vikmestes pilskalns	Sigulda, pie Krimuldas pagasta Gravzaķiem	Arheoloģija
2.	2145	Vildogas pilskalns (Kautraka kalns)	Sigulda, Vildogas upes krastā 1,5 km no ietekas Gaujā	Arheoloģija
3.	2139	Siguldas viduslaiku pils un Krusta kalns	Sigulda, Gaujas senlejas krastā pie Inciema šosejas	Arheoloģija
4.	2140	Gūtmaņa ala	Sigulda, Gaujas senlejas labajā krastā	Arheoloģija

5.	2142	Saksukalns - senkapi	Sigulda, pie Siguldas skolas	Arheoloģija
6.	2143	Kārļa kalns - pilskalns	Sigulda, pie Turaidas pilsdrupām	Arheoloģija
7.	2144	Satezeles pilskalns (Lībju kalns)	Sigulda, pie Vējupītes gravas	Arheoloģija
8.	2141	Rata kakts - pilskalns	Sigulda, Gaujas senlejas un Vikmestes sadurā	Arheoloģija
9.	2606	Turaidas muzejrezervāts, 13.-19.gs.	Sigulda, Turaidā	Arhitektūra
10.	4218	Borhu dzimtas ģerbonis, 19.gs.	Sigulda, Gaujas senlejas krastā, Siguldas pilsdrupās	Māksla
11.	6709	Siguldas pilsdrupas, 1250.gads	Sigulda, Gaujas senlejas krastā	Arhitektūra
12.	7445	Siguldas, Turaidas un Krimuldas vēsturisko centru komplekss, 13.–14.gs.	Sigulda	Pilsēt-būvniecība
13.	8491	Siguldas luterāņu baznīca, 15.gs., 1891.gads	Sigulda	Arhitektūra
14.	4219	Laternas turētājs, 19.gs. 2.puse	Sigulda, Krimuldas muižas ratnīca	Māksla
15.	4226	Kamīns, 20.gs. 30-tie gadi	Sigulda, Pils iela 16, Jaunajā pilī	Māksla
16.	4230	Vitrāžas „Četri gadalaiki" (4), 1938.gads	Sigulda, Pils iela 16, Jaunajā pilī	Māksla
17.	4227	Panno „Ainava", 1937.gads	Sigulda, Pils iela 16, Jaunajā pilī	Māksla
18.	4225	Interjera dekoratīvā apdare (8 telpās), 1936.–1938.gads	Sigulda, Pils iela 16, Jaunajā pilī	Māksla
19.	4224	Intarsijas (4), 1937.gads	Sigulda, Pils iela 16, Jaunajā pilī	Māksla
20.	4228	Panno „Atpūta", 1937.gads	Sigulda, Pils iela 16, Jaunajā pilī	Māksla
21.	8333	Jaunā pils, 19./20.gs.	Sigulda, Pils iela 16	Arhitektūra
22.	2147	Turaidas pilskalns un viduslaiku pils	Sigulda, Turaidas iela 10	Arheoloģija
23.	8498	Dzīvojamā ēka (Kropotkina vasarnīca), 20.gs. sākums	Sigulda, Kr.Valdemāra iela 3	Arhitektūra
24.	8502	Viesnīcas ēka, 20.gs. sākums	Sigulda, Pils iela 6	Arhitektūra
25.	2146	Krimuldas viduslaiku pils	Sigulda, Mednieku iela 3	Arheoloģija
26.	8499	Dzīvojamā ēka, 20.gs.	Sigulda, Laurenči	Arhitektūra
27.	8492	Dzīvojamā ēka, 20.gs.	Sigulda, Ausekļa iela 7	Arhitektūra
28.	8500	Pasta ēka, 20.gs.	Sigulda, Pils iela 2	Arhitektūra
29.	8501	Dzīvojamā ēka, 1922.gads	Sigulda, Pils iela 4	Arhitektūra
30.	8503	Dzīvojamā ēka, 20.gs. sākums	Sigulda, Pils iela 8	Arhitektūra
31.	8493	Dzīvojamā ēka, 20.gs. 30–tie gadi	Sigulda, Šveices iela 6	Arhitektūra
32.	8494	Dzīvojamā ēka „Villa Karmena", 1900.gads	Sigulda, Šveices iela 21	Arhitektūra
33.	8495	Dzīvojamā ēka, 1900.gads	Sigulda, Šveices iela 27A	Arhitektūra
34.	2148	Turaidas Baznīckalna viduslaiku kapsēta	Sigulda, pie Turaidas luterāņu baznīcas	Arheoloģija
35.	8497	Dzīvojamā ēka, 20.gs. sākums	Sigulda, Kr.Valdemāra iela 1A	Arhitektūra
36.	6710	Nurmižu muižas apbūve	Siguldas pagasts, Nurmižu muiža	Arhitektūra
37.	6711	Oranžērija	Siguldas pagasts, Nurmižu muiža	Arhitektūra
38.	6712	Staļļa drupas	Siguldas pagasts, Nurmižu muiža	Arhitektūra
39.	2076	Černausku akmens – kulta vieta	Allažu pagasts, 0,8 km uz DA no Černausku mājām	Arheoloģija
40.	2078	Kapurgu senkapi	Allažu pagasts, pie Maltām un Zvirgzdiem	Arheoloģija
41.	2079	Saknīšu un Atvasīšu senkapi	Allažu pagasts, pie Saknītēm un Atvasītēm	Arheoloģija
42.	2080	Allažu vecās kapsētas senkapi	Allažu pagasts, pie vecās kapsētas	Arheoloģija
43.	2077	Zviedru baznīca ar viduslaiku kapsētu	Allažu pagasts, Ausmās, Ezerkalnos	Arheoloģija
44.	6698	Allažu luterāņu baznīca, 1926.gads	Allažu pagasts, Stīveri	Arhitektūra

Avots: Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, 2011

Turpmākajās rindkopās sniegts atsevišķu kultūras pieminekļu apraksts.

Vikmestes pilskalns (arī Suvorova kalns) atrodas Vikmestes upītes (agrāk dabiska robeža starp Krimuldas un Turaidas zemienēm) labajā krastā. Meklējams sānu gravu satekā nepilnu kilometru ziemeļrietumos no Krimuldas pilsdrupām, ap puskilometru no „Gravzaķu" mājām, apaudzis ar mežu. Plakumu atdala 3 metru augsts valnis grāvja rietumu pusē. Uz Vikmestes pilskalnu attiecina Indriķa hronikā minēto notikumu, kad 1206.gadā Kaupo kopā ar vāciešiem visas koka pilis izlaupīja un nodedzināja („Krimuldas pagasta vēstis", Nr.17 (260), 2005.gada septembris). Pilskalns bija iemīļota Baltijas ģenerālgubernatora kņaza Suvorova pastaigas vieta (no 1854.gada Suvorovs vairākas vasaras pavadījis Krimuldas muižā).

Vildogas pilskalns (Kautraka kalns) ir mežiem klāts (skatīt 32.attēlu) un atrodas Vildogas upītes labajā krastā, ap 1,5 km no tās ietekas Gaujā. Pilskalnā atrastas senlietas, kas datētas ar 1.g.t.m.ē (www.vietas.lv).

32.attēls. Vildogas pilskalns (Kautraka kalns)
Avots: SIA „Metrum", 2007

Siguldas viduslaiku pils un Krusta kalns (skatīt 33.attēlu) atrodas Siguldā, Pils ielā 18, Gaujas upes senlejā. Pils būvdarbi uzsākti Zobenbrāļu ordeņa mestra Venno laikā 1207.gadā. Sākotnēji tā bijusi „Castellum" tipa cietoksnis ar kapellu. Pēc Zobenbrāļu ordeņa sagrāves 1236.gadā pilī sāka saimniekot Livonijas ordenis, kas veica lielus pārbūves darbus, pārveidojot to konventa tipa celtnē. Attīstoties ugunsšaujamajiem ieročiem, viduslaiku cietokšņi pamazām zaudēja savu sākotnējo nozīmi. Pils sabrukšana sākusies ap 16.-17.gs. 1621.gadā pili uz ilgāku laiku ieguva zviedri. 18.gs. sākumā Ziemeļu kara laikā pils tika nopostīta pavisam un vairs netika atjaunota. Līdz mūsu dienām saglabājies konventa ēkas dienvidrietumu korpuss ar gotiskām logailām un galveno vārtu torni (www.sigulda.lv).

Gūtmaņa ala (skatīt 34.attēlu) ir kultūras piemineklis un arī valsts nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis. Ala atrodas Siguldā, Gaujas senlejas labajā krastā starp Igauņu gravu un Vikmestes upīti. Tā ir lielākā sufozijas ala Baltijā, aizsargājams ģeoloģisks objekts. Alai ir ķīļveida forma, no tās

33.attēls. Siguldas viduslaiku pils un Krusta kalns
Avots: SIA „Metrum", 2007

34.attēls. Gūtmaņa ala
Avots: SIA „Metrum", 2007

izplūst spēcīgs avots. Gūtmaņa ala sākusi veidoties pirms apmēram 10 tūkstošiem gadu Gaujas svītas dzeltenīgi sarkano smilšakmeņu klintī, gar kuru tolaik plūda Gauja. Alas veidošanu uzsāka sānerozija,

ko izraisīja pēcleduslaikmeta ūdens straumes, vēlāk šo darbu turpināja avots. Gūtmaņa ala ir vecākais tūrisma objekts Latvijā. Tā ir visvairāk „aprakstītā" ala – gan presē, gan uz pašas alas sienām. Literatūras avotos ir ziņas, ka vecākais uzraksts radies 1564.gadā un saglabājis līdz 1812.gadam. Tagad uz alas sienām ir saglabājušies uzraksti no 17.gs. beigām. Gūtmaņa ala ir sena kulta vieta, tās ūdens uzskatīts par dziedinošu un pats avots par un ala par svētu. Pārsijājot alas smilti, ir atrastas upurēšanai atstātas monētas.

Arī Krišjānis Barons, kad dzīvoja netālajās „Slakteru" (tagad „Dainas") mājās, ik rītu ar kanniņu nācis pēc senā svētavota ūdens, jo atzinis to par ļoti labu.

Saksukalns – senkapi (skatīt 35.attēlu) atrodas Siguldā, aiz Siguldas 2.pamatskolas.

Kārļa kalns – pilskalns atrodas tieši pretī Turaidas mūra pilij, otrā pusē Siguldas – Inciema šosejai. Kā liecina arheoloģiskie izrakumi, tas bijis apdzīvots ļoti neilgu laiku.

Satezeles (Lībju, Līvu) pilskalns atrodas Siguldas pilsētas robežās, apmēram 1,5 km uz ziemeļaustrumiem no Siguldas ordeņpils drupām, pie Vējupītes gravas. 13.gs. tajā valdīja Dabrelis. Pilskalns bijis nocietināts ar 8 metru augstu un 75 metru garu (viens no lielākajiem Latvijā) valni. 13.gs. sākumā te risinājušās sīvas cīņas starp vietējām ciltīm un vācu bruņiniekiem.

Rata kakts – pilskalns (Karātavu kalns) atrodas Siguldā, Gaujas senlejas un Vikmestes sadurā. Atradusies Kaupo Lielā pils (11.gs.). Te sodīti ļaudis, pakarot vai saraustot ar ratu. (Lancmanis – Līdumnieks, Z. „Siguldas un apkārtnes vadonis". 1924, Rīga.)

35.attēls. Saksukalns - senkapi
Avots: SIA „Metrum", 2007

Turaidas muzejrezervāts atrodas Siguldā, Turaidā. Dibināts 1988.gadā, aizņem 42 ha lielu platību. Teritorija bagāta ar arheoloģijas, arhitektūras un vēstures un mākslas piemineklļiem, kuri stāsta par notikumiem sākot ar 11.gs. Turaida pazīstama ar savu skaisto apkārtni un vēsturi. Turaida seno iedzīvotāju lībiešu valodā nozīmē „Dieva dārzs". Turaidas muzejrezervāta darbība ir daudzveidīga – līdzās ekspozīciju veidošanai notiek kultūrvides saglabāšana, ainavu kopšana un veidošana, kā arī dažādas aktivitātes apmeklētājiem. Turaidas muzejrezervāts ir starptautiski pazīstams. 1996.gadā muzejs iekļuva Eiropas muzeju gada laureātu sarakstā. Siguldas novada teritorijas plānojuma kartē „Siguldas pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana" M 1:8000 izdalīta muzejrezervāta robeža, aizsardzības un apbūves regulācijas robeža, kā arī aizsargājamas dabas ainavas zonas robeža.

Borhu dzimtas ģerbonis (skatīt 36.attēlu) atrodas Siguldas pilsdrupās (skatīt 37.attēlu), Gaujas senlejas krastā. 19.gs. Siguldas muiža bija grāfu Borhu īpašumā. Aleksandrs fon Borhs 1867.gadā noslēdza pirmos 50 zemes izpirkšanas līgumus. Ir zināmi šo vecsaimniecību nosaukumi, daudzi no tiem saglabājušies arī mūsdienās: „Spulles", „Kalna Beites", „Ķipari", „Grotiņi", „Eriņi". Protams, zemnieki spēja samaksāt tikai daļu zemes vērtības, pārējo aizņēmās no Vidzemes muižnieku kredītbankas, kurai maksāja 20-30 gadus. Aleksandrs fon Borhs sagaidīja Krievijas caru Aleksandru II, kurš Siguldā viesojās 1862.gada 11. un 12.jūlijā.

Siguldas pilsdrupas atrodas Siguldā, Gaujas senlejas krastā pie Ķeguma – Inciema šosejas. Senākā no novada pilīm, celta no 1207. līdz 1209.gadam mestra Venno laikā. Sigulda bija ordeņa komturija, bet no 1432. līdz 1560.gadam – landmaršala mītne. Siguldas pils sākumā bijusi kastellas tipa – nocietināta, mūros ieslēgta pils. Ap 13.gs. 60-tajiem gadiem Livonijas ordenis Siguldas pilī veica lielus pārbūves darbus, pārveidojot to konventa tipa celtnē (viduslaiku pilļu tips ar iekšēju četrstūrainu pagalmu, ko no visām pusēm ieslēdz pils korpusi, kuru stūros atrodas torņi. Uzskata, ka Siguldas pils savas celtniecības

kulmināciju sasniegusi 15.gs. Ziemeļu kara laikā (18.gs. sākumā) pils tika nopostīta. Mūsdienās saglabājies konventa ēkas dienvidrietumu korpuss ar gotiskām logailām un galveno vārtu torni.

Siguldas, Turaidas un Krimuldas vēsturisko centru komplekss - tā robežas ir attēlotas Siguldas

36.attēls. Borhu dzimtas ģerbonis
Avots: SIA „Metrum", 2007

37.attēls. Siguldas pilsdrupas
Avots: SIA „Metrum", 2007

novada teritorijas plānojuma kartē „Siguldas pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana" M 1:8000). Vācu varas nostiprināšanai Livonijas laikā (13.gs. beigas līdz 16.gs. vidus) tika celtas mūra pilis Siguldā, Turaidā un Krimuldā. Siguldas pils atradās Livonijas ordeņa landmaršala valdījumā, Turaidas pils piederēja Rīgas arhibīskapam, Krimuldas pils piederēja Rīgas domkapitulam. Pilis cēla vietējie lībiešu amatnieki un zemnieki, kuri bija kļuvuši par atkarīgiem cilvēkiem savā tēvu zemē. Šīs trīs pilis celtas ģeogrāfiski izdevīgās vietās Gaujas krastos, lai no katras pils varētu redzēt divas pārējās. Tas liecināja par viduslaikiem raksturīgo zemes īpašnieku savstarpējo neuzticēšanos. Tik blīvs piļu izvietojums apliecināja arī šī novada tirdzniecisko un politisko nozīmību.

Siguldas luterāņu baznīca (skatīt 38.attēlu) atrodas Siguldā, Baznīcas ielā 2. 1483.gada rakstos pirmo reizi minēta Sv.Bērtuļa baznīca, kura atradās tagadējās baznīcas vietā. Siguldas baznīca pieskaitāma pie Vidzemes baznīcu tipa, kam raksturīgs četrstūrains, gari stiepts vienjoma būvķermenis, kurā vienāda platuma altārtelpa un draudzes telpa apvienota zem viena divslīpju jumta. Baznīca cietusi gan Livonija kara laikā, gan poļu un zviedru cīņās par Siguldas pili, kad uz baznīcas griestiem tika novietoti lielgabali. 17.–18.gs. mijā Siguldas baznīcā veica kapitālremontu. Pirmā pasaules kara gados baznīca no postījumiem tika pasargāta. 1930.gadā pēc arhitekta K.Pēkšēna projekta pabeidza jauna dzelzsbetona torņa būvi un 1936.gadā iesvētīja jauno altāri ar J.R.Tilberga gleznu. No 1965. līdz 1990.gadam Siguldas baznīca plašā apkaimē bija vienīgais dievnams, kas darbojās un ko dievkalpojumiem izmantoja dažādu konfesiju ticīgie. Tagad baznīcā darbojas evaņģēliski luteriskā Siguldas draudze. Siguldas novada teritorijas plānojuma kartē „Siguldas pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana" M 1:8000 tiek paredzēta vieta jauna draudzes nama būvniecībai.

38.attēls. Siguldas luterāņu baznīca
Avots: SIA „Metrum", 2007

Siguldas Jaunā pils (skatīt 39.attēlu) atrodas Siguldā, Pils ielā 16. Celta no 1878. līdz 1881.gadam Tjudoru neogotikas („jaunās gotikas") stilā, blakus 18.gs. beigās būvētajai koka kungu mājai. Jaunās pils būvmeistars bija Jānis Meņģelis no Cēsīm (www.pilis.lv).

19.gs. beigās un 20.gs. sākumā Sigulda bija iecienīta vasaras atpūtas vieta, īpaši aristokrātijas vidū. Siguldas pilī vairākkārt viesojušies cara ģimenes locekļi. 1936.–1937.gadā pils tika pārbūvēta, lai tajā ierīkotu Latvijas Rakstnieku un žurnālistu arodbiedrības (vēlāk Latvijas Preses biedrības) atpūtas namu un viesnīcu. Pārbūve vairāk skāra iekštelpas. Arhitekta A.Birkhāna vadībā tika radīts viens no Latvijā greznākajiem un modernākajiem nacionālā stila interjeriem. Pie pils veidoja krāšņu parku. Pilsēta ziedoja 1000 latu parka labiekārtošanai. Šajā laikā pils tornim tika piebūvēta augšdaļa, no kuras apskatāma brīnišķīga apkārtnes ainava. Pēc Otrā pasaules kara pilī Veselības aizsardzības ministrija ierīkoja kardioloģijas sanatoriju. Kopš 1993.gada te saimnieko Siguldas pilsētas dome. (www.pilis.lv).

39.attēls. Siguldas Jaunā pils
Avots: SIA „Metrum", 2007

Turaidas pilskalns un viduslaiku pils atrodas Siguldā, Turaidas ielā 10. Tas ir lielākais no Gaujas labā krasta pilskalniem. Bijis Kaupo pārvaldīto lībiešu zemju centrs. Turaidas pilskalns ir arheoloģiski visvairāk pētītais Siguldas novada pilskalns (no 1976.gada izpēti veic viens no ievērojamākajiem Latvijas arheologiem J.Graudonis). Izrakumos apstiprinājās, ka lībiešu koka pils atradusies tajā pašā vietā, kur vācu mūra pils.

Turaidas viduslaiku pils pirmsākumi saistās ar 1214.gadu, kad pēc Rīgas arhibīskapa Alberta norādījuma Raceburgas bīskaps Filips uzsāka mūra pils celtniecību. Tika uzbūvēts nocietinājums, kuru nosauca par Fredelandi – „Miera zemi". Nosaukums „neiesakņojās", un šo vietu turpināja saukt vecajā lībiskajā nosaukumā par Turaidu. Sākotnēji 13.gs. Turaidas pils bija viena no Rīgas arhibīskapa rezidencēm. Laika gaitā tā vairākkārt paplašināta un pārbūvēta. Lielākās pārbūves notikušas 15.gs. beigās un 16.gs. sākumā. Atšķirībā no Siguldas pils, kuras plāna pamatā tomēr saskatāms regulārs taisnstūris, Turaidas pils celta vairāk pielāgojoties dabas apstākļiem (reljefam), tādēļ ir neregulāras formas – izstiepta. Viena no galvenajām tās sastāvdaļām ir pagalmā brīvi stāvošais apaļais tornis bergfrīds jeb donžons apkārtnes novērošanai un pēdējam patvērumam, ja ienaidniekam izdevies ielauzties pilī. Pēc ugunsgrēka 1776.gadā viduslaiku cietoksni vairs neatjaunoja.

Pils restaurācijas darbi sākās 1953.gadā. Līdz šim atjaunots 26 metru augstais aizsardzības tornis, torņveida dienvidu korpuss, saimniecības ēka, daļa aizsardzības mūru, ziemeļu tornis, kā arī pusapaļais rietumu tornis.

Dzīvojamā ēka (Kropotkina vasarnīca, bijusī „Villa zaļā") (skatīt 40.attēlu) atrodas Siguldā, Valdemāra ielā 3. Vienīgā no Siguldas „Šveices tipa" mājām, kura saglabājusi savu sākotnējo izskatu, celta 20.gs. sākumā, arī bijusī aptiekas ēka. Kņazs Nikolajs Kropotkins, pēdējais Siguldas pilsmuižas īpašnieks, viņa strādnieku atmiņās saglabājies, kā interesanta, atsaucīga un saprotoša personība. Siguldas muižā viņš veica dažādus pārkārtojumus – iepirka dāņu melnraibās govis, izjādes zirgus, lauksaimniecības mašīnas no ārzemēm, uzcēla mehāniskās dzirnavas, pagrabus ar ledu piena dzesēšanai, piena pārdošanas veikalu atpūtniekiem. Pārdeva zemniekiem zemi īpašumā, iznomāja muižai piederošo pārceltuvi pār Gauju, pansijas, viesnīcu. Kņazs Kropotkins ātri pieņēma visu jauno – netālu no savas vasarnīcas ierīkoja pirmo bobsleja ceļu ar vienu virāžu, tādējādi kļūstot par bobsleja aizsācēju Siguldā, nodibināja pirmo Baltijas autobraucēju klubu, atklājot dzelzceļa līniju Rīga – Valka (1889), attīstīja tūrisma nozari. Būdams izglītots un enerģisks cilvēks, N.Kropotkins iesaistījās politiskajos procesos. 1904.gadā viņu iecēla par Rīgas apriņķa zemnieku lietu komisāru, vēlāk viņš pildīja Kurzemes vicegubernatora, pēc tam – Vidzemes vicegubernatora pienākumus. Kņazam Kropotkinam bija daudz interesantu ieceru saimnieciskās un kultūras dzīves uzlabošanā, diemžēl tās pārtrauca 20.gs. politiskās norises un kari. Kņazs emigrēja uz Franciju, bet mira Vācijā 1937.gadā.

Viesnīcas ēka (skatīt 41.attēlu) atrodas Siguldā, Pils iela 6. Pirmā ēka Siguldā („Hotel Segewolde"), kuru uzcēla 20.gs. sākumā tūlīt pēc stacijas ēku celtniecības. Tāpat kā visas apkārtesošās zemes, arī šī ēka piederēja Siguldas pilsmuižas īpašniekiem kņaziem Kropotkiniem.

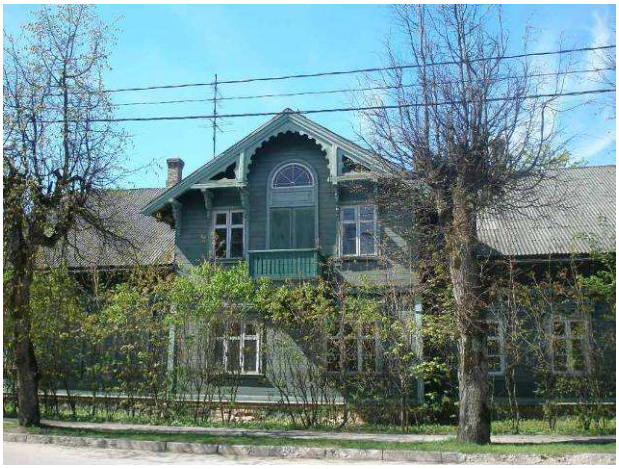

40.attēls. Kropotkina vasarnīca, bijusī „Villa Zaļā"
Avots: SIA „Metrum", 2007

41.attēls. Viesnīcas ēka
Avots: SIA „Metrum", 2007

Krimuldas viduslaiku pils atrodas Siguldā, Mednieku ielā 3. Celta ap 13.gs. vidu (pēc Jirgena Helmsa hronikas ziņām – 1255.gadā), kad Rīgas arhibīskaps līvu teritoriju Gaujas labajā krastā piešķīra Rīgas Domkapitulam. No visām trijām viduslaiku pilīm Gaujas senlejā Krimuldas pils bijusi vismazākā un arī vissliktāk saglabājusies līdz mūsdienām.

Dzīvojamā ēka atrodas Siguldā, Valdemāra ielā 1A. Pirmā privātmāja tagadējā Siguldas centrā, to uzcēla E.Grīnbergs (20.gs. sākumā) – tēlnieka Teodora Zaļkalna tēvs, kurš tajā iekārtoja tirgotavu un tējnīcu. Pašreizējā ēka uzcelta tikai ap 1920.gadu. Sākotnējā apbūve tika iznīcināta Pirmā pasaules kara laikā.

Vairākas dzīvojamās ēkas - Laurenčos bijusī Minca vasarnīca (skatīt 42.attēlu), celta 20.gs., ēka Ausekļa ielā 7, celta 20.gs., ēka Pils ielā 4, celta 1922.gadā, ēka Pils ielā 8, celta 20.gs. sākumā, ēka Šveices ielā 6, celta 20.gs. 30–tajos gados, ēka Šveices ielā 27A, celta 1900.gadā.

42.attēls. Laurenči, bij. Minca vasarnīca
Avots: SIA „Metrum", 2007

Pirmā vienlaidus apbūvētā iela Siguldā bija Šveices iela. Tur vasarnīcas tika celtas apmēram no 1890. līdz 1903.gadam. Sākumā vasarnīcu īpašnieki bija vācieši. Dažas vasarnīcas tika celtas pa 2-3 kopā, izveidojot vasarnīcu kolonijas. Tā radās Beka, Keslera, Hopes un citas vasarnīcas. Visas pirmās vasarnīcas bija koka, pēc tajā laikā parasto vasarnīcu tipa, kādu vēl tagad var apskatīt Rīgas Jūrmalā – sevišķi Bulduros, Dubultos un Majoros. Parasti tās bija divstāvu celtnes ar stiklotām verandām un kokgriezumiem rotātiem jumtu galiem un logu aplodām, dekoratīviem tornīšiem, vējrādītājiem un karodziņiem. Dažas vasarnīcas ieguva īpašus nosaukumus, piemēram, villa „Stahl", villa „Karmena" (Siguldā, Šveices ielā 21; celta 1900.gadā), villa „Nachtigall" („Lakstīgala", tagējās Siguldas slimnīcas vecais korpuss) un villa „Franc" (Gaujas lejā pie pārceltuves). Diemžēl vairums šo vasarnīcu vēlākajos gados tika stipri pārbūvētas. Ar laiku Siguldas vasarnīcas savā īpašumā ieguva turīgākie latviešu tirgotāji, uzņēmēji. Tā radās „Villa Ķeņģis".

Pasta ēka (skatīt 43.attēlu) atrodas Pils ielā 2, tā celta 20.gs.

Turaidas baznīckalna viduslaiku kapsēta atrodas Siguldā pie Turaidas koka luterāņu baznīcas. Kapsētā atdusas Maija – Turaidas Roze, kuras dzīves stāsts saistās ar zviedru laikiem Siguldas novadā. 19.gs. vidū tika atrasts Vidzemes tiesas arhīvs, kurā kopā ar citām lietām bija arī 1620.gada augustā Gūtmaņa alā notikušās Maijas slepkavības izmeklēšanas protokoli.

Nurmižu muižas apbūve (skatīt 44.attēlu) atrodas Siguldas novadā, Nurmižu muižā. Celta 19.gs. 1.pusē. 1682.g. muiža piederēja Gustavam fon Bergam, kura dzimtas īpašumā muiža bija līdz 1749.gadam. 1755.g. muiža piederēja Georgam fon Duntem, kura dzimtas īpašumā muiža paliek līdz 19.gs. beigām. No 1898.g. muiža piederēja baronam Reinhadam Dalvigam (www.sigulda.lv).

43.attēls. Pasta ēka
Avots: SIA „Metrum", 2007

Nurmižu kungu mājas savdabība bijusi vaļējā halle mājas vidusdaļā, ko balstījušas joniskā ordera kolonnas. Bez trim lielām taisnstūra formas zālēm parka pusē bija atrodams arī ovālais salons ar pusloka nišām stūros (www.pilis.lv).

19.gs. Nurmižu muižu pielāgoja dzīvošanai. Nedaudz tika mainīta centrālā korpusa parka puses fasāde, kas augšdaļā ieguva neobaroka balustrādi ar nelielām dekoratīvām vāzēm. Balustrāde virs izliektajiem sānu korpusiem savukārt tika likvidēta. Šādā izskatā Nurmižu kungu māja nostāvēja līdz 1914.gada vasarai, kad tur tika ierīkota lazarete krievu armijas kareivjiem. 20.gs. 20–tajos gados kungu mājā ierīkoja divgadīgo lauksaimniecības skolu, māja tika atjaunota un tai uzlika jaunu kārniņu jumtu. Tā tika nopostīta 1944.gadā kara darbības rezultātā. Līdz mūsu dienām muižas apbūve un parks saglabājušies daļēji (Lancmanis, I. „Suņuburkšķi Nurmižos". „Māksla Plus", Nr.2/2002).

44.attēls. Nurmižu muižas apbūve
Avots: SIA „Metrum", 2007

Oranžērija (skatīt 45.attēlu) atrodas Siguldas novadā, Nurmižu muižā. Celta 19.gs. 1.pusē. Klasicisma stila ēka. 20.gs. 20–tajos gados tajā izveidoja cūku un putnu paraugkūti. Šodien tā ir pārbūvēta un nolaista (Lancmanis, I. „Suņuburkšķi Nurmižos". „Māksla Plus", Nr.2/2002).

Staļļa drupas (skatīt 46.attēlu) atrodas Siguldas novadā, Nurmižu muižā. 18., 19.gs. Nurmižu muižas staļļi ir celti ampīra stilā. Pusloka arkā ietvertais četru kolonnu portiks, kas ir kaut kas vidējs starp toskāņu un dorisko ordeni, atspoguļo to monumentālo diženumu, pēc kā tiecās Krievijas impērijas būvmāksla (www.pilis.lv).

Kāds 1824.g. tapis ceļojuma apraksts pa Vidzemi min arī jaunuzceltos muižas staļļus: „Jau no tālienes redz divas izcili skaistas Nurmižu ēkas, kas, tuvojoties muižai, šķiet esam kungu mājas, bet patiesībā tie ir zirgu staļļi" (Lancmanis, I. „Suņuburkšķi Nurmižos". „Māksla Plus", Nr.2/2002).

45.attēls. Oranžērija
Avots: SIA „Metrum", 2007

46..attēls. Staļļa atliekas
Avots: SIA „Metrum", 2007

Allažu luterāņu baznīca (skatīt 47.attēlu) celta 1926.gadā. Baznīcas ēka uzcelta 1.pasaules karā nopostītās koka baznīcas (pirmo reizi minēta 1690.gadā) vietā pēc arhitekta Paula Kundziņa projekta nacionālā romantisma stilā. Ēkas jumta veidols atgādina senlatviešu riju, kā arī interjera elementi veidoti latviskā stilā. Baznīcas celtniecībā izmantots vietējais Allažu šūnakmens. Baznīca veidota latviešu rijas konstrukcijas stilā, sienas un tornis no mūra, jumts – skadu, tornim skārda jumts. 1928.gadā no Vācijas tika atvests 544 kg smagais baznīcas zvans, kurā iekausēti allažnieku saziedotie 11,5 kg sudraba. Padomju gados baznīcā bija ēdnīca, vēlāk noliktava. 2002.gadā toreizējā Allažu pagasta pašvaldība saņēma kultūras mantojuma gada balvu nominācijā „Pašvaldības atbalsts" par šī nacionālā arhitektūras šedevra – Allažu baznīcas atjaunošanu. Liepu alejas galā redzama Allažu kapliča, kas būvēta no slavenā Allažu šūnakmens.

Zviedru baznīca ar viduslaiku kapsētu (skatīt 48.attēlu) atrodas Allažmuižā pie Ezerkalnu mājām. No laukakmeņiem mūrētajai celtnei logu apmales un stūri, kā arī krusta zīme darināta no Allažu šūnakmens. Avotos par tās celtniecības laiku minēts 17.gs. Ap baznīcu atradusies viduslaiku kapsēta.
Siguldas novada teritorijas plānojuma Grafiskajā daļā tiek attēloti Siguldas novadā valsts aizsardzībā

47.attēls. Allažu luterāņu baznīca
Avots: www.sigulda.lv

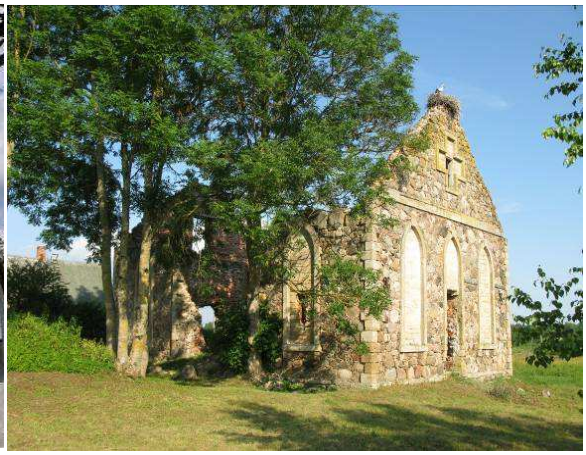

48.attēls. Zviedru baznīcas drupas
Avots: SIA „Metrum", 2011

esošie nekustamie kultūras pieminekļi. Siguldas novads ir bagāts ar dažādiem kultūrvēsturiski vērtīgiem objektiem. Četrpadsmit Siguldas novadā esošajiem valsts nozīmes kultūrvēsturiskajiem objektiem 2011.gadā SIA „Metrum" izstrādāja individuālo aizsargjoslu (aizsardzības zonu) projektus atbilstoši 19.07.2003. Ministru kabineta noteikumiem Nr.392 „Kultūras pieminekļu aizsargjoslu (aizsardzības zonu) noteikšanas metodika" (skatīt V sējumu *Pielikumi un Izpētes,* teritorijas plānojuma Grafisko daļu un Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus). Atbilstoši konkrētai situācijai dabā, aizsardzības zona ap kultūras pieminekļiem ir samazināta vai paplašināta, tādējādi tas ļauj racionālāk plānot teritorijas izmantošanu un precizēt ar kultūras pieminekļa aizsardzību saistītos apgrūtinājumus.

Pārējiem valsts nozīmes kultūras pieminekļiem, līdz individuālo aizsargjoslu (aizsardzības zonu) noteikšanai un apstiprināšanai atbilstoši 15.07.2003. Ministru kabineta noteikumu Nr.392 „Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika" prasībām, aizsargjoslu minimālais platums ir 500 m lauku teritorijā, bet 100 m Siguldas pilsētā. Tā kā Siguldas pilsētas centra teritorijā ir ļoti liela kultūrvēsturisko pieminekļu un objektu koncentrācija, centra zonai turpmāk būtu izstrādājama vienota aizsargjosla, iekļaujot tajā alejas uz Raiņa parku un piekļaujoties 1990.gadā izstrādātajai Siguldas vēsturiskā centra pilsētbūvniecības zonai.

Siguldai nepieciešamā simbioze – dabas un apbūves elementu kopdarbība un katra elementa apzināšana, saglabāšana un attīstība. Atsevišķiem elementiem, dzīvojamām mājām un citiem apbūves objektiem piemīt to pilsētbūvnieciskā nozīme, vēsturiskajiem un kultūras pieminekļiem saglabājas to vērtība, teritorijām – pievilcība un izaugsmes iespējas.

2.8.3. Novada nozīmes kultūrvēsturiskie un dabas objekti

Teritorijas plānojumā īpaša vērība tiek pievērsta kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai un atjaunošanai. Kultūrvēsturiskajam mantojumam līdzvērtīga vērtība Siguldā ir zaļo teritoriju ainaviskajai kvalitātei, kas veido vienotu pamatu augstas dzīves kvalitātes telpas nodrošināšanai Siguldā.

Bez atsevišķiem valsts aizsardzībā esošiem pieminekļiem vai tiem, kurus plānots tajā iekļaut, no apbūves teritorijām vērtīgas ir tās, kas veidojušās vēsturiski pirmās, daloties muižas zemēm ap Šveices ielu un otrpus dzelzceļam Allažu, Rīgas ielas rajonā. Plašākā nozīmē vasarnīcu tipa apbūve ar lieliem – šobrīd jau lielā mērā veciem dārziem – ir uzskatāma par pilsētas struktūras vērtību, kamēr pēc 2.pasaules kara, sākot ar 1950-tajiem gadiem radusies vairākstāvu dzīvojamā apbūve, kas bieži izvietota nerēķinoties ar vēsturisko plānojumu un nav uzskatāma par vērtību, bet gan par sakopjamu teritoriju, mēģinot pēc iespējas nodalīt mazstāvu un vairākstāvu apbūves teritorijas.

49.attēls. Novada nozīmes kultūrvēsturisks un dabas objekts - Zuši - bijusī kūrortvieta
Avots: SIA „Metrum", 2007

Siguldas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.gadam izstrādes laikā tika noteikti novada nozīmes kultūrvēsturiski un dabas objekti. Tie ir objekti, kuriem nav piešķirta valsts nozīme apstiprinot tos ar likumdošanas aktiem, bet ir svarīga nozīme novada mērogā (skatīt 8.tabulu).

8.tabula. **Novada nozīmes kultūrvēsturiskie un dabas objekti**

Nr.	Pieminekļu nosaukums	Pieminekļu atrašanās vieta	Pieminekļu datējums, piezīmes
1.	II Pasaules kara Latviešu leģiona karavīru kapi	Siguldas nov., Mores pag., Mores ceļa malā pie Roznēnu mājām	Vēsture
2.	Ģelžu kalniņš – nostāstu vieta	Siguldas nov., Mores pag., Kārtūži	Arheoloģija
3.	Bij. Kārtūžu krogs („Smilgas")	Siguldas nov., Mores pag., Kārtūži	Arhitektūra
4.	Bij. Kārtūžu muiža ar parks	Siguldas nov., Mores pag., Kārtūži	Arhitektūra, vēsture
5.	II Pasaules kara Padomju armijas karavīru kapi	Siguldas nov., Mores pag., Mores ceļa malā, pretī Apiņu mājām	Vēsture
6.	Gudrēnu senkapi (Kalnagudrēni)	Siguldas nov., Mores pag., pie Kalnagudrēnu mājām	Arheoloģija
7.	Eglaines kapsēta (Zviedru kapi)	Mores pag., pie Dzilnu mājām	Arheoloģija

8.	Mores skolas ēka un pagasta valdes ēka	Mores pag., More	Tautas celtniecība, vēsture
9.	Zušu sēravoti	Mores pag. un Siguldas pag. robeža	Vēsture, aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
10.	Vaisuļu kalniņš – nostāstu vieta	Mores pag.	Arheoloģija
11.	Mores kauju piemiņas parks	Mores pag., More	Vēsture
12.	„Dainas" – Kr.Barona dzīves vieta	Sigulda, Turaidā, pie Gaujas	Vēsture
13.	Kronenbergas kapi – I Pasaules kara vācu karavīru kapi	Sigulda, Kalna ielas un Vidzemes šosejas krustojumā	Vēsture
14.	Gaisa trošu ceļš (1969)	Siguldas nov., pār Gauju starp Siguldu un Krimuldu	Tehnikas vēsture
15.	Kodeļu mājas – mākslinieka V.Celma atpūtas vieta	Siguldas pag., netālu no Nurmižu ceļa	Vēsture
16.	Velna ala – kulta un nostāstu vieta	Sigulda, pie Gājēju tilta pār Gauju	Arheoloģija, vēsture, Velna ala – Velnalas klintis ar Velnalu – valsts nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
17.	Ķeizarkrēsls – vēsturiska skatu vieta	Sigulda, Kaķīši	Vēsture
18.	Siguldas kapi ar kapliču, pieminekļiem, II Pasaules kara karavīru kapiem, Baronu kapiem	Sigulda, Miera iela	Vēsture, arhitektūra
19.	Turaidas muižas piena paviljons („Bundulītis") (1911)	Sigulda, pie Gūtmaņu alas	Arhitektūra
20.	Taurētāju kalns ar Veļu klēpi	Sigulda, pie Vikmestes dīķa	Arheoloģija
21.	Raganu katls – nostāstu, kulta vieta	Siguldas pag., pie Daudas upes	Arheoloģija, vēsture, vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis, unikāls sufozijas komplekss, augšdevona Amatas un Gaujas svītas smilšakmeņos
22.	„Kalna Klaukas"	Siguldas pag., uz Z no Ķiparu ciema	Tautas celtniecība
23.	„Daudas"	Siguldas pag., uz Z no Ķiparu ciema	Vēsture
24.	Paradīzes kalns jeb Gleznotājkalns – vēsturiska skatu vieta	Sigulda, Vējupītes kreisajā krastā	Vēsture, ģeomorfoloģisks dabas piemineklis
25.	Piemineklis Kr.Baronam (1985, autors: T.Zaļkalns)	Sigulda, Līvkalna un Pils ielu krustojumā	Māksla, vēsture
26.	Piemineklis represētajiem (autors: K.Zariņš)	Sigulda, J.Čakstes un Gaujas ielas krustojums	Vēsture
27.	II Pasaules kara karavīru kapi	Siguldas nov., pie Antiņu mājām	Vēsture
28.	Piemiņas akmens II Pasaules kara upuriem	Sigulda, pie Siguldas dzelzceļa stacijas	Vēsture
29.	Bij. Siguldas pagasta skola	Sigulda, Pulkv.Brieža iela	Vēsture
30.	I Pasaules karā kritušo kapi	Sigulda, Siguldas šosejas un Pulkv.Brieža ielas krustojumā	Vēsture
31.	Ķeizarskats – vēsturiska skatu vieta	Sigulda, Kaķīši	Vēsture
32.	Mācītājmuiža	Sigulda, „Oši"	Vēsture, arhitektūra

33.	Auna piere – nostāstu vieta	Sigulda, pie Brūveru mājām	Vēsture, vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
34.	Gudrības avotiņš – nostāstu vieta	Sigulda, pie mazās Velna alas	Vēsture, vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
35.	I Pasaules kara Vācu karavīru kapi	Siguldas pag., pie Gaiļu mājām, uz A no Jūdažiem, pie GNP robežas	Vēsture
36.	I Pasaules kara Latviešu karavīru kapi	Siguldas pag., pie Gaiļu mājām, uz A no Jūdažiem, pie GNP robežas	Vēsture
37.	Koka dzīvojamā māja un saimniecības ēka	Sigulda, Bērzu iela 1	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
38.	Dzīvojamā māja un saimniecības ēka	Sigulda, Allažu iela 5	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
39.	Sabiedriskā ēka	Sigulda, Gāles iela 8	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
40.	Koka dzīvojamā māja, bijusī vasarnīca	Sigulda, Šveices iela 17B	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
41.	Koka dzīvojamā māja	Sigulda, Vidus iela 2	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
42.	Koka dzīvojamā māja	Sigulda, Vidus iela 4	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
43.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Šveices iela 4	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
44.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Šveices iela 2	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
45.	Koka dzīvojamā māja	Sigulda, Lakstīgalas iela 3A	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
46.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Pils iela 14	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
47.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Lakstīgalas iela 6	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
48.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Lakstīgalas iela 8	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
49.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Lakstīgalas iela 14	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
50.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Lakstīgalas iela 18/1	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
51.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Ziedu iela 3	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
52.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Leona Paegles iela 16	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
53.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Leona Paegles iela 20	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
54.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Jāņa Poruka iela 7	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
55.	Dzīvojamā māja	Sigulda, Jāņa Poruka iela 2	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
56.	Koka dzīvojamā māja, bijusī vasarnīca	Sigulda, Šveices iela 7	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
57.	Sabiedriskā ēka	Sigulda, Senču iela 1	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse

58.	Dzīvojamā māja „Lejas Klaukas”	Sigulda, „Lejas Klaukas”	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
59.	Siguldas stacija	Sigulda, Ausekļa iela 6	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 50-tie gadi
60.	„Baltā pils” (Siguldas muižas apbūves kompleksa sastāvdaļa)	Sigulda, Baznīcas iela 7	Vēsture, arhitektūra, 19. gs. 90.-to gadu beigas
61.	Piemineklis Latviešu leģiona karavīriem Mores kaujā 1944.g. 25. – 29.septembrī	Mores pagasts, pie Roznēniem	Vēsture
62.	Pils ielas aleja	Sigulda	Vēsture, pilsētbūvniecība, daba, 20.gs 1.puse
63.	Allažmuižas vecā ūdensdzirnavu ēka (1801) un parks	Allažu pagasts, Allažmuiža	Vēsture, arhitektūra
64.	Kaļķugravas ūdensdzirnavu ēka	Allažu pagasts	Vēsture, arhitektūra
65.	1. pasaules karā kritušo latviešu strēlnieku brāļu kapi pie Allažu kapsētas	Allažu pagasts, Stīveri	Vēsture
66.	2. pasaules karā kritušo sarkanarmiešu brāļu kapi	Allažu pagasts	Vēsture
67.	Vācu karavīru brāļu kapi Allažmuižas parkā	Allažu pagasts, Allažmuiža	Vēsture
68.	Allažu kapsētas kapliča (šūnakmens, 1853)	Allažu pagasts, Stīveri	Vēsture, arhitektūra
69.	Piemineklis latviešu leģionāriem (1994) tēln. G.Krūmiņš.	Allažu pagasts	Vēsture
70.	Dzīvojamā māja	Allažu pagasts, Operdziedātāja V.Stota vasaras māja “Dziedoņi”	Vēsture, arhitektūra, 20.gs. 1.puse
71.	Piemineklis tēlniekam T.Zaļkalnam (tēln. U.Sterģis)	Allažu pagasts	Vēsture
72.	Piemineklis par godu K.Ulmaņa līdzdalībai Allažu lopkopības pārraudzības biedrības dibināšanā 1904.gadā.(1991.)	Allažu pagasts	Vēsture
73.	Vecais Kauguru ceļš	Allažu pagasts	Vēsture, pilsētbūvniecība
74.	Pirmais zemes dziļurbums Latvijā (1833).	Allažu pagasts, pie Pullēniem	Vēsture
75.	Straujteces posms Tumšupē ar piekrastes pļavām	Allažu pagasts, pie Aņķu mājām	Vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
76.	Tumšupes ieleja Allažu centrā	Allažu pagasts, pie Allažu ciema	Vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
77.	Atmatu pļava starp Veģu un Mazvildu dīķiem (Mikiņkalns)	Allažu pagasts	Vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
78.	Košsalu un Košu pļavas	Allažu pagasts	Vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
79.	Avotainas gravas Tumšupes krastos	Allažu pagasts, pie Vecklintīm un Bračām	Vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
80.	Jaunzemu purviņš	Allažu pagasts	Vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis

81.	Pandu purvs	Allažu pagasts	Vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
82.	Pullēnu aleja	Allažu pagasts, pie Pullēniem	Vēsture, pilsētbūvniecība, daba, 20.gs 1.puse
83.	Allažu šūnakmens ieguves teritorija	Allažu pagasts, pie Jaunzemiem un Lielbarģiem	Vēsture, vietējas nozīmes aizsargājams ģeoloģisks dabas piemineklis
84.	Pandu kapi	Allažu pagasts, Blankenhāgenu kapi	Vēsture
85.	Piemineklis A. Kronvaldam	Pils iela 16, Sigulda	Māksla

2.9. Zemes izmantošana un īpašuma struktūra

Teritorijas plānojumā izmantota Valsts zemes dienesta (VZD) informācija par nekustamo īpašumu īpašuma statusu. Kopumā Siguldas novadā ir 7161 kadastrā reģistrētas zemes vienības (VZD 2011.gada augusta dati), ar kopējo platību 36'086 ha. Siguldas novada pašvaldības īpašumā un lietojumā esošās zemes platība ir 591 ha (skaits – 316). Apskatot novada zemes sadalījumu pēc noteiktajiem, galvenajiem nekustamā īpašuma lietošanas mērķiem un iepazīstoties ar situāciju dabā, var secināt, ka noteiktie mērķi neatbilst reālajai zemes izmantošanai. Turpmāk viens no ieteikumiem būtu nekustamā īpašuma nodokli noteikt, vadoties pēc reālās jeb faktiskās teritorijas izmantošanas, pretēji tam tiek apgrūtināts plānošanas process.

9.tabula. **Siguldas pilsētas un lauku teritorija esošās zemes vienības platības**

Zemes gabalu platības	>1 ha	1 – 2 ha	2 – 5 ha	5-10 ha	10-20 ha	>20 ha
Zemes gabalu skaits	4563	427	779	553	492	347

Avots: SIA „Metrum", izmantojot VZD 2011.gada augusta datus

50.attēls

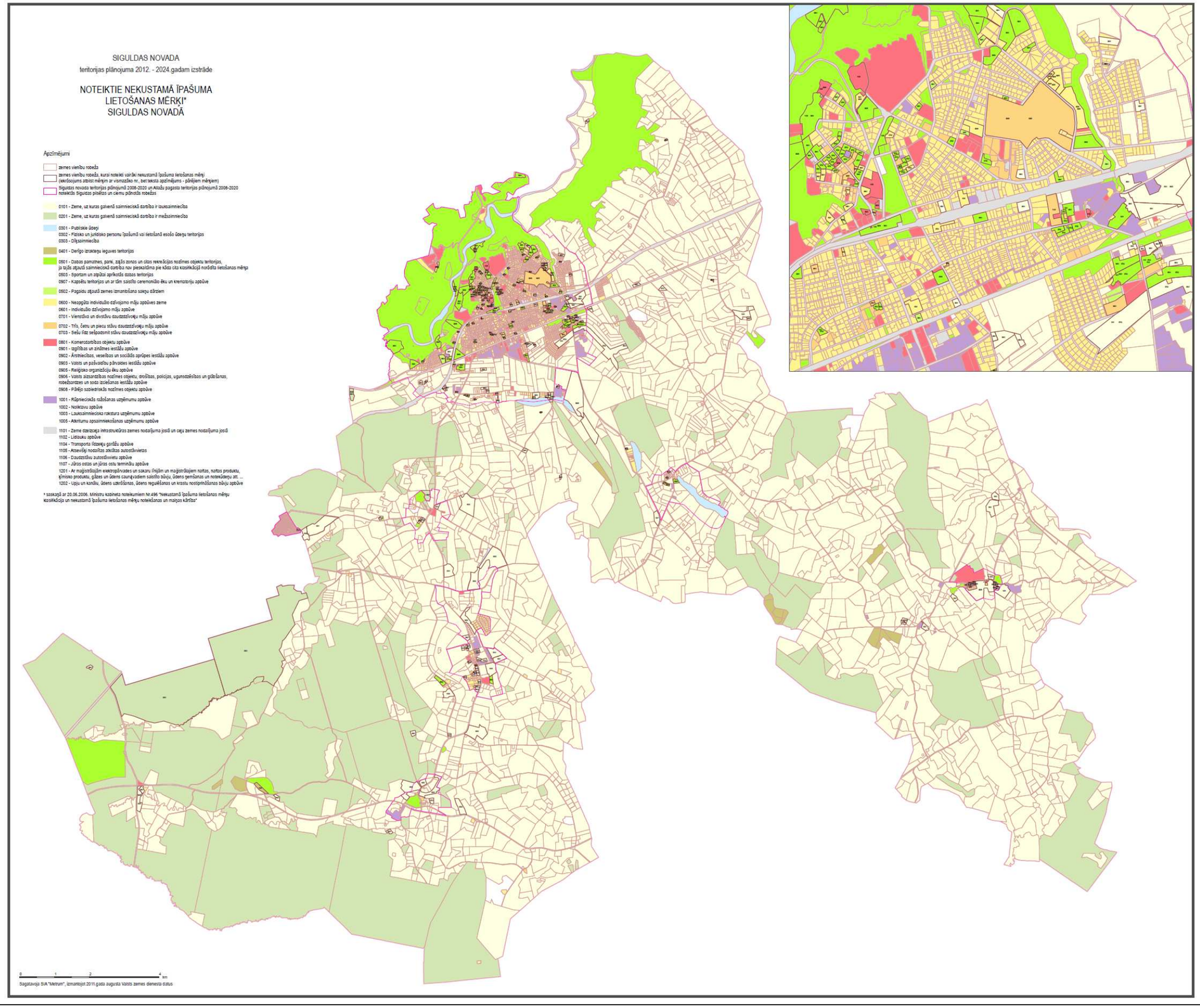
SIGULDAS NOVADA
teritorijas plānojuma 2012. - 2024.gadam izstrāde
NOTEIKTIE NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA LIETOŠANAS MĒRĶI* SIGULDAS NOVADĀ
Apzīmējumi
zemes vienību robeža
zemes vienību robeža, kurai noteikti vairāki nekustamā īpašuma lietošanas mērķi (vienīgajam atbilst mērķim ar visnazāko nr., bet teksta apzīmējums - pārējiem mērķiem)
Siguldas novada teritorijas plānojumā 2008-2020 un Allažu pagasta teritorijas plānojumā 2008-2020 noteiktās Siguldas pilsētas un ciemu plānotās robežas
0101 - Zeme, uz kuras galvenā saimnieciskā darbība ir lauksaimniecība
0201 - Zeme, uz kuras galvenā saimnieciskā darbība ir mežsaimniecība
0301 - Publiskie ūdeņi
0302 - Fizisko un juridisko personu īpašumā vai lietošanā esošo ūdeņu teritorijas
0303 - Dīķsaimniecība
0401 - Derīgo izrakteņu ieguves teritorijas
0501 - Dabas pamatnes, parki, zaļās zonas un citas rekreācijas nozīmes objektu teritorijas, ja tajās atļautā saimnieciskā darbība nav pieskaitāma pie kāda cita klasifikācijā norādīta lietošanas mērķa
0503 - Sportam un atpūtai aprīkotās dzīvas teritorijas
0907 - Kapsētu teritorijas un ar tām saistīto ceremoniālo ēku un krematoriju apbūve
0502 - Pagaidu atļautā zemes izmantošana sakņu dārziem
0600 - Neapgūta individuālo dzīvojamo māju apbūves zeme
0601 - Individuālo dzīvojamo māju apbūve
0701 - Vienstāvu un divstāvu dzīvokļu māju apbūve
0702 - Trīs, četru un piecu stāvu daudzdzīvokļu māju apbūve
0703 - Seklu (līdz sešpadsmit stāvu) daudzdzīvokļu māju apbūve
0801 - Komercdarbības objektu apbūve
0901 - Izglītības un zinātnes iestāžu apbūve
0902 - Ārstniecības, veselības un sociālās aprūpes iestāžu apbūve
0903 - Valsts un pašvaldību pārvaldes iestāžu apbūve
0905 - Reliģisko organizāciju ēku apbūve
0906 - Valsts aizsardzības nozīmes objektu, drošības, policijas, ugunsdzēsības un glābšanas, robežsardzes un soda izciešanas iestāžu apbūve
0908 - Pārējo sabiedrisko nozīmes objektu apbūve
1001 - Rūpniecisko ražošanas uzņēmumu apbūve
1002 - Noliktavu apbūve
1003 - Lauksaimniecisko raksturu uzņēmumu apbūve
1005 - Atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu apbūve
1101 - Zeme dzelzceļa infrastruktūras zemes nodalījuma joslā un ceļu zemes nodalījuma joslā
1102 - Lidlauku apbūve
1104 - Transporta līdzekļu garāžu apbūve
1105 - Atsevišķi nodalītas atklātas autostāvvietas
1106 - Daudzstāvu autostāvvietu apbūve
1107 - Jūras ostas un jūras ostu termināļu apbūve
1201 - Ar magistrālajām elektropārvades un sakaru līnijām un magistrālajiem naftas, naftas produktu, ķīmisko produktu, gāzes un ūdens cauruļvadiem saistīto būvju, ūdens ņemšanas un noteikšanu utt. ...
1202 - Ūdju un kanāliu, ūdens uzkrāšanas, ūdens regulēšanas un krastu nostiprināšanas būvju apbūve
* saskaņā ar 20.06.2006. Ministru kabineta noteikumiem Nr.496 "Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu klasifikācija un nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un maiņas kārtība"
0 1 2 4 km
Sagatavoja SIA "Metrum", izmantojot 2011.gada augusta Valsts zemes dienesta datus

51.attēls

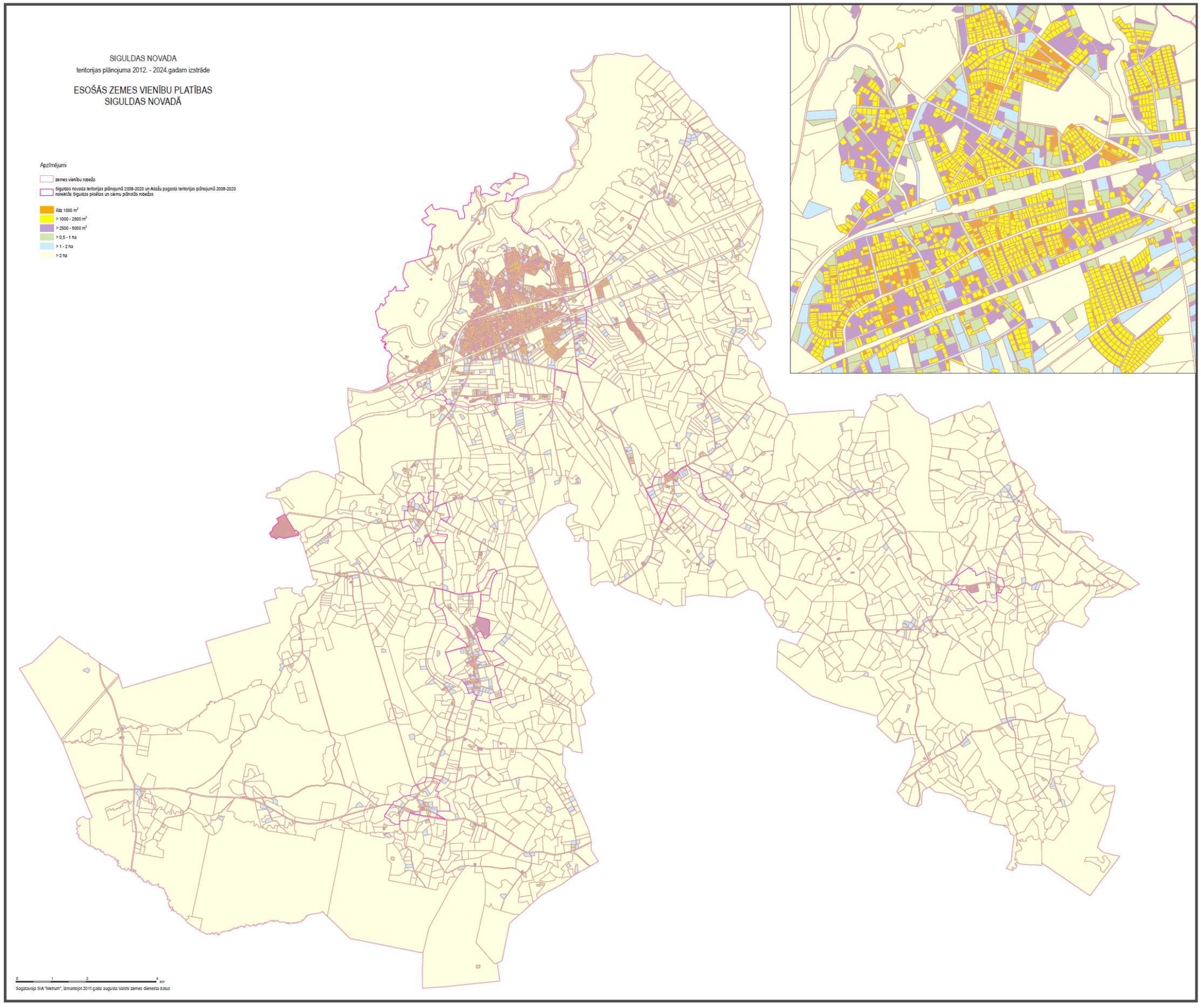
SIGULDAS NOVADA
teritorijas plānojuma 2012. - 2024.gadam izstrāde
ESOŠĀS ZEMES VIENĪBU PLATĪBAS
SIGULDAS NOVADĀ
Apzīmējumi
zemes vienību robeža
Siguldas novada teritorijas plānojumā 2008-2020 un Allažu pagasta teritorijas plānojumā 2008-2020 noteiktās Siguldas pilsētas un ciemu plānotās robežas
līdz 1000 m²
> 1000 - 2500 m²
> 2500 - 5000 m²
> 0,5 - 1 ha
> 1 - 2 ha
> 2 ha
0
1
2
4
km
Sagatavoja SIA "Metrum", izmantojot 2011.gada augusta Valsts zemes dienesta datus

2.10. Civilā aizsardzība un ugunsdrošība

Civilās aizsardzības sistēmai Rīgas reģionā un Siguldas novadā būtu jānodrošina civiliedzīvotāju, tautsaimniecības un vides aizsardzība no iespējamo ārkārtējo situāciju potenciālajām briesmām.

Saskaņā ar LR likumdošanu, par novada civilās aizsardzības uzdevumu izpildi atbild Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta (VUGD) Rīgas reģiona brigāde.

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam sadarbībā ar pašvaldību jābūt izstrādātam pašvaldības civilās aizsardzības plānam, saskaņā ar „Civilās aizsardzības likumu". Ja komersanta objekts vai iestāde ir paaugstinātas bīstamības objekts, vai tajā var atrasties vairāk nekā 50 cilvēku, saskaņā ar „Civilās aizsardzības likumu" jāizstrādā objekta vai iestādes civilās aizsardzības plāns.

Civilās trauksmes un apziņošanas sistēmai jānodrošina iedzīvotāju brīdināšana un informēšana par katastrofām vai to draudiem, kā arī par ārkārtējās situācijas, izņēmuma stāvokļa vai mobilizācijas izsludināšanu. Atbilstoši katastrofas veidam izšķir – dabas katastrofas, cilvēku izraisītas katastrofas, epidēmijas, epizootijas, epifitotijas.

Ikdienā notikušas avārijas, katastrofas, negadījuma pārvaldīšanu, glābšanas darbus veic Siguldas ugunsdzēsības un glābšanas dienests. Sadarbības līmenī ar Rīgas garnizona Operatīvās vadības pārvaldes rīkojumu ugunsgrēku dzēšanā var tikt iesaistītas VUGD Rīgas pilsētas pārvaldes ugunsdzēsības nodaļas, VUGD Ātrās reaģēšanas brigāde, kā arī citu pašvaldību un uzņēmumu ugunsdzēsības struktūras.

Siguldas novadā atrodas viens neatliekamās medicīniskās palīdzības dispečerpunkts, kas apkalpo visu Siguldas novada teritoriju.

Mežu ugunsbīstamajā periodā (aprīlis – oktobris) novada dome izsludina mežu ugunsbīstamības periodu, nosakot ierobežojumus darbībām mežos un kūdras purvos, kas ir saistoši iedzīvotājiem. Novada esošo mežu (kūdras purvu) ugunsgrēku likvidēšanu organizē, vada un veic Valsts meža dienesta Rīgas reģionālās virsmežniecības ugunsdzēsības stacijas Siguldas novada vienības. Sarežģītās situācijās – augstas meža ugunsbīstamības periodā tiek piesaistīti VUGD Rīgas reģiona brigādes, citu pašvaldību un uzņēmumu ugunsdzēsības struktūras.

2.11. Novada telpiskā struktūra

Vērtīgo novada telpiskajā struktūrā var definēt, izejot no novada kā veseluma jēdziena, kur katrs elements ir šī veseluma daļa un izmaiņas tajā vai tā izzušana izmaina veselumu. Tie elementi, kuri nosaka novadu kā pievilcīgu cilvēkiem – gan iedzīvotājiem, gan tās apmeklētājiem, piemēram, tūristiem, – un kuri uzskatāmi par vērtībām.

Telpiskās struktūras pamatu nosacīti var sadalīt dabas vērtībās un cilvēku radītajās vai ar apbūves teritorijām un to funkcionēšanu saistītajās vērtībās. Teritorijas attīstības potenciālu var samazināt un zemju pilnvērtīgai izmantošanai kaitēt nepārdomāta teritoriju pārveide bez teritorijas plānojuma, nesakoordinēti vai dažkārt pat pretēji attīstības centieni vienai konkrētai vietai, kā arī plānošana bez rūpīgas kompleksas konkrētās vietas izpētes, nenoskaidrojot, kādi struktūras elementi un kādas to savstarpējās saites veido tās telpisko struktūru (piemēri meklējami Vidzemes šosejas labās puses attīstībā, kur paralēli ražošanas teritorijām pastāv gan dzīvojamā apbūve, gan arī tiek celti jauni sabiedriskie objekti – viesnīca, ēdināšanas objekts, kas savstarpēji konfliktē savā izmantošanā).

Vērtīga Siguldā vispirms jau ir Gaujas senleja ar tās sāngravām. Otru šādu, lai arī mazāku loku jau ārpus Siguldas pilsētas pašreizējām administratīvajām robežām veido ūdeņu (Lorupe – Roķēnu ūdenskrātuve – Matiņu ezers – Ancīšu dīķis) un zaļumu loks teritorijas dienvidos. Zaļumvietu teritorijas pilsētas apbūvē turpina parki, kas atrodas pie vēsturiskās Siguldas pils un turpinās stacijas virzienā (Tautas parks un Raiņa parks) līdz ar Siguldai raksturīgajiem neapbūvētajiem trīsstūra veida zaļumiem kvartāla stūros, – pārsvarā skvēriem. Šī pilsētas zaļumu struktūras ass būtu saglabājama (piemēram, arī ar ielu stādījumiem), pilsētai attīstoties dienvidu virzienā Vidzemes šosejas otrā, šobrīd telpiski un

funkcionāli nesakārtotajā tās daļā. Siguldai raksturīgi, ka sakopti zaļu veidojas arī ap dzelzceļa joslu pilsētas centrā, kas uzskatāmi par tai raksturīgu struktūras vērtību. Zaļumu teritoriju piesaiste publiskās apbūves objektiem varētu būt veids, kā uzturēt esošos un plānot jaunus, pilsētas struktūrai nepieciešamos, zaļumus.

Bez Gaujas senlejas nākamie lineārie un svarīgākie pilsētas struktūras elementi, kas veido plānojuma struktūras karkasu, ir Vidzemes šoseja un dzelzceļš. Arī 1990.gada ģenerālajā plānā ir teikts: „Gaujas senleja, Rīgas – Valgas dzelzceļš un Vidzemes šoseja Siguldas pilsētas teritoriju sadala vairākās, gan pēc rakstura, gan izmantošanas, atšķirīgās daļās. Pirmkārt izdalās divas atšķirīgas teritorijas: Gaujas senleja un pilsētas apbūvētā daļa". Uz šī karkasa balstās vairāki raksturīgi pilsētas rajoni. Tie izveidojušies pilsētas vēsturiskās attīstības procesā, kura sākumu var saistīt ar 19.gs. beigām, kad pilsētas apbūve sāk veidoties uz iznomātajām vai pārdotajām muižas zemēm tagadējā Šveices ielā pie Gaujas senlejas.

Pilsētas teritoriju raksturo ainaviskā pievilcība: Gaujas senleja ar gravām – tie ir zaļumi (meži un pļavas) upes ielejas terasēs, meži upes ielejas nogāzēs un gravās, kā arī pilsētas zaļumvietas (zaļumu platības) tās teritorijā – meži, parki, skvēri, pļavas ar atsevišķām koku grupām un bērzu birzis, alejas un ielu stādījumi, kapsētas un baznīcu dārzi, gravu galotnes, arī atsevišķas nesakoptas zaļumvietas. Vecie dārzi mazstāvu dzīvojamā apbūvē ir vēl viens zaļumu veids, kas piešķir pilsētai tās noteikto gaisotni. Tajā pašā laikā šīm zaļumvietām galvenokārt ir vizuāla un ekoloģiska nozīme, bet atšķirībā no iepriekš minētām tās nav publiski pieejamas.

Neapgūtas teritorijas, kas pašreiz atrodas ārpus pilsētas teritorijas, ir uz dienvidiem no Vidzemes šosejas aiz haotiski un ekstensīvi apbūvētām rūpniecības teritorijām, kurās vietumis saglabājusies kādreizējā privātmāju apbūve, līdz ar publiskās apbūves teritorijām. Pilsētai ir lielas perspektīvas nākotnē attīsties uz dienvidu pusi – aiz Lauku ielas pa Gāles un Ventas ielu Lorupes – Roķēnu ūdenskrātuves – Matiņu ezera – Ancīšu dīķa virzienā.

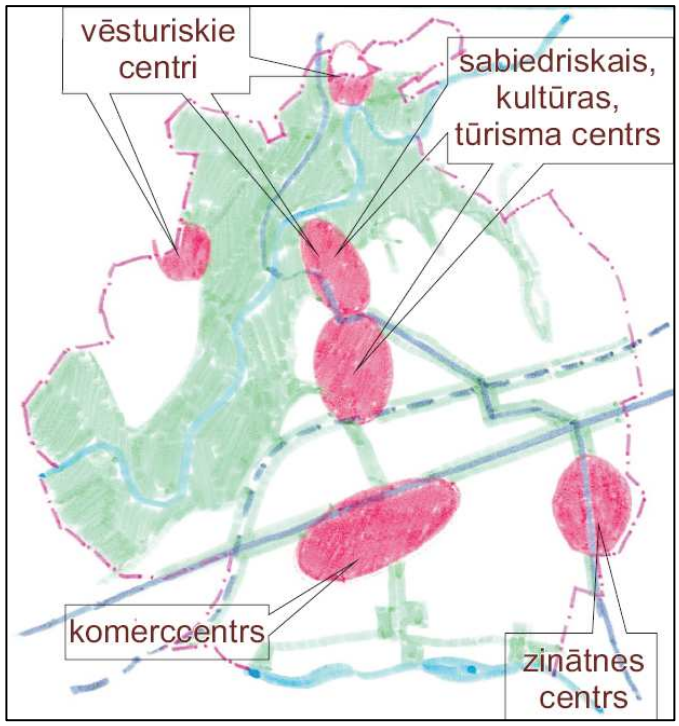

52.attēls. Izdalītie centri Siguldas pilsētas struktūrā
Avots: SIA „Metrum", 2007

Jaunajā pilsētas struktūrā kā centri izdalītos: (1) vēsturiskais un sabiedriskais centrs no Siguldas pils līdz dzelzceļam, ietverot pilsētai nozīmīgākos objektus, (2) komerccentrs ap un uz dienvidiem no Vidzemes šosejas, kā arī (3) zinātnes centrs Peltēs (skatīt 52.attēlu).

No novada lauku teritorijas telpiskās struktūras un funkcionēšanas raugoties, kā vienas no galvenajām vērtībām minamas lauksaimniecības zemju teritorijas ar senajām muižu vietām un lauku sētām. Otrs, ne mazāk būtiskais telpiskais elements un vērtība, ir mežu teritorijas un novadā esošās aizsargājamās teritorijas. Būtiska nozīme novada lauku teritorijas telpiskajā struktūrā ir Jūdažu, Mores un Allažu centram, jo minētie apdzīvojuma centri kalpo kā pakalpojuma centri apkārtējām teritorijām.

Novada lauku teritorijas telpiskās struktūras raksturojums savā pamatā ir dabas un kultūrainavas raksturojums. Teritorijas īpatnējo telpisko struktūru veido vairāku dabas (ūdeņi, meži, lauksaimniecības zemju) elementu kopums, to attiecības, savdabība, to savstarpējās sasaistes. Tie veido ainavu reālo telpisko struktūru, tās vizuālo veidolu un daudzveidību.

III DAĻA

SIGULDAS NOVADA PERSPEKTĪVĀ ATTĪSTĪBA

3.1. Teritoriālais konteksts

3.1.1. Nacionālais konteksts

Nacionālais attīstības plāns 2007.–2013.gadam ir stratēģisks dokuments, kas izvirza ne tikai vidēja termiņa mērķus un prioritātes, bet arī nosaka vadlīnijas visu līmeņu un nozaru plānošanas dokumentu izstrādei.

Šajā plānošanas dokumentā norādīts, ka reģionālās attīstības mērķis ir veicināt izaugsmi reģionos, nodrošināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, ievērojot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības un iespējas, samazinot nelabvēlīgās atšķirības starp tām, kā arī saglabāt un attīstīt katras teritorijas dabai un kultūrvidei raksturīgās iezīmes un attīstības potenciālu. Dažādām teritorijām ir iespējams izvēlēties dažādus attīstības ceļus, balstoties uz konkrētai vietai raksturīgām iezīmēm un salīdzinošajām priekšrocībām, lai Latvija kļūtu pievilcīga telpa darbam, dzīvei un atpūtai ne tikai šai, bet arī nākamajām paaudzēm.

Šobrīd Latvijas īpatnība ir monocentrisks apdzīvojums ar spēcīgu galvenā centra – Rīgas pārsvaru, vienlaikus pastāvot plašam, samērā vienmērīgi izvietotu pilsētu tīklam. Kā iespēja ir policentriska attīstība. Pastāvošajā pilsētu tīklā līdztekus galvaspilsētai Rīgai mērķtiecīgi ir jāattīsta arī citi centri, līdz tie kļūst pietiekami spēcīgi, lai veicinātu reģionu izaugsmi. Apdzīvojuma struktūrai atbilstošas kvalitatīvas dzīves telpas veidošana veicinās reģionālās un nacionālās identitātes apziņas nostiprināšanos.

Pilsētām jākļūst par nozīmīgu katra reģiona un visas valsts attīstības virzītājspēku, kuru potenciālu un perspektīvo attīstības virzienu nosaka reģiona telpiskās plānošanas procesā, sadarbojoties valsts institūcijām, pašvaldībām, nevalstiskajām organizācijām un sabiedrībai. Pilsētu tīklu radīšana un nostiprināšana palielina šo pilsētu savstarpējās papildināšanas spēju un ir efektīvs instruments līdzsvarotai attīstībai nepieciešamo sinerģiju izmantošanai. Kā risināmie uzdevumi ir arī vienotas attīstības plānošanas sistēmas izveidošana valstī, pilsētu un lauku sadarbības sekmēšana, radot jaunas un nostiprinot esošās funkcionālās saites starp pilsētu un lauku teritorijām; teritoriālajā plānošanā – reģiona un lokālās kultūrvides savdabības un kvalitātes kā ilgtspējīgas teritoriju attīstības un konkurētspējas nosacījumu akcentēšana. kultūrvēsturiskā mantojuma un laikmetīgās kultūrvides sociālekonomiskās ietekmes dažādošana.

Bez mūsdienīgas un kvalitatīvas infrastruktūras, kas sevī ietver gan satiksmes, komunālo un sociālo infrastruktūru, gan arī dažāda veida pakalpojumus, kas saistīti ar šīs infrastruktūras izmantošanu, nav iedomājama droša un stabila attīstība. Mūsdienīga transporta sistēma ir viens no kvalitatīvas uzņēmējdarbības un dzīves vides radīšanas pamatelementiem. Transporta sistēmas efektivitāte un sniegto pakalpojumu kvalitāte paaugstinās, savstarpēji integrējot dažādus transporta veidus un to piedāvāto pakalpojumu iespējas. Tādējādi ir nepieciešams nodrošināt starptautiskas nozīmes transporta infrastruktūras kvalitātes uzlabošanu un attīstību, tai skaitā sakārtojot visus valsts galvenos autoceļus, modernizējot dzelzceļa infrastruktūru, ostas, lidostas, kā arī nodrošināt reģionālā un vietējā līmeņa transporta infrastruktūras kvalitātes uzlabošanu, atvēlot pietiekamu finansējumu autoceļu uzturēšanai un lauku autoceļu sakārtošanai. Īpaši Latvijas pilsētās jāattīsta velotransporta infrastruktūra, lai veicinātu velotransporta izmantošanu kā alternatīvu un līdzvērtīgu pārvietošanās līdzekli.

Pilnvērtīgas dzīves vides neatņemama sastāvdaļa ir iespēja saņemt pakalpojumus, atbilstoši dažādu sabiedrības grupu vajadzībām un interesēm. Cilvēkiem vajadzīgi izglītības, veselības un sociālās aprūpes, atpūtas (kultūras) un izklaides (sporta) pakalpojumi, speciālistu konsultācijas, kontakti ar pārvaldes, drošības un tiesu iestādēm un sabiedriskajām organizācijām. Neskatoties uz to, ka ne visi šie pakalpojumi cilvēkam nepieciešami katru dienu, arī pakalpojumu nozarei jādarbojas rentabli, tāpēc šie pakalpojumi, cik iespējams, jātuvina iedzīvotājiem, radot priekšnosacījumus to saņemšanai attīstības centros, atbilstoši katra centra nozīmei, tajā pastāvošajam pieprasījumam un nodrošinājumam ar darboties spējīgu pakalpojumu infrastruktūru – ēkām, personālu, nepieciešamajiem pieslēgumiem sabiedrisko pakalpojumu tīkliem. Nepieciešams mazināt starp Latvijas reģioniem pastāvošās atšķirības

visa veida pakalpojumu kvalitātē un sasniedzamībā, īpaši dažādojot atpūtas un aktīvā dzīvesveida pakalpojumu klāstu, izmantojot vietējos kultūrvēsturiskos un dabas resursus.

Kā atzīmēts Nacionālajā attīstības plānā – pieejams mājoklis un sakopta dzīves telpa ir viens no cilvēkam nozīmīgākajiem labklājības (dzīves kvalitātes) rādītājiem. Tirgus ekonomikas apstākļos mājokļu pieejamību kopumā nosaka vispārējais dzīves līmenis valstī, tāpēc valsts dalība mājokļu attīstībā no makroekonomiskā viedokļa ir jāvērtē kā būtisks ieguldījums tautas attīstībā. Mainījušies mājokļu būvniecības finansēšanas avoti un sociālie mērķi. Tagad to galvenokārt finansē privātais kapitāls, kas būvniecību īsteno ekonomiski aktīvajās teritorijās, kur ir visaugstākais mājokļu pieprasījums un pārdošanas cenas. Valsts un pašvaldības atbalsts šobrīd virzīts tikai uz maznodrošinātu un krīzes situācijā nonākušu iedzīvotāju mājokļa jautājumu risināšanu. Nepieciešams veicināt esošo mājokļu efektīvu izmantošanu (t.sk. progresīvu apsaimniekošanu, atjaunināšanu un modernizēšanu), radīt priekšnosacījumus daudzveidīgam mājokļu piedāvājumam, lai palielinātu mājokļu pieejamību iedzīvotāju grupām ar dažādu ienākumu līmeni.

Tajā pašā laikā dzīves telpas jēdziens ietver sevī ne tikai indivīdam piederošo īpašumu vai viņa apdzīvoto mājokli, bet arī privāto un publisko telpu kopumu ap šo mājokli, tostarp arī dabas un kultūrvidi, kuras ir neatņemama kvalitatīvas dzīves telpas sastāvdaļa. Kopta un pieejama kultūrvide un kultūrvēsturiskais mantojums ir viens no ilgtspējīgas un līdzsvarotas teritoriālās attīstības nosacījumiem. Šajā jomā nozīmīgi ir saglabāt un stiprināt kultūrvēsturisko novadu un vietējo kultūru savdabību un identitāti, izkopjot un uzturot novadu un vietējās kultūras tradīcijas. Nepieciešams attīstīt vietējo tūrismu, veidojot uz Latvijas vēstures, kultūras un dabas izzināšanu orientētus tūrisma produktus, veidot kvalitatīvu pilsētas un lauku kultūrainavu, harmoniski apvienojot kultūrvēsturiskās liecības, dabas objektus un jaunradītās laikmetīgās vērtības, kā arī radīt pastāvīgu sadarbību un dialogu starp teritoriju plānotājiem, arhitektiem, vides dizaineriem un vietējiem iedzīvotājiem.

Īpaši tiek atzīmēts, ka vides kvalitāte ir pamats cilvēku dzīvei un saimnieciskajai darbībai. Tā ir viens no svarīgākajiem dzīves kvalitāti ietekmējošiem faktoriem. Salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm dabiskās vides kvalitāte Latvijā ir augstāka. To raksturo lielāka bioloģiskā daudzveidība un augstāks saimnieciskās darbības mazskartas vides īpatsvars, stabilāks ekosistēmu līdzsvars, zemāks vides piesārņojums. Latvijas dabiskās vides kvalitāte ir nacionāla vērtība un nozīmīgs valsts un reģionu attīstības resurss.

Saprātīgi izmantota un saglabāta dabas vide ir nepieciešama veselīgas dzīves vides un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai Latvijā, valsts starptautisko saistību izpildei un arī kā Latvijas identitātes zīme. Lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un nodrošinātu aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzības statusu, īpaši svarīgi ir sabalansēt iespējamās saimnieciskās darbības un teritoriju apsaimniekošanu ar dabas aizsardzības prasībām. Pilsoniskas sabiedrības veidošanā izšķiroša nozīme ir sabiedrības informēšanai un plašākai iesaistīšanai vides jautājumu risināšanā, tādējādi palielinot sabiedrības izpratni par dabas vides vērtībām un izpratni par nepieciešamību nodrošināt kvalitatīvu dzīves telpu arī nākamajām paaudzēm. Plānojot un vadot attīstības procesus, jāveicina bioloģiskās daudzveidības un aizsargājamo teritoriju saglabāšana un saprātīga izmantošana, jāiesaista aizsargājamās dabas teritorijas ekonomiskajā apritē, nosakot atšķirīgas saimnieciskās darbības liegumu zonas un sniedzot to izveides sociālekonomisko pamatojumu, kā arī piesaistot finansējumu apsaimniekošanai. Nepieciešams arī veicināt sabiedrības līdzdalību vides aizsardzībā un saglabāšanā, iedzīvotājus savlaicīgi un patiesi informējot par vides kvalitāti un dabas resursiem, atbalstīt dabas vides ilgtspējīgu izmantošanu iedzīvotāju atpūtai un sekmēt ekotūrismu. Latvijas dabas un kultūrvēsturiskais mantojums dod iespēju straujāk attīstīt tūrismu un radīt jaunas darba vietas laukos, jo tūrisma resursi ir pieejami visā valsts teritorijā. Tajā pašā laikā ir nepieciešama sabiedrības izprotoša attieksme, kas var veicināt dabas resursu racionālu un ilgtspējīgu izmantošanu un atjaunošanu, kā arī samazināt slodzi uz dabu.

Iepriekš aprakstītais Nacionālā attīstības plāna skatījums uz valsts attīstību kopumā ir jāpieņem kā visparējās vadlīnijas jeb pamatnosacījumi attīstības un teritorijas plānošanai arī Siguldas novadā.

Siguldas novada teritorijas plānojums 2012.-2024.gadam ir izstrādāts saskaņā ar Latvijas ilgtspējīgu attīstības stratēģiju – „Latvija 2030". Aprakstu par tās ievērošanu teritorijas plānojuma izstrādē skatīt teritorijas plānojuma IV sējuma „Pārskats par teritorijas plānojuma izstrādi" 6.sadaļā „Ziņojums par teritorijas plānojuma atbilstību augstāka plānošanas līmeņa teritorijas plānojuma prasībām".

3.1.2. Reģionālais konteksts

Rīgas plānošanas reģionā ir izstrādāti un apstiprināti šādi reģiona attīstības dokumenti:

1. Rīgas plānošanas reģiona attīstības stratēģija (2000.-2020.), aktualizēta 2008.gadā

Rīgas reģiona attīstības stratēģija tika izstrādāta 2000.gadā. Mainoties situācijai reģionā radās nepieciešamība pēc attīstības stratēģijas satura un ilgtermiņa prioritāšu izvērtēšanas un aktualizācijas. Aktualizētā stratēģija apstiprināta Rīgas plānošanas reģiona attīstības padomes sēdē 2008.gada 22.decembrī. Rīgas plānošanas reģiona attīstības stratēģija ir ilgtermiņa reģionālās politikas plānošanas dokuments.

Stratēģijas izstrādes mērķis ir noteikt reģiona ilgtspējīgas un līdzsvarotas attīstības pamatnostādnes, orientierus, mērķus un uzdevumus, lai uz vietējās, reģionālās un starptautiskās sadarbības pamata strādātu kopējai reģiona izaugsmei.

Aktualizētā Rīgas reģiona attīstības stratēģija 2000.-2020.gadam ir pamatdokuments reģionā apvienojušos pašvaldību uz partnerattiecībām balstītai saskaņotu lēmumu pieņemšanai un rīcībai. Stratēģija iezīmē reģiona attīstības mērķus un uzdevumus, ko nevar veikt viena atsevišķa pašvaldība, bet kam nepieciešama savstarpēja vienošanās un kopējas rīcības. Stratēģijas īstenošana paredzami radīs priekšnoteikumus reģiona un visu tajā ietilpstošo pašvaldību ilgtspējīgai attīstībai.

2. Rīgas reģiona attīstības programma (2009.-2013.)

Ar Rīgas plānošanas reģiona attīstības padomes 2012.gada 13.janvāra lēmumu (Nr.5). Tika apstiprināta Rīgas plānošanas reģiona attīstības programma 2009-2013 (Rīgas plānošanas reģiona attīstības programmas 2009-2013 aktualizācija). Rīgas reģiona attīstības programma ir vidēja termiņa reģionālās politikas plānošanas dokuments. Programmas izstrādes mērķis ir izveidot darboties spējīgu, laika satvaram atbilstošu attīstības dokumentu, kas kalpotu kā vadlīnijas vietējo attīstības plānošanas dokumentu izstrādei un paustu reģionālās intereses valsts plānošanas dokumentu izstrādei. Savukārt attīstības programmas vispārējais mērķis ir „veicināt reģiona stabilu, sabalansētu un ilgtspējīgu attīstību, paaugstinot katra iedzīvotāja dzīves kvalitāti un nodrošinot reģiona konkurētspēju starptautiskā mērogā". Programmā sniegta Rīgas reģiona attīstības vīzija - kā attīstīsies reģions plānotajā periodā, 7 attīstības prioritātes, kā arī noteikti mērķi, pasākumi un rīcības virzieni to sasniegšanai.

3. Rīgas plānošanas reģiona inovatīvās attīstības programma (2005.-2010.)

Rīgas plānošanas reģiona inovatīvās attīstības programma ir apstiprināta Rīgas plānošanas reģiona attīstības padomes sēdē 2005.gada 7.janvārī. Inovatīvās attīstības programma ir vidēja termiņa reģionālās politikas plānošanas dokuments.

Programmas mērķis ir veicināt jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanu, kas sekmē Rīgas pilsētas un Rīgas reģiona ekonomisko izaugsmi. Programmā izvērtēta esošā situācija informācijas tehnoloģiju un inovāciju jomā Rīgas reģionā un Rīgā, ir sagatavoti projekta priekšlikumi saistībā ar augsto tehnoloģiju attīstību un inovācijām, noteiktas prioritātes – infrastruktūras, cilvēkresursu attīstība un inovācijām atvērtas sabiedrības veidošana. Ir noteikti galvenie pasākumi, sagatavoti priekšlikumi projekta idejām inovāciju jomā. Programma paredz monitoringa pasākumus inovāciju sistēmas ieviešanai reģionā.

4. Rīgas plānošanas reģiona telpiskais (teritorijas) plānojums (2005.-2025.)

Rīgas plānošanas reģiona telpiskais (teritorijas) plānojums ir apstiprināts Rīgas plānošanas reģiona attīstības padomes sēdē 2007.gada 2.februārī. Tas ir ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments. Telpiskā plānojuma izstrādes mērķis ir telpiskā redzējuma izveide reģiona attīstības

stratēģijā nosprausto ekonomisko un sociālo mērķu īstenošanai, kas tiek skatīti teritoriālā (telpiskā) griezumā.

Plānojums sastāv no Esošās situācijas raksturojuma, attīstības telpiskās perspektīvas, teritorijas plānošanas vadlīnijām un pārskata par teritorijas plānojuma izstrādi.

Reģiona teritorija (telpa) tiek skatīta atsevišķi akcentējot apdzīvojumu, infrastruktūru, lauku vidi. Šie ir galvenie komponenti, kas veido un ietekmē teritorijas attīstību. Ir izvēlēti trīs prioritāri telpiskās struktūras pilnveidošanas virzieni:

- saliedēts un policentrisks apdzīvojums,
- augstas kvalitātes infrastruktūra un satiksme,
- dinamiski lauku areāli un kvalitatīva vide.

Plānojuma ieviešana notiek balstoties uz rīcībām un vadlīnijām atsevišķu telpu plānošanā, kas jāņem vērā valsts institūcijām un pašvaldībām. Par plānojuma ieviešanu un uzraudzību ir atbildīgs Rīgas plānošanas reģions.

Saskaņā ar likumu „Teritorijas plānošanas likums" sākot ar 2009.gada 1.augustu rajonu pašvaldību teritorijas plānojumi ir nodoti plānošanas reģionam, lai nodrošinātu rajonu plānojumos ietvertās informācijas izmantošanu turpmākās plānošanas procesā. Rajonu teritorijas plānojumi ir iekļauti plānošanas reģiona teritorijas plānojumā pielikuma veidā.

Reģiona apdzīvojuma struktūrā Sigulda ierindota reģionāla līmeņa centru starpā (daudzfunkcionāls attīstības centrs) ar pārvaldes, pakalpojumu, darījumu, tūrisma, sporta, pētniecības un "guļamistabas" funkcijām. Plānošanas dokumentā norādīts, ka Sigulda pielīdzināta trim citām visas bijušā rajona centra funkcijas pildošām pilsētām, pamatojoties uz pilsētas straujo augšanu pēdējo piecu gadu laikā, kas liecina par spēju piesaistīt investorus un iedzīvotājus, un ievērojamiem dabas un vēsturiskās vides, kā arī aktīvās atpūtas un sporta resursiem tūrisma attīstīšanai.

Reģiona telpiskajā plānojumā izvirzīti apdzīvojuma veidošanas mērķi ir:

- Veidot/attīstīt telpisku struktūru, kas, balstoties uz/maksimāli izmantojot apdzīvojuma potenciālu, saistītu dažādos reģiona areālus un telpiskos elementus vienotā sistēmā;
- Attīstīt esošos apdzīvojuma centrus, bagātinot to funkcijas atbilstoši šo centru un apkārtējo teritoriju resursiem un teritoriālā izvietojuma noteiktiem priekšnosacījumiem;
- Lauku teritorijās attīstīt priekšnosacījumus tradicionālā dispersā apdzīvojuma veida – viensētu un viensētu grupu – pastāvēšanai kā teritorijas relatīvi vienmērīgas apdzīvotības garantam;
- Pierīgas areālā veicināt/panākt jaunas apbūves izvietošanu/koncentrēšanos pastāvošajos apdzīvojuma centros – pilsētās un lauku ciemos, lai areālā saglabātu neapbūvētas teritorijas ekoloģiskā līdzsvara uzturēšanai un rekreācijai, kā arī iespējamai nacionālas nozīmes infrastruktūras attīstībai.

Rīgas reģiona vērtība un attīstības resurss ir arī tā teritoriju šķērsojošās lielās upes - Daugava, Lielupe, Gauja - un vidējās - Salaca, Ogre un Abava, un to ieleju ainava,kā arī mazās upes, upītes un strauti. Upēm ir svarīga ekoloģiskā funkcija, tās ir pamats dabas struktūrai – reģiona ekoloģiskajam tīklam, savstarpēji savienojot dabas elementus.

Tāpat kā gar Gauju, arī gar citām upēm nav pieļaujama vienlaidus apbūves attīstīšana. Sabiedrībai ir jābūt piekļuvei upju krastiem un jānodrošina nepārtrauktas pārvietošanās iespējas gar tiem (atpūtas takas, tūrisma maršruti, veloceliņi, u.c.).

3.1.3. Kopīgās interešu teritorijas

Ar Siguldas novada un kaimiņu pašvaldību kopīgo interešu teritorijām tiek saprastas ar novadu funkcionāli saistītas teritorijas, kas administratīvi atrodas ārpus novada robežas. Faktiski dabā lielākoties to robežas nav pasakāmas. Blakus esošās teritorijas ietekmē viena otru, un plānošanas procesā apkārtējās teritorijas konteksts ir ļoti svarīgs. Vairāku pašvaldību kopējās intereses veidojas,

balstoties uz pašvaldību specializāciju noteiktu pakalpojumu, atsevišķu resursu sniegšanā. Bieži pašvaldībai trūkst atbilstošu teritoriju ar likumu noteikto funkciju veikšanai un tādēļ tiek izmantota blakus esošo pašvaldību teritorija un pakalpojumi, par to savstarpēji vienojoties. Ja vienošanās nav iespējama, pašvaldība deleģē šo jautājumu risināšanu augstāka līmeņa plānojumos. Tas notiek arī gadījumos, kad intereses skar vairākas pašvaldības vai plānojamais objekts ir svarīgs pašvaldības teritorijai, tomēr tā realizācija ir saistīta ar lieliem kapitālieguldījumiem. Daudzus jautājumus var atrisināt pašvaldībām sadarbojoties.

Siguldas novada teritorija robežojas ar Krimuldas, Līgatnes, Amatas, Mālpils, Ropažu un Inčukalna novadiem.

Kopīgās interešu teritorijas, kas skar Siguldas novada teritoriju ir:

- Tranzīta satiksmes reorganizācijas risinājumi gan attiecībā uz Vidzemes šosejas rekonstrukcijas vai Siguldas apvedceļa izbūves iespējamību, gan citiem valsts autoceļiem;
- Perspektīvo veloceliņu turpmākās izpētes un plānošanas teritorijas;
- Ģipšakmens ieguves teritorijas attīstība sadarbībā Mālpils novadu;
- sadarbība ar Dabas aizsardzības pārvaldes Vidzemes reģionālo administrāciju un Turaidas muzejrezervāta administrāciju vērtīgo, jūtīgo objektu apsaimniekošanā;
- tūrisma attīstības veicināšana sadarbībā ar novada organizācijām, iestādēm, Gaujas nacionālā parka administrāciju un Turaidas muzejrezervāta administrāciju, tūrisma organizācijām, uzņēmējiem un kaimiņu pašvaldībām;
- dzelzceļa sabiedriskās satiksmes ar Rīgu attīstības veicināšana.

Turpmākajās rindkopās sniegts apskats par Siguldas novada kaimiņu pašvaldību teritorijas plānojuma izstrādi un tām interešu teritorijām, kas kopīgi risināmas ar Siguldas novada pašvaldību.

Inčukalna novada teritorijai no 2007.gada ir spēkā esošs (apstiprināts 20.06.2007.) teritorijas plānojums 2007.–2019.gadam. Kopējā interešu teritorija ir dzelzceļa līnija Rīga – Valka, kas nodrošina kravas pārvadājumus, kā arī pasažieru satiksmi ar Rīgu, kur strādāt un mācīties ikdienā dodas Siguldas un Inčukalna iedzīvotāji. Abu pašvaldību interesēs ir nodrošināt dzelzceļa satiksmi pietiekoši kvalitatīvu un regulāru. Kopējās interešu teritorijas ir arī Gaujas upe, tās kvalitātes saglabāšana un piesārņojuma novēršana, un valsts galvenais autoceļš Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Veclaicene) (E 77, A2), tā uzturēšana un funkciju nodrošināšana. 2011.gadā ir uzsākta Inčukalna novada teritorijas plānojuma 2013.-2024. gadam izstrāde.

Siguldas novada teritorijai ar Inčukalna novadu funkcionāli vienota teritorija ir vasarnīcu un dārza māju ciems „Egļupe", kas izvietots abu novadu administratīvajās teritorijās. Vēsturiski izveidojies, ka ciema infrastruktūra vairāk saistīta ar Inčukalna novada pašvaldību. Šobrīd abas pašvaldības izskata jautājumu par iespējamo novadu robežu maiņu, iekļaujot ciema teritoriju Inčukalna novadā. Jebkurā gadījumā, pašlaik Egļupes ciema attīstības risinājumi (inženierkomunikācijas, piebraucamie ceļi, prasības apbūvei) izstrādājami sadarbībā ar Inčukalna novadu.

Krimuldas novadā ietilpstošajam Krimuldas pagastam (pašvaldībai nav izstrādāta vienota teritorijas plānojuma), teritorijas plānojums apstiprināts 2009.gadā un ir spēkā līdz 2021.gadam, bet Lēdurgas pagasta teritorijas plānojums 2006.-2018.gadam apstiprināts ar Lēdurgas pagasta padomes 26.10.2006. lēmumu. Siguldas novada un Krimuldas novada robeža daļēji virzās pa Gaujas upi, daļēji pa Gaujas upes labo krastu Gaujas nacionālā parka teritoriju. Kopējo interešu teritorija ir Turaidas muzejrezervāts, kas atrodas abu pašvaldību teritorijā. Abām pašvaldībām sadarbojoties, svarīgi veidot labas partnerattiecības ar Gaujas nacionālo parku un Turaidas muzejrezervātu tūrisma attīstības veicināšanai, kā arī kopīgu kultūras, vēstures, sporta, vides un vides izglītības pasākumu organizēšanai.

Krimuldas novada pašvaldība savos 20.02.2011. nosacījumos Siguldas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.gadam izstrādei lūdz ievērtēt transporta, riteņbraucēju, kājāmgājēju plūsmas, plānotās tūristu takas un auto novietnes, kas ir funkcionāli saistītas ar Krimuldas un Siguldas novadu pieguļošajām teritorijām un attīstības stratēģiju šādiem objektiem:

- Gaujas senlejas un Gaujas Nacionālā parka teritorijās, aizsardzības zonās;
- Turaidas muzejrezervāta un tam pieguļošajās teritorijās, aizsardzības zonās;
- Krimuldas muižas un to pieguļošajās teritorijās, aizsardzības zonās;
- inženierkomunikāciju tīklu sasaistē un perspektīvajā attīstībā.

Līgatnes novadam nav izstrādāta vienota teritorijas plānojuma. Līgatnes pagasta teritorijai no 2006.gada ir spēkā esošs (apstiprināts 20.12.2006.) teritorijas plānojums 2007.–2019.gadam. Saskaņā ar Līgatnes novada domes 17.03.2011. lēmumu „Par Līgatnes novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu", ir uzsākta kopīga visa novada teritorijas plānojuma izstrāde. Kopējās interešu teritorijas ir valsts galvenais autoceļš Rīga – Sigulda – Igaunijas robeža (Veclaicene) (E 77, A2) un P32 Līgatne – Skrīveri (abu pašvaldību kopējā robeža daļēji virzās pa šo autoceļu), to attīstība, kā arī dzelzceļa līnija Rīga – Lugaži – valsts robeža, tās izmantošana kravu pārvadājumiem un pasažieru satiksmes saglabāšana. Abu pašvaldību interesēs ir iekļaušanās starptautiskajā velomaršrutu tīklā „Euro Velo 11" un izveidotais velo maršruts Sigulda – Nurmiži – Līgatne. Kopējās interešu teritorijas ir Gaujas nacionālais parks un Sudas purvs, to izmantošana un aizsardzība.

Mālpils novada Mālpils pagasta teritorijai no 2008.gada ir spēkā esošs (apstiprināts 30.07.20038.) teritorijas plānojums, un ir spēkā līdz 2020.gadam. Siguldas novada un Mālpils pagasta administratīvā robeža ir noteikta pārsvarā pa mežu un purvu teritorijām. Abu pašvaldību kopīgā interešu teritorija ir autoceļš P8 Sigulda – Mālpils, tā uzturēšana un plānotā rekonstrukcija. Ģipšakmens atradnes „Zvejnieki" atrodas Mālpils novada un Siguldas novada robežzonā. Šajā zonā, kas skar arī Allažu pagastu, būtu nepieciešama regulāra kaimiņteritoriju savstarpēja informācijas apmaiņa par plānotajām un veicamajām darbībām. 2011.gadā Mālpils novada pašvaldība pieņēmusi lēmumu par jauna teritorijas plānojuma izstrādi.

Amatas novadam nav vienota teritorijas plānojuma. Kopīga visai novada teritorijai teritorijas plānojuma 2013.-2024.gadam izstrāde uzsākta saskaņā ar Amatas novada domes 16.02.2011. lēmumu „Par Amatas novada teritorijas plānojuma izstrādes uzsākšanu". Siguldas novads robežojas ar Amatas novada Nītaures pagastu, kuram ir spēkā esošs teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam (apstiprināts 29.12.2008.). Siguldas novada un Nītaures pagasta administratīvā robeža ir noteikta pārsvarā pa mežu un purvu (Ūzu purvs) teritorijām. Kopīgo interešu teritorija ir autoceļš P32 Līgatne – Skrīveri.

Ropažu novada teritorijas plānojums 2006.-2018.gadam apstiprināts ar Ropažu novada domes 22.02.2006. lēmumu Nr.2, 65.§ „Par Ropažu novada teritorijas plānojuma un Ropažu novada pašvaldības saistošo noteikumu Nr.4 „Par Ropažu novada teritorijas plānojuma laika posmam 2006.-2018.gadam grafisko daļu, izmantošanas un apbūves noteikumiem". 24.01.2007. Ropažu novada dome pieņēma lēmumu par Ropažu novada teritorijas plānojuma grozījumu izstrādi. 2009.gada grozījumi apstiprināti ar Ropažu novada domes 25.03.2009. lēmumu „Par Ropažu novada teritorijas plānojuma grozījumu apstiprināšanu un Ropažu novada pašvaldības saistošo noteikumu Nr.7 apstiprināšanu". Ropažu novada pašvaldībai nav īpašu interešu un nosacījumu, kas būtu jāievēro Siguldas novada teritorijas plānojuma izstrādes gaitā, ja vien pierobežā nav plānota kāda šobrīd nezināma kaitīga, piesārņojoša vai ļoti plašu apkārtni ietekmējoša darbība[13].

Siguldas novada teritorijas plānojuma 2012.–2024.gadam izstrādes laikā tika izskatīti visi kaimiņu pašvaldību teritoriju plānojumi, un galarezultātā atzīmētas visās tās aizsargjoslas, kas iekļaujas Siguldas novada teritorijā no kaimiņu pašvaldību teritorijā esošajiem objektiem.

[13] Ropažu novada pašvaldības 16.02.2011. nosacījumi Siguldas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.gadam izstrādei

3.2. Novada attīstības programmā noteiktā attīstības vīzija un attīstības prioritātes

Siguldas novada attīstības programma 2011.-2017.gadam apstiprināta 2011.gada 9.martā. Tas ir vidēja termiņa (7 gadiem) politisks dokuments, kas nosaka novada attīstības vīziju, izvirza attīstības virzienu stratēģiskos mērķus, nosaka konkrētus uzdevumus un rīcības mērķu sasniegšanai. Attīstības programma ir pamats Siguldas novada domes rīcību un investīciju mērķtiecīgai plānošanai.

Siguldas novada attīstības programmā ar perspektīvu līdz 2017.gadam, Siguldas novadam noteikta šāda vīzija *„Siguldas novads - Latvijas dabas pērle ar teicamu dzīves kvalitāti, attīstītu tūrismu, sportu, izglītību un kultūru".* Tā ir vieta ar:

- unikālu dabas un kultūrvēstures mantojumu,
- augstu dzīves kvalitāti un izaugsmes iespējām ikvienam,
- visplašākajām tūrisma un aktīvās atpūtas iespējām,
- attīstītu ziemas sporta infrastruktūru,
- kvalitatīvu un konkurētspējīgu izglītību mūža garumā,
- bagātu un daudzveidīgu kultūrvidi.

Siguldas novada attīstības prioritāte ir iedzīvotāju labklājība, kā plašs sociālo un ekonomisko dzīves apstākļu kopums, veicinot dzīves telpas kvalitātes uzlabošanos un veidojot ekonomisko aktivitāti veicinošu vidi. Lai sekmētu Siguldas novada iedzīvotāju labklājību un novada konkurētspējas paaugstināšanu, katrā no attīstības virzieniem pašvaldība definējusi stratēģisko mērķi**,** t.i., *„Dzīves telpa ar kvalitatīvu sociālo infrastruktūru un pakalpojumiem, efektīvu satiksmes, publiskās telpas un vides infrastruktūru"* un *„Ekonomisko aktivitāti veicinoša vide un daudzveidīga saimnieciskā darbība"*.[14]

3.3. Novada telpiskās attīstības koncepcija

Novadu var saprast, domājot par to kā veselumu. Tas ir arī veids, kā mēs dzīvojam novadā, jo mūsu dzīvesveids saistīts ne tikai ar atsevišķu dzīvokli vai namu, bet plašāku un sarežģītāku novada struktūru.

Tā ir ne tikai statiska vienība, bet arī tās virzība un iespējamā attīstība, tas, kāds novads būs nākotnē.

Siguldas novada teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam (2008) izstrādes laikā tika izstrādāta koncepcija pilsētai - *Siguldas telpiskās attīstības koncepcija „Darbi un dienas: Darba plāns nedēļai – nedēļas plāns Siguldai"* (skatīt 53.attēlu). Koncepcija kalpoja par pamatu turpmākajam darbam pie teritorijas plānojuma sagatavošanas, plānojot teritoriju attīstības iespējas un aprobežojumus. Ņemot vērā, ka Siguldas novada teritorijas plānojuma 2012.-2024.gadam izstrāde, galvenokārt, saistīta ar Administratīvi teritoriālās reformas rezultātā Allažu pagasta pievienošanu Siguldas novadam, kas radīja nepieciešamību pārskatīt spēkā esošos teritorijas plānojumus un izstrādāt vienotu plānošanas dokumentu, Siguldas pilsētas koncepcija tiek saglabāta tāda, kāda tā tika izstrādāta 2007.gadā.

Laiks saista dabu un cilvēku. Dabas un cilvēka līdzāspastāvēšana nozīmē drošību, skaistumu un ilgtspējību. Kad mūsu senči iecerēja vietas seno piļu būvēšanai, dabas dotie pakalni viņiem radīja drošību. Vēlāk, plānojot vietas dzīvošanai, cilvēki dabā lūkojās pēc skaistuma. Savienojot dabu un cilvēku, drošību un skaistumu, teritorijas plānojums veido ilgtspējību.

Laiks un telpa ir saistīti. Vienu mēs mēram ar otru. Laiks un telpa ir formas satvars, kas veido mūsu ikdienas pieredzi. Savā dzīvē mēs redzam nedēļu kā vienotu veselumu, kā plašāko laika vienību, kuru varam plānot un skaidri pārskatīt. Nedēļas dienas ir līdzesošas viena otrai un katra ar savu nozīmi.

Arī Siguldas teritorija ir vienots veselums. Tā sastāv no atsevišķām vietām, kuras savu jēgu iegūst kopdarbībā. Pilsēta ir kā nedēļa – nozīmīgs veselums mūsu dzīvē. Savā dzīves plānā mēs varam izdalīt, pat sanumurēt, dažādas svarīgas norises, bet pilsētas plānā – dažādas teritorijas un apbūves veidus. Lai aptvertu Siguldu kā veselumu, kura daļas iegūst savu jēgu kopuma kontekstā, iedomāsimies

[14] Siguldas novada attīstības programma 2011.-2017.gadam

to kā mūsu dzīves nedēļu ar galvenajām tās norisēm. Domājot par Siguldu kopumā, var teikt, ka pilsētai ir savs dzīves plāns – Siguldas nedēļa.

Siguldai, it kā lūkojoties uz to no putna skatījuma, ir savs sākums un gals – kā svētdiena ir gan nedēļas noslēgums, gan nepieciešams ievadījums jaunai nedēļai, tā Siguldai ir sava svētdiena. Jānis Sudrabkalns ir teicis: „..mēs mīlam Siguldu, tā ir viena no mūsu dabas svētdienām." *Siguldā daba ir visa ietvars.* Mēs gribētu teikt, ka Siguldas dabas svētdiena ir Gaujas senleja, – pilsētas pievilcības pamats.

Darba nedēļa sākas ar pirmdienu – ražošanas apbūve ir Siguldas pirmdiena. Dzīves straujais ritms pilsētā saistīts ar intensīvu kopā dzīvošanu – nedēļas otrā diena ir kā vairākstāvu apbūve, to varam saukt par Siguldas otrdienu. Bet darba nedēļas vidus, tās kodols, kas piešķir tai noteiktu nokrāsu, Siguldā ir dzīvošana savrupmājā ar dārzu – Siguldas trešdiena ir mazstāvu dzīvojamā apbūve.

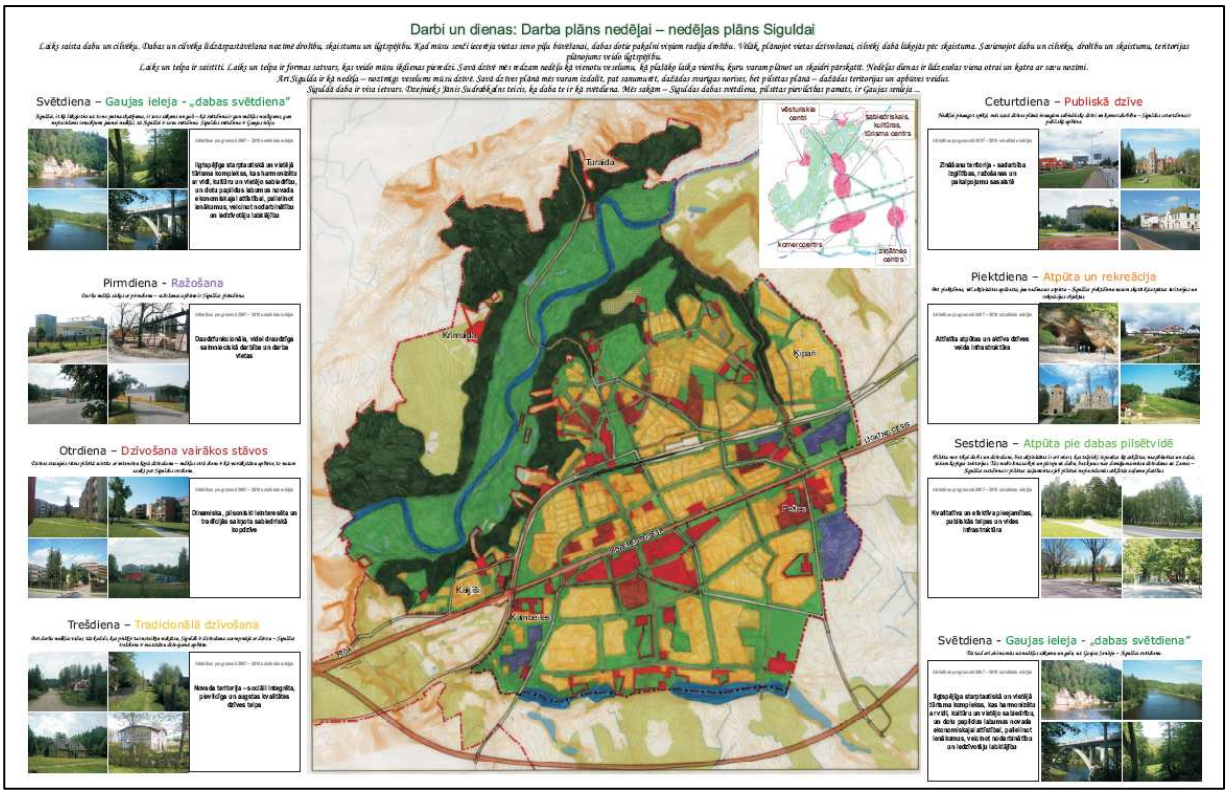

53.attēls. Siguldas novada teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam izstrādes laikā izstrādātā koncepcija pilsētas teritorijai
Avots: Siguldas novada teritorijas plānojuma 2008.-2020.gadam, Siguldas novada dome, SIA „Metrum", 2007

Nedēļai pieaugot spēkā, mēs savā dzīves plānā ieraugām sabiedrisko dzīvi un komercdarbību – Siguldas Ceturtdiena ir publiskā apbūve. Bet piektdiena, vēl aktivitātes apdvesta, jau vedina uz atpūtu – Siguldas piektdienu varam skatīt kā atpūtas vietas dabas un kultūrvēsturiskajā vidē.

Pilsēta nav tikai darbs un dzīvošana, bez aktivitātes ir arī miers, kas telpiski izpaužas kā atklātas, neapbūvētas un zaļas, visiem kopīgas teritorijas. Tās nodrošina saikni un pāreju uz dabu, bez kuras nav domājama mūsu dzīvošana uz Zemes – Siguldas sestdiena ir pilsētas zaļumvietas jeb pilsētas koptās zaļumu teritorijas. Tās tad arī aicina mūs uz nedēļas sākumu un galu, uz Gaujas Senleju – Siguldas svētdienu.

Nedēļas dienu tēls, par ko vedina domāt Siguldas plāna struktūra, ir viens no veidiem, kā uztvert un saprast pilsētu kopumā. Nedēļas dienas šajā gadījumā ir Siguldas telpiskās attīstības metafora, kuras „sāls" ir nedēļas atšķirīgo dienu pielīdzināšanā apbūves veidiem, uzsvērt atšķirīgo tajos un pilsētai vērtīgāko. Vērtīgais pilsētā nav kaut kas pašmērķīgs, bet tas, kādēļ Sigulda būtu pievilcīga cilvēkiem un kas nodrošinātu tās attīstību. Ja aplūko pašreizējo Siguldas telpisko aizpildījumu ar apbūvi, tad var redzēt, ka (1) pastāv jaunās apbūves, galvenokārt, dzīvojamās un publiskās apbūves, spiediens uz dabas un kultūrvēsturisko vērtību teritorijām. Tīri fiziski spiedienam nav brīvas vietas, kur realizēties – tam jānotiek uz kaut kā cita rēķina, tas ir, uz dabas vērtību rēķina. Tajā pašā laikā (2) pilsētas dienvidos

ir daudz brīvas teritorijas jaunai būvniecībai, kas šobrīd bieži tiek uztverta kā vienīgais konkrētās vietas attīstības rādītājs.

Saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likumu (2011) pašvaldībai ir jāizstrādā arī teritorijas attīstības stratēģija, kurā jāietver novada telpiskās attīstības perspektīva. Ņemot vērā minēto un 2011.gadā ir izstrādāto Siguldas novada (kopā ar Allažu pagastu) attīstības programmu, teritorijas plānojumā šāda sadaļa nav ietverta, tomēr 54.attēlā atspoguļota Siguldas novada kopējā attīstības perspektīva, kurā atšķirībā no attīstības programmas, kā attīstības centrs un ciems netiek noteikta apdzīvotā „Plānupe", ievērojot Rīgas plānošanas reģiona teritorijas plānojumā noteiktās vadlīnijas.

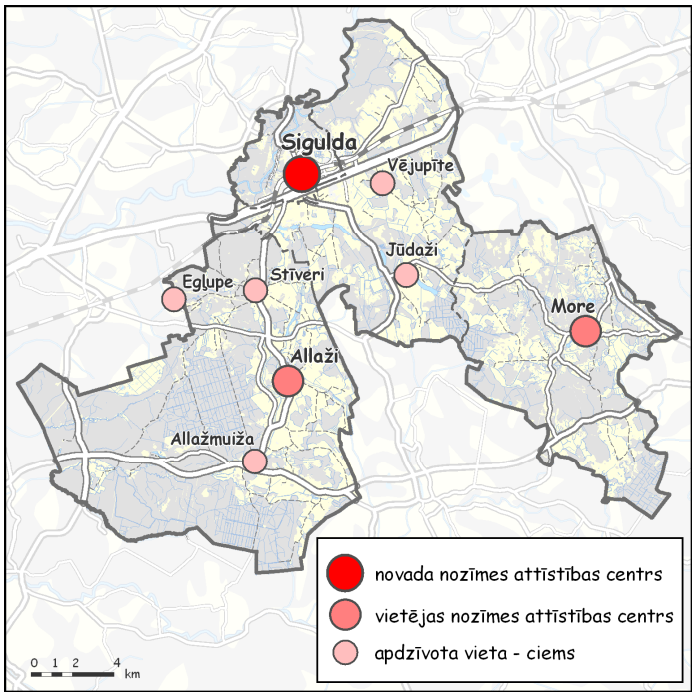

54.attēls. Siguldas novada kopējā attīstības perspektīva
Avots: SIA „Metrum", 2012

3.4. Novada teritorijas ainavu plāns

Ainavu plāns Siguldas novada teritorijas plānojuma sastāvā izstrādāts divu apsvērumu pēc: (1) novada teritorijā – gan Siguldas pilsētā, gan lauku teritorijās – ainava ir viens no nozīmīgākajiem turpmākās attīstības resursiem; (2) tas ir mēģinājums parādīt iespējamo veidu, kā konkrētas vietas ainavu plānošanas un aizsardzības jautājumus var risināt teritorijas plānojuma sastāvā, tādējādi īstenojot Eiropas ainavu konvencijas pamatnostādnes.

Detalizēta Siguldas novada (Siguldas pilsētas, Siguldas un Mores pagastu) ainavu izpēte un ainavu plāna izstrāde tika veikta Siguldas novada teritorijas plānojumu 2008.-2020.gadam izstrādes gaitā (2007.gadā), savukārt 2011.-2012.gadā Dr. hab.geogr. Aija Melluma pēc Siguldas novada domes pasūtījuma izstrādāja darbu „Ainavu plāns Siguldas novadam 2012: pēc Allažu pagasta apvienošanās".

Siguldas novada teritorijas paplašināšana (valstī īstenojot administratīvi teritoriālo reformu), tika pievienots Allažu pagasts, līdz ar to, tas nozīmē ne tikai to, ka palielinās kopējā platība, bet arī to, ka patiesībā radusies *jauna plānošanas un izpētes teritorija*, kurā par nebūtisku kļūst agrākā robeža starp Allažu pagastu un Siguldas novadu. Teritorijas plānojuma izstrādes laikā vienlaikus ņemti vērā (1) abu novada novada daļu – Siguldas novada agrākajās robežās un Allažu pagasta – spēkā esošo teritorijas plānojumi, (2), kā arī jaunā informācija, kas attiecas uz jauno Siguldas novadu tā jaunajās robežās.

Izvērtējot zināmo informāciju par ainavu veidošanās gaitu, agrākos plānojumos, kā arī iepazīstoties ar situāciju dabā, radās priekšstats par kopējo un atšķirīgo novada daļās.

<u>Kopējais:</u>

- senā apdzīvojuma struktūra, ko parāda zviedru kadastra materiāli (17.gs. nogales gadi), kā arī dabā identificējamās kādreizējo seno ciemu vietas,
- kādreizējo muižu telpiskā struktūra (muižu zemes un zemnieku zemes), kas parādīta 19.gs. beigās sastādītajās draudžu kartēs,
- ceļu tīkls, kura karkasu veido senie ceļi (zināmi vismaz kopš 13.gs.) – Rīga - Pleskava gar Gauju un Rīga – Alūksne novada dienvidu pusē (Plānupe – Mālpils – Nītaure – Vecpiebalga un tālāk), kā arī baznīcu ceļi (novada teritorija vēsturiski pieder vairākām draudzēm: Siguldas, Allažu, Mālpils, Nītaures).

Atšķirīgais:

- Allažu pagasta teritorijā lielāka nozīmes nekā Siguldas novadā ir mežiem, tādēļ būtu nepieciešama to ainaviskā izvērtēšana (taču bez mežsaimnieka klātbūtnes un ieinteresētības to būtu grūti izdarīt),
- Allažu pagasta teritorijas īpatnība ir saldūdens kaļķiežu iegulas un karsta parādības, bet Siguldas novada teritorijā – gravu tīkls Gaujas senielejas krastā (Gaujas nacionālā parka rezervāts),
- Siguldas novadā lielu daļu no teritorijas aizņem Gaujas nacionālais parks ar saviem noteikumiem, bet Allažu pagastā ir tikai daži nelieli dabas liegumi.

Pašreiz radies iespaids, ka Allažu pagastā līdz šim lielāks akcents tiek likts uz dabas aizsardzību (šajā jomā ir uzkrāta pieredze), bet ainaviskā pieeja ir plašāka, saistās arī ar attīstības apsvērumiem. Pagasta plānojumā atbilstīgi visām prasībām attēlotas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kā arī dažādas nozīmes aizsargājamie meža iecirkņi vai nogabali. Vērtējot minētās teritorijas tās metodes kontekstā, kas tika izmantota agrākā Siguldas novada ainavu plāna izstrādē, no agrākā Allažu pagasta teritorijas plānojuma pārņemamas šās ainavu vienības:

(1) Tumšupes ielejas posms, ko bija paredzēts veidot par dabas liegumu,
(2) Mazo Kangaru dabas liegums,
(3) Mežmuižas dabas liegums (A. Mellluma, 2011./2012.).

Veiktajā darbā „Ainavu plāns Siguldas novadam 2012: pēc Allažu pagasta apvienošanās", viena no ainavu telpām nodalīta arī Glāžšķūņa ainava Allažu pagastā, kam vairāk ir kultūrvēsturiska nozīme, kur 19.gs. atradās stikla pudeļu ražotne (allažu ķimelim un alum), un kas labi redzama vēl Allažu muižas pudeļu plānā (LVVA, 1679., f., 172.apr., 1310.lieta), tomēr pēc iedzīvotāju priekšlikumiem un diskutējot ar Siguldas novada pašvaldības speciālistiem, teritorijas plānojumā ietvertajā Ainavu plānā tā netiek noteikta kā īpašas nozīmes ainava.

3.4.1. Nostādnes un principi

Kopš LR Saeima ir pieņēmusi likumu *Par Eiropas ainavu konvenciju* (2007), ainavu politikas, tajā skaitā ainavu plānošanas jautājumi risināmi saskaņā ar *Konvencijā* paustajām atziņām. Tas attiecas arī uz teritoriju plānojumiem.

Vispirms, Latvijas situācijā īpašu nozīmi iegūst *Konvencijā* paustie atzinumi, ka *ainava ir visur* - gan pilsētās, gan laukos, gan degradētās teritorijās, gan izcili skaistās vietās, gan ikdienišķās teritorijās. Tādējādi tiek pamatota funkcionālās pieejas nepieciešamība un lietderība.

Tālāk, būtisks ir *Konvencijā* paustais atzinums, ka *cilvēks ir ainavas daļa*, tās aktīvs elements. Ainava ir gan mantojums no iepriekšējām paaudzēm, gan dzīves un darbības vieta pašreiz dzīvojošajām paaudzēm. Tādējādi var runāt par katra cilvēka, zemes īpašnieka vai apsaimniekotāja reālu piedalīšanos ainavu aizsardzībā, kopšanā, veidošanā. Ainava ir dzīves kvalitātes nozīmīgs nosacījums.

Latvijā pagājušā gadsimta 70-tos gados, kad notika dziļas pārmaiņas ainavu struktūrā, tika izveidoti aizsargājamo ainavu apvidi, dabas parki un arī Gaujas nacionālais parks, kuru mērķis bija Latvijas ainaviskās dažādības un konkrēto apvidu ainavu saglabāšana.

Vēlāk ainavisko pieeju nomainīja biotopiskā pieeja, taču arī bioloģiskas daudzveidības ainavu līmenim pievērš uzmanību Eiropas Padomes *Biotopu direktīvā* (92/43/EEC). Tās preambulā norādīts, ka "*…teritorijas plānošanai un attīstības stratēģijām jāveicina to dabas ainavu raksturīgo elementu saglabāšana, kuriem ir liela nozīme savvaļas faunas un floras pastāvēšanā*", bet 3.panta. 3.daļā teikts sekojošais *"…uzturēt, un kur tas nepieciešams, veidot ainavu elementus, kuriem ir būtiska nozīme savvaļas florai un faunai".* Citiem vārdiem sakot, runa ir par ainavu telpiskās struktūras mērķtiecīgu veidošanu.

Pats pirmais nosacījums, izstrādājot ainavu plānu teritorijas plānojuma sastāvā, ir konkrētās teritorijas vai vietas unikalitātes apzināšanās. Nevienas citas pašvaldības teritorijā nebūs tāds dabas un

kultūrvēstures vērtību spektrs, tāda apdzīvojuma struktūra un ainavu telpu izkārtojums. Tas ir īpatnējs attīstības resurss. Ainavu plānojumā nedrīkst aprobežoties ar publicēto datu un informācijas kompilēšanu, bet gan nepieciešams veikt *izpēti dabā*. Tikai tādējādi var iegūt to informāciju par konkrēto vietu, kas patiesi var kalpot par pamatu konkrētu un reālu mērķu formulēšanai plānošanas procesā, kā arī pieņemot lēmumus par ainavisko vērtību aizsardzību, telpiskās struktūras plānošanu utt.

Siguldas novada ainavu plāna izstrādē balstījāmies uz:

- izpētes procesā iegūtajām zināšanām par situāciju Siguldas novadā;
- vispārējām ainavu ekoloģiskām un telpiskām sakarībām;
- tiesību aktos noteiktajām normām.

Siguldas novada Siguldas pilsētas teritorijā un apkārtējās lauku teritorijās ainavu veidošanās process gadsimtiem ilgi bijis atšķirīgs. Pilsētas teritorijā vadošais process bija un ir apbūves veidošanās. Savukārt lauku apvidos vadošie faktori bija un ir lauku apvidiem raksturīgie darbības veidi (lauksaimniecība, mežsaimniecība u.c.), kas cieši saistīta arī ar apdzīvojuma attīstību. Turklāt, ainavu uzturēšanas/veidošanas mērķi ievērojamā Siguldas novada teritorijas daļā pašreiz saistāmi ar Gaujas nacionālā parka pastāvēšanu un īpašiem LR tiesību aktiem. Tādēļ ainavu plānošanas jautājumi Siguldas novada pilsētas un lauku teritorijās tiek apskatīti atsevišķi.

Jānorāda, ka ainavu plānošanas jautājumi risināti tikai kontekstā ar teritorijas plānojumu, ir uzskatāmi par tā daļu, neņemot vērā to, ka pašreiz nav instrumentu, kā tos risināt praktiski.

3.4.2. Vispārējās prasības

Vispirms atzīmējami galvenie LR spēkā esošie likumi un Ministru kabineta noteikumi, kuros definētas dažādas vispārējās dabas aizsardzības prasības. Būtiski, ka tās iegūst reālu nozīmi tajos gadījumos, kad vispārējie nosacījumi attiecas uz konkrētu vietu izmantošanu un apsaimniekošanu, un tādējādi ietekmē ainavu telpas. Visas tiesiskās normas var skaidrot arī ainavu ekoloģijas jēdzienos, tādēļ tās attiecināmas uz ainavu plānošanas praksi.

Visi turpmāk minētajos tiesību aktos nosauktie nosacījumi ņemami vērā Siguldas novada teritorijā kopumā – kā pilsētā, tā arī lauku apvidos, ikdienas (ikdienišķajās) un īpašajās ainavu telpās. Tie ir vispārējie ainavu pārvaldības nosacījumi.

Vērā ņemamie LR likumi un Ministru kabienta noteikumi ir šādi:

- Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām";
- Aizsargjoslu likums;
- Augu aizsardzības likums;
- Sugu un biotopu aizsardzības likums;
- likums „Par Eiropas ainavu konvenciju";
- Likums „Par piesārņojumu";
- Ūdens apsaimniekošanas likums;
- 16.03.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi";
- 30.11.2010. Ministru kabineta noteikumi Nr.1082 „Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai";
- 17.02.2004. Ministru kabineta noteikumi Nr.82 „Ugunsdzēsības noteikumi";
- 13.12.2011. Ministru kabineta noteikumi Nr.950 „Augu aizsardzības līdzekļu izplatīšanas, glabāšanas un lietošanas noteikumi".

Konkrēti uz Siguldas novada teritoriju attiecas:

- Gaujas nacionālā parka likums;
- 02.05.2012. Ministru kabineta noteikumi Nr.317 „Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi";

- 21.04.2008. Ministru kabineta noteikumi Nr.297 „Dabas lieguma „Mežmuižas avoti" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi".

Papildus tam, savus nosacījumus, kas attiecas uz lauku attīstību un lauku ainavas saglabāšanu, izvirza Lauku atbalsta dienests. Piemēram, noteikumos par vienotā platību maksājuma ieviešanu izvirzītas šādas prasības:

- meliorācijas sistēmu uzturēšana,
- zālāju, pļavu un ganību noganīšana vai pļaušana,
- augsnes auglības uzturēšana.

Bez tam dažādu lauku attīstības atbalsta programmu ietvaros tiek plānota augsnes erozijas novēršana, buferjoslu iekārtošana, bioloģiski vērtīgo zālāju kopšana, vai arī – lauksaimniecībai alternatīvo saimniekošanas veidu attīstība (dīķsaimniecība, briežu dārzi u.c.). Citiem vārdiem sakot, tie ir vispārējie ainavu kopšanas un uzturēšanas pasākumi, kas ievērojami visās lauku teritorijās, ne tikai to saimniecību robežās, kas piesakās dažādiem atbalsta maksājumiem.

Vērā ņemams fakts, ka *Siguldas novada teritorijas plānojumā Mores un Siguldas pagastam* (2005) ir paredzētas prasības ne tikai ēku, būvju un apstādījumu uzturēšanai Siguldas pilsētā, bet arī lauku teritorijās. Tātad, arī šie noteikumi attiecas uz ainavu kopšanu un uzturēšanu.

Siguldas novada *saistošo noteikumu* trešajā daļā teikts sekojošais (citēts no noteikumu teksta).

„3.20. Novada lauku teritorijā papildus savlaicīgi jānodrošina:
3.20.1. augsnes auglības saglabāšana, veicot visus kopšanas un atjaunošanas darbus, nepieļaujot teritoriju pārpurvošanos un aizaugšanu;
3.20.2. meliorācijas sistēmu kopšana un uzturēšana;
3.20.3. lauksaimniecības augu kaitēkļu un slimību apkarošana;
3.20.4. teritorijas uzturēšana, nepieļaujot teritoriju aizaudzēšanu ar nezālēm, krūmiem un kokiem vai augiem, kas apdraud cilvēku drošību;
3.20.5. teritoriju uzturēšana, nepieļaujot (lauksaimniecības zemju, mežu u.c. teritoriju) piesārņošanu ar ražošanas, celtniecības, sadzīves atkritumiem, ķīmiskām vielām, metāllūžņiem, būvgružiem, notekūdeņiem un augiem kaitīgām vielām."

Vēl atzīmējamas vispārējās dabas aizsardzības prasības, kas tā vai citādi skaidrotas un definētas tiesību aktos, bet patiesībā ir pašsaprotamas un tieši attiecināmas uz *labās prakses* nosacījumiem.

Joprojām viens no galvenajiem uzdevumiem ir ūdens kvalitātes saglabāšana un piesārņojuma novēršana. Tas attiecas arī uz Siguldas novadu – pilsētu un lauku teritorijām, un saistās gan ar dabas faktoriem, gan saimnieciskās darbības attīstību un *labās prakses* nosacījumu ievērošanas līmeni.

Lauku teritorijās vērā ņemamu ietekmi uz ūdens kvalitāti atstāj lopkopības objekti, kuros nav iekārtota atbilstīga kūtsmēslu apsaimniekošanas sistēma. Dabā novērojams, ka ar virszemes noteci noplūst slāpekli saturoši ūdeņi, kas nokļūst strautos, ūdenstilpēs, kā arī piesārņo gruntsūdeni (piemēram, pie *Pelītēm*).

Bez tam, Siguldas novada teritorijā ir jārēķinās ar nepieciešamību regulēt virszemes noteci, lai novērstu gravu veidošanos (Gaujas senielejas malai piegulošajā joslā, mazo upju ieleju malās), kā arī – lai novērstu ūdenstilpju piesārņošanu tajās vietās, kur krastos strauji attīstās apbūve (krasts gar Roķēnu ūdenskrātuves – Matiņu ezera – Ancīšu dīķa iedobi). Tādēļ visā teritorijā nepieciešams (tas ieteikts arī HELKOM rekomendācijās):

- ievērot minerālmēslu, ķimikāliju glabāšanas un lietošanas normas (tehnoloģijas, termiņi),
- ievērot aizsargjoslu gar upēm, ezeriem un grāvjiem (virszemes noteces regulēšana),
- regulēt virszemes noteci gravu galotnēs,
- nedzīt lopus pa piekrastes aizsargjoslām,
- pagaidu mēslu krātuves neizvietot ūdens aizsardzības zonās, grāvju un drenu aku tuvumā,
- organizēt virszemes noteci no asfaltētajām platībām un no ceļiem, kas vērsti lejup pa nogāzi,
- nodrošināt grunts un pazemes ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu,

- veicināt upju pašattīrīšanās procesus.

Visā Siguldas novada teritorijā, plānojot jebkādu darbību, uzmanība pievēršama to ainavas elementu saglabāšanai, kas nodrošina bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu vai arī – ir attīstības vizuālais resurss.

3.4.3. Ainaviskās vērtības un riski

Balstoties uz apsekojumiem dabā un rakstītos avotos pieejamo informāciju, Siguldas novada teritorijā identificētas vietas, kas izceļas ar ainavu vizuālās struktūras īpatnējo raksturu un parasti tiek vērtētas kā *skaistās ainavas* (skatīt 55.attēlu). Tāpat uzmanība pievērsta vietām, kur pašreiz vērojami dažādi ainavu struktūras bojājumi, vai arī – pastāv riska situācijas.

Par vizuāli īpaši pievilcīgām un *skaistām* ainavām, kas uz vispārējā fona izceļas ar vizuālās struktūras iezīmēm, ir uzskatāmi sekojošie areāli:

- Gaujas leja pie Nurmižu rezervāta (Gaujas nacionālā parka teritorijā) jeb Mucenieku ainava – pēc sena mājvārda;
- Pakaušu pauguraine;
- Ainavu telpa ap Roķēnu ūdenskrātuvi – Matiņu ezeru – Ancīšu dīķi;
- Peļņu kultūrainava;
- Mores muižas kultūrainava;
- Gulspurva meliorētā ainava;
- Eglenes pauguraine.

Kartē attēloti arī īpašie *ainavas daudzveidības elementi* – alejas, koki, dabas pieminekļi, kādreizējo muižu parki vai to paliekas.

Novada teritorijā noteikti t.s. *vizuāli nozīmīgas ainavas gar vēsturiskajiem ceļiem*, tas ir, ceļi vai ceļu posmi, kas šķērso ainaviski pievilcīgos apvidus un kur braucēji var iegūt vizuālo informāciju ne tikai par ainavu raksturu, bet arī par cilvēku dzīvi, par kultūrvēsturi konkrētajos apstākļos. Ja turpmāk paredzēts ainaviskos ceļus pārvērst par tūrisma ceļiem, t.i., virzīt pa tiem tūrisma un ceļojumu maršrutus, tad nepieciešams izstrādāt ceļa joslu ainavu plānus, kā arī konkrēto maršrutu aprakstus.

Siguldas novada teritorijā noteikti šādas *vizuāli nozīmīgas ainavas gar vēsturiskajiem ceļiem*:

1. Nītaure – Jūdaži – Pakauši - Vidzemes šoseja;
2. Ķipari – Nurmiži – Vildoga;
3. Kalējiņi (pie Kārtūžiem) – Akenstaka - Peļņi;
4. Loka ceļš Mores muižas senajā kultūrainavā;
5. Peļņi – Salmiņi (ceļa posms no Nītaures – Garkalnes ceļa);
6. Sigulda – Allažmuiža (ceļa posms un vēsturiskais ceļš Tumšupes ielejas senajā kultūrainavā) (V69);
7. Garkalne – Alauksts (P3) vēsturiskā ceļa un Mazo Kangaru ceļa posms.

Pašreiz vērojamās ainavās redzami no padomju varas gadiem pārmantotie ainavu struktūras elementi – pamestās un pussabrukušās, vai arī pašreiz izmantotās vecās lopu fermas, kas disonē ar kopējo ainavu fonu.

Lai turpmāk varētu pievērst uzmanību dažādu ainavu bojājumu korekcijai un ainavu atveseļošanai, novada teritorijā izdalītas *strukturāli un funkcionāli neskaidrās vietas*, kas vienlaikus ir vizuālā piesārņojuma vietas. Tās ir - Kalnabeites, Peltes, Vējupes, bijušo Jūdažu un Akenstakas muižu centri (skatīt 55.attēlu).

Novada teritorijā konstatētas dažādu *risku vietas*, kurās dabas apstākļi un notiekošā cilvēka darbība veicina/var veicināt negatīvu procesu vai parādību attīstību, un tādējādi ietekmēt ainavu ekoloģisko un vizuālo struktūru. Tas ir:

- Transporta avāriju riska josla (Gaujas nacionālā parka teritorijā) starp dzelzceļu un Vidzemes šoseju;
- Augsnes erozijas attīstības areāli – teritoriāli saistās ar Pakaušu pauguraini, Kārtūžu – Akseles paugurvalni un Eglenes pauguraini;
- Gravu veidošanās riska josla Gaujas senielejas malā Nurmižu (Vildogas) aizsargājamo ainavu zonā (Gaujas nacionālā parka teritorijā);
- Derīgo izrakteņu ieguves vietas (darbojošās un plānotās) – Ērgļu grants karjers, perspektīvā ģipšakmens ieguves vieta Skaustu pļavās;
- Ainavu telpa ap Roķēnu ūdenskrātuvi – Matiņu ezeru – Ancīšu dīķi – riski saistās ar apbūves blīvuma palielināšanos un slodžu pieaugumu, kas potenciāli ietekmē ūdens kvalitāti, kā arī ainavas vizuālo resursu zaudēšanu; izstrādājams detālisks lokālais ainavu plāns, kas nepieciešams kā vienojošais un motivējošais dokuments;
- Nurmižu muiža ar apkārtni (Gaujas nacionālā parka teritorijā) – sena vieta, pašreiz destruktīva vide, bet vizuāli un ekoloģiski jutīga teritorija; pirms jaunās attīstības plānu izstrādes nepieciešams detālisks ainavu plāns, kas ietvertu arī kultūrvēsturisko argumentāciju;
- Jūdažu un Ummuru ezeru apkārtne – riski saistās ar augošajām apbūves slodzēm, ezeru krastmalu pieejamības samazināšanos, ezera ūdens piesārņošanu, kas novedīs pie tā, ka ezerus nevarēs izmantot kā peldvietas; nepieciešami piekrastes aizsargjoslu apsaimniekošanas plāni;
- Karsta kriteņu zonas Allažu pagastā – Velna dīķis un tā apkārtne, kritene uz salas starp Veģu un Mazvildes dīķi, kā arī Ezernieku karsta kriteņu zona, kas ir ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis;
- Ar Sosnovska latvāņiem invadētās teritorijas.

Novada attīstības resursu skatījumā īpaša uzmanība pievēršama perspektīvo kūrorta resursu vietai – Zušu – Staiņu sēravotu areālam. Nepieciešama detāliskāka informācija par resursu apjomiem, kā arī jāparedz nepieciešamie pasākumi resursa aizsardzībai, pat arī, ja tuvākajā laikā nebūs iespēju to izmantot.

3.4.4. Ainavu plāna struktūra

Siguldas novada teritorijas ainavu plānu veido atbilstīga karte (skatīt 56.attēlu) un komentāri, kas paskaidro motivācijas un detāliskāk norāda uz nepieciešamām turpmākajām rīcībām. Tās aprakstāmas arī Siguldas novada teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos.

Ainavu plānā, sekojot Eiropas ainavu konvencijas principiem, mēs pieturamies pie ainavu funkcionālā dalījuma un vienkārša, viegli saprotama vērtējuma. Proti, tiek nodalītas (1) ikdienas ainavas un (2) īpašās ainavu telpas. Ņemot vērā reālo situāciju Siguldas novadā, to sastāvā atsevišķi nodalīta Gaujas nacionālā parka teritorija, kas pakļauta speciālām tiesību normām.

Tāpat, ņemot vērā reālo situāciju Siguldas novadā un ainaviskās komponentes īpašo nozīmi Siguldas pilsētas tēla veidošanā, atsevišķi nodalīti apsvērumi par ainavu plānošanu Siguldas pilsētā.

Ikdienas ainavas pārstāv laukainavas un mežainavas, kas Latvijas apstākļos ir plaši izplatītas un neizceļas ar īpašām telpiskās un vizuālās struktūras īpatnībām, vai kultūrvēstures zīmēm. Ikdienas ainavas ir cilvēku dzīves un darbības telpa, un tajās jāievēro visi *labās prakses* un dabas aizsardzības nosacījumi (skatīt 3.4.2.sadaļu). Tās Siguldas novada teritorijā veido vispārējo ainavisko fonu, tādēļ ainavu plānā netiek īpaši izceltas un nodalītas kā kontūras.

Īpašās ainavas - šajā gadījumā tās ir ainavas, kas nozīmīgas tieši Siguldas novadam, ir savdabīgs tā attīstības resurss. Tās ir atšķirīgas pēc vadošās pazīmes, kas nosaka to īpatnību vai nozīmi, vai arī pēc vadošā procesa, kas nosaka vai ietekmē ainavas turpmākās attīstības virzienu. Nodalītas divējādas īpašo ainavu teritorijas:

- ainavas Gaujas nacionāla parka teritorijā,
- īpašās ainavas ārpus Gaujas nacionāla parka teritorijas.

3.4.4.1. Īpašās ainavas Gaujas nacionālā parka teritorijā

Gaujas nacionālā parka teritorijā ainavu aizsardzības un veidošanas mērķi ir saistīti ar *Gaujas nacionālā parka likumā* un 02.05.2012. Ministru kabineta noteikumos Nr.317 *„Gaujas nacionālā parka individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi"* noteikto, kā arī ar tā teritorijas zonējumu.

Īpaša nozīme Gaujas nacionālā parka telpiskajā struktūrā ir *Nurmižu gravu rezervātam*, kas ir praktiski slēgta teritorija, kurā dominē dabas procesi. Tajā pat laikā – tā ir viena no atraktīvākajām ainavām, kas piesaista ceļotāju un tūristu interesi.

Novada teritorijā ietilpst arī vairāki Gaujas nacionālā parka *dabas liegumi* vai to daļas:

- Gaujas leja Nurmižu rezervāta pakājē jeb Mucenieku ainava – sena kultūrainava, ar seno sētu vietām; vizuāli izteiksmīga, skaista ielejas ainava; ietekmē Gaujas līkumošana un ar to saistītā krastu noskalošana; pašreiz grūti pieejama, kādreizējas lauksaimniecības zemes aizaug ar krūmiem; nepieciešams konceptuāls ainavu aizsardzības plāns, kas ļautu līdzsvarot dabas vērtību saglabāšanu/kopšanu ar cilvēka klātbūtni un darbībām jaunos apstākļos;
- divi Sudas purva iecirkņi – apsaimniekošana atbilstīgi Sudas purva dabas aizsardzības plānam;
- Gaujas senielejas posms starp Siguldas pilsētas robežu (iet pa Vējupi) un rezervāta robežu – mazs ielejas nogāzes posms, atrodas pilsētas attīstības ietekmē (apbūves paplašināšanās no Ķipariem virzienā uz Daudām; iespējama Vējupes ielejas funkcijas maiņa – tā var kļūt par atraktīvu pilsētas mežaparku).

Spēkā esošajos tiesību aktos norādīts, ka dabas liegumu mērķis ir saglabāt raksturīgo dabisko ainavu un biotopu mozaīku, kas veidojusies dabas un cilvēka darbības ietekmē; detāliski aprakstīti aizliegumi, kas attiecas uz darbībām vidē; tomēr neskaidrāki ir tie nosacījumi, kas attiecas uz apbūvi. No *Gaujas nacionālā parka likuma* izriet, ka būvniecība pieļaujama, ja ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes Vidzemes reģionālās administrācijas rakstveida atļauja (9.panta 6.sadaļas 1.punkts); savukārt *Gaujas nacionālā parka individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos* (IV daļa) atrunāts, ka dabas lieguma zonā aizliegts veikt būvniecību un ierīkot lauksaimniecībā izmantojamās zemes mežā, tomēr nosakot virkni darbību, uz kurām neattiecas aizliegums, ja ir saņemta Dabas aizsadzības pārvaldes rakstiska atļauja. Turpmāk precīzāk jāatrunā pašvaldības teritorijas plānojuma loma attiecībā uz Gaujas nacionālā parka teritoriju, un Gaujas nacionālā parka dabas aizsardzības plānā jānorāda vietas, kurās apbūve varētu negatīvi ietekmēt vidi un ainavu.

Lielāko daļu no Gaujas nacionālā parka teritorijas Siguldas novadā veido ainavu aizsardzības zonas.

- Vildogas aizsargājamā ainava (pēc zonējuma dotā nosaukuma), taču skaidrības labā varētu lietot vārdu *Nurmižu ainava* (tekstā – Nurmižu (Vildogas) ainava), jo tā attiecas uz Siguldas novada teritoriju un tās struktūrā ir visai nozīmīga. Tā ir sena kultūrainava ar senām lauku sētām (19.gs. – ciems Drelle), kas veidojusies ap seno Rīgas - Cēsu ceļu. Padomju varas gados tā ir pārveidota meliorācijas darbos, tādēļ sākotnējā ainavas telpiskā struktūra ir nojaukta, to nomainījusi jauna – melioratīvā ainava. Tā ir pārskatāma, braucot caur to, nojaušami tālumi pāri Gaujas senielejai. Pašreiz ainavas areālā izveidojušās ar turpmāko attīstību saistītas risku vietas – pie Stemberģiem (kādreizējais krogs), pie Nurmižu muižas centra (kas ir vizuāli jutīga vieta). Pašreiz muižas centrs ir visai nolaists, tas vērtējams kā degradēta teritorija, neraugoties uz vērā ņemamo vēsturi un ar tām saistītajām vērtībām (parks atrodas valsts aizsardzībā). Īpaša uzmanība pievēršama joslai starp dzelzceļu un Vidzemes šoseju ka nacionālas nozīmes ekoloģiskā riska teritorijai (skatīt 3.4.3. sadaļu). Ieteikums Dabas aizsardzības pārvaldes Vidzemes reģionālai administrācijai - lai apsteidzoši izvirzītu ainavu aizsardzības un veidošanas prasības Nurmižu ainavas areālā, kas saistās/saistīsies ar jauno attīstību, visai teritorijai izstrādājams konceptuāls lokālais ainavu plāns.
- Inderdēļu aizsargājamā ainava – sena ainava, noslēgta ainavu telpa, pārveidota meliorācijas darbos; pašreiz pilda buferjoslas funkcijas (attiecībā pret Sudas purvu).

- Dzilnu aizsargājamā ainava (būtu vēlams mainīt nosaukumu, jo Dzilnas ir jauns mājvārds, salīdzinājumā ar pārējām lauku sētām) - sena kultūrainava, pārveidota meliorācijas darbos; arī pašreiz pilda buferjoslas funkcijas.
- Kārtūžu aizsargājamā ainava – sena kultūrainava, reljefa saposmojuma dēļ vizuāli izteiksmīgāka par abām iepriekšējām. Kārtūžu muižas (tās sākums ir 16.gs.) centrs ir izcila ainaviska vieta, labi saglabājušās kādreizējās muižas centra ēkas, to telpiskais izvietojums; muižas centra areāls varētu kļūt par kultūrvēsturisku demonstrācijas objektu, kas parādītu muižas areāla telpisko struktūru.
- Eglaines aizsargājamā ainava – ietver daļu no Mores ciema, kas ir kultūrvēsturiski nozīmīga vieta (veidojies 19.gs. 80-tos gados tieši kā pagasta centrs). Eglaines muižas areāls vāji izteikts, bet izcila vērtība ir visa Eglenes pauguraines kultūrainava - ainavu praktiski nav skārusi meliorācija, tādēļ labi saglabājusies agrākā zemes lietojumveidu struktūra un ainava uzskatāma par senās, pirmskolhozu laiku kultūrainavas piemēru. Areāla Gudrēnu galu - Gudrēnu ainavu (no Žakaru mājām līdz novada robežai) varētu veidot par kultūrvēsturiskās ainavas demonstrācijas objektu; tādā gadījumā nepieciešams detālisks lokālais ainavu plāns/projekts.

Aizsargājamo ainavu zonas mērķis noteikts Gaujas nacionāla parka likuma 10.pantā. Tas ir - raksturīgās daudzveidīgās ainavas, nacionālās kultūrvides un rekreācijas resursu saglabāšana, kā arī nenoplicinošas saimnieciskās darbības nodrošināšana. Tas nozīmē, ka aizsargājamo ainavu zonas ir daudzfunkcionālas. Tāpat kā dabas liegumu gadījumā, turpmāk precīzāk jāatrunā pašvaldības teritorijas plānojuma loma attiecībā uz Gaujas nacionālā parka teritorijas ainavu aizsardzības zonām, un Gaujas nacionālā parka dabas aizsardzības plānā jānorāda vietas, kurās jaunā apbūve varētu negatīvi ietekmēt vidi un ainavu.

Tādējādi Gaujas nacionālā parkā (Siguldas novada teritorijā) ar izcilu ainavisko vērtību – tas attiecas uz kultūrvēsturiskās informācijas bagātību, ainavas telpiskās struktūras īpatnībām, vizuāli uztveramo ainavas atraktivitāti un skaistumu – izceļas šādas vietas:

- Nurmižu (Vildogas) ainava (viss aizsargājamās ainavas areāls, atskaitot joslu starp dzelzceļu un Vidzemes šoseju),
- dabas lieguma daļa Gaujas lejā, Nurmižu rezervāta pakājē jeb Mucenieku ainava,
- bijušās Kārtūžu muižas centra areāls (daļa no zonējumā nodalītās ainavas),
- Gudrēnu kultūrvēsturiskā ainava (daļa no zonējumā nodalītās Eglaines ainavas).

3.4.4.2. Īpašās ainavu telpas ārpus Gaujas nacionālā parka teritorijas

Siguldas novada teritorijā ārpus Gaujas nacionālā parka pastāv vairākas kultūrvēsturiski nozīmīgas teritorijas, kas liecina par lauku apdzīvojuma attīstību un ainavas struktūras veidošanos gadsimtu gaitā (skatīt 2.2.sadaļu). Būtiski, ka dabā vēl saskatāmi informatīvi nozīmīgi ainavas elementi, kas raksturo ainavas vizuālo struktūru, kā arī dažādos avotos atrodama informācija par zemes īpašumu un apdzīvojuma veidošanos (vismaz kopš 17.gs.).

Tās ir pamats saukt par ***senajām kultūrvēsturiskajām ainavām***, kam būtu jāpiemēro novada aizsargājamo ainavu statuss (tas jau tiek izdarīts, ja tās tiek nodefinētas teritorijas plānojumā) un īpaši turpmākās izmantošanas un uzturēšanas nosacījumi. Tomēr šajā gadījumā, runājot par ainavu aizsardzību, nebūtu jāorientējas uz aptverošu aizliegumu sistēmu, bet gan uz tādiem nosacījumiem, kas konkrētā vietā, konkrētā ainavas telpā veicinātu ilgtspējīgo attīstību, un līdz ar to – kultūrvēsturiskās ainavas aizsardzību un uzturēšanu.

Siguldas novada teritorijā ārpus Gaujas nacionālā parka noteiktas šādas senās kultūrvēsturiskās ainavas:

- Peļņu ainava: atrodas Mores pagasta teritorijā, kādreizējo Mores muižas un Akenstakas muižas zemēs, Kārtūžu – Akenstakas paugurvaļņa nogāzē; ainavas raksturu veido senās vecsaimniecības (lauku sētas Peļņi, Seļi, Uspiļi, Katēni) ar savu zemju struktūru, bet gar seno

Rīgas - Alūksnes ceļu (Mālpils – Nītaures posmā) atradās vairāki krogi – Pauterkrogs, Zirnīšu krogs (to zīmējis J.K.Broce 1796.gadā), Lācīšu krogs. Ainava daļēji pārveidota pagājušā gadsimta 80-tos gados zemju meliorācijas darbos.

- Mores muižas ainava: atrodas Mores pagasta teritorijā, kādreizējās Mores muižas zemēs, Kārtūžu – Akenstakas paugurvaļņa viļņotā līdzenuma daļā; ainavas telpa labi norobežota ar meža sienām, pārskatāma. Tās galvenais akcents ir kādreizējās muižas centra zemju struktūra un tas, kā vēlāk tā tika pārveidota 20.gs. 20-30-tos gados zemes reformas laikā, kad zemi sadalīja jaunsaimniecībām. Interesanti, ka nelielajā ainavas telpā bez pašas Mores muižas (ar saimniecības ēkām vai to drupām) bijušas trīs pusmuižas – Akseles, Annasmuiža un Jaunā muiža, kuru vietas vizuāli labi iezīmējas ainavā.
- Tumšupes ielejas ainava – atrodas Allažu pagastā, posms starp abiem tiltiem pār upi (ziemeļos pie Brankām, dienvidos – pie Celmiem, kādreiz kroga). Jānorāda, ka Allažu pagasta plānojumā bija paredzēts, ka ielejas posms veidojams par dabas liegumu, taču tas nebūtu labākais risinājums, jo dabas lieguma statuss jau *apriori* saistās ar priekšstatiem par stingriem aizliegumiem. Tā ir sena kultūrainava, jo ielajas malās daudzu labvēlīgu apstākļu ietekmē jau sen novietojās zemnieku sētas. Pašu senāko ielejas apdzīvojumu un apgūto zemju izvietojumu var redzēt zviedru laiku kartē (LVVA, 7404, f., 1.apr., 115. lieta). Vēl 1917.gada topogrāfiskajā kartē redzama ielejas ainava, neraugoties uz dāžādo laiku ietekmēm (mēris, kari), saglabājusi savas aprises. Nedaudz vairāk zemnieku sētu parādījās 20.gs. 20-30-tajos gados agrārās reformas laikā, kad bijušās muižas zemēs tika iedalītas zemes jaunsaimniecībām. Lielākās pārmaiņas notika padomju varas gados, kad ielejas kreisajā malā (gar ceļu no Siguldas uz Allažiem) izveidojās Allažu ciems. Tādējādi pašreiz ielejas labējā malā sākotnējā ainava ir saglabājusies daudz mazāk pārveidota. Acīmredzamas ir ainavu vizuālās atšķirības, raugoties no vienas malas uz otru. To izvērtējums ir turpmākās izpētes uzdevums, jo citādi nebūs iespējams runāt par jebkādiem ainavu saglabāšanas vai kopšanas pasākumiem.

Kā jau atzīmēts iepriekš, Gaujas nacionālā parka teritorijā senās kultūrainavas nozīme ir bijušās Kārtūžu muižas centra areālam un Gudrēnu ainavai.

Nosauktajās vietās jārēķinās ar konkrētās senās kultūrainavas vērtībām, tās telpiskās struktūras īpatnībām, pašreizējo apdzīvojumu, ceļu tīklu, nozīmīgiem ainavas elementiem. Tādēļ vispirms nepieciešams izstrādāt katrai ainavu telpai ***konceptuālu lokālo ainavu plānu***, kas būtu pamats, lai visu darbību ainavā (zemes izmantošana, jaunā apbūve, jaunu nodarbju attīstību – piemēram, tūrisms, alternatīvie zemes izmantošanas veidi u.c.) plānotu saskaņā ar katras vietas īpatnībām un saudzējamām vērtībām (pie tām pieder arī ainavu telpiskā struktūra).

Tādā veidā senās kultūrainavas var kļūt par nozīmīgiem tūrisma un ekskursiju objektiem, tātad – par papildus iespēju attīstībai. Tādā gadījumā vienlaikus ar ainavu plānu jāsagatavo informācija jeb stāsts par katru ainavu (rakstiskā veidā un ar norādēm dabā), un ar to jāiepazīstina visi konkrētajā ainavā dzīvojošie un zemes īpašnieki, kas dzīvo citur.

Bez senajām kultūrainavām Siguldas novada teritorijā izdalītas vairākas ***vizuāli nozīmīgas*** ainavu telpas, kuru vērtību un nozīmi lielā mērā nosaka ne tikai konkrētas ainavas raksturs vai īpašas vērtības, bet lielā mērā atrašanās attiecībā pret vietām, kur pašreiz veidojas jaunās apbūves vienības, vai arī tas var notikt tuvākā vai tālākā nākotnē. Pie tādam pieder:

- Pakaušu ainava: atrodas Siguldas pagasta teritorijā, kādreizējās Jūdažu muižas zemēs, Pakaušu paugurainē; pašreiz redzamā ainava pārveidota padomju varas gados veiktajos meliorācijas darbos, tā ir plaša un pārskatāma. Vēstures dati liecina, ka vismaz 18.gs. šajā vietā bijis ciems – Kikažu ciems, kura nosaukums (spriežot pēc seno karšu informācijas) saglabājies vēl līdz 19.gs. beigām. Pakaušu ainava atrodas tuvu Siguldas pilsētai, tās perspektīvajām robežām, tādēļ var paredzēt, ka ainava ar savām pagaidām neapbūvētām zemēm (izņemot esošās vecsaimniecības, kuru lielākā daļa izpirktas uz dzimtu jau 19.gs. vidū) kļūs par pievilcīgu vietu mājokļu celtniecībai.

- Seimaču ainava: atrodas Siguldas pagasta teritorijā, kādreizējās Siguldas pilsmuižas zemēs, Roķēnu – Matiņu - Lorupes ielejas malā; ainavu telpas īpatnība ir tāda, ka tā patiesībā ir daļa no Matiņu ezera ainavas (ainava aptver abus ezera krastus), bet no tās atdalīta ar perspektīvo Siguldas pilsētas robežu, kas iet gareniski pa ezera vidu. Pretējā ezera krastā pašreiz attīstās jaunā apbūve (tur ir arī senā Matiņu sēta – kartēs kopš 17.gs.), un pašreiz klajā ainava ar Seimaču sētu (arī tā - kartēs kopš 17.gs.) un koku puduri ir vizuāls akcents pretējā krastā dzīvojošajiem, turklāt – tā potenciāli paaugstina vietas vērtību.

Kā jau atzīmēts iepriekš, Gaujas nacionālā parka teritorijā vizuāli nozīmīga ainava ir Nurmižu (Vildogas) ainava (pēc parka teritorijas zonējuma – daļa no Vildogas aizsargājamās ainavas).

Allažu pagasta teritorijā kā *īpašas* ainavas varētu nodalīt divas ***meža ainavas***:

- Lāčukalnu meža ainava (kopējā platība 357,7 ha) – atrodas Plānupes pusē, dienvidos no Garkalnes – Vecpiebalgas lielceļa (P-3), tas ir mežs uz iekšzemes kāpām. Šai vietai var būt arī kultūrvēsturiska nozīme, jo arhīvā uzietajā kartē (izdota 1917.g.) redzami apzīmējumi, kas norāda uz darbībām Pirmajā pasaules karā.
- Saules kalnu meža ainava (kopējā platība 151,3 ha) – senajās kartēs vai aprakstos šo vietu sauc arī citādi – Allažu augstumi, Allažu mežs, tādēļ par galīgo nosaukumu jāvienojas, ņemot vērā to, kādu vārdu lieto vietējie iedzīvotāji. Ainavu veido mežs uz senā ledāja kušanas ūdeņu baseina (ezera) krasta nogāzes, kas pašreiz ir saposmota ar gravām, tās relatīvais augstums 12-15 metru robežās. Nogāzes augšmalā atrodas senāka lauku sēta – Sauleskalni (nepārbaudīta ziņa – kādreiz bijušas vasarnīcas), bet pārējas pašreiz redzamās sētas izveidotas 20.gs. 20-30-gados, agrārās refromas laikā. Kopumā tā it visai atraktīva meža ainava, kuru viegli var pārveidot pievilcīgā atpūtas teritorijā, kas atrodas tuvu Siguldai un var kompensēt atpūtas vietu trūkumu pašā Siguldā (tas saistās ar dabas liegumiem Gaujas lejā). Jāatzīmē, ka šajā izteiktajā nogāzē jau atrodas minētais Mežmuižas dabas liegums. Turklāt, Sauleskalns ziemeļu galā piekļaujas Lorupes ielejai, tas dod iespēju izveidot takas un maršrutus līdz Gaujai.

Nosauktajās vietās vispirms jārēķinās ar konkrētās ainavu telpas vizuāli telpiskās struktūras īpatnībām, pārskatāmību (no ceļiem, no apdzīvotajām mājām), pašreizējo izmantošanu un tām attīstības tendencēm, kas rodas laika gaitā un ko pauž zemes īpašnieki. Turklāt jābūt spēcīgiem argumentiem, lai noteiktu kādus aprobežojumus pašreiz neskaidras nākotnes vārdā.

Arī vizuāli vērtīgajām ainavu telpām nepieciešams izstrādāt ***konceptuālus lokālos ainavu plānus***, kas ļautu skaidri, atbilstīgi katras ainavu telpas raksturam, atrašanās vietai, sabiedrības un zemes īpašnieku vēlmēm, iezīmēt turpmākās attīstības metus. Tas būtu pamats, lai motivētu kādus zemes izmantošanas nosacījumus, kā arī norādītu vizuāli jutīgās vietas. Tas būtu arī satvara dokuments detālplānojumu izstrādāšanas gadījumiem konkrētajās ainavu telpās.

3.4.4.3. Vizuāli nozīmīgas ainavas gar vēsturiskajiem ceļiem

Ainavas vizuālo resursu saglabāšana, uzturēšana un veidošana nepieciešama arī vēsturisko ceļu joslās, saskatāmās telpas apjomā. Protams, jārēķinās ar to, ka ainaviskie ceļi savu īsto nozīmi iegūs tikai tad, kad tiks izstrādāti kādi tūrisma vai izziņas maršruti pa Siguldas novada teritoriju kopumā, vai arī – pa Gaujas nacionālo parku, dažādojot priekšstatus par tā teritorijas vērtībām. Tādēļ pašreiz ainavu telpas saglabāšanai, tās potenciālo vērtību noteikšanai un iezīmēšanai detāliskos lokālos ainavu plānos var būt apsteidzoša nozīme, kas turpmāk ļautu saglabāt ainavu vizuālos resursus, kuru vērtība laika gaitā pieaug.

Noteicošais kritērijs *vizuāli nozīmīgu ainavu telpu gar vēsturiskajiem ceļiem* izdalīšanā un norobežošanā kartē ir *skats no ceļa.* Turklāt jāņem vērā braukšanas ātrums, jo tas nosaka apkārtējās ainavu telpas un tās elementu uztveri atkarībā no tā, vai ainavu telpas ir noslēgtas (piemēram, ceļš iet caur mežu) vai atklātas (tuvie un tālie skati). Īpaši aprīkojami veloceliņi (drošība, informācija u.c), ja tie iet pa vēsturiskajiem ceļiem.

3.4.5. Siguldas pilsētvides un piepilsētas ainavas

3.4.5.1. Kopējās vadlīnijas

Siguldas pilsētas teritorijā laika gaitā izveidojušās urbānās ainavas (skatīt 2.7.sadaļu), taču urbanizācijas procesa attīstība jau tagad ietekmējusi arī citas teritorijas ārpus pašreizējām pilsētas robežām. Turklāt novada teritorijā ir vairāki ciemi - pagastu centri, katrs ar savu īpatnējo attīstības vēsturi. Tas ietekmē arī urbanizēto vietu ainavu vizuālo veidolu un kopējo ekoloģisko situāciju.

Ārpus pašreizējām Siguldas pilsētas robežām var izdalīt divas, pēc urbanizācijas procesa izpausmēm atšķirīgas teritorijas:

1. Tuvējā Siguldas piepilsēta – pašreiz ārpus pilsētas robežām, bet perspektīvā pilsētas teritorijā (Ķipari – līdz Vārnu ceļam, Peltes, Kalnabeites, bijusī Lorupes muiža, lauki līdz Saltavota ielai dienvidos, ieskaitot Roķēnu – Matiņu – Ancīšu ūdenstilpju virkni); urbanizācijas attīstība līdzsvarojama ar mērķtiecīgu zaļumvietu struktūras veidošanu;
2. Attālā piepilsēta – no Roķēniem un Dzelzmačām dienvidos līdz ceļam no Vidzemes šosejas gar bijušo Vējupes dārzkopības sabiedrību, nesasniedzot Pakaušu ainavu; paredzams, ka šajā teritorijā ātrāk vai vēlāk veidosies jaunā apbūve; pašreiz būtu jāizšķiras par ierobežojumiem vai par notikumus apsteidzošiem vai veicinošiem nosacījumiem.

Pašreizējas situācijas analīze Siguldas pilsētas teritorijā, ieskaitot tās paplašināšanos nākotnē, ļauj norādīt vietas, kurās turpmākajā plānošanas procesā nepieciešams veikt padziļinātu izpēti un optimālā variantā - izstrādāt detāliskus vides atveseļošanas vai ainavu plānus. Tās ir:

1. Peltes – kur mijas dzīvojamā apbūve ar ražošanas objektiem; pilsētvides uztverei nozīmīga vieta, sevišķi – virzienā no Jūdažiem un Līgatnes;
2. Bijušās dārzkopības sabiedrības Vējupes apbūve;
3. Ainavu telpa gar Saltavota ielu, ap Roķēnu ūdenskrātuvi - Matiņu ezeru - Ancīšu ūdenskrātuvi – nepieciešams koceptuāls lokālais ainavu plāns (vēlams – kopā ar Seimaču ainavu, skatīt iepriekš), lai līdzsvarotu apbūves tendences ar ekoloģiskiem un vizuāli estētiskiem (tiem šeit ir īpaša nozīme) apsvērumiem;
4. Kalnabeites – starp Allažu ceļu un dzelzceļu.

Lauku centri – Jūdaži un More – katrs sava veidā atspoguļo vēstures notikumus, apbūves plānošanas nosacījumus dažādos laikos, un tas redzams ciemu ainavas vizuālajā veidolā. Jūdaži veidojušies kādreizējās muižas centra vietā, pašreiz ciema vidē ir destruktīvas pazīmes. Mores ciems ir kultūrvēsturiski nozīmīga vieta, veidojusies kā pagasta centrs 19.gs. 80-tos gados. Abu ciemu turpmākajos attīstības plānos apbūves attīstība jālīdzsvaro ar vides sakopšanu/renovēšanu, ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu/veidošanu.

Ideālā variantā visai Siguldas pilsētai būtu nepieciešams savs ainavu plāns, ņemot vērā to, ka tieši ainava ar savām dabas un kultūrvēstures vērtībām ir galvenais pilsētas attīstības resurss. Kamēr tā nav, iespējams aprobežoties ar dažām vispārējām ***vadlīnijām***, kas var tikt izmantotas lēmumu pieņemšanas procesā, it sevišķi attiecībā uz detālplānojumu izstrādes teritorijām.

Siguldas pilsētas teritorijā visi ainavu plānošanas jautājumi visciešāk ir saistāmi ar vēsturiski izveidojušos pilsētas telpisko struktūru, ar pilsētas novietojumu lielās ainaviskās sturktūrvienībās - tā ir Gaujas senieleja ar tai piegulošo līdzenumu joslu (skatīt 2.7.sadaļu), kā arī ar pilsētas turpmākās attīstības vīzijām un iespējām. Turklāt nereti – konkrētās vietās un situācijās – ainaviskie apsvērumi var kļūt par lēmumu pieņemšanas kritēriju vai regulatoru.

Īpaša nozīme kā attīstības vizuālajam resursam, kā pilsētas tēla veidotājai, kas vienlaikus ir arī risku teritorija, ir Gaujas senielejai. Kā zināms, tā vienlaikus ir Gaujas nacionālā parka daļa (dabas lieguma zona). Tas nozīmē, ka laika gaitā konkrētās vietās var rasties konflikta situācijas starp dabas aizsardzības mērķiem un jaunas attīstības tendencēm. Tādēļ nepieciešama principiāla vienošanās starp Gaujas nacionāla parka administrāciju un Siguldas novada pašvaldību par reāliem ilgtspējīgās attīstības

risinājumiem, kas ļautu saglabāt Gaujas senieleju gan kā izcilu dabas veidojumu (nenonākot pretrunās ar tiesību aktos noteiktajām dabas aizsardzības normām), gan kā Siguldas pilsētas attīstības resursu.

Tas nozīmē arī to, ka jāvienojas par reāliem aizliegumiem/ierobežojumiem konkrētās vietās vai situācijās, vadoties no šo vietu nozīmes gan dabas lieguma, gan pilsētas telpiskajā struktūrā. Proti, būtu jāaizliedz (pareizāk sakot – nebūtu jāplāno!) tieši tas, kas mazina Gaujas senielejas vērtību (piemēram, jaunā dzīvojamā apbūve, intensīvās atpūtas objektu celtniecība, kas prasa augstu labiekārtojuma līmeni u.c.).

Siguldas pilsētas teritorijas apbūvētajā daļā, ārpus Gaujas senielejas, par īpašu problēmu var kļūt apbūves paplašināšanās gar pašu Gaujas senielejas augšējo malu, samazinoties publiski pieejamām teritorijām (kas nepieciešamas kā tūrisma un atpūtas resurss). Tādējādi var tikt deldēts visai nozīmīgais pilsētas attīstības vizuālais resurss.

Otrā īpašā pilsētvides problēma ir zaļumvietu telpiskās struktūras veidošana, tajā skaitā teritorijās, kas ietilps jaunajās pilsētas daļās pēc plānoto robežu apstiprināšanas.

Lai sāktu risināt iepriekš minētos jautājumus kontakta joslā starp Gaujas nacionālā parka teritoriju un Siguldas apbūvēto daļu, pievēršama uzmanība vietām, kur turpmākajā pilsētas attīstības procesā nepieciešams veikt padziļinātu izpēti un optimālā variantā – izstrādāt detāliskus pilsētvides atveseļošanas projektus un ainavu plānus. Tās ir:

1. Gaujas senielejas nogāze starp Gaujas ielu un Ķeizarskatu – respektīvi, arī Gaujas nacionālā parka dabas lieguma zonas daļai (tā ir visintensīvāk izmantotā un pārveidotā nogāzes daļa, kur pastāv arī nozīmīgi riski; risināmi ekoloģiskas dabas, kā arī vizuāli telpiskās struktūras jautājumi);
2. Gaujas leja starp nogāzes pakāji un Gaujas upi – no tilta līdz pilsētas robežai;
3. Gaujas senielejai piegulošā josla, virs nogāzes augšējās lūzuma līnijas (neapbūvējamās platības, pieejamības un skatuvietas, dabas procesu attīstības riski, cilvēku drošība, informācija utt.);
4. Vējupītes ieleja, kuras nozīme pilsētvides struktūrā nākotnē palielināsies (sevišķi ņemot vērā pilsētas teritorijas paplašināšanos ap Ķipariem).

3.4.5.2. Siguldas pilsētas zaļumvietas

Pašreizējā zaļumvietu struktūra Siguldas pilsētā ir mantojums, kas saņemts no iepriekšējām paaudzēm. Laika gaitā izveidojušās un pastāv stabilas zaļumsaimniecības tradīcijas, tādēļ būtu vēlams, lai pilsētai tiktu izstrādāta atsevišķa, mūsdienu apstākļiem atbilstīga zaļumvietu veidošanas un uzturēšanas koncepcija, it sevišķi ņemot vērā divus apstākļus: (1) ka pašreizējā pilsētas teritorijā relatīvi samazinās zaļumvietu īpatsvars un (2) ka pilsētas robežas paplašināsies. Tas nozīmē, ka jādomā par to, kā kompensēt zaļumvietu zudumu pilsētvides struktūrā, un kā mērķtiecīgi veidot zaļumvietu struktūru jaunajās pilsētas daļās.

Visas zaļumvietas pilsētā pilda noteiktas funkcijas, kas kalpo vides kvalitātes uzlabošanai/uzturēšanai, un tās pēc nozīmes var būt ekoloģiskas vai vizuālas, taču visbiežāk konkrēta zaļumvieta pilda vairākas funkcijas vienlaikus. Nozīmīgākās zaļumvietu funkcijas ir šādas:

- noteces regulēšana,
- gaisa attīrīšana,
- aizvēja nodrošināšana,
- trokšņa slāpēšana,
- insolācijas regulēšana,
- atpūtas vides veidošana/uzturēšana,
- estētiskā pārdzīvojuma veicināšana,
- vizuālā fona radīšana (ēkām, objektiem),
- norobežošana (skatu barjeru veidošana),

- maskēšana,
- dekoratīvā funkcija,
- orientēšana,
- dabas un kultūras mantojuma saglabāšana.

Katrai zaļumvietai piemīt savas funkcijas atkarībā no tās novietojuma, kā arī veidošanās apstākļiem un stāvokļa. Skaidrs priekšstats par funkcijām nepieciešams katrā gadījumā, kad nepieciešams pieņemt lēmumu par konkrētās zaļumvietas turpmāko likteni.

Pēc *pieejamības* rakstura nodalās (1) publiskās zaļumvietas, (2) privātās zaļumvietas un (3) ierobežotas pieejamības un (4) īpašās zaļumvietas.

Pēc *izcelsmes un kopšanas intensitātes* nodalās (1) dabīgās zaļumvietas (meži, mežmalas – kā ekotons jeb pārejas josla, pļavas, ilgstošu atmatu zālāji); kopšanas pasākumi tikai izņēmuma gadījumos, vai arī noteiktās vietās, un (2) cilvēka veidotās zaļumvietas, kurām nepieciešama regulāra kopšana un uzturēšana.

Bez šaubām, kopšanas pasākumus jārealizē ne tikai pašvaldībai, bet arī privātajiem īpašniekiem un apsaimniekotājiem, tādēļ svarīga vēl tāda pazīme kā zaļumvietas *piederība*.

Tādējādi pilsētas zaļumvietas var raksturot ar četrām pazīmēm. Tās ir:

- funkcijas,
- piederība,
- pieejamība,
- izcelsme un kopšanas intensitāte.

Siguldas pilsētas teritorijas plānojumā zaļumvietas grupētas pēc to vēsturiskajiem tipiem, kas norāda uz veidošanos, telpiskajām aprisēm, un līdz ar to *a priori* arī uz funkcijām. Savukārt katru konkrētu zaļumvietu, kas atbilst kādam tipam, var papildus raksturot ar papildus pazīmēm (piederība, pieejamība, kopšanas intensitāte). Tādā gadījumā zaļumvietu grupējums varētu būt šāds.

A. Dabīgās un pusdabīgās zaļumvietas.

- Meži - kopjami atbilstīgi meža apsaimniekošanas plānam vai īpašām dabas aizsardzības prasībām.
- Pļavas vai zālāji, kas nepieciešami pilsētas vizuālajā struktūrā vai nodrošina atraktīvo elementu/veidojumu uztveri – atkarībā no funkcijas un novietojuma var būt intensīva vai ekstensīva apsaimniekošana.

B. Cilvēka veidotās zaļumvietas.

B.1. Regulāri kopjamās publiskās zaļumvietas:

- Parki,
- Skvēri,
- Senās alejas,
- Ielu stādījumi.

B.2. Regulāri, bet atbilstīgi izmantošanas intensitātei kopjamās publiskās zaļumvietas:

- Mežaparki – minimāli pārveidoti dabīgie meži, kas pielāgoti atpūtas vajadzībām.

B.3. Regulāri kopjamās ierobežotas pieejamības zaļumvietas:

- Dekoratīvie stādījumi un zālieni vairākstāvu/daudzdzīvokļu apbūves vienībās.
- Zaļumvietas pie sabiedriskām ēkām un viesnīcām/viesu mājām – ar dekoratīvu vai reprezentācijas nozīmi.

B.4. Privātās zaļumvietas – dārzi, daiļdārzi, pagalmi.

B.5. Īpašas nozīmes zaļumvietas, kur zaļumi tikai papildina vietas galveno nozīmi (plašas autostāvvietas, kapsētas, sporta iekārtojumi, iekārtotas atpūtas teritorijas u.c.) – regulāra kopšana atbilstīgi konkrētajām funkcijām.

3.4.6. Ainavu aizsardzības un plānošanas mērķi

Kopējie ainavu aizsardzības mērķi, kas ir arī Siguldas novada teritorijas plānojuma mērķi, ir šādi:

1. Saglabāt un veidot ainavas kā novada identitātes atspoguļotāju, balstoties un kultūras un dabas mantojuma vērtībām;
2. Uzturēt un aizsargāt ainavas kā resursu jaunai attīstībai, kas balstās uz ilgtspējīgas attīstības principiem;
3. Saglabāt un uzturēt ainaviskās vērtības un daudzveidību, nodrošinot bioloģiskās daudzveidības, dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu;
4. Nodrošināt ainavu ekoloģisko kvalitāti, tās ilgtspējību, kā arī bojāto vietu atveseļošanu.

Minēto mērķu sasniegšana iespējama tikai ilgtermiņā, tādēļ savlaicīgi jāveido sistēma, kas ļautu tos pakāpeniski īstenot.

3.4.6.1. Noteikumi

Parasti uzskata, ka ainavu aizsardzības mērķu sasniegšanu, pēc analoģijas ar īpašo dabas aizsardzību, var nodrošināt vienoti *noteikumi* un *regulējumi*, kas attiecas uz ainavu telpās esošo zemju izmantošanu vai citām darbībām tajās. Tomēr jāņem vērā, ka ainavas novada teritorijā ir dažādas, tajā skaitā – arī pēc nozīmes (ikdienas un īpašās ainavas).

Par vispārējiem dabas un ainavu aizsardzības nosacījumiem runāts jau iepriekš (skatīt 3.4.2.sadaļu). Šeit atzīmēsim tikai, ka tiem ir *normatīvs raksturs* un tie lielākoties regulē darbības, kas var izsaukt tādas vai citādas sekas, kuru izpausmes vērojamas dabā, vai arī vērotājam paliek apslēptas. Normatīvs raksturs ir arī Gaujas nacionālā parka likumam un individuālajiem izmantošanas noteikumiem, kas attiecas uz ievērojamu novada teritorijas daļu.

Normatīvs raksturs ir arī tiem teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, kas tiek aprakstīti Siguldas novada *Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos*. Attiecībā uz ainavu aizsardzību, to telpiskās struktūras potenciāli iespējamo pārveidošanu, par vienu no diskutablākajām vienotajām normām kļūst zemes īpašumu sadalīšana lauku un apbūves regulēšana lauku teritorijās, nosakot vienotas normas.

Līdz šim dažādos noteikumos mazāka uzmanība veltīta ainavu telpiskās struktūras veidošanas vai saglabāšanas jautājumiem. Tas tādēļ, ka to nevar unificēti normēt, jo katrai atsevišķai ainavai telpiskā struktūra veidojusies atšķirīgi, tās funkcionēšana ir atšķirīga. Kā sekas – arī ainavu telpiskās struktūras uzturēšana, regulēšana vai pārveidošana būs katrā gadījumā atšķirīgi realizējama.

Tas rāda, ka vienotie noteikumi var izrādīties pārāk vispārēji konkrētajām situācijām konkrētajās ainavās, vai arī nepietiekami tajos gadījumos, kad ainavu telpās atrodas īpašas dabas un kultūras vērtības. Sevišķi tas attiecas uz Siguldas novada teritorijā nodalītajām *īpašajām ainavām*. Tādēļ nepieciešams papildus instruments, kas atļautu vispārējās normas saskaņot ar konkrēto ainavu raksturu, to aizsardzības mērķiem. Par tādu uzskatāmi *lokālie ainavu plāni*, kas izstrādājami īpašās nozīmes ainavām, vai gadījumos, kad pēc tādiem rodas nepieciešamība citās novada teritorijas vietās.

Kā aprakstīts iepriekš, pēc ainavu nozīmes, kas diferencē arī ainavu aizsardzības mērķus un lietojamos instrumentus, Siguldas novada teritorijas kopēja ainavu segumā nodalās divējādas ainavu telpas:

- *ikdienas* (jeb ikdienišķās), kas pārstāvētas novada teritorijas lielākajā daļā, un kur ainavu aizsardzība un uzturēšana var balstīties uz vispārējiem noteikumiem un ieteikumiem;
- *īpašās* ainavas, kuru aizsardzības un uzturēšanas nolūkā papildus vispārējām prasībām nepieciešams noteikt specifiskās prasības, kas atbilst katras konkrētās ainavu telpas saglabāšanas/uzturēšanas mērķiem; turklāt katrai ainavai izstrādājams *konceptuālais lokālais ainavu plāns*.

Noteikumu izstrādes kontekstā īpaši jāuzsver, ka vārdkopa *ainavu aizsardzība* nenozīmē orientēšanos uz aptverošu aizliegumu sistēmu, bet gan uz tādiem nosacījumiem, kas konkrētā vietā, konkrētā

ainavas telpā veicinātu ilgtspējīgo attīstību, un līdz ar to – kultūrvēsturiskās ainavas aizsardzību un uzturēšanu.

3.4.6.2. Robežas

Īpašās ainavu telpas Siguldas novada teritorijā norobežotas divējādi. Gaujas nacionālā parka teritorijā tās sakrīt ar zonējuma noteiktajām aizsargājamo ainavu robežām, atskaitot divus gadījumus, kad zonu robežās nodalīti nelieli, kultūrvēsturiski īpaši nozīmīgi ainavu areāli (Kārtūžu muižas centra ainava un Gudrēnu ainava).

Īpašās ainavu telpas ārpus Gaujas nacionālā parka teritorijas norobežotas pakāpenīgi, divos soļos. Kā jau norādīts iepriekš (skatīt 2.7.sadaļu), ainavisko vienību robežas dabā nav krasas, it sevišķi tas sakāms par dabas ainavām. Noteiktākas robežas ir darbības ainavu telpām, jo to nodalīšanā galvenā nozīme ir atklāto platību un mežu masīvu izvietojumam, un bieži ainavu telpas robeža vizuāli sakrīt ar apkārtējā meža sienu. Tādā veidā ainavu telpu robežu nozīme ir informatīva un organizatoriska, jo tā pievērš uzmanību atšķirībām: gan attiecībā uz pašreizējo situāciju, gan iespējamām rīcībām nākotnē, gan parāda konkrētās ainavu telpas vienotību un konfigurāciju. Būtībā tā ir ainavu telpas konceptuālā robeža, un robežu aprises ir nosacītas, nesaistītas ar zemes īpašumu robežām. Tas ir ainavu telpu norobežošanas pirmais solis.

Gadījumos, kad ainavu telpām paredzēts izstrādāt atsevišķus lokālos ainavu plānus (konceptuālos, detālos u.c.), rodas nepieciešamība precizēt ainavu telpu robežas. Tas nozīmē, ka jāņem vērā ainavu telpā esošo zemes īpašumu robežas, kas lielākoties iziet ārpus vizuāli redzamās ainavu telpas robežas, un rezultātā ainavas areāla robežas iegūst neregulāras, šķautnainas aprises.

3.4.6.3. Lokālie ainavu plāni

Siguldas novada kopējais ainavu plāns kartogrāfiskā veidā atspoguļo novada teritorijas ainavisko struktūru kopumā, no kopējā ainavu klājuma nodala īpašas nozīmes ainavu telpas, kā arī nosaka ainavu turpmākās plānošanas un uzturēšanas vispārējos nosacījumus.

Savukārt lokālos ainavu plānus izstrādā novada teritorijas plānojumā nodalītajiem īpašo ainavu areāliem/teritorijām, lai pēc iespējas pilnīgāk pamatotu konkrēto ainavu telpu turpmāko attīstību un ainavisko vērtību (dabas, kultūrvēstures) saglabāšanu tajās, plānošanas procesa maksimāli iesaistot ainavā dzīvojošos cilvēkus, kā arī zemju īpašniekus, kas dzīvo citur.

Pēc plānojamās teritorijas lieluma un plāna detalizācijas pakāpes lokālie ainavu plāni iedalāmi:

(1) konceptuālajos,
(2) detāliskos.

Konceptuālā lokālā ainavu plāna galvenais uzdevums ir dot kopskatu par konkrētās ainavu telpas veidošanos un attīstību līdz mūsdienām, noteikt galvenās dabas un kultūras mantojuma vērtības, to izvietojuma raksturu, kā arī tos nosacījumus, kas nepieciešami, lai konkrētajā ainavā turpmākā attīstība noritētu līdzsvaroti, saskaņoti ar galveno vērtību aizsardzības, uzturēšanas un pilnveidošanas mērķiem.

Konceptuālie lokālie ainavu plāni pēc savas nozīmes ir vadlīnijas/telpiskais satvars dažādu lēmumu pieņemšanai konkrētajās situācijās, saskaņojot (1) iecerētās/plānotās saimnieciskās darbības, zemes izmantošanu utt. ar konkrētās ainavas dabas un kultūras mantojuma vērtību aizsardzības nepieciešamību, un (2) vispārējos, tiesiski normētos dabas un ainavu aizsardzības noteikumus ar individuāliem noteikumiem, kas izriet no konkrētās ainavas telpiskās struktūras īpatnībām un aizsardzības mērķiem. Tādējādi tiek radīti priekšnoteikumi ainavas ilgtspējīgai attīstībai.

Konceptuālais ainavu plāns ir satvara dokuments detālplānojumu izstrādāšanas gadījumiem konkrētajās ainavu telpās, jo dod iespēju gan konkrēti noteikt plānojumu uzdevumus, gan vērtēt plānojumu rezultātus (saturu).

Detāliskos lokālos ainavu plānus/projektus var izstrādāt konkrētām vietām īpašo ainavu areālu robežās, perspektīvajiem demonstrāciju objektiem, tūrisma vietām u.c., ar nosacījumu – ka tie atbilst konceptuālā lokālā ainavu plāna satvaram un palīdz realizēt konkrētās ainavas pārvaldības mērķus. No otras puses - detāliskais lokālais ainavu plāns/projekts ir konkrētās vietas attīstības veicinātājs. Tos var izstrādāt pēc zemes īpašnieku vai lietotāju iniciatīvas, un tie var būt detālplānojumu sadaļa. Detāliskos lokālos ainavu plānus/projektus var izstrādāt arī vietām ārpus īpašo ainavu areālu robežām.

Izstrādājot lokālos ainavu plānus, procesā jāiesaista visi konkrētās ainavu telpas zemju īpašnieki, jo viņi ir šīs ainavas daļa, bet daudzos gadījumos – iepriekšējās paaudzes ar savu darbību veidojušas šodien redzamo ainavu, tās vērtības, kas saglabājušās līdz mūsu dienām.

Tas dod iespēju par konkrēto ainavu runāt kā par zināmu, pazīstamu vietu, ne tikai kā par saudzējamu pagātnes mantojumu (tas rada asociācijas ar aizliegumu sistēmu), kā šodienas dzīves un darbības vietu. Tādējādi katrs cilvēks, zemes īpašnieks vai apsaimniekotājs var reāli piedalīties konkrētās ainavas telpas aizsardzībā, kopšanā un veidošanā. Jāatceras, ka ainava – gan pilsētās, gan laukos – ir vieta gan darbam un atpūtai, gan personības veidošanai un radošajām izpausmēm.

3.4.6.4. Ieteikumi konceptuālo ainavu plānu izstrādei

Katrai ainavu telpai ir sava nozīme un vērtība, savs ainavas aizsardzības un attīstības mērķis, tādēļ jābūt pilnīgi individualizētai pieejai, un plānojot jebkuru darbību (1) jāvadās no *vietas īpatnībām*, (2) jābalstās uz zināšanām par vispārējām sakarībām, par dabas procesu izpausmēm, cilvēka darbības ietekmi un tās pazīmēm utt., (3) jāievēro pastāvošie tiesību akti un normatīvie dokumenti.

Būtiski, ka ainavas vizuālās pazīmes, it īpaši - viegli atšķiramie un nosaucamie ainavas elementi (gan dabas, gan cilvēka roku veidotie) ļauj saprast ainavas veidošanās gaitu, cilvēka un dabas mijiedarbību raksturu. Laika gaitā, mainoties cilvēka darbības veidam vai intensitātei, vieni elementi izzūd, citi rodas. Tas ir nepārtraukts process, kurā ainavas veidojas it kā pašas, taču atbilstīgi cilvēka vajadzībām konkrētajā laikā un dabas dotajām iespējām.

Jau iepriekš aprakstītas Siguldas novada teritorijā nodalītās divu veida īpašās ainavu telpas, kas ir atšķirīgas pēc saglabāšanas un uzturēšanas mērķiem, tātad atbilstīgi – pēc nepieciešamajām rīcībām, lai mērķus laika gaitā realizētu. Tās ir gan vispārējie un speciālie nosacījumi teritorijas izmantošanai, it sevišķi – jaunās apbūves veidošanai, gan izstrādājamie konceptuālie lokālie ainavu plāni.

(1) Senās kultūrainavas, kas pārstāv vienoto dabas un kultūras mantojumu konkrētās vietās. Tās ir:

- Peļņu ainava (kopējā platība 224,5 ha);
- Mores muižas ainava (kopējā platība 596,7 ha);
- Gudrēnu ainava (kopējā platība 433,4 ha, daļa no Gaujas nacionālā parka teritorijas zonējumā nodalītās Eglaines aizsargājamās ainavas);
- Kārtūžu muižas centra ainava (kopējā platība 96,8 ha);
- Tumšupes ielejas ainava (kopējā platība 424,9 ha).

Jāatzīmē, ka no 2007.gadā izstrādātā ainavu plāna ir izslēgta Ratnieku ainava, ņemot vērā, ka jauno apbūvi šajā ainavā var regulēt ar teritorijas plānojumu un pašvaldības saistošajiem noteikumiem. Grozītas ir arī visu, izņemot Kārtūžu muižas centra ainavas, robežas.

Nosauktajās vietās jārēķinās ar konkrētās senās kultūrainavas vērtībām – dabas un cilvēka darbība veidotajiem ainavas elementiem, zemes izmantošanas vēstures *zīmēm* dabā, ainavas telpiskās struktūras īpatnībām, pašreizējo apdzīvojumu, ceļu tīklu, nozīmīgiem ainavas elementiem. Īpaša uzmanība pievēršama vēsturiskajām *lauku sētām* kā senā apdzīvojuma vienībām, arī apdzīvojuma struktūras saiknei ar zemes īpašumu struktūru un izmantošanas veidiem.

Šajās ainavu telpās jaunās apbūves ierobežojumi saistās ar nepieciešamību saglabāt kultūrainavu vērtības, telpiskās struktūras raksturu, kā arī izmantot kultūrainavas telpiskajā struktūrā un tās elementos iekodētās likumsakarības turpmākās attīstības plānošanā. Kultūrvēsturiskajās ainavu telpās kategoriski nav pieļaujama *pļavu ciemu* veidošana.

Ainavu telpu konceptuālie lokālie ainavu plāni turpmāk būs pamats, lai reāli, atbilstīgi katras vietas īpatnībām, plānotu ilgtspējīgu attīstību, saskaņojot dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu ar jaunās attīstības nepieciešamību un tendencēm. Plānos jāizvērtē, kā konkrētajā vietā var realizēties vispārējie nosacījumi par nodalāmo zemes vienību platībām, par jauno apbūves vienību – *lauku sētu* savstarpējo izvietojumu. Tāpat plānos jāieskicē reāli iespējamais un pieļaujamais jauno apbūves vienību izvietojums, rēķinoties ar ainavas telpisko struktūru, vērtīgo dabas un kultūras mantojuma elementu atrašanas vietām.

(2) Vizuāli nozīmīgās ainavas, kas novada teritorijā ārpus Gaujas nacionālā parka pārstāv vai nu skaistas lauku ainavas, vai arī kalpo par fonu blakus esošajām ainavām, galvenokārt – vietās, kur prognozējama urbanizācijas attīstība. Tās ir:

- Pakaušu ainava (kopējā platība 285,8 ha);
- Seimaču ainava (kopējā platība 62,0 ha);
- Nurmižu (Vildogas) ainava (kopējā platība 1513,9 ha, daļa no Gaujas nacionālā parka teritorijas zonējumā nodalītās Vildogas aizsargājamās ainavas);
- Mucenieku ainava (kopējā platība 225,3 ha).

Pakaušu ainavas robežas salīdzinājumā ar spēkā esošo teritorijas plānojumu koriģētas, samazinot tās virzienā uz ceļu pusi, bet nedaudz palielinot dienvidu daļā, ceļa labajā pusē. Savukārt Seimaču ainavas robežas samazinātas dienvidu un rietumu daļā, bet palielinātas ZA pusē. Abu ainavu platības kopumā ievērojami samazinātas. Mininăli samazinājusies Nurmižu (Vildogas) ainavas platība, savukārt Mucenieku ainavas platība saglabāta atbilstoši spēkā esošā esošā Siguldas novada teritorijas plānojumā iekļautajam ainavu plānam.

Nosauktajās vietās vispirms jārēķinās ar konkrētās ainavu telpas vizuāli telpiskās struktūras īpatnībām, pārskatāmību (no ceļiem, no apdzīvotajām mājām), pašreizējo izmantošanu un tām attīstības tendencēm, kas rodas laika gaitā un ko pauž zemes īpašnieki. Ainavu telpās nedrīkst pieļaut vizuālās struktūras skatījumā nemotivētu jauno apbūvi, tādu jaunās apbūves vienību veidošanos, kas *nojauc* ainavas vizuālo struktūru, mazina saskatāmās ainavas skaistumu, radot tajā disonanses. Arī šajās ainavās nedrīkst pieļaut blīvi apbūvētu jaunu *pļavu ciemu* veidošanos.

Katrai ainavu telpai izstrādājams konceptuāls lokālais ainavu plāns, kas būs pamats, lai jauno apbūvi plānotu saskaņā ar konkrētās ainavu telpas īpatnībām un lai saglabātu/veidotu vizuāli pievilcīgas ainavu telpas kā dzīves un darba vietas. Tāpat tas būs pamats, lai motivētu konkrētus zemes izmantošanas nosacījumus, kā arī norādītu vizuāli jutīgās vietas. Konceptuālais lokālais ainavu plāns ir satvara dokuments detālplānojumu izstrādāšanas gadījumiem konkrētajās ainavu telpās.

Apsvērumi par *vizuāli nozīmīgo ainavu joslu gar vēsturiskajiem ceļiem* ainavu plānošanu izteikti jau iepriekš (skatīt 3.4.4.3.sadaļu).

Pašreiz neskaidras paliek attiecības starp Siguldas novada teritorijas plānojumu un Gaujas nacionālā parka ainavu aizsardzības mērķiem. Vispirms tas attiecas uz plānojuma nosacījumiem attiecībā uz zemes īpašumu dalīšanu un jaunās apbūves veidošanu lauku apvidos, tātad arī nacionālā parka ainavu aizsardzības zonās, kurām nav izstrādāti atsevišķi ainavu plāni.

Kopsavilkums par ainavām Siguldas novada teritorijā, kurām turpmāk izstrādājami konceptuālie un detāliskie lokālie ainavu plāni.

Konceptuālie ainavu plāni:

- pilsētvidē – ainavu telpa ap Roķēnu ūdenskrātuvi – Matiņu ezeru – Ancīšu dīķi.
- senās kultūrainavas:
  - Peļņu ainava,
  - Mores muižas ainava,
  - Tumšupes ielejas ainava.
- senās kultūrainavas un perspektīvie demonstrācijas objekti Gaujas nacionālajā parkā:
  - Gudrēnu ainava,

- Kārtūžu muižas centra ainava,
- mežu ainavas:
  - Lāčukalnu meža ainava,
  - Saules kalnu meža ainava,
- vizuāli nozīmīgās ainavas:
  - Pakaušu ainava,
  - Seimaču ainava,
  - Nurmižu (Vildogas) ainava Gaujas nacionālā parka teritorijā,
  - Mucenieku ainava.
- vizuāli nozīmīgās ainavas gar vēsturiskajiem ceļiem:
  - Nītaure – Jūdaži – Pakauši – Vidzemes šoseja;
  - Ķipari – Nurmiži – Vildoga;
  - Kalējiņi (pie Kārtūžiem) – Akenstaka – Peļņi;
  - Loka ceļš Mores muižas senajā kultūrainavā;
  - Peļņi – Salmiņi (ceļa posms no Nītaures – Garkalnes ceļa);
  - Sigulda – Allažmuiža ceļa posms un vēsturiskais ceļš Tumšupes ielejas senajā kultūrainavā (V69);
  - Garkalne – Alauksts (P3) vēsturiskā ceļa un Mazo Kangaru ceļa posms.

Detālisko lokālo ainavu plānu vietas: (tie izstrādājami detālplānojumu sastāvā vai atsevišķi):

- Nurmižu muiža ar apkārtni,
- Jūdažu un Ummuru ezeru piekrastes aizsargjoslas.

55.attēls

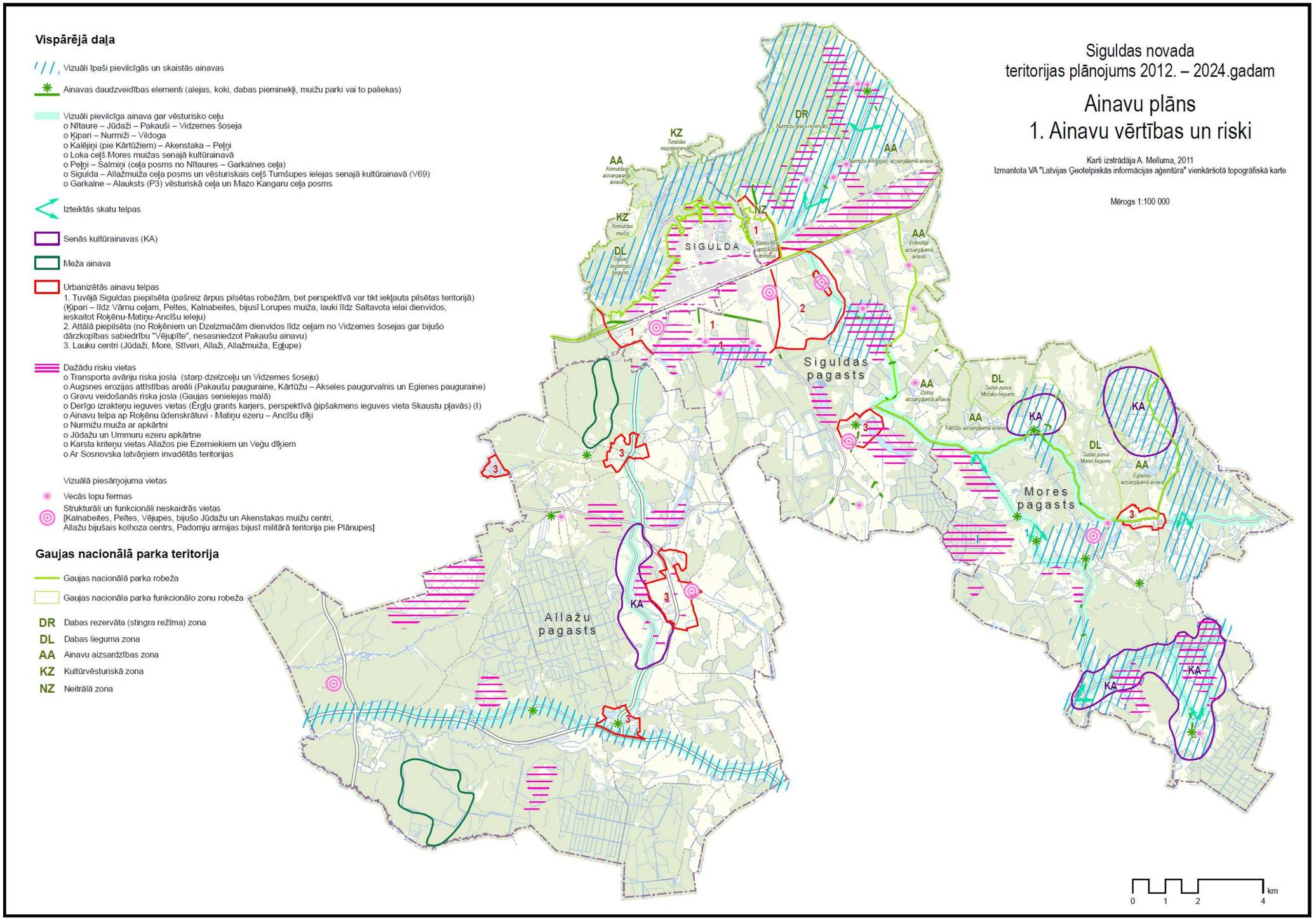
Vispārējā daļa
Vizuāli īpaši pievilcīgās un skaistās ainavas
Ainavas daudzveidības elementi (alejas, koki, dabas pieminekļi, muižu parki vai to paliekas)
Vizuāli pievilcīga ainava gar vēsturisko ceļu
o Nītaure – Jūdaži – Pakauši – Vidzemes šoseja
o Ķipari – Nurmiži – Vildoga
o Kalējiņi (pie Kārtūžiem) – Akenstaka – Peļņi
o Loka ceļš Mores muižas senajā kultūrainavā
o Peļņi – Šalmiņi (ceļa posms no Nītaures – Garkalnes ceļa)
o Sigulda – Allažmuiža ceļa posms un vēsturiskais ceļš Tumšupes ielejas senajā kultūrainavā (V69)
o Garkalne – Alauksts (P3) vēsturiskā ceļa un Mazo Kangaru ceļa posms
Izteiktās skatu telpas
Senās kultūrainavas (KA)
Meža ainava
Urbanizētās ainavu telpas
1. Tuvējā Siguldas piepilsēta (pašreiz ārpus pilsētas robežām, bet perspektīvā var tikt iekļauta pilsētas teritorijā) (Ķipari – līdz Vārnu ceļam, Peltes, Kalnabeites, bijusī Lorupes muiža, lauki līdz Saltavota ielai dienvidos, ieskaitot Roķēnu-Matiņu-Ancīšu ieleju)
2. Attālā piepilsēta (no Roķēniem un Dzelzmačām dienvidos līdz ceļam no Vidzemes šosejas gar bijušo dārzkopības sabiedrību "Vējupīte", nesasniedzot Pakaušu ainavu)
3. Lauku centri (Jūdaži, More, Stīveri, Allaži, Allažmuiža, Egļupe)
Dažādu risku vietas
o Transporta avāriju riska josla (starp dzelzceļu un Vidzemes šoseju)
o Augsnes erozijas attīstības areāli (Pakaušu pauguraine, Kārtūžu – Akseles paugurvalnis un Eglenes pauguraine)
o Gravu veidošanās riska josla (Gaujas senielejas malā)
o Derīgo izrakteņu ieguves vietas (Ērgļu grants karjers, perspektīvā ģipšakmens ieguves vieta Skaustu pļavās) (I)
o Ainavu telpa ap Roķēnu ūdenskrātuvi - Matiņu ezeru – Ancīšu dīķi
o Nurmižu muiža ar apkārtni
o Jūdažu un Ummuru ezeru apkārtne
o Karsta kriteņu vietas Allažos pie Ezerniekiem un Veģu dīķiem
o Ar Sosnovska latvāņiem invadētās teritorijas
Vizuālā piesārņojuma vietas
Vecās lopu fermas
Strukturāli un funkcionāli neskaidrās vietas
[Kalnabeites, Peltes, Vējupes, bijušo Jūdažu un Akenstakas muižu centri, Allažu bijušais kolhoza centrs, Padomju armijas bijusī militārā teritorija pie Plānupes]
Gaujas nacionālā parka teritorija
Gaujas nacionālā parka robeža
Gaujas nacionāla parka funkcionālo zonu robeža
DR Dabas rezervāta (stingra režīma) zona
DL Dabas lieguma zona
AA Ainavu aizsardzības zona
KZ Kultūrvēsturiskā zona
NZ Neitrālā zona
Siguldas novada
teritorijas plānojums 2012. – 2024.gadam
Ainavu plāns
1. Ainavu vērtības un riski
Karti izstrādāja A. Melluma, 2011
Izmantota VA "Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra" vienkāršotā topogrāfiskā karte
Mērogs 1:100 000
SIGULDA
Siguldas pagasts
Allažu pagasts
Mores pagasts
km
0 1 2 4

56.attēls

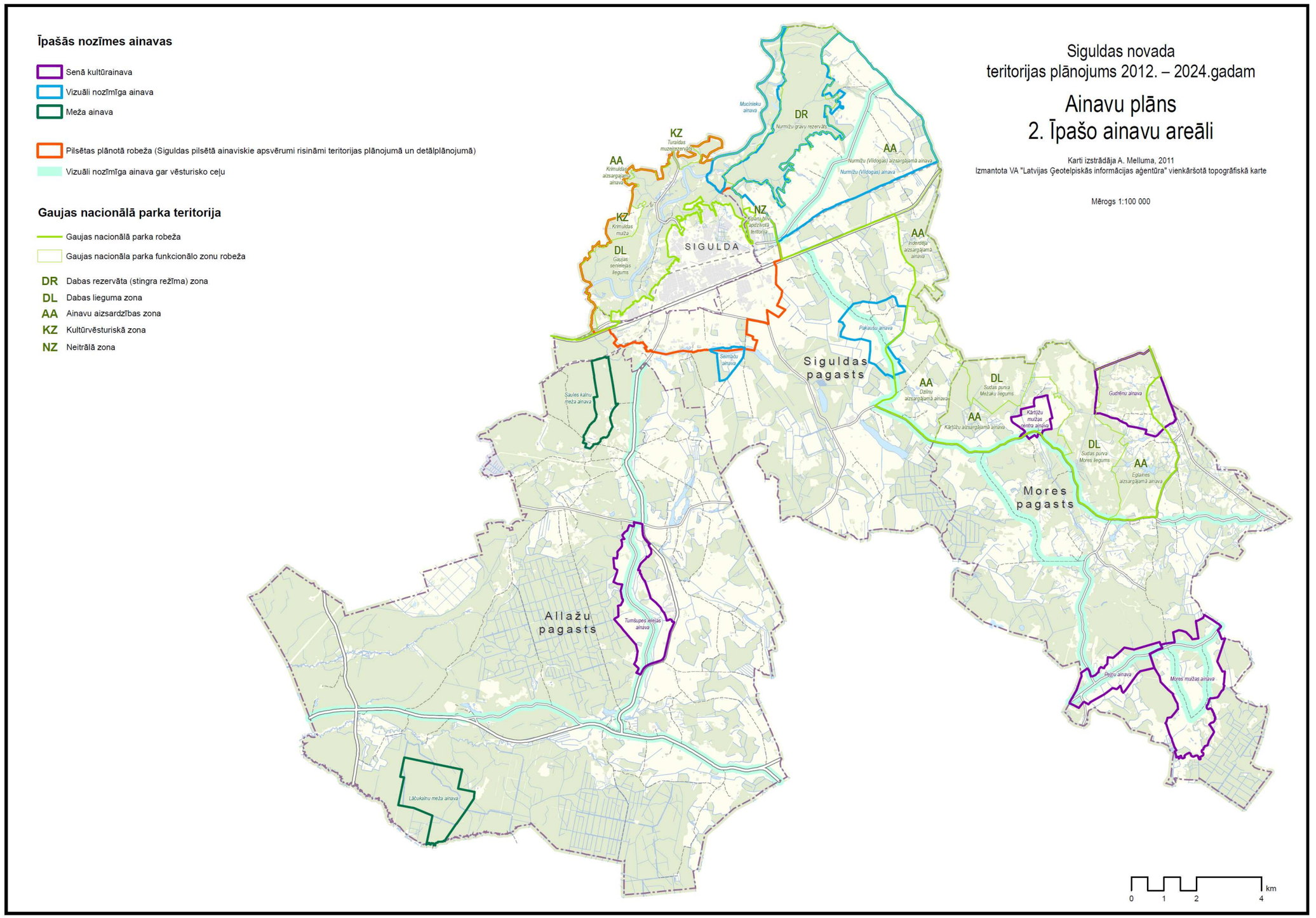
Īpašās nozīmes ainavas
Senā kultūrainava
Vizuāli nozīmīga ainava
Meža ainava
Pilsētas plānotā robeža (Siguldas pilsētā ainaviskie apsvērumi risināmi teritorijas plānojumā un detālplānojumā)
Vizuāli nozīmīga ainava gar vēsturisko ceļu
Gaujas nacionālā parka teritorija
Gaujas nacionālā parka robeža
Gaujas nacionāla parka funkcionālo zonu robeža
DR Dabas rezervāta (stingra režīma) zona
DL Dabas lieguma zona
AA Ainavu aizsardzības zona
KZ Kultūrvēsturiskā zona
NZ Neitrālā zona
Siguldas novada
teritorijas plānojums 2012. – 2024.gadam
Ainavu plāns
2. Īpašo ainavu areāli
Karti izstrādāja A. Melluma, 2011
Izmantota VA "Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra" vienkāršotā topogrāfiskā karte
Mērogs 1:100 000
SIGULDA
Siguldas pagasts
Allažu pagasts
Mores pagasts
Mucinieku ainava
Nurmižu gravu rezervāts
Nurmižu (Vildogas) aizsargājamā ainava
Nurmižu (Vildogas) ainava
Turaidas muzejrezervāts
Krimuldas aizsargājamā ainava
Krimuldas muiža
Gaujas senlejas lieguma
Gaujas ielejas apdzīvotā teritorija
Inčukalna aizsargājamā ainava
Pakaišu ainava
Selmāču ainava
Saules kalnu meža ainava
Dziļnu aizsargājamā ainava
Sudas purva Mežaku lieguma
Kārtužu aizsargājamā ainava
Kārtužu muižas centra ainava
Gudrēnu ainava
Sudas purva Mores lieguma
Eglaines aizsargājamā ainava
Tūmšupes ielejas ainava
Lāčukalnu meža ainava
Peņņu ainava
Mores muižas ainava
0 1 2 4 km

3.5. Teritorijas funkcionālais zonējums novada teritorijas plānojumā

Šajā sadaļā sniegts izstrādātais un pieņemtais funkcionālā zonējuma klasifikators jaunajā novada teritorijas plānojumā (skatīt 12.tabulu). Papildus šajā sadaļā pievienota arī pārejas tabula, kurā atspoguļots salīdzinājums teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas veidu iedalījuma kontekstā starp jauno izstrādāto teritorijas plānojumu un iepriekš izstrādātajiem teritorijas plānojumiem – Siguldas novada teritorijas plānojumu 2008.-2020.gadam un Allažu pagasta teritorijas plānojumu 2008.-2020.gadam (skatīt 10.tabulu).

10.tabula. **Teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas veidu – funkcionālā zonējuma pārejas tabula**

Allažu pagasta teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam	Siguldas novada teritorijas plānojums 2008.-2020.gadam	Siguldas novada teritorijas plānojums 2012.-2024.gadam
Labiekārtotas parku teritorijas (DPa)	Ciemu koptās zaļumvietas/zaļumu teritorijas (ZP)	**Zaļumvietas (Z)**
	Pilsētas koptās zaļumvietas/zaļumu teritorijas (ZP) - Siguldas pilsētā	
	Parki un citi īpašas nozīmes zaļumi ārpus ciema robežām (ZĪ)	
	Meži upes ielejas nogāzē un gravās (ZM) – Siguldas pilsētā	
	Zaļumi upes ielejas terasēs (ZU) – Siguldas pilsētā	**Zaļumi upes ielejas terasēs (ZU)** – Siguldas pilsētā
Kapsētu teritorijas	-	- pie „Zaļumvietas” (Z) (kapsētas atzīmētas ar indeksu)
Ārtelpas teritorijas (DZa)	-	
Rekreācijas un tūrisma teritorijas		
Mežu un purvu teritorijas (mežs un meža zemes) (DM)	Valsts meži (ZMv)	**Mežu teritorija (M)**
	Privātie meži (ZMp)	
Ūdeņu teritorijas (DŪ)	Ūdeņi (Ū)	**Ūdeņu teritorija (Ū)**
Zivsaimniecības teritorijas (Zvs)		
Lauksaimniecības teritorijas (DL)	Lauku zemes (LZ)	**Lauku zemes (L)**
Lauku apbūves teritorija (DLa)	-	
-	Vēsturiskās lauku sētas vieta ciemā (LS)	- pie „Mazstāvu dzīvojamā apbūve” ar indeksu
Savrupmāju dzīvojamās apbūves teritorijas (DzS)	Mazstāvu dzīvojamā apbūve (DzM)	**Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija (DzM)**
Savrupmāju retinātas dzīvojamās apbūves teritorijas (DzSr)		
Savrupmāju dzīvojamās apbūves teritorijas mežaparkā (DzSm)		
Daudzdzīvokļu daudzstāvu dzīvojamās apbūves	Vairākstāvu dzīvojamā apbūve (DzV)	**Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija (DzD)**

teritorijas (DzD)		
Dārzkopības sabiedrību apbūves teritorijas (DzV)	Dārza māju apbūve (DzD) (tikai pašreizējā izmantošanā)	**Dārza māju un vasarnīcu apbūves teritorija (DzV)**
Sabiedrisko objektu apbūves teritorijas (PS)	Sabiedrisko un komerciestāžu apbūve (PSK)	**Publiskās apbūves teritorija (P)**
Darījumu objektu apbūves teritorijas (PD)		
Darījumu objektu ar nelabvēlīgu ietekmi uz vidi apbūves teritorija (PDv)		
Jauktas publisko objektu un dzīvojamās apbūves teritorijas (JPDz)		
Aktīvās atpūtas objektu teritorijas (PA)	Atpūtas vieta dabas un kultūrvēsturiskajā vidē (PA)	**Atpūtas vieta dabas un kultūrvēsturiskajā vidē (PA)**
Rūpniecisko objektu apbūves teritorijas (RR)	Ražošanas objekti un noliktavas (RR)	**Ražošanas objekti un noliktavas (RR)**
Komunālo objektu apbūves teritorijas (RK)		
Derīgo izrakteņu ieguves karjeru teritorijas	Derīgo izrakteņu ieguves teritorija (RD)	**Derīgo izrakteņu ieguves teritorija (RD)**
Derīgo izrakteņu atradņu teritorijas		
Autoceļu apbūves teritorijas	Satiksmes infrastruktūra (TS)	**Satiksmes infrastruktūra (TS)**
Inženiertehnisko objektu apbūves teritorijas (TI)	Inženiertehniskās apgādes objekti (TI)	**Inženiertehniskās apgādes objekti (TI)**
Inženiertehnisko līnijbūvju apbūves teritorijas (TI)		
Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas	-	Apgrūtinājums - neatkarīgi no funkcionālās zonas
Rekultivējamās teritorijas	Pamestās un citas vizuāli piesārņotās vietas (H) – tikai pašreizējā izmantošanā	**Pamestās un citas vizuāli piesārņotās vietas (H)** – tikai pašreizējā izmantošanā
Teritorijas, kas nepieciešamas pašvaldību funkciju īstenošanai.	-	Tematisks slānis ar mainīgu informāciju

SIA „Metrum" priekšlikums un to pamatojums teritorijas funkcionālajam zonējumam:

Teritorijas plānošanā ar zonējuma palīdzību tiek parādītas un reizē nodalītas konkrētās teritorijas dažādu vietu atšķirīgās funkcijas, strukturālās un arī vizuālās pazīmes jeb dažādās izmantošanas. Faktiski tas ir viens no teritorijas plānošanas galvenajiem mērķiem. Tādējādi teritorijas funkcionālais zonējums tiek veidots, balstoties uz atšķirīgu izmantošanas veidu galveno grupu noteikšanu. Tajā pašā laikā katra izmantošanas veida ainavisko (telpiskās struktūras) elementu vienojošās pazīmes ir to *funkcija, telpiskais risinājums un novietojums, pieejamība*, kam ir īpaša nozīme cilvēku uztverē un vietas telpiskajā uzbūvē. Piedāvātā klasifikācijas variantā šīs vienojošās pazīmes tiek nosauktas ar vārdiem, kas raksturo attiecīgo izmantošanas veidu jeb grupu.

Klasifikācija izveidota ar mērķi identificēt galvenās izmantošanas grupas, nosakot pēc iespējas mazāku to skaitu. Tas atvieglotu plānojuma lietošanu.

Pastāv diskusijas, kā grupēt teritorijas, kurās noteiktas dažādas jauktas izmantošanas (funkcijas). Faktiski šobrīd plānošanā ir izplatīta prakse gandrīz jebkurā teritorijā atļaut dažādas funkcijas, kas redzams, analizējot teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu saturu. Tas nozīmē, ka jebkura teritorija ir uzskatāma par jauktas izmantošanas, lai gan attiecīgā izmantošanas veida nosaukums liecina tikai par vienu izmantošanu. Ņemot vērā, ka reālā situācijā nekad viena izolēta funkcija neeksistē, tad plānošanas uzdevums būtu spēt noteikt attiecīgās teritorijas labāko galveno izmantošanu (funkciju), tai, protams, pakārtojot nekonfliktējošas, citas atļautās funkcijas, kas šobrīd faktiski jebkurā zonā tiek darīts. Bieži rodas iespaids, ka, ja īsti nezina, ko konkrētajā vietā paredzēt, tā tiek apzīmēta kā jauktas izmantošanas zona.

Izvērtējot iepriekšējos teritorijas plānojumos izstrādātos risinājumus un ņemot vērā pēctecības principu plānošanā, novada teritorijas perspektīvā izmantošana ir noteikta teritorijas plānojuma grafiskajā daļā, kā arī teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos, iedalot pašreizējās un plānotās teritorijas izmantošanas divās galvenajās grupās: 1) teritorijas, kur apbūve nav galvenais to izmantošanas veids un 2) apbūves teritorijas.

Katra konkrētā vieta/ teritorija ir atšķirīga, tādēļ lai šāda klasifikācija neradītu ierobežojumus, tad plānošanas radošais process varētu izpausties, lietojot klasifikācijas priekšlikumā piedāvāto variantu, nosakot katrā konkrētā zonā vietas ar īpašiem noteikumiem (pašreizējā plānošanas praksē tās sauc arī par „izņēmumiem") un apzīmējot tās ar indeksu.

Teritorijas, uz kuras apbūve nav galvenā teritorijas izmantošana, pēc strukturālām un vizuālām pazīmēm iedalāmas ūdeņu teritorijā, mežu teritorijā, zaļumvietās, zaļumos upes ielejas terasēs un lauku zemēs.

Runājot par apdzīvotas vietas teritorijas struktūrvienībām, vispārīgā veidā parasti tiek lietots vārds *zaļumi,* ar to saprotot visas platības, kuras dabā ir *zaļas* un kartēs krāsotas zaļā krāsā. Otrs plaši lietots jēdziens ir *apstādījumi,* kas saturiski ir šaurāks par iepriekšējo, jo parasti tiek definētas kā ar augiem apaudzētām un koptas teritorijas. Plānošanas līdzšinējā praksē, saistībā ar tā laika zemes lietošanas mērķu klasifikāciju, tiek lietots jēdziens *dabas pamatne,* kas tiek attiecināts uz parkiem, skvēriem vai citām zaļumu vienībām, kur nav plānota apbūve. Tomēr šis jēdziens pieļauj lielu nenoteiktību, it sevišķi attiecībā uz jebkuras apdzīvotas vietas zaļumu struktūras mērķtiecīgu veidošanu, jo netiek skaidrots saturiski un funkcionāli. Tādēļ mēs piedāvājam lietot jēdzienu *zaļumvietas*. Tādējādi ir iespējams runāt par katru konkrētu vietu, kur zaļumu saglabāšana/veidošana ir galvenais mērķis, pilnīgi konkrēti, saistībā ar situāciju konkrētas vietas funkcijām, līdz ar to – par apsaimniekošanas intensitātes līmeni un citiem jautājumiem.

Zaļumvietu telpiskā struktūra Siguldas novadā ir mantojums, kas saņemts no iepriekšējām paaudzēm un ir saistīta ar apbūves teritoriju struktūru, kā arī iepriekšējo gadsimtu gaitā izveidojušos muižu parku, vēsturisko kapsētu, aleju, ceļu un ciema ielu stādījumu tīklu.

Visas zaļumvietas, īpaši lauku apdzīvotās vietās, pilda noteiktas funkcijas, kas kalpo vides kvalitātes uzlabošanai/uzturēšanai, un tās pēc nozīmes var būt ekoloģiskas vai vizuālas, taču visbiežāk konkrēta zaļumvieta pilda vairākas funkcijas vienlaikus. Nozīmīgākās zaļumvietu funkcijas ir šādas:

- noteces regulēšana,
- gaisa attīrīšana,

- aizvēja nodrošināšana,
- trokšņa slāpēšana,
- insolācijas regulēšana,
- atpūtas vides veidošana/uzturēšana,
- estētiskā pārdzīvojuma veicināšana,
- vizuālā fona radīšana (ēkām, objektiem),
- norobežošana (skatu barjeru veidošana),
- maskēšana,
- dekoratīvā funkcija,
- orientēšana,
- dabas un kultūras mantojuma saglabāšana.

Bez šaubām, kopšanas pasākumus jārealizē ne tikai pašvaldībai, bet arī privātajiem īpašniekiem un apsaimniekotājiem, tādēļ svarīga vēl tāda pazīme kā zaļumvietas *piederība*.

Savukārt apbūvētās teritorijas pēc strukturālām un vizuālām pazīmēm iedalāmas atšķirīgās *apbūves vienībās.* Tās veidojušās dažādos laikos, bet tieši apbūves raksturs nosaka to, kā tiek organizēta apkārtējā telpa, kāda nozīme ir zaļumiem, kāds ir to izskats un apsaimniekošana.

Attēlojot funkcionālā zonējuma veidus grafiski, ar atšķirīgu toņu intensitāti tiek parādīts konkrēto teritoriju izmantošanas grupu atsevišķo izmantošanas veidu savstarpējais vertikālais salīdzinājums – ar gaišāku toni attēlotas teritorijas, kas pēc augstuma atzīmēm ir tuvākas zemes līmenim (piemēram, mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas), bet ar tumšāku toni attēlotas teritoriju izmantošanas, kas dabā ir ar augstākiem objektiem (piemēram, vairākstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas). Katrai funkcionālai zonai ir noteikta krāsa, kuras kods norādīts atbilstoši izvēlētajam krāsu modelim RGB (Red, Green, Blue).

Funkcionālā zonējuma klasifikācijas priekšlikumā noteiktas šādas galvenās izmantošanas pamatgrupas (skatīt 11.tabulu):

11.tabula

TERITORIJAS FUNKCIONĀLĀ ZONĒJUMA KLASIFIKATORS SIGULDAS NOVADA TERITORIJAS PLĀNOJUMĀ			
PAMATGRUPA	APZĪMĒJUMS	VIETAS AR ĪPAŠIEM NOTEIKUMIEM	PAMATOJUMS UN APRAKSTS
TERITORIJAS, KUR APBŪVE NAV GALVENAIS TO IZMANTOŠANAS VEIDS			
ŪDEŅU UN ZAĻUMU TERITORIJAS			
ŪDEŅU TERITORIJA /Ū/ 	(205; 235; 255)		Šīs teritorijas ietver Dabīgas vai mākslīgas ūdenstilpes (ezeri, dīķi u.c.) un ūdensteces (upes, strauti u.c.), kuru izmantošana saistīta ar transportu, rekreāciju un virszemes ūdeņu noteci, kā arī būves, kas saistītas ar attiecīgā ūdens baseina izmantošanu (laivu piestātnes, peldvietas u.c.) un uzturēšanu.
MEŽU TERITORIJA /M/ 	(210; 230; 180)		Meži pārstāv dabisko zaļumvietu grupu, bet tajā pašā laikā to uzbūve un struktūra liecina par cilvēka darbības ietekmi (stādīšana, ceļu tīkls, būves, meža vides bojājumi u.c.), vienlaikus saglabājot mežiem raksturīgās pazīmes un pildot ekoloģiskās, saimnieciskās un sociālās funkcijas. Šo funkciju nozīmība mainās atkarībā no meža novietojuma. Piemēram, pilsētu teritorijā mežiem to novietojuma, konfigurācijas un īpašību dēļ piemīt nozīmīgas sociālās un ekoloģiskās funkcijas, un tās samazina arī pilsētas mežu ekonomisko jeb saimniecisko funkciju. Šajā pamatgrupā tiek ietvertas mežu, jaunaudžu un izcirtumu teritorijas, zeme zem meža infrastruktūras objektiem, mežā ietilpstoši un tam pieguļošie pārplūstošie klajumi, lauces un purvi.
ZAĻUMVIETAS /Z/ 	(171; 255; 46)	Z-1, Z-2... utt.	Līdzšinējā plānošanas praksē, saistībā ar pastāvošo zemes lietošanas mērķu klasifikāciju, tiek lietots jēdziens dabas pamatne, kas tiek attiecināts uz parkiem, skvēriem vai arī visu to teritoriju, kas neklasificējas apbūves nozīmē,- citiem vārdiem, kas paliek pāri. Tomēr šis jēdziens pieļauj lielu nenoteiktību, jo netiek skaidrots saturiski. Bieži tiek lietots arī vārds zaļumi, ar to saprotot visas platības, kuras dabā ir zaļas un kartēs krāsotas zaļā krāsā. Mēs piedāvājam lietot jēdzienu zaļumvietas, kas atrodams jau plānošanas dokumentos pagājušā gadsimta 20-tos gados, jo, lietojot šādu terminu, ir iespējams runāt par katru konkrētu vietu saistībā ar novietojumu un konkrētas vietas funkcijām. Tas ir vienkāršāks un vienlaikus saturiskāks skatījums, salīdzinot ar iepriekš lietoto jēdzienu dabas pamatne.

			■ meži, ■ gravu galotnes, ■ bērzu birzes, ■ pļavas, ■ parki un skvēri, ■ alejas un koku rindas, ■ ielu un ceļu stādījumi, ■ kapsētas un baznīcu dārzi, ■ vēsturiskie muižu parki, ■ aizsargstādījumi (sanitārās aizsargjoslas, vēja aizsargstādījumi, trokšņa aizsargstādījumi u.c.).
ZAĻUMI UPES IELEJAS TERASĒS /ZU/ 	(206; 235; 225)		■ meži, ■ pļavas.
LAUKU ZEMES /L/ 	(255; 255; 225)	L-1, L-2... utt.	Ietver gan meliorētas, gan nemeliorētas lauksaimniecības zemes, kurās atrodas arī atsevišķas koku grupas (neietver mežu Meža likuma izpratnē), ūdeņi u.tml. Šeit apbūvei ir pakārtota nozīme un tā veidota pēc lauku sētas principiem – dabas elementi (alejas, koku rindas, augļu dārzi u.c.) ir mijiedarbībā ar lauku ainavai un vietas tautas celtniecības vēsturiskām iezīmēm raksturīgām ēkām (kompakta ēkas plāna forma, divslīpju jumti, tradicionāliem apdares materiāli u.tml.)
APBŪVES TERITORIJAS			
PILSĒTAS TIPA DZĪVOJAMĀ APBŪVE			
DĀRZA MĀJU UN VASARNĪCU APBŪVES TERITORIJA /DzV/ 	(208; 235; 46)		20.gs. 70-tajos un 80-tajos gados veidotas kā augļu dārzu teritorijas pie pilsētām ar īslaicīgas, sezonas rakstura uzturēšanās un dārza inventāra glabāšanas ēkām, kā arī teritorijas izmantošanai atbilstošu tehnisko infrastruktūru (šauri iebraucamie ceļi, bez inženier-komunikāciju nodrošinājumu u.tml.).

MAZSTĀVU DZĪVOJAMĀS APBŪVES TERITORIJA /DzM/ 	(255; 245; 145)	DzM-1, DzM-2...utt.	Notiekot pilsētas un ciemu attīstībai uz lauku zemēm, tās struktūrā tiek iekļautas vēsturiskās lauku sētu vietas, kas ir kā „zaļumu un lauku sētu apbūves salas" jaunajā pilsētas struktūrā un kur saglabājams lauku sētu veidošanas principi (vēsturisko lauku sētu vietas pilsētās un ciemos noteiktas piemērojot indeksus). ■ Savrupmājas - vienģimeņu un divģimeņu, dvīņu mājas, vasarnīcas, ■ 1-2 stāvu daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas.
DAUDZSTĀVU DZĪVOJAMĀS APBŪVES TERITORIJA /DzD/ 	(255; 215; 125)	DzD-1, DzD-2...utt.	Funkcionāli un arī telpiski ietilpst 3 līdz 5 stāvu dzīvojamās mājas.
PUBLISKĀS APBŪVES TERITORIJA			
PUBLISKĀS APBŪVES TERITORIJA /P/ 	(255; 115; 130)	P-1, P-2... utt.	Publiskās apbūves teritorijas raksturo teritoriju un ēku pieejamība sabiedrībai un tās kā atvērtas, publiskas telpas statuss telpiskajā struktūrā (ainavā). Teritoriju un apbūves pieejamības raksturs un to telpiskā loma ainavā ir publiskās apbūves teritorijas klasifikācijas galvenie kritēriji. Šajā pamatgrupā tiek ietvertas sabiedrisko un komerciestāžu apbūve, kas neatšķiras pēc to lomas telpiskajā struktūrā (neatšķiras ar būvju apjomiem, teritorijas iekārtojumu u.tml.), taču tām ir dažādas funkcijas, kas atšķiras pēc tā, kas ir tajās veikto darbību galvenais mērķis – noteiktu pakalpojumu sniegšana vai peļņas gūšana, bet tajā pašā laikā šīs funkcijas iespējams ātri mainīt vietām. Tādejādi šajā grupā netiek izdalītas apašgrupas, lai dotu iespēju plānošanas radošajām izpausmēm un plānu elastīgai īstenošanai. Šīs pamatgrupas apzīmēšanai piedāvājam lietot vārdu kopu publiskā apbūve, kas atbilst šobrīd spēkā esošo būvniecību regulējošo normatīvo aktu terminoloāijai (Latvijas būvnormatīvam LBN 208-08 „Publiskas ēkas un būves" /apstiprināts ar Ministru kabineta 2008.gada 21.jūlija noteikumiem Nr.567/, pretstatā darījumu iestādes, kas līdzšinējā plānošanas praksē tika lietota saistībā ar pastāvošo nekustamā īpašuma lietošanas mērķu klasifikāciju. ■ valsts un pašvaldības pārvaldes

			iestādes, ■ izglītības, veselības aizsardzības un kultūras iestādes, ■ biroji, ■ bankas, ■ tirdzniecības iestādes, ■ viesnīcas, ■ kafejnīcas, restorāni, klubi, ■ sporta būves.
ATPŪTAS VIETA DABAS UN KULTŪRVĒSTURISKAJĀ VIDĒ /PA/ 	(158;215;194)	PA-1, PA-2... utt.	Atklātas vietas, kur rekreācijai tiek izmantots dabas un kultūrvēsturiskais potenciāls un, kur būvēm ir tikai pakārtota nozīme.
RAŽOŠANAS APBŪVES TERITORIJA			
RAŽOŠANAS OBJEKTI UN NOLIKTAVAS /RR/ 	(195; 155; 215)	RR-1, RR-2...utt.	Teritoriju un apbūves funkcija un to telpiskā loma ainavā (telpiskajā struktūrā) ir ražošanas apbūves teritorijas klasifikācijas galvenie kritēriji. Šajā pamatgrupā ietilpst rūpnieciskās un lauksaimnieciskās ražošanas teritorijas un noliktavas.
DERĪGO IZRAKTEŅU IEGUVES TERITORIJA /RD/ 	(205; 201; 116)	RD-1, RD-2...utt.	Ar iekrāsotu laukumu parādītas pašreizējās derīgo izrakteņu ieguves teritorijas, savukārt, ar apvilktu kontūru perspektīvē iespējamie derīgo izrakteņu areāli saskaņā ar VSIA „Latvijas Vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" un Siguldas novada domes 2011.gadā sniegto informāciju.
TEHNISKĀS APBŪVES TERITORIJA			
SATIKSMES INFRASTRUKTŪRA /TS/ 	(239; 240; 240)		Šajā pamatgrupā iedalāmas satiksmes infrastruktūras (autoceļi, pašvaldības ceļi, komersantu un māju ceļi, ciemu ielas, dzelzceļš, garāžu teritorijas pie daudzdzīvokļu mājām, atklātas autostāvvietas u.tml.).

INŽENIERTEHNISKĀS APGĀDES OBJEKTI /TI/ 	(204; 204; 204)		Inženierkomunikāciju un ar tām saistīto būvju teritorijas (siltumapgādes objekti, notekūdeņu attīrīšanas vietas, ūdens ņemšanas vietas u.tml.).
PAMESTĀS UN CITAS VIZUĀLI PIESĀRŅOTĀS VIETAS /H/ /TIKAI PAŠREIZĒJĀ IZMANTOŠANA/ 	(255;190;232)		■ neapdzīvotas lauku sētas vai to drupas, ■ bijušās muižas vai to drupas, ■ bijušie ražošanas objekti, ■ neizmantotas vecas ēkas, ■ latvāņu noaugušās teritorijas, ■ pamesto un veco šķūnīšu haoss grāvjmalās, ■ pamestas ēkas upes ielejā, ■ vizuālais piesārņojums – „skata privatizācija”.

3.6. Aizsargjoslas un tauvas joslas

Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu (1997) aizsargjoslas ir noteiktas platības, kuru uzdevums ir aizsargāt dažāda veida (gan dabiskus, gan mākslīgus) objektus no nevēlamas ārējās iedarbības, nodrošināt to ekspluatāciju un drošību vai pasargāt vidi un cilvēku no kāda objekta kaitīgās ietekmes.

Siguldas novada teritorijas plānojumā 2012.–2024.gadam ir noteiktas četru veidu aizsargjoslas, pamatojoties uz Aizsargjoslu likuma (1997) un 06.10.2009. Ministru kabineta noteikumu Nr.1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi" prasībām.

1) Vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas. Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu šo aizsargjoslu galvenais uzdevums ir samazināt vai novērst antropogēnās negatīvās iedarbības ietekmi uz objektiem, kuriem noteiktas aizsargjoslas. Piemēram, Siguldas novada gadījumā par tādām var uzskatīt upju, dīķu, ezeru, purvu aizsargjoslas, kā arī valsts aizsardzībā esošo Siguldas novada kultūras pieminekļu aizsargjoslas un aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām.
2) Ekspluatācijas aizsargjoslas. Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu šo aizsargjoslu galvenais uzdevums ir nodrošināt dažāda veida komunikāciju un objektu efektīvu un drošu ekspluatāciju un attīstības iespējas. Pie šādām aizsargjoslām pieskaitāmas ne tikai aizsargjoslas gar elektriskajiem tīkliem, siltumtīkliem, kanalizācijas tīkliem u.tml., bet arī ielu sarkano līniju koridori.
3) Sanitārās aizsargjoslas. Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu šo aizsargjoslu galvenais uzdevums ir paaugstinātu sanitāro prasību nodrošināšana. Siguldas novadā šāda veida aizsargjoslas ir noteiktas ap kapsētām, kā arī ap novada teritorijā esošajām notekūdeņu attīrīšanas ietaisēm.
4) Drošības aizsargjoslas. Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu šo aizsargjoslu galvenais uzdevums ir nodrošināt vides un cilvēku drošību likumā noteikto objektu ekspluatācijas laikā un iespējamo avāriju gadījumā, kā arī pašu objektu un to tuvumā esošo objektu drošību. Siguldas novadā drošības aizsargjoslas ir aktuālas ap degvielas uzpildes stacijām, naftas, naftas produktu cauruļvadu, kā arī dzelzceļa līniju Rīga – Lugaži – valsts robeža.

Šo aizsargjoslu parametri aprakstīti Siguldas novada teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos. Gadījumos, ja attiecīgā aizsargjosla precīzi atbilst Aizsargjoslu likuma un ar to saistītās metodikas kā Ministru kabineta noteikumu prasībām, tad teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos ir ierakstīta attiecīga norāde, nepārrakstot likuma prasības. Konkrētāki parametri norādīti tikai tajos gadījumos, ja aizsargjosla skar konkrētu Siguldas novada objektu vai teritoriju, vai arī tādos gadījumos, ja atbilstoši Siguldas novada specifiskajai situācijai, aizsargjoslas ir noteiktas precīzāk (t.sk. ar stingrākām prasībām) nekā tiek definētas vispārējos gadījumos Aizsargjoslu likumā.

Atbilstoši mēroga noteiktībai Siguldas novada teritorijas plānojuma 2012.–2024.gadam grafiskās daļas kartēs, kurās tiek attēlota novada teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana, attēlotas tikai tās aizsargjoslas, kuru platums dabā ir vienāds ar 10 metriem vai pārsniedz 10 metrus, bet virszemes ūdensobjektiem tikai tās aizsargjoslas, kuras kaut vienā vietā pārsniedz 10 metru platumu. Tas darīts ar nolūku, lai atvieglotu kartes lasāmību, tādējādi grafiski neattēlojot 10 metru platās aizsargjoslas ap citiem mazākiem virszemes ūdensobjektiem. Pēc būtības teritorijas plānojums tomēr saglabā šīs aizsargjoslas arī ap mazajiem virszemes ūdensobjektiem atbilstoši Aizsargjoslu likuma prasībām. Bet aizsargjosla nav nosakāma mākslīgam ūdensobjektam, ja tas atrodas fiziskās personas īpašuma robežās vai kalpo ūdens novadīšanai no piegulošās teritorijas.

Izstrādājot detālplānojumus, aizsargjoslas ir jāprecizē, tai skaitā grafiski attēlojot arī tās aizsargjoslas, kuru platums ir mazāks par 10 metriem, ja to pieļauj kartes mēroga noteiktība.

Tauvas joslas Siguldas novadā tiek noteiktas saskaņā ar Zvejniecības likumu (1995), kas gar privāto ūdeņu krastiem ir 4 metri, bet gar pārējo ūdeņu krastiem - 10 metru platumā, izņemot gadījumus, ja privātie ūdeņi visā to platībā un tiem piegulošās sauszemes daļa pieder vienam un tam pašam īpašniekam un zvejas tiesības šajos ūdeņos nepieder valstij. Tauvas joslas platums tiek skaitīts: gar upju lēzeniem krastiem – no normālās ūdenslīnijas, bet gar upju kraujiem krastiem – no krasta nogāžu augšmalas, turklāt tauvas joslas

platumā ietilpst arī zeme no ūdenslīmeņa līdz krasta nogāzei un pati nogāze. Ūdensobjektu piekrastes zemes īpašniekiem ir tiesības lietot tauvas joslu, ciktāl šīs tiesības neierobežo šis likums un citi normatīvie akti. Tauvas joslas bezmaksas lietošana bez iepriekšējas saskaņošanas ar zemes īpašnieku paredzēta kājāmgājējiem, zivju resursu un ūdeņu uzraudzībai un izpētei, robežapsardzībai, vides aizsardzības, ugunsdrošības un glābšanas pasākumu veikšanai. Mēroga noteiktības dēļ tauvas joslas nav grafiski attēlotas Siguldas novada teritorijas plānojuma grafiskajā daļā, bet tās nosakāmas detālplānojumu izstrādes gadījumos.

3.7. Plānotās administratīvās robežas

Gan Rīgas plānošanas reģiona teritorijas (telpiskais) plānojums 2005.-2025.gadam, gan arī Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija – „Latvija 2030" ir vērsta uz to, lai apdzīvoto vietu attīstība noritētu kompakti, ievērojot pakāpeniskuma principu. Siguldas novada plānošanas procesā ir izvērtētas iepriekšējos plānojumos noteiktās Siguldas pilsētas un novada ciemu robežas, piedāvājot veidot kompaktu apdzīvojuma struktūru. Uz šī principa pamata, Siguldas novada teritorijas plānojumā 2012.–2024.gadam tiek noteiktas Siguldas pilsētas un ciemu – Mores, Jūdažu, Allažu, Allažmuižas, Stīveru, Vējupītes un Egļupes precīzas robežas, ņemot vērā blīvuma apbūves esamību, kā arī nepieciešamību robežas noteikt pēc iespējas pa īpašumu robežām vai pa dabas vai cilvēku darbības iezīmētām robežšķirtnēm.

Salīdzinot ar spēkā esošo Siguldas novada teritorijas plānojumu 2008.-2020.gadam, ciemu robežas ir samazinātas Allažu, Allažmuižas, Stīveru, Mores un Jūdažu ciemam, savukārt Egļupei, kas ir dārza māju un vasarnīcu ciemats, tās saglabātas ciema esošajās robežās. Ciema statusā iekļauta Vējupīte.

Allažu pagasta Plānupes teritorijā atrodas tikai viens zemes gabals, kura mērķis, saskaņā ar 20.06.2006. Ministru kabineta noteikumiem Nr.496 „Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu klasifikācija un nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un maiņas kārtība", noteikts ar kodu 0601 kā individuālo dzīvojamo māju apbūve. Teritorijā kopumā nav izveidojusies koncentrēta apbūve, kas raksturīga urbānām teritorijām. Ņemot vērā šos apstākļus, faktoru, ka ciema teritorijā nav atbilstošas infrastruktūras, kā arī Rīgas plānošanas reģiona teritorijas plānojumā noteiktās vadlīnijas, jaunajā Siguldas novada teritorijas plānojumā Plānupe izslēgta no ciema statusa.

Siguldas pilsētas robežas kopumā saglabātas atbilstoši Siguldas novada teritorijas plānojumam 2008.-2020.gadam, no pilsētas teritorijas izslēdzot tikai nelielas teritorijas daļas (piemēram, pilsētas austrumos starp dzelzceļu un Vidzemes šoseju, kur, saskaņā ar apstiprinātu detālplānojumu, līdz šim plānotā dzīvojamā apbūve nav realizēta).

Siguldas pilsētas robežas veidotas pa dabīgajām ūdens robežām pilsētas dienvidos (Lorupe – Roķēnu ūdenskrātuve – Matiņu ezers – Ancīšu dīķis), ietverot pilsētas teritorijā tādas jau sen urbanizētas piepilsētas zonas kā Ķiparus, Peltes, Kalnabeites, apbūvi gar Saltavota ielu un apbūvi Kreiļos, kā arī trīsstūri, ko veido dzelzceļš, Vidzemes šoseja un Lorupes grava.

Nozīmīgākās jaunās Siguldas pilsētas teritorijas atrodas uz dienvidiem no pašreizējām pilsētas administratīvajām robežām līdz Lorupei – Roķēnu ūdenskrātuvei – Matiņu ezeram – Ancīšu dīķim. Šobrīd teritorija gar minētajām ūdenskrātuvēm jau ir ieguvusi urbanizētas apbūves raksturu. Plānojot brīvās teritorijas starp šo apbūvi un pašreizējo pilsētas teritoriju jaunajai – pārsvarā dzīvojamajai – apbūvei, iespējams izveidot ielu tīklu, komunikācijas, pilsētai nepieciešamos zaļumus un publiskās apbūves teritorijas. Austrumos pilsētas robeža atrodas gar „Kreiļu" ceļu, pilsētā iekļaujoties arī ražošanas teritorijām, kuras varētu kļūt par komercrakstura teritoriju ar ražošanu kā papildfunkciju.

Tālāk pilsētas robežu veido Gāles un Zinātnes ielas, iekļaujot pilsētas robežās šobrīd nesakārtoto teritoriju uz austrumiem no Zinātnes ielas (Peltes, Veckošas un Jaunkošas) un ļaujot plānot pilsētai nepieciešamo ražošanas teritoriju attīstību.

Austrumos pilsētas robeža veidota, rēķinoties jau ar esošo (Ķipari) dzīvojamo apbūvi.

Rietumos pilsētas robeža iekļauj sevī teritoriju, kas atrodas trīsstūrī starp Vidzemes šoseju, dzelzceļu un Lorupi. Šī pagaidām neintensīvi izmantotā teritorija, kas atrodas starp urbanizētu vidi (gan austrumos no

dzelzceļa, gan ziemeļos no Vidzemes šosejas), arī ir potenciāli intensīvāk izmantojama, tā prasa precīzu un korektu tās funkcionālo un transporta pieslēguma risinājumu un nepieciešamo zaļumu saglabāšanu.

3.8. Norādes turpmākajai novada attīstības plānošanai un plānojuma īstenošanai

Siguldas novada teritorijas plānojums piedāvā iespējas vēlamajai telpiskajai attīstībai nākotnē. Tādējādi, tas nodrošina bāzi tādu lēmumu sagatavošanai kam ir telpiska nozīme, to novērtēšanai un īstenošanai.

Lēmumi ir jāpieņem paturot prātā to, kur notiks jauna attīstība un kā tā tiks īstenota. Ņemot vērā potenciālo konfliktējošo interešu apjomu, nav iespējams bez saprātīgas kompromisa pieejas apmierināt visu iedzīvotāju slāņu vajadzības, kā arī sasniegt kaut vai nelielu daļu no vēlamās telpiskās struktūras. Tā būtu kļūda koncentrēties tikai uz noteikta skaita projektiem, nemeklējot saiknes ar citām darbības jomām un neesot pārliecinātiem par ekonomiskās, sociālās attīstības un vides ilgtspēju.

Teritorijas plānojums ir dokuments, kas piedāvā noteiktu telpisku vīziju konkrētam laika posmam, piedāvājot koncepcijas vēlamai novada telpiskajai struktūrai, vadlīnijas īstenošanas rīcībām un prasības ikdienas darbībām, kā arī garantē telpiskās attīstības kontrolēšanu. Plānošanas procesā ir jāiestrādā plāna monitorings un izvērtēšana, kas ir ciešā saskaņā ar pašu plānošanas procesu.

Plānošanas pabeigtība vienmēr būs relatīva,- tas ir nepārtraukts darba process. Nepārtrauktības un pēctecības principi garantē, ka plānošanas dokumentiem jāreaģē uz mainīgo situāciju, bet tajā pašā laikā, mainoties spēkā esošajam plānojuma pamatojumam, plānojuma dokuments tiek grozīts, saglabājot tās daļas, kuru pamatojums nav mainījies. Būtiska loma tālākā plānojuma īstenošanā ir lokālo ainavu plānu un detālplānojumu izstrādei, kas konkretizē šajā plānojumā noteiktās prasības.

3.9. Teritorijas plānojuma grozīšana un īstenošana

Siguldas novada teritorijas plānojums 2012.–2024.gadam ir tiesisks pamats novada teritorijas izmantošanai turpmākajiem 12 gadiem un nosaka teritorijas atļauto (plānoto) izmantošanu un izmantošanas nosacījumus. Teritorijas plānojums pašvaldībai ir tiesisks pamats pieņemot turpmākos lēmumus par teritorijas izmantošanu un arī pamatojums projektu realizācijai, investīciju piesaistīšanai. Teritorijas plānojums iedzīvotājiem, zemes īpašniekiem un uzņēmējiem ir garantija un iespējas savu projektu realizācijai. Teritorijas plānojums visiem interesentiem kalpo kā informācija par Siguldas novada teritoriju un tās turpmāko attīstību.

Teritorijas plānojums likumdošanā noteiktajā kārtībā ir jāpārskata, ja:

- ir stājies spēkā augstākstāvošs plānošanas dokuments, kas tieši ietekmē Siguldas novada telpisko attīstību,
- beidzies šī teritorijas plānojuma darbības laiks,
- tiek ievēlēta jauna pašvaldības dome.

Siguldas novada teritorijas plānojuma izmaiņas veicamas saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem. Tie saistošo noteikumu punkti, kuros ir atsauces uz iespēju noteikt, detalizēt vai precizēt, veicot papildus darbības, piemēram, izstrādājot detālplānojumu, uzskatāmi par nosacījumiem un nav klasificējami kā teritorijas plānojuma un arī teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu grozījumi.

Plānojuma īstenošanas galvenie instrumenti ir teritorijas izmantošanas zonējums, tās izmantošanas un apbūves noteikumi. Katrai vietai – gan zaļumu, gan apbūves teritorijām – atbilstoši teritorijas plānojuma zonējumam ir noteiktas telpiskās iespējas. Novada attīstība telpiskajā aspektā notiek, realizējot šīs iespējas, kas reizē veido novada struktūras pamatu un palīdz saglabāt gan dabas, gan kultūrvēsturiskās vērtības. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos tiek konkretizētas gan atsevišķu vietu, gan teritoriju tipu izmantošanas iespējas atbilstoši teritorijas plānojuma redzējumam. Tā kā novads, līdzīgi dzīvam organismam, atrodas nepārtrauktā attīstībā, tad plānojuma īstenošana nav kāda vienreizēja atsevišķa darbība, bet process, kurā teritorijas izmantošanas zonējums un noteikumi spēlē ikdienas darbarīku lomu.

Teritorijas plānojuma grozījumu procedūru uzsāk pēc atbilstoša Siguldas novada domes lēmuma pieņemšanas. Priekšlikumus teritorijas plānojuma grozījumiem var ierosināt jebkura fiziska vai juridiska persona, bet pašvaldībai nav pienākums lemt par teritorijas plānojuma grozījumu izstrādes uzsākšanu pēc katra saņemtā priekšlikuma. Šādu grozījumu uzsākšanas nepieciešamība jāvērtē kontekstā ar Siguldas novada teritorijas plānojumā 2012.-2024.gadam noteikto, izmaiņām augstāk stāvošos plānošanas dokumentos (reģiona, nacionāla līmeņa plānošanas dokumentos), kā arī normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos.